This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

MĚSTSKÁ MUSEJNÍ KNIHOVNA
V CHRUDIMI.

Zn. 319/II.

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES

B 1.* /VI

Čís. 20.

Časopis Společnosti Přátel Starožitností Českých w Praze.

Redaktor:

Ročník VI. Dr. J. W. Šimák. 1898.

Nákladem Společnosti Přátel Starožitností Českých w Praze.

W Praze M.D.C C C.XCVIII.

8907
MĚSTSKÁ MUSEJNÍ
KNIHOVNA
V CHRUDIMI.
1942

STANFORD LIBRARY
SEP 21 1965
STACK

NA PAMĚŤ STOLETÝCH NAROZENIN

FRANTIŠKA PALACKÉHO

(* 14. ČERVNA 1798., † 26 KVĚTNA 1876.)

TENTO ROČNÍK SVÉHO »ČASOPISU«

VĚNUJE

SPOLEČNOST PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH

V PRAZE.

THIS ITEM HAS BEEN MICROFILMED BY
STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
REFORMATTING SECTION 1994. CONSULT
SUL CATALOG FOR LOCATION.

Ukazatel jmenný.

Sestavil *Josef Černovický.*

Adámek Karel 95, 110, 112, 113, 124, 132, 133.
Albrecht Wolfgang markrabí Branibor-ský 160.
Althan hrabě 154.
Antl Th. 99.
Archiv Český 48.

Baderská z Oujezda Anna 167.
sv. Barbora 113.
Bakoš 42.
Bárta Jiří 14.
— Nikodem 14.
Bartová Salomena 13.
— Alžběta 14.
Bartoň František Jeronym 109.
Bartoň František 106.
Baštík Jan, fišmeister 178.
Bělčice 101.
Belvicové z Nostvic 10.
Benedikt Jan 43
Beneš Nikodem 13.
— Jiří 12.
Bernau B. 160.
Bernard 90.
Beránek Václav 15, 56.
Bernard Václav, kaplan v Charvatci, 109.
z Bertelsdorfu Kyjové 10.
Beřkovice 102.
Beřkovský z Šebířova Radslav 164.
Bestrev 102.
z Běšin a na Uzenicích Běšín Jan 101.
— a na Thořovicích Jan 101.
— a na Bělčicích Jeptiška Jindřich 101.
Bílek Jiřík 62.
Bílý 144.
Bílina 102.
Bílský z Kařišova 169.
z Birgenthalu Kavika 14.
— Zachariáš 14.
— Rudolf 14
— Karel 14.
z Birgenthalu Rafael 14.
— Josef Jan 14.
z Biskupic Haugvicové 63.
z Bitysk Boňatovští 63.
Blatná 101, 102.
Bláto Černé 167, 169.
Blovský Matěj 15.
Boleslavská Kateřina 144.
Boleslav I. 23.
Boleslav II. 25.
Boňatovský viz z Bitysk.
Boreň Jan 34, 108.
Borový F. A 160
Bořek z Miletínka 69.
Bousov 176.
z Bozkovic 108.
Bračický 168.
Bráf Albín, Dr. 92.
Bracháček, řezník 52.
Branibory 137, 138, 160.
Braniš J. 110.
Branžov 157.
Bredemuth 164.
z Brloha a Vuoseče Jan 101.
Brno 112.
Brod Český 163.
Brodský Jeremiáš, děkan 108.
Březí Vlachovo 98.
Březnovský Valentin 56, 59.
— Jan 58.
Brzkov 142.
Bubeneč 147.
Buková 142.
Budenice 34, 107, 109.
Budín 101.
Budišínsko 18, 138.
Buchlerové 10.
z Bukové Žofie 12.
Bukovice 33.
z Bukova a na Thořovicích Muchka Oldřich 101.
z Bukové Korbel Zikmund 102.
z Buzic Buzický Zdislav 162.

Buzička řeka 102.
Bydlín 166.
z Byšic Byšický Voldřich 168.
Bytovec Jan 144.

Cáchy 137.
Cedlice 179.
Císař Václav 109.
Cukr z Tamfeldu 169.
z Culmbachu princ 160.

Čapek 23.
Čáslav 26.
Čelakovský Frant. Lad. 47.
— Jaromír, Dr. 110, 111, 134, 135.
Čermák Boh. 124.
— J. 12.
— Kliment 110, 131, 134, 135.
Černé Bláto 167, 169.
Černín z Chudenic Jakub 98.
Černý Ant. B. 90
Červinka 25.
z Černous Černousové 10.
Český Brod 163.
Čejka Jiřík 144.
Čejkova z Olbramovic Kateřina 169.
Čistěves 25.
Čtyrkolský viz z Votvovic.

Desfours hrabě Matiáš Václav 34.
— Karel Josef 104.
— František 104.
— Polyxena 34.
Diviš Čistecký viz ze Šerlinka.
Dlabač Jan, MUDr. 144.
Dlouhovesská z Dlouhé vsi Anna 162.
Dobrá 143.
z Dobročovic Horňatecká Mariana 167.
z Dobré Vody Král Vojtěch 18, 136.
Dobrač Doman 30.
Dobřenský baron Jan 75.
Dobrovice 15.
Dobrovský 44, 47.
Domečka Ludvík 98, 159.
Dobravany 164.
Dobrohostové 66.
z Doubravice Slánský Jindřich 164.
— Tamchynka Kateřina 163.
Doubravany 163
z Dohalic Dohalská Bořkovna Anna Ludmila 168
z Dohalic Dohalský Bořek Jan Frydrych 168.
Drasche z Wartinberka Richard 73.
z Dražic Jan, biskup 30.
Drslavci 66.
Družecký Martin 109.
z Dubu Skalský Hertik 168
z Dubnice Rajský Krištof 34.
Ducháček Jakub 103, 104.
M. Dušek, vikář 35.
Dušek Matěj 109.
— Jan 109.
Dušníky 16, 34.
Dvory Nové 142.
Dvořák Bohuslav 96.

von Eberhart Michael 11.
— Anna 11.
Eifler Janota, rybář 178.
Emler Jan 144.
Engelsdorf, ves 11.
Erben K. J. 48.
Erlau 160.
z Eulenberka viz z Ilburka 108.

Falcká Anna 137.
Ferdinand I. 99, 101.
Fiala 24.
z Findelsteina 34.
Formánek Antonín, JUDr. 92
František I. 103.
z Freydenpachu Matyáš 166.
Frydlantské vévodství 173
Frydlantsko 8.

Geislerové z Lípy 10.
Gelasius Dobner 47.
z Geyselberka a Findelsteina Proya Kašpar 34.
z Geyselberka a Findelsteina Proya Sabina Johanna 34.
z Gersdorfu rytíři 10.
Grabštejn 10.
Griesbekova Veronika 34.
z Grünfeldu Hlávka Řehoř 13.

Habartice 168.
Hájek Jan 104.
Hajker Daniel 144.
— Joachim 144.
»u háje« 1.
Hanka 23.
Harauš Frant. 109.
Harrach Leonhard Oldřich 143.
Hartmann z Klarštejna Ondřej 34, 109.
Haškovský dům 15.
Haugvicové z Biskupic 10, 63, 100.
z Hazmburka Anna 31.
— Jan 31.
— pánové 31.
Hejnice 66.
Hellig Jul. 8.
z Helfenšteina Anežka 31, 108.
— Anna 31.
Hendl Ant. 147, 152.
z Henrštorfu Hoberkové 11.
Herink Pavel 144.
Herain Jan 110, 126, 134.
Hlaváč z Vojenic 167, 169.
Hlávka z Grünfeldu 13.
Hlinsko 112.

Hlízov 167.
Hoberkové z Lípy 10, 11.
Hodáň 102.
Hodslavice 41.
Höfler Konst 50
Holzbauer Jakub 155.
Homolková Majdalena 149.
Hora Kunětická 67, 91.
Horáček Jeroným 144.
Horažďovice 101.
Horauš Fr., kaplan 169.
Hornatecký z Dobročovic 167.
z Hoření Dobré Vody Králové 164.
Hoření Lindava 34
Hory Kašperské 159.
Hořčice z Prostého 102.
Hostačovský z Petrovic 162.
Hoštice u Zásmuk 168, 170.
Hozlar z Hozlau Štěpán 13, 108.
— — Daniel 13.
z Hozlau Hozlarova Salomena 13.
— — Kateřina 13.
Hrabaně Jan z Přerubenic 163.
Hrádek 15.
Hradiště 69.
z Hrádku Matěj 31.
z Hradce Adam 159.
Hranice u Kolína 170.
Hrbov 142.
Hromádko Mikuláš 15.
— professor 43.
z Hrušova Voděradská Kateřina 46.
Hubojedy 174.
»na husárku« 1.

Chaloupka Jan Nep. 104.
Charvátec 26, 30, 106.
z Chlumku Ludvík 59.
z Chočov 168.
z Chotce Just Jan 165.
Chotek Jiří Rudolf 34.
Chrudim 51.
z Chvalkovic Beneš 68.
z Chudenic Černín Jakub 98.
Chytil K., Dr. 110, 132.
Chvatliny 169.

Jablonná Česká 142.
— Německá 142.
z Janovic Rozenhagen Jan Jindřich 37, 137, 138.
Janoušek Václav 144.
Janota 66.
Jarošová Anna 144.
Jaroměř 70.
Jeníkov Větrný 153, 154.
Jeníček Václav Vl. 110, 133.
Jenišovice 104.
Jeptiška viz Běšín.
Ješínský Zikmund 14.
— Jan 14.
Ješínská Kateřina 14.
z Jezera a na Jezeře Sobek Václav 166.
Jikev 1.
Jílek Jan 147.
— Karel 109
Jíra Jos. A. 135.
Jiřík, vrátný 178.
Jungmann 47.

z Illburka Půta 31.
— Vilém 31.

Kalousek Josef, Dr. 37.
z Kalenic Kalenická Kateřina 167.
— a na Zručích Kalenický Joachim 167.
— a na Škvořeticích Jan ml. 102.
z Kamenice 30
Kamenná 141.
Kanerovští sirotci 144
Kapoun ze Svojkova 169.
Karlův Týn 113
z Kartouz Zahrádecký Lorenc 17.
z Kařišova Bílská Alena 169.
Kasalická z Kastic a na Pašiněvsi Žofie 163.
Kašparidesova Anna 14.
— Salomena 14.
Kašperské Hory 159.
Kašperská Ludmila 144.
Kestřany 143.
Kinský Štěpán hrabě 34
— — Josef 34.
z Klaršteina a na Budenicích Hartmann Ondřej 34, 109.
Klatovy 159.
z Klemhemplu Lazar 98.
z Klebersberka František baron 34.
— Mikuláš 34.
z Kokořova a na Šťáhlavech Kokořovský Jiří 102
z Koldic Eliška 31.
Kolář M. 64.
z Kolovrat Albrecht 78.
Kolářičková Barbora 157.
z Kolovrat a na Hrádku Starosedlském Libsteinský Jaroslav mladší 102.
Kolovrátek Jan, Dr., kaplan v Charvátci 109.
Konárovský z Libanic 166.
Konečný 90.
Kopitar 44.
Korbel viz z Bukova.
Korozluky 34.
Kosť 102, 174.
z Košumberka Tomáš Jeroným Jan 109.
z Kounic Bedřichovská Ludmila 162.
Kovanice 170.
Kovář Em., Dr. 90.
Kozák Jan 59.

Krabice z Veitmile 168.
Krakovius Pražský 59
Králík Václav 174, 176.
z Krásné Hory House Řehoř 13.
— — — Jan 13.
— — — Matěj 13.
— — — Vavřinec 13.
— — — Jindřich 13.
— — — Kateřina 13.
Kratušín 98.
Krešček 137.
Krumlov 34, 108
z Křesína 30.
»pod křížem« 1.
Kutná Hora 110.
Kunata 68.
Kunvald 42, 46.
Kuneš 175
Kunětická Hora 67.
Kunewalde 180.
Kurcbach z Trachenberka 31, 108.
Kutrovice 109.
Květ Eduard, kaplan 109.
z Květnice a na Přítoce Materna Adam 163.
— — — Bernard 167.
Kyjové z Bertelsdorfu 10

Labounský Vít 144.
— Petr 144.
Lábler, architekt 110.
Lejsek Jan 175.
Lemberk 178, 180.
Leminger J. 135.
Leopold I. 102.
z Libanic Konárovská Kateřina 166.
Libenice 163.
z Libic Franc Václav 56.
Libice 24.
Libodřice 166, 167.
Libochovský okres 26.
Lichnice 95.
z Lichtenštejna Kryštof hrabě 34.
Lindava Hor. 34.
Linec 101.
z Lípy Geisler 10.
— Hoberk 10, 11.
— Salavka Kateřina 164.
— — Anna Kateřina 168.
— Trčkové 143.
Lippert 50.
Lišťany 98.
Litoměřice 13.
Lnáře 101.
Lobkovská kněžna 176.
z Lobkovic 168.
— Jiří kníže 75.
— Felix Oldřich 102.
— Kryštof starší 102.
— Ladislav 33, 108.
Lomnice 174.
Losenice Velká 142.
— Malá 142.
z Lov Tayzs Jan 168.
Lovosice 15.
Lucemburský Jan 18, 19, 21, 22.
von Luccoff Br. 161.
Ludvík Jakob, kaplan 109.
z Lukavce Lukavecká Kristina 168.
— a na Všebořicích Lukavecký Mikuláš 168.
z Luzmburku Bredemutka Ludmila Kateřina 164.
Lužice Dolní 137, 138.

Macháček J. 110.
z Machovic Kunaš 173.
»na Malém důlku« 1.
Malín 24.
Malovcové z Malovic 109.
— Anna 167.
— Jetřich 34.
Mančal Jaroslav 153.
Mandalena 165.
Martiněves 30, 33.
Marie Teresie 103.
Masák Ant. 146.
Maštálka Jind. 124, 131.
Materna z Květnice 163, 167.
Matheolus, Roudnický farář 108.
Matice Česká 47.
Maun František 109.
Mauthner 147.
z Maxen Maxové 12.
— Jiří 12.
Maximillian II., císař 102.
Max Lev 34, 108.
Menadier, Dr. 24.
Menčík Ferd. 144.
z Meyburka Meyburský Řehoř 14.
Mělník 22.
Měchura Jan, advokát 46.
u sv. Michala 51.
z Miknperka Šlachta Šimon 15.
Mikovice 34.
Milán 137.
Milčice 101.
z Miletínka Bořek Diviš 69.
— — Soběslav 69.
Minsterborský kníže Jindřich 69,
Misler Jos., kaplan 109.
z Mitrovic Vratislav 163
Mitys Jan 14.
— Adam 14.
z Mladějovic a na Milčicích Černý Jan 101.
Modlíkov 142.
z Mokrovous Beneš 68.
Mostský Hrad 34.
Mšeno 30.
ze Mšena Eliška 30.
— Dětřich 30.

ze Mšena Půta 30.
ze Mšeného Slavatský Jindřich 31, 108.
— — Aleš 31.
Muchka viz z Bukova.
Müller J. 110.
Mülverstedt 108.
z Myslova a na Chvatlinách Zálesský Jan 169.
Myška ze Žlunic 165.

Němčice 69.
z Neňkovic Neňkovští 63.
Nicolaus Andriani 143.
Niederle Lub., Dr. 135.
Niger z Niršfeldu Adam 14.
— — Kateřina 14.
de Nigro Vlach Antonín Hippolit 109.
Nížebohy 33.
Nížkov 142.
Nosticové z Ullersdorfu 10.
z Nostvic 10.
Notari Jan 109.
Nové Dvory 142.
Novoměstský Václav 13.
Nový Valdštejn 15.
z Nuzkovic Bydlínova Kateřina 166.
Nyklásek viz ze Žitenic.
Nymburk nad Labem 1, 144.

Obruby 176.
z Olbramovic viz Čejka.
Oldřich kníže 24.
z Oliveta a na Hlízově Šťastný Jan 167.
Olobok 24.
Olomouc 112.
Orlík 143.
Osenice (Vosenický dvůr) 176.
Otín u Klatov 46.
z Oujezda Baderská Anna 167.
z Oupy Volf Hrolt 167.

Pacelice 161.
Parma 160.
Pacák Bedř., Dr. 116.
Paděra B. 147.
Palacký Jiří 41.
— František 41.
Palliardi Jar. 135.
Páleč Velký 30.
Palkovič Jiří 43.
Pardubice 103.
Prachatice 98.
Pasov 98, 159.
Pašiněves 163.
z Paumberka Svěchyně Petr 56.
— — Gabriel 53.
Pechar Jiří 15.
Pelcl Martin Frant. 17.
Peldřímovský Jan 100.
Pelargová Ludmila 15.
»Pernštýn« 75.
z Pernštejna Vilém 69.
— Jan 69.
— Jaroslav 69.
z Perknýřova Ostrova Zykotova Eva 166.
z Petrovic a na Černém Blátě Hostačovský Diviš 167, 169
— Višňovská Dorota 162.
Píč J. L., Dr. 135.
Pilsa Sebald Krumlovský, farář 34, 108.
Piskolhotský Václav 144.
Písecký Jan 59.
Pixa Josef, kaplan 109.
z Ploskovic a na Kovanicích Březský Václav 170.
Plaňasy 169.
Pobraslav 26.
z Počernic Hůlka Matěj 99.
Podlažice 68
Podbaba 147.
Podol 30.
Poděšín 142.
Podolský z Podolí Daniel 16.
z Pohořic Kunrát 30.
Pohořice 30, 33.
Pokorný Tomáš 144.
Poláček Jan 144.
Polná 142.
Polensko 141.
Pomořanská Eliška 137, 138.
Popela Ondřej Josef 109.
Pormannová Anna 144.
Poreč 34.
Porej 26.
Poříč 142.
Pořežín 142
Poutník od Otavy 66.
Prachatice 154.
Prešpurk 42, 43, 44
Pressl 47.
Přemyslovci 23, 24
Přemyslovna Eliška 18, 19, 21, 22.
z Přerubenic Hrabaňova Salomena 170.
— Hrabaň Jan 162.
z Příchovic Příchovská Kateřina 168.
— a na Habarticích Příchovský Adam 168.
Přibyslavsko 141.
Přítok 163, 167.
Procházka Jakub 144
z Prostného a na Bratronicích Hořčice Jan starší 102
Pšenička Jan 144.
Pulička 46.
Půta Mikuláš 30.
— Hynek 30.
— Jan 30.

Račiněves 30.
»za Račany« 1.
Radešín 109.

Rajský z Dubnice 34.
Ralsko (Roll dvůr) 179.
Ratenice 167.
Rausendorf viz ze Špremberka.
Reisr 147.
Richard 138.
z Rokytnic Střelova Anežka 163.
Ronšperský Jiří 144.
Rossova Kateřina 55.
Rosička 142.
von Rott Br. 161.
Roznhajn viz z Janovic.
z Rožmberka Petr Vok 159.
z Rožmitála Zdeněk 101
Rybička 53.
Rückersdorf 12
Rudolf II. 100, 102.
Růžovský Jiřík 144.
z Ryzmburka Rašínka Anna 163.
— na Hormili a Zvíkově Jestřibský Vilím 164.
— Vřešťovský Aleš 68.

Ředhošť 2.

»Sádlovo« 102.
Salava viz z Lípy.
ze Salmu Lobkovická Mandalena 108.
ze Saxendorfu Velvarský 15.
— Jiří 15.
— Tomáš 15.
— Mikuláš 15.
— Ludmila 15.
Sázava 142.
ze Sedliště Doubrava 13.
Sedláček Aug. 64.
Sekerka ze Sedčic Ladislav 24
ze Semína nad Labem Hanykýř Boleslav 162.
Semtiny dvůr 176.
Sendražští ze Sendražic 63.
ze Sendražic Dorota 162.
ze Sereni Milota 103.
— Marie hraběnka 102.
Sezemice 93.
ze Seidenberka Wiese 8.
Schönwald u Rückersdorfu 12.
von Schreibersdorf Anna 12.
— Veronika 12
Schaller 10, 11.
Schmoranz F., děkan 51.
Schlögel Jiří, farář v Charvátci 108.
Schlesinger 50.
Skalský z Dubu 168.
Skrbek Bedřich 91.
Skrčín 34.
Smolík 24.
Sláma 159.
— František 98.
Slavníkovci 24, 25, 26.
Slezsko 18, 138.
Slavík Fr. A., prof. 66.
Smetana Frant. 66.
Sobotka Jan 144.
Sobotka 174, 175, 176.
Soběslav (Malínský) 23, 25.
Soběslav-Soběbor 25.
Soběbor 26.
Soblík Josef 101.
ze Solopisk Mírkové:
— Adam na Hošticích 167, 168, 169.
— Alžběta 170.
— Anna 162, 169.
— Beneš 162, 168.
— David 165.
— Dorota 168
— Eliška 167.
— Filip Zikmund 165.
— František 165.
— František Romedius 160.
— Fridrich Šťastný 164.
— Jan 161, 162, 165, 167.
— Jan Zikmund 168.
— Jaroslav Svatomír 164.
— Jindřich na Libodřicích 166.
— Jindřich Jáchym 168.
— Jindřich Jiří 164.
— Jindřich Svatomír 168.
— Jiřík 162.
— Johanna 166.
— Kateřina 162, 169.
— Kateřina Bračická z Choćov 168.
— Mandalena 164, 166.
— Mariana 162.
— Marie 164
— Prokop 165, 169.
— Simeon 168, 169
— Svatomír 168, 69.
— Štěpán 165.
— Václav 165.
— Zikmund 163.
Soukup Jan 146, 147.
Soukenník Krištof 56.
Spitimír 26.
Spitovice 94.
Staněk Jakub 106.
Stangenové ze Stonsdorfu 10.
Stejnic Martin 103.
ze Strakonic Břeněk 101.
Straka Václav 109.
ze Sudoměře Kateřina 101.
Sušice 159.
ze Sulevic Ladislav 31.
— Vostrský Ladislav 31.
— Brocenský Petr 31.
— Kaplíř Vojtěch 31.
— — Petr 31.
Svídnická Anna 137.
Svěch Václav 53.
Svěchyn z Paumberka Petr 56.
Svobodová Veronika 14.
ze Svojšína a na Lnářích Zmrzlík 101.

ze Svojkova Kapoun Jan 69.
Synč u Česk. Brodu 170.

Šafařík Pavel Josef 43, 47.
Šárka 147.
z Šerlinku Diviš-Čistecký 96, 103.
z Šenfeldu Saydlic Hync 107.
ze Šebína 30.
z Šebířova Beřkovský Radslav 164.
Šíchova Marta 60.
Šimák J. V, Dr. 8, 173.
Škopkova Anna z Bílých Otradovic 162.
Škvoretice 102
Šlotava 144
Šnajdr Ludvík 23, 147.
Šolc Řehoř 144.
ze Špremberku Rausendorf Krištof 33
— — Jan 33.
— — Šebastián 33.
— — Hynek 33.
— — Jan David 33.
Špremberk nad Lužicí 33.
ze Šternberka František hrabě 45.
— Zdeněk 101.
— Vilém 101.
ze Šternberka a na Zelené Hoře Adam 101.
Štědrý 26, 106.
Šuda Simeon 144.
Šumfeld 142.
ze Švamberka Anna Eusebie 143.
— Burian Jan 101.
— Jan Vilém 143
Švamberkové 143.
Švěchyně Jiřík 53.
ze Švorcu Anna 167.

Táborský Václav 144.
z Tamfeldu a na Plaňasech Cukrova Anna 169.
Tamchynové z Doubravice 163.
Taysz viz z Lov.
Thietmar 26.
von Thiernhausen Maria 11.
Tholaeus Ondřej 144.
Thořovice 101.
Tichovský Ant., kaplan 109.
Točník 22.
Tolzbach (Tlustec) 179
Tomíček Ant. 141.
Torstenson 70.
Toman Hugo 37.
Trčka viz z Lípy
Trenčín 42.
z Trachenperku Kurcpach Hendrych 108.
— — Jindřich 31.
Trochopaeus Václ. Ant. 103.
Truchsesova Marie Valburga 42
Tuří 174.
Třeštík Václav 144.

von Üchtritz Friedrich 10.
Ullersdorf 8, 10.
— Dolení 11.
Ungericht Jan Martin 109.
Úsov 24, 25.
Uzenice 101.

Václavek Matouš 5.
Valašsko Moravské 5, 41.
z Valois Blanka 137.
z Valdštejna Adam 15.
— Jiří 15
— Anna 15.
— Vojtěch 33.
— Albrecht 173.
— Maximillian 175.
Vartemberk 170, 178.
»Vdoveček« 102.
z Veitmile Krabicovna Eliška 168.
Velímská Marta 144.
Višňovský z Petrovic 162.
Vlachovo Březí 98.
Voděradští z Hrušova 46.
z Volešnic Brocenská Dorota 31.
»Velká« 102.
Velvary, z V. 12, 13, 30.
z Vepřku Vepřecký 15.
— — Bartoloměj 15.
— — Jan 15.
— — Václav 15.
— — Josef 15.
— — Karel 15.
— — Kateřina 15.
— — Václav 16.
Vetlá, z V. 30.
Věžnice Horní 141.
Vídeň 102, 103.
Vilímovský Matěj 144.
Vilshofen na Strassenau 159.
Vilém vévoda Bavorský 159.
sv. Vít 113.
Vít probošt 30.
Vyšší (Vlčí) pole 176.
Vladislav II. 1'1.
z Vlčí Hory Podhradský Alexander 166
Vocel J. E. 28
z Vojenic Hlaváčova Kateřina 169.
— a na Ratěnicích Hlaváč Adam 167.
z Vojikova Kapounka Dorota Cecilie 164.
z Vokounšteina Vokoun Václav 16.
— — Jiří 16.
— — Řehoř 16, 13.
— — Daniel 16.
— Vokounova Kateřina 16.
— — Anna 16.
— — Dorota 16.
Volešná 142.
Volary 98.
Vorlíček Karel P. 110, 126, 131, 134.
z Votvovic Čtyrkolský Jakub 13.

z Votvovic Čtyrkolský Eliáš 13.
— — Daniel 13.
— Čtyrkolská Ludmila 13.
— — Markéta 13.
Votrubec Vratislav 170.
Vratislav kníže české 23.
Vratislav z Mitrovic 163.
»pod Vrchem« 5.
»na Vrše« 1.
Vřeštovský viz z Rizmburka.
Všebořice 168.
Vyzovsko 6
Vyskočil Matěj 144.
Vysoké Mýto 170.
z Vyškovic Výšek 100.
— — Šimon 100.

z Wartimberku Drasche Richard 73.
Weger Jos. 92.
Werner Leopold 91.
z Widersperka baron 75.
z Wunšovicu Gottfried 170.

Záblatí 98.
Zablato v Uhřích 103.
Záborná 142.
Zahrádecký z Kartouz 17.
Zalcové z Lindy 10.
na Zálesí 153.
Zálesský z Myslova 169.
Zámečník Kašpar 144.
ze Zap Zapští 54.
Zarukač Jiří 144.
Zardahela Nina 44.
Záveský Jan 109.
Zbiroh 33.
Zdice 142.
Zelenka Jakub 144.
Zhořelecko 18.
Ziegler Josef Liboslav 55.
Zikmund 138
Zajíc Václav 146.
Závesský Jan, kaplan 109.
Zlatá Stezka 98. 159.
Zmrzlík ze Svojšína 101.
Zruče 167.
Zvoníček Jiří 144.
Zvoleněves 107.
Zykota z Ostrova 166.

Žába Ondřej 12.
Žalud Václav 144.
ze Žďáru Žďárský Jiřík 31.
ze Žeberka Aleš 108.
Želivsko 158.
Žibřidice (Vladislavice) 180.
Žitavský Daniel 62.
Žitava 144.
Židlochovice 15.
z Žitenic a na Chotouchově Nyklásek Frydrych 169.
z Žitenic Nykláskova Apollena 165.
ze Žlunic Miškovna Kateřina 165.

Ukazatel věcný.

»Archiv český« 48
archiv jindřichohradecký 98.
archiv velvarský 17.
arcibiskup 108, 136
augustiniani 30, 108.

baba (dolívka) 174.
básnictví české 44
bednář panský 177—180.
bejkovka 154.
bible 41.
blouznivci náboženští 42
bratří čeští 41.
bronzové jehly 151.
— šperky 150
— doba 150.

clo 160.
contribuce 176.

Časopis vlasten. Museum 45.
čeleď robotná 177.
čeští bratří 41.

dávky poddanské 30, 31, 142, 143.
dědinníci 153.
desátky 109.
děvka při dvoře 177—180.
»Documenta M. J. Hus etc.« 50.
doba bronzová 150.
— halštattská 149.
— kamenná 150.
— merovejská 151.

emigrace 144.
epitafia 51—63.
erby 10—14, 16, 19, 30, 53—55, 66, 67, 107, 161—169.
erbovní listy 99.
evangelíci 42.

feflíky 99.

fišmejstr 177, 178.
fresky 82, 109.

»Gedenkblätter« 50.
»Geschichte d. Hussitenthums« 50.
gothické chrámy 9—10, 26, 171.

halštattská doba 149.
haltýřník 177.
hamfešt 142.
heraldika 66, 67.
holomek 177.
hory stříbrné v Malíně 25.
historiografie české 46.
»Hlasatel český« 43.
hra Tří králů 5, 6, 7.
hrobové kameny 51—63, 79, 82, 99, 100, 106, 107.
hroby z doby římské 147.
— žárové 1, 147, 150, 152
hudebniny staré 142
husařka 178, 179.

chmel 175.
chmelař 177.
chmelnice 175.
chrám svatovítský 136.

indiánky 176.
instrukce kostelníku a kapelníku 104.
— úředníkům hospodářským 173.

jámy kulturní 1, 148, 152.
— kuželovité 152.
jarmarky 101, 102, 103.

kadluby 150.
kamenná doba 150.
kapelník 104.
kartuše 52, 53, 56.
keramika římská 149.
— — provincialní 151.
— předhistorická 4.
— slovanská 151.
klíčnice 178.
knihy městské 144.
kolčí helm 99, 100.
koledy 5, 6, 7.
konev 178.
kouzla 174.
kovář 177.
kovárna 154.
kožený most 80.
krčmy 33, 174, 175.
kroje renaissanční 51—61.
kronika Hájkova 47.
kříž cyrillomethodějský 11.
kříže náhrobní 51.
kultura neolitická 148.
— římská 150
kulturní jámy 1, 148, 150, 152.
kulturní půda 148.
kuželovité jámy 152.
kvasnice 174.

latènská vrstva 149.
literátské sbory 144.
lomy 30.
— na Hoře Kunětické 91—97.

máslo 175.
masné krámy 103.
Matice česká 47
meander 151.
merovejská doba 151.
mince české 23.
mládek 177.
mlaty 150.
mlynář 175, 178.
mlýny ruční 21, 150.
most kožený 80.
myslivci 177, 178, 180.
mýto 102, 103.

nádoby slovanské 151.
nádvorník 177.
náhrobky 10, 11, 12.
nápravníci 153
národopisná výstava 90.
neolitická kultura 148.

obec 153.
obroční 177.
obruč vína 101.
ocet 175.
ovčák 177—180.

pacholek 177—180.
pálené 175.
pastouška 154, 156.
pastucha 177.
pastvice 177.
pazderna 154.
pazourek 150.
pece na chleba 175.
— kulturní 151.
pečeti 18—23, 102, 136—141.
pila 175.
pivo 101, 102.
píšťalka po domech 158, 159.
plátna 178; bouchalo se 154.
»Počátky českého básnictví« 44.
pohodný 176.
pohřebiště 147.
pohunek 177—180.
pole popelnicová 1—5.
polousudí 174.
pomazné 101.
popelnicové jámy 1.
— pole 1—5.
»Popis království Českého« 48.
pořez 155, 157.

portál 171.
»Poutník od Otavy« 66.
»Prameny dějin českých« 50.
právo horažďovické 101, 103.
— rychtářské 156, 157.
— soudní 99, 103.
předhistorické nálezy 82.
»Přehled současný nejv. důstojníků« 47.
přesleny 5, 149, 151.
privilegia blatenská 101.
— prachatická 159.
prosodie česká 43, 44.
prskové dříví 178.
»Prvotiny pěkných umění« 43.
punt (točenice) 99.
purkrabka 177.

»Radhošť« 48
rybář 178.
rybníky 69
rychty 141—143.

sjezd archaeologů 110—136.
sklovitý polev 151.
skotačka 177, 178.
skulptury 172, 173.
slad 102, 174, 175.
sládek 174, 177, 180.
slouha 154, 15^.
Slovník encyklopedický 47.
sochy gotické v Charvatci 78.
spílečné pivo 174
splav opatovický 69.
»Staré letopisy české« 46.
stavy 151.
sůl 98. 159 160
— prostřená 175.
svinařka 177.
sýpka 156.
sýr 175.

šafář 175, 177—180.
šafránice 15.
škola 41.
šindel 178.
šraňky 153
šrůtka 174.
štambuch 160.
štěpař 177.
štuka 178.

tábor lidu r. 1869. na Hoře Kunětické 72.
terra sigillata 152.
tesař 178.
»Týdenník« Palkovičův 42.
tympanon 171, 173.

učitel na vsi 41.
»Über Formelbücher« 48
»Urkundliche Beiträge« 50.
úmrť 142, 143.
urbář panství Polenského a Přibyslavského 142.

vandalismus viz Hora Kunětická 82.
várky 174, 177.
vejmělné 176, 177.
vidění 103.
vlnice 151.
vostarče 176.
vrátný 177, 180.
»Würdigung der ältesten böhm. Geschichtschreiber« 46.
výčep vína 14, 101, 174, 175.

zádruha 153.
záušnice S-ová 147.
zbraně 151.
— historické 19, 21.
— předhistorické 5.
zlatá stezka 98, 159.
značky domovní 63.
znaky 107, 108, 160—170 viz erby.
zvony v Charvátci 35, 78, 108.
»Zur böhmischen Geschichtschreibung« 50.

železářské jámy 152.

OBSAH.

Články.

Strana

Antl Theodor: Příspěvky heraldické I. Dva erbovní listy ze 16. stol. . . 99
Bernau Bedřich: Příspěvky rodopisné III. Štambuch Mírků ze Solopisk . 163
Čermák J.: Příspěvky rodopisné II. Šlechtické a erbovní rodiny velvarské v XVI. a XVII. věku 12
Černý A. B.: Památce Dra. Em. Kováře. (S podob.) 90
Diviš Čistecký Václav ze Šerlinku: Vyznání v příčině jistého vidění r. 1763 103
Domečka Ludvík: K dějinám Zlaté stezky 98, 159
Hájek Jan P.: Instrukce kostelníkům a »kapelníku« v Jenišovicích, daná od vrchnosti r. 1782. 104
Hajný Antonín: Pole popelnicová u Jikve v Nymbursku. (Se 2 vyobr.) . 1
Klíma František: František Palacký 41
Král z Dobré Vody Vojtěch: O středověkých pečetech. (Se 12 vyobr.) 18, 136
Mančal Jaroslav: Obec na Zálesí na začátku tohoto století 153
Sedláček Augustin: O vědeckém působení M Koláře. (S podob.) 64
Siblík Josef: Příspěvky místopisné IV. Soustavný přehled privilegií, výsad a svobod města Blatné 101
Skrbek Bedřich: Hora Kunětická. (S příl. a 5 vyobr.) 67, 91
Šimák J. V., Dr.: Z Frydlantska. (S 1 vyobr.) 8
» » » » Některé zprávy o hospodářství panském v knížetství Frydlantském 173
Šnajdr Ludvík: Byl-li Soběslav (Malínský) z rodu Přemyslova 23
Šolta Antonín: Nápisy na kamenných tabulích náhrobních na hřbitovech chrudimských. (S 9 vyobr.) 51
Štědrý Frant. P.: Charvátec v okresu libochovickém (Se 16 vyobr.) 26, 77, 106
Tomíček Antonín: Dědičné rychty na panství Polenském a Přibyslavském r. 1636. 141
Václavek Matouš: Hra sv. Tří králů na Mor. Valašsku 5
Votrubec Vratislav: Staré výzdoby kostela sv. Vavřince ve Vys. Mýtě. (S vyobr.) 170

Zprávy.

Strana

Jubileum prof Dra. Kalouska. — Nekrology JUDra. H. Tomana a professora Jarosl. Janouška 37
Jubileum W. W. Tomka. — Subvence Společnosti. — Dr. Niederle mimoř. professorem. — Nález rukopisu bavorovského s lidovými inicialkami, (Antl.) — Pověst o koženém mostě. (Cyterák.) 80

Strana
Náhrobní nápis posledního Švamberka. (Menčík.) — Emigrace česká z Nymburka v 30tileté válce. (Emler.) 144
Předběžná zpráva o výzkumu podniknutém Společností v Podbabě a Šárce. (Jíra.) 147
Nápis v kartuši náhrob. kamene Kateřiny Šťastné v Chrudimi. (P. Chrudimensis) — Zkáza Zlaté koruny 180

Literatura.

Alétheia 39. — Borovský Fr. A.: Václav Hollar 38. — Časopis Matice Moravské 39. — Časopis vlast. muz. spolku Olomúckého 40. — Červinka: Mince a mincovnictví markrabství Moravského 38. — Český Časopis historický 39. — Český Lid 39. — Čtenije v imperatorskom obščestvě istorij i drěvnostěj rossijskich 181. — Čihák: Paměti král. horního města Jílového 182. — Ledr: Dějiny obce Malína 38. — Lud 40 — Materyały anthropologiczno-archeologiczne i etnograficzne 181. — Nachrichten über deutsche Alterthumsfunde 80. — Památky archaeolog. a místopisné 40. — Starohrvatska prosvjeta 181. — Věstník československých museí a spolků archaeologických 40 — Wiadomósci numizmatyczno archaeologiczne 40. — Vjesnik hrvatskoga archeološkoga društva 181.

ČASOPIS
SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH
V PRAZE.

Časopis jest vydáván pouze členům Společnosti a to zdarma. — Expedice jest na Král. Vinohradech, v Sázavské ul. č. 14. n.

Číslo 1. Vydáno v březnu 1898. Ročník VI.

Pole popelnicová u Jikve v Nymbursku.

Aug. Hajný.

Již od mnoha let dobývají hospodáři zdejší na polích štěrk uložený pod ornicí, který prodávají na okolní silnice. Pole ta rozkládají se většinou od Jikve směrem jižním a leží skoro vesměs po návrších, kdežto vesnice jest rozložena v mírném údolí. Při dobývání štěrku přicházívají dělníci na jámy, naplněné černou popelovitou prstí a to (krom velmi skrovných výjimek) na všech pozemcích ležících na jih od vesnice, totiž „za Račany", „na Malém důlku", „na husarku", „u háje". Aby možno bylo posouditi velikost naleziště, opatřil jsem si výměru těch pozemků, na kterých skutečně jámy nalezeny byly. Jest jich celkem 29 a měří 56 jiter (32 hektary). [1]) Poněvadž však určitě možno tvrditi, že jsou jámy popelovité také na těch polích, která leží mezi výše uvedenými, na nichž posud kopáno nebylo, a která měří 30 jiter (17 hektarů), tedy rozkládají se pole popelnicová na 36 jitrech (asi 50 hektarech). Mimo to ještě možno předpokládati, že jsou též hroby na polích okolních, zvláště „u háje", kde štěrku nedobývají, tak že by výměra udaná ještě vzrostla. Kromě toho nalezeny byly také jámy popelovité na východ nad vesnicí „na vrše" na dvou místech, potom též na západ „pod křížem". Na těchto místech kopána byla cihlářská hlína. V jamách mělkých byly střepy z nádob až na 2 cm silné, z hlíny do červena vypálené a hojně pískem promíšené.

V polích popelnicových jsou jámy dvojího druhu. Předně jámy kulturní, totiž zbytky chýší, potom hroby, jichž jest většina.

Zbytky chýší bylo možno pozorovati na jednom pozemku „na husárku", jenž jest již celý překopán. Jest to poměrně nejvyšší místo na celém návrší. Půda po celém poli byla pod ornicí černá, pro-

[1]) Článek jest již několik let připraven a od té doby objeveno větší množství hrobů na těchže místech, potom též nově na návrších, ležících na severozápad od Jikve, zvaných »Na kamenci« a »Na šibínkách«. Také byly objeveny hroby kosterné s nádobkami.

míchaná popelem a uhlíky, a bylo v ní mnoho střepů a kostí. Vrstva ta leží na štěrku a jest průměrně asi 20 cm. silná. Jámy kulturní jsou po celém pozemku roztroušeny a jsou různé velikosti. Nahoře širší, čím níže ke dnu, užší. Některé jsou 1 m. hluboké a na hoře

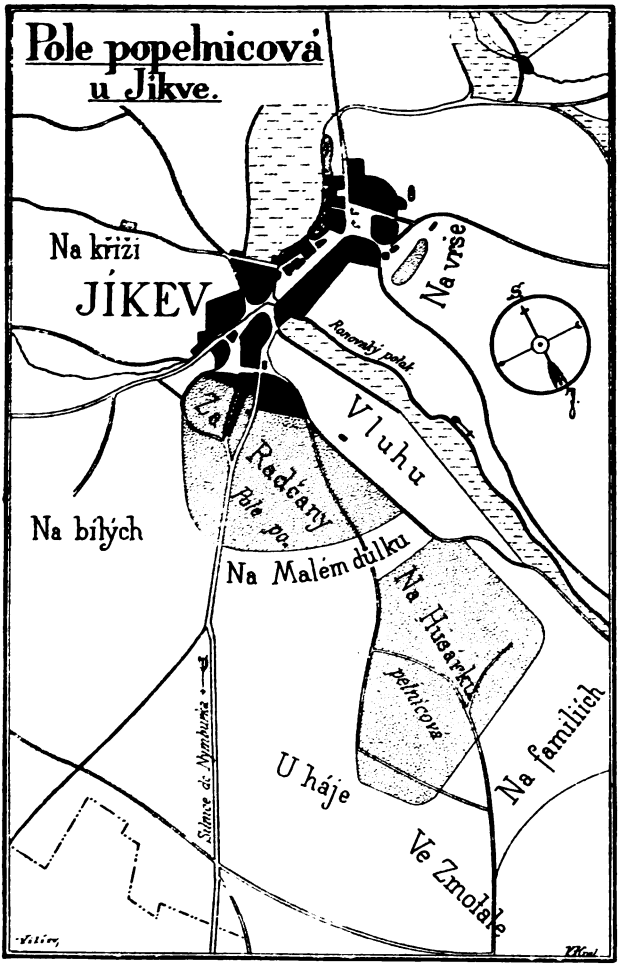

Obr. 1. Dle náčrtu A. Hajného kreslil Vojt. Král ryt. z Dobré Vody.

2 m. v průměru, jiné byly velmi veliké. Letos dal si hospodář z jedné takové jámy vyvézti hlínu. Byla 2 m. hluboká, 4 m. dlouhá a 3 m. široká Všechny jámy byly naplněny hlinou, promíšenou silně popelem a uhlíky. V hlíně bylo hojně střepů z nádob, kostí zvířecích, čelistí ovčích nebo kozích. Velmi po skrovnu bylo nalezeno šperků a nástrojů. Chýže byly nejspíše kryty střechou z proutí upletenou a oma-

Obr. 2. Předměty z popelnicových polí u Jikve.
Dle náčrtu Aug. Hajného kreslil František Zuman.

zanou hlinou, poněvadž hlína jam obsahuje mnoho opálených kusů mazanice s prstovitými otisky. V mazanici viděti jest též otisky plev a zrnek obilných.

Hroby jsou vesměs žárové. Jsou to jámy buďto nálevkovité nebo kotlovité, 1—2 m. hluboké, nebo jsou též svrchu nálevkovité a teprv asi v hloubce 60 cm. se rozšiřují kotlovitě (obr. 1.). Nalezány bývají obyčejně v řadách za sebou. Na povrchu pozemků není viditelné stopy hrobů. Byly-li kdy nad nimi mohylky, jsou nyní rozorány. Hroby provází všeobecný znak polí popelnicových, totiž chudoba milodarů. Zajímavou jest pouze keramika. V každém hrobě jest jediná veliká popelnice, velmi zřídka dvě. Jest tvaru baňatého (2.) a naplněna popelem zemřelého. Kolem popelnice rozestaveny jsou četné jiné nádobky tvarů velmi různých. Někdy ve velké popelnici vložena bývá ještě menší, nebo bývá též popelnice přikryta pokličkou, podobnou misce. Dno jámy jest někdy vyloženo většími kameny, totiž kusy pískovce nebo ruly. Nikdy nejsou na dně kameny opukové, která zde se láme, nýbrž vždy kameny odjinud přinešené. Jsou to snad zbytky rozbitých ručních mlýnů.

Mezi množstvím hrobů můžeme rozeznávati nádoby dvojího druhu a dle nich můžeme si též i hroby na dvě skupiny rozděliti. Ke skupině prvé čítali bychom hroby, v nichž popelnice i ostatní nádoby jsou hrubě urobeny a stěn velmi silných. Dělány jsou v ruce z hlíny žluté, promíšené hojně pískem a špatně vypáleny. Na povrchu jsou žlutavé. Někdy bývá též hlína, z které jsou udělány, kromě písku též promíchána rozemletým dřevěným uhlím, tak že na lomu jsou černé, kdežto předešlé jsou červenavé. Bývají též na povrchu tuhovány. Dle barvy lomu neřídí se barva povrchu nádoby. Často najdou se střepy na lomu černé s povrchem hnědým a naopak střepy na lomu červenavé s povrchem černým, tuhovým. Nádoby jsou bezuché a povrch jich není ornamentován. Přesné jich tvary nemohl jsem zjistiti, protože bývají již v zemi rozlámány a potom, špatně jsouce vypáleny, jsou ve vlhké půdě rozmočeny a jakmile se půdou hne, ihned se rozpadávají. V hrobech s nádobami tohoto druhu nenalezl jsem dosud předmětu kovového, za to však v prvním půl kamenné sekery (3.), v druhém také půl kamenné sekery a kamenný klín (4., 5.).

V hrobech, náležejících druhé skupině, bývají popelnice tvarův úhledných, což lze zvláště říci o nádobkách ostatních, jako milodary kol popelnice rozestavených (6., 7., 8., 9, 10., 11., 12.). Mají stěny tenké, zejména některé malé nádobky nemají stěny silnější 2 mm. Co se týče tvaru a zevnějšku jich, těžko jest rozhodnouti, náležejí-li typu lužickému nebo slezskému. Soudil bych, že nesou spíše ráz typu lužického než slezského hlavně proto že hlavní znak náležející tomuto typu, totiž omalování nádob, zdejším nádobám úplně chybí. Nalezl jsem pouze jednou střep nádoby, který měl černý pruh na hnědém povrchu. Nádoby zhotoveny jsou z hlíny buď úplně čisté a jsou tedy na lomu červenavé, buď z hlíny smíšené s rozemletým dřevěným uhlím nebo tuhou. Často bývá též ve stěnách nádoby viděti mnoho lesknoucích se lupínků slídy. Nejspíše byla i rozemletá rula do hlíny přimíchávána. Povrch nádob jest buď žlutavě hnědý neb černý, tuho-

vaný a při tom pěkně lesklý. Jen o jedné nádobce zvláštního tvaru (7.) vím, že měla povrch bílý. Nádoby s povrchem hnědým bývají přímočárně ornamentovány, nádoby černé méně. U obou druhů jest břicho nádob často ozdobeno pupíky, které jsou buď jednoduché, podlouhlé, utvořené stisknutím hlíny mezi prsty, nebo pěkně kulatě a na povrch nádoby přilepené. Nádoby mají také ucha. Ta však nejsou větší, než co by prst prostrčil, jmenovitě u nádob objemnějších. Nalezeny byly též nádobky se dnem dírkovaným (12.).

Jak již jednou řečeno bylo, jsou hroby velmi chudy na milodary. Zřídka najde se prostá sponka nebo náramek. V popelovité půdě kolem jam bydlištních nalezl jsem kamenný roubík (13.), potom roubík větší, ku konci na způsob klínu sploštělý (14.), dále sponku bronzovou, tvaru typu certoského (15.) a kroužek železný (18.), zhotovený na způsob náramku. V hrobě jednom nalezeny byly železné kroužky, připevněné ke kusům železného plechu, snad zbytky kování dřevěného štítu, massivní železná koulička s obloučkem jako u zámku (20.), potom též zbytky náramku bronzového, v němž vložen železný drát, jako by vtepán byl. Přeslenů nalezne se v hrobech dosti. Jsou páleny z hlíny černé tvaru buď kulovitého nebo miskovitého (21., 22.). Za mnoho let, co štěrk na polích se dobývá, rozkopáno bylo najisto na sta hrobů, nalezeno zajisté dosti milodarův, ale zachovalo se velmi málo. Nyní odkryje se ročně průměrně kolem 30 hrobů, ale nádoby bývají bohužel již v hrobě rozmačkány, aneb, jsou-li celé, velkou vlhkostí půdy jsou tak rozmočeny, že jest těžko zachovati je. Potom dělníci neradi se zdržují s volným odkrýváním.

Shledali jsme tedy na polích popelnicových u Jíkve dvojí druh hrobů s milodary kamennými, bronzovými i železnými a jest nám aspoň přibližně určiti, které asi době zdejší pole popelnicová náležejí. Z rozsáhlosti naleziště a z různosti hrobů soudím, že krajina zdejší osídlena byla lidem zvyklým takto své mrtvé pochovávati ke konci doby bronzové. Byl-li to lid slovanský, těžko určiti. Esovité náušničky ani nádoby vlnovkou ozdobené, pokud mi známo, nebyly nalezeny. Osídlení to přetrvalo zajisté až do doby historické. Z hrobů doby pozdější nalezeny byly u nás před léty „pod vrchem“ hroby kostěrné v řadách, se zbytky rakví. Zbraně neb něčeho jiného nebylo nalezeno, pouze zbytky nějakého dřevěného sloupu. Také letos nalezeny byly na sever ode vsi dvě kostry a u nich také zbytky nějakého do země vraženého sloupu. U koster nebylo nalezeno nádobky ani ničeho jiného.

Hra sv. Tří králů na Mor. Valašsku.

Mat. Václavek.

Od sv. Štěpána počínajíc až do sv. Tří králův (a po nich ještě několik dní) je doba, v níž pastouškové, tři králové a rozliční koledníci vůbec navštěvují domy, prozpěvujíce a přednášejíce přiměřené

písně. Letos zavítali na Vsetín ze Slušovic na Vyzovsku tři statní hoši jako „tři králové“, ale obešedše několik domů, musili jako „cuzáci“ koledování zanechati. Náhoda přivedla je také do školy, a tu já se synem vzali jsme milé hochy do výslechu, jak provozují tuto hru: jeť poněkud odchylná ode hry tříkralské na Vsacku![1]) Výsledek práce té následuje.

Chlapci mají košile bílé oblečeny, přepásané pásem z malovaného papíru nebo červeným šátkem. Na hlavách má Kašpar a Melichar zlatou, Baltazar stříbrnou, zubovatou korunu, okrášlenou drahými kameny — nalepené to kousky barevného papíru. Vousy pod nosem naznačí si černidlem, líce silně počervení. Baltazar mívá bradu, někdy i celý obličej začerněný.

Zaklepavše holí na dvéře, vstoupí do světnice — Baltazar zůstane poněkud v pozadí — a recitují známým církevním způsobem:

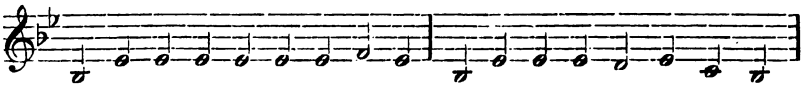

My tře krá - lo - vé i - de - me k vám, ščestí, zdra-ví vin - šu - jem vám.

1. My tře králové ideme k vám, ščestí, zdraví vinšujem vám.
2. Ščestí, zdraví, dlúhá leta, přišli zme k vám z daleka.
3. Herodes z okna kúká, vidí tři krále z daleka:
4. »Daleko je cesta vaše?« — »Do Betléma cesta naše.«

Nyní *Kašpar* obrátí se k *Baltazarovi*:

A co ty tam, černý, vzadu,
vystrkuješ na nás bradu?
Jaká jest toho příčina,
že tvá brada je opálena.

Baltazar: Slunce jest toho příčina,
že má tvář opálena.

Teď sestoupnou se do kola a zpívají všichni:

Čile

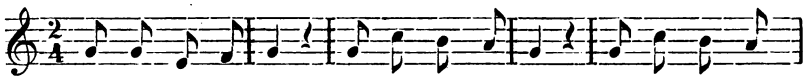

Pojď - te, chlap - ci, k nám, ko - le - dy vám dám, po ja - blí - čku

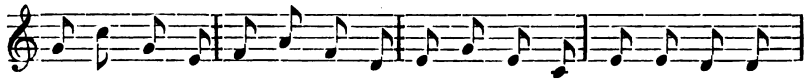

po o - ří - šku, o - bleč - te se do ko - ží - šku, bu - dem zpí - va -

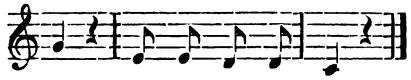

ti, ko - le - do - va - ti!

[1]) Viz moje Moravské Valašsko, lidop. obrazy 70—72.

1. Pojďte chlapci k nám,
koledy vám dám,
po jablíčku, po oříšku,
oblečte se do kožíšku,
budem zpívati, koledovati!

2. Už je zima, mráz,
slyším divný hlas,
ptáci v půlnoc vyzpěvují
pastýřové vytrubují:
»Co to nového, neslýchaného?«

3. V oblacích krásný
anděl se snáší,
lidu hlasně prozpěvuje
a všem rádosť vyjevuje:
Narodil se nám,
Ježíš, Bůh a Pán.

4. Leží v Betlémě,
v chlévě na seně.
Nemá žádné poduščičky
ani chatrné plenčičky,
už je zrozený, na ten svět bídný.

5. Už vy děvčátka
i pacholátka
malá, velká se zeberte,
Ježíškovi dary neste,
Jemu je dáte,
každý, co máte!«

6. Verunka běží,
už je u dveří.
Nese flašu smetaničky,
hrudu másla a krupičky
Ježíškovi dát,
krupičku zhřívat.

7. Honzíčku, pospěš
a do lesa běž!
Dones rožďíčka suchého,
zahřej Ježíška útlého,
by neměl zimu,
z matičkú milú.

8. Tu hneď zahráli
malému králi
na husličky a dudičky,
bubnovali mu písničky,
cin, cin, hopsa sa, zpívala chasa.

Dozpívavše, omlouvají se:

»Za zlé nemějte, že zme tu byli!
S Kristem Pánem ostávejte!
Pochválen buď Pán Ježíš Kristus!«

Jiný způsob hry.

První král (vstoupí sám a říká): Kubernátum, ku Betlému
štuplikatum, Jeruzalemus.
Gdyž jsem já k vám přišeł, zpamatovat sem sa nemoh. Zavołáł bych na bratránka svého, ale nevím, bude-i sa mi chtět ozvati. Ale budem prubirovati. (Jde za dvéře pro druha.) Hurdy, burdy —

Druhý král (vstoupí): Co ty na mě s velikým hłasem voláš, neb su ve velikém strachu. Chodím jako nemilená ovečka po horách a po dołách, po tych největších pustatinách.

První král: Gde zanecháł's bratránka mého?

Druhý: Ešče sa tam vleče pozady.

První: Běž mi rychle pro něho! Jak mi pro něho
nepůjdeš, týmto obuchem łátaný budeš.

Druhý: Já ti rychle pro něj půjdu,
dłúho sa ti tam meškat nic nebudu.
(Jde za dvéře pro třetího): Hurdy, burdy, Gryco starý!

Třetí král (vejde): Co vy tady, íte, pijete,
na mně starého Grycu nepamatujete!
Já, starý Gryca, chodím po horách,
po dołách, po tych největších pustatinách.
Již sem 9 párů krpců zedrał
a ešče sem sa nenažrał.

První: Ja sem ti dál chleba ze syrem

Třetí: Ty's mi dál chleba ze syrem,
ale's mi ho tak přesušil,
že sem si na něm všech 32 zubů vytrúsil.

První: Ja sem ti ho nepřesušil,
ale sem ti ho z gruntu srdce vyjevil.
Jak sem si na hlavě kłobuček popravil,
počali tam flautami hráti,
husle šemovati,
a sem sa náramně ulekl,
pak sem utékl.

Všichni tři pak zpívají:

Mírně:

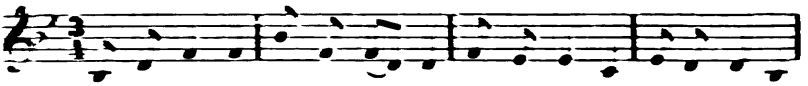
Po - spěš - te sem, pa - cho - lát - ka, ze - jdě - te se i děv - čát - ka,

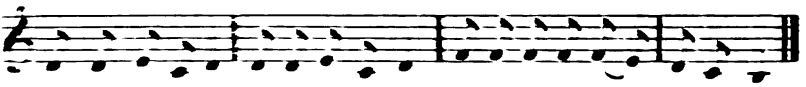
ba - dem zpí - va - ti, ko - le - do - va - ti, E - ma - nu - el kral vo - la - ti.

1. Pospěšte sem, pacholátka,
zejdete se i děvčátka,
budem zpívati,
kolednívati,
Emanuel kral volati.

2. To děťátko v malém chlévku
nemá to žádné kolébky.
Běž tam, Karlíčku,
vem kolíbčíčku,
pospěš s ní z rána do vršku.

3. Josef Tě bude vítati
a Marta kolíbati.
Nynel, Ježíšku,
malý panáčku,
králu, panů všech panáčku!

Z Frydlantska.

Dr. J. V. Šimák.

Na samém českoslezském pomezí z výběžku frydlantském bývala v 16. a 17. stol. řada zemanských dvorců, jichž držitelé jako manové sloužili k zámku Frydlantu. Sedláček v Hradech X. 195 zmiňuje se pouze o jednom, Ullersdorfu. Obšírně objednal o nich Jul. Helbig v Neues Lausitz. Magazin LXXXI. 1 str. 41—122 Regesten zur Gesch. des Lehensadels der Herrschaften Friedland und Seidenberg.

Po vladyckých těch rodinách zbyly některé památky v okolních kostelících.

Z chrámků sám nejzajímavějším je kostel ve Wiese (ves sídla snad hrady Loukou u Seidenberka. Stojí nad vesnicí, na výšině, viditelně zdaleka. Loď má podobu téměř čtverce, k němuž na vy-

chodním boku připíná se pravoúhlý chor lomeným obloukem vítězným. Chor má klenbu křížovou; žebra hluboko založená profilována jsou pěti stranami osmiúhelníka a sbíhají se ve kruhovém svorníku.

Klenutí lodní je v severních Čechách unikem. Všechna klenba spočívá na jediném pilíři osmibokém, nízkém, jenž je zároveň středem sítě železné. Ornament sítě tvoří čtverec, postavený ve čtverci na roh. Diagonály obou sbíhají se v pilíři. Úhlopříčky vnějšího čtverce a strany vnitřního neprotínají se v úhlech, nýbrž vbíhají do rohu menších čtverců, jež na průsecích jsou položeny. (Viz obr. 3.)

Výjimku v pravidelnosti činí žebro úhlopříčné vnitřního čtverce, běžící směrem k choru. Nesbíhá ť až ke zdi, nýbrž rozdvojuje se asi v půli u vidlici, jejíž ramena sekou přilehlé strany vnitřního čtverce.

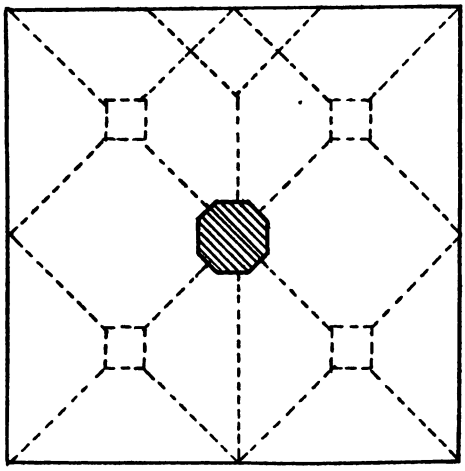

Obr. 3. Síť klenbová v lodi kostela ve Wiese.

Assymetrií tou způsobeno jest, že ke zdi chorové pojí se zdánlivě trojí travée klenbové, kdežto ke stěně západní jen dvojí. Nepravidelnost ta není celku na úkor.

Výkres přidaný je pouze schematický, nebylo ť mi lze, abych poměry přesně vyměřil.

Z drobných článků jmenován buď portálek v pravé stěně lodní. Ostění jeho utvořeno je dvěma oblouny postranními, dvěma žlábky a středním oblounem, nasazeným na hranu. Profilování dole vyrůstá z desky šikmo sříznuté, nahoře sbíhá se v pěkný končitý oblouk. Staré dubové dvéře gothického kování zavírají vchod.

Za oltářem v choru spatřuje se sanktuarium ve zdi. Rámec tvoří prostý hranol, jehož hrana vnitřní je sříznuta. Na rám vsazen je trojboký vysoký štítek, posázený žabkami, tympanon pak rozčleněn ve 3 listy. Křtitelnice z kamene tesaná stojí na noze tvaru prostého válce. Dva oblouny tvoří přechod k nádobě, jež má podobu

úplné polokoule. Noha i tělo je bez ozdob, na svrchu patrny jsou stopy kroužení. Kolem horního okraje běží mezi 2 parallelnými oblouky ozdobný pás, utvořený ze 16 destiček čtvercových. Na deskách střídají se reliefové ozdoby: lodyha o 4 lístcích, čtverlist jetelový, podvojné okénko, zavřené jetelovými oblouky, kružba o dvou plaménících. Podrobnosti mizejí pod omítkou.

Ráz stavby chrámové i všech detailů okazuje na konec doby gothické.

Z doby pozdější zachovalo se památek jen málo. Na levé stěně choru zazděno je veliké epitafium, zpodobující rytíře v kroji XVII. věku, an klečí před krucifixem. Nad postavou čteme zlatým písmem vrytý nápis na černé desce:

Hier vor diesen Epita:
lieget im Gott der hoch wohl Edelge
bor : U : gestrenge H. Friederich von
Üchttritz Erbherr auff wiese
die 12 Jahr gewese. Hauptmann
der herrschaft Greffenstein dessen
Seele Gott, die Heilige Drey
faltigkeit in dero genedigen Schutz
mit genädigem aufnehmen wolle.
starb sel. Ao 1661 den 14 Jan. seines
Alt 63½ Jahr 22 tage.

Na podstavci psáno jest

Dieses Alles ist verfertiget worden
bei seinem Leben Ao 1650 den 22 Mai.

Rám utvořil kamenník ze hřmotných volut barokových, mezi nimiž hledí hlavy andělské. Na štítu 2 andílci nesou erb: 2 klíče křížem přes sebe položené.

Dílo je práce neumělé a nad to přetřeno hrubým nátěrem.

Schaller ve své Topografii IV. díl Pr. 1790. str. 292. píše, že za doby jeho ozdobeno bylo nitro svatyně erby Hoberků z Lípy, Nosticů z Ullersdorfu, Haugviců z Biskupic, Kyjů z Bertelsdorfa, Geislerů z Bílé, Zalců z Lindy, Stangenů ze Stonsdorfu, Belviců z Nostvic, Černousů z Černous a rytířů z Gerštorfu. Pod kruchtou bylo epitafium rodiny Buchlerů z r. 1691., na hřbitově pomníky z r. 1521., 1560., 1586. Po tom všem nyní ve chrámu není stopy, na hřbitově při zdi kostelní postaveny jsou jen 4 kameny náhrobní, zašlé a porouchané.

1. Největší zpodobuje rytíře v plném brnění. Na obrubě lze čísti jen toto ..DER... VND ERNVESTE BERNHART VON MIL .. ENTSCHLAFFEN DEM GOTT VND... Litery jsou vypuklé.

Čtyři erby na desce, vedle postavy: V pravo nahoře: tři vodorovná břevna; dole: ostrev o 6 sucích na pokos z levého rohu horního do pravého dolního; v levo nahoře: žernov; dole: tři kruhy v sebe spletené, nad přilbou ruce, držící polokruh.

2. Rytíř v brnění. Z rytého nápisu přečteš jen VORMITTAG. Erbů pět, tři na pravé straně jsou úplně neznatelny, na levé poznáš ve štítu horním střelu vzhůru obrácenou, na dolním suk nebo ostrev na pokos do pravého rohu vzhůru.

3. Paní. Opis rytý: ANNO 1588 DEN 26 SEPTEMBRIS DIE EDLE EHRNTVGENDREICH FRAV MARIA GEBORNE TSHIRNHAVSEN.. JOHAN VON HOBERGH... WIES.. AV.. GELIEBTE HAVSFRAV.. E VORSCHIEDENDE.

Na rámu obruby: GOT IR VND VNS ALLEN GENEDIGSTE.

Čtyři erby. V pravo nahoře erb rozštěpený, levá půle na čtyři vodorovné pásy dělená. Pod tím D. V. ZSHIRNHAVS. — Dole erb Hoberků z Hendrštorfu D. V. HOBERG.

V levo nahoře: V erbu vodorovné břevno. Na přilbě klobouk s 8 péry. D. V. KOTWITZ. — Dole: Tři vodorovné štrychy v dolní půli štítu, nápodobně jako pruty klece. Za nimi 2 krky ptačí vzpřímené do horní půle štítu, na různo hledící. D. V. ST.. N.. (Stonsdorf?)

4. Paní. Opis rytý. ANNO 1591. DEN 30. APRIL ZWI... IST IM GOTT SEELIGEN... NACHGELASSENE WITTWE.

Na desce ALTERS... IAR, DER GNADE.

Erby: 1. Střela bez tulejky ve štítu a na přilbě mezi rohy picími. 2. Neznatelný; na přilbě dva srpy, obloukem ven vypjaté.

Hodinu k jihozápadu od Wiese je kostelní ves Engelsdorf. Chrám je stavba bezvýznamná. Na hřbitově ve zdi stojí 2 kameny hrobkové, rovněž silně poškozené.

1. Rytíř v plném brnění. Rytý opis: ANNO 1610. DEN 4. APRIL IST IN GOTT SELIGLICH ENTSCHLAFEN AM PALMTAGE.... ENGELSDORF, SEINES ALTERS IM 68. JAHRE DEM GOTT GNADE.

Erby 4. V pravo nahoře: zajíc neb králík vzpřímený, hledící v levo; rovněž na přilbě. Podpis D. V. S... — Dole: zvíře parohaté (srnec, kamzík?) v levo vyskakující. — D. V. C.

V levo nahoře: tři břevna vodorovná. — D. V. R. — Dole: neznatelný, písmo smazáno.

2. Mládenec v choděcím šatě, v bandalíru, vysokých botách.

Opis: ANNO 1644. AM TAG PETR PAVL IST... EDLE HERR KASPAR GR.. SEINES ALTERS 21 JAHR 26 WOCH.

Erby 3. V pravo horní neznatelný, v dolním zvíře jako pes, vyskakující v pravo, v levo nahoře beraní hlava (= erb haugvický).

Před kostelem u cesty nízký kříž tvaru t. zv. cyrillomethodějského, z hrubého slepence. Nápisu ani znamení nemá.

V Dol. Ullersdorfě (sv. od Frydlantu) v kostele sv. Martina Schaller zapsal několik náhrobků, z nichž jeden přečetl: 1592. Den 21. Aug. Anna des ehrenverten wohlbenannten Michaels von Everharts hinterlassene Wittwe.

Kamene toho marně jsem hledal. Zbývá deska kamenná v dlažbě předsíně, na nížto možno shledati písmena BARTOL VON... a znak korouhve, pak druhá vedle ní, úplně schozelá a třetí kámen, opřený

u kostnice na hřbitově. Na něm spatřuje se postava rytířská a znaky, že však stranou lícní náhrobek přiléhá ke zdi, nelze nápisu čísti.

Ze starého kostela v Schönwaldě u Rückersdorfu (východně Frydlantu) zbývá pouze nynější sakristie a v ní sanctuarium gothického ostění, ale silně vápnem přetřené. Na hřbitově ke zdi kostelní přiléhají tři kameny náhrobkové.

1. Rytíř vousatý v brnění. Opis: ANNO 1614 DEN 6 IVNII. IST.IN.GOTT.SELIG . VORSCHIEDEN . DER EDLE GESTRENGE. EHRENVEST.VND WOLBENAMBTE HERR GEORG VON MAXEN ZV RVCKERSDORF GEWESEN HAVPTMAN ZV FRIEDLANDT, SEINES ALTERS IHM 61 IAHRE.DEM GOTT GENEDIG SEY.

Čtyři znaky. V p. h. znak Maxů z Maxen. 3 srdčité listy, v p. d. hák o 2 zubech, pošikem v pravo postavený.

V l. h. tři podkovy rozběžitě postavené, v l. d. znak gerštorfský.

2. Paní. Opis: ..1612. DEN 7 MARTI IST IN CHRIST SELIG EINSCHLAFEN EDLE VIEL EHREN THVGENDREICHE FRAV ANNA GEBORNE SCHREIBERSDORFF D. EDLEN GESTRENG:V: EHRENVESTEN GEORG. V. MAXEN AF RVCKERSDORF V. B. — Dole: 70 JAHR IHR ALTER WAR.

Čtyři znaky. V p. h. štít rozštěpený, v pravém poli půl orlice v pravo hledící, v levém břevno vodorovné. Písmena D. V. S. — V p. d. znak týž. V l. h. štít rozštěpený, pravé pole šachované, na přilbě terč se 2 péry, rozštěpený, v pravo šachovaný. D. V. B. — V l. dole ve štítu orlice. D. V. H.

3. Paní. Opis: ANNO 1595 DEN 9. IVNY IST IN CHRISTO SELIG EINGESCHLAFEN DIE EDLE VIELEHREN THVGENDREICHE FRAU VERONICA GEBORNE SCHREIBERSDORF D. EDL. G:S:EHRENVESTEN FRIDRICH V. QVOSZVPEINSDORF NACHGELASNE.. Dole: 53 JAHR IHR ALTER WAR. —

Čtyři erby a písmena, jako u náhrobku předešlého.

Příspěvky rodopisné.

II.

Šlechtické a erbovní rodiny velvarské v XVI. a XVII. věku.[1])

J. Čermák.

Z Bukové Žofie, choť Ondřeje Žáby prodala r. 1630. na místě svém a dětí svých statek svůj při městě Velvařích na domech, dědinách etc. záležející Jiřímu Benešovi za 2400 kop míš.

---

[1]) Prameny: Knihy smluv svatebních z r. 1509., knihy trhové bílé staré z r. 1551., knihy památní z r. 1576., knihy přijímání práva městského z r. 1588. Manualy a listiny městské.

Čtyrkolský z Volovice. Z bratří Čtyrkolských, kteří roku 1557. v pondělí po neděli palmare byli povýšeni do stavu vladyckého,[1]) byl Jan ve Velvarech radním a v letech 1562.—1566. primatorem. Z dítek, jež splodil s manželkou Kateřinou, připomínají se syn Jakub a dcery Marketa a Ludmila, jež se provdala za Václava Novoměstského a přežila všechny členy rodiny.

V Litoměřicích žil na konci 16. a na začátku 17. století M. Eliáš Č. z V. († 16|1.). Syn jeho byl znamenitý lékař litoměřický M. Daniel Č. z V., jenž po bitvě bělohorské konfiskační komisí odsouzen ku ztrátě $^2/_3$ jmění; on však zůstal katolickým a zanechán proto při statku.[2])

Doubrava ze Sedliště k. Jiří byl v letech 1563.—67. konšelem.

Hlávka z Grünfeldu, Řehoř zasedal od r. 1563.—91. v radě a od r. 1587. připomíná se s přídomkem z G.

House z Krásné hory — jméno patricijské rodiny velvarské, jež záhy v šestnáctém věku se uvádí a jež průběhem tohoto století ve Velvarech se značně rozvětvila. Z rodiny té Řehoř zasedal do r. 1570. v radě; s manželkou svou Kateřinou měl tři syny, Jana, Matěje a Vavřince, z nichž první uvádí se od roku 1587. s přídomkem z K. h. a jako majitel Jedibab.[3]) Dům měl na Brčkově (nynější Husova tř.). Jan připomíná se v městských knihách ještě roku 1615. Roku 1606. dosáhl Jindřich H. z K. h. stavu vladyckého.[4])

Hozlar z Hozlar. Rodinu tu rytířskou nesmíme mýliti s Hozlaury z Hozlau. Hozlarové užívali erbu zcela rozdílného, jak pěkný náhrobek Jiříka H. z H z roku 1564. v kostele P. Marie Sněžné v Budyni n. Ohří dokazuje, totiž ve štítu dvé obdélníkových kolmých desek vedle sebe stojících, nad štítem korunovaný otevřený helm a co klenot pět pštrosích per. Na Budyni připomíná se dále r. 1581. hejtmanem Štěpán Hozlar.[5]) Toho snad bratr neb syn byl Jiří, jenž r. 1593. stal se měšťanem ve Velvarech a se svou manželkou Salomenou splodil syna Daniele. Salomena po smrti Jiřího H. podala r. 1603. ruky Janovi Bártovi, měštěnínu a radnímu velvarskému a zapsala mu „sama i na místě syna Daniele dům svůj společný Dryáčníkovský na náměstí, na rohu vedle domu Adama Makovce s jedné strany i s domem druhým vedle domu Marjany Modlovy, kterýž od starodávna k tomu domu koupen a připojen jest i veškeren jiný statek“. Bárta zapsal jí navzájem svůj majetek, jmenovitě dům v Pražské ulici.

Daniel H. oženil se s Kateřinou, dcerou Nikodema Beneše a odstěhoval se do Litoměřic, kdež r. 1621. konfiskační komisí od-

---

[1]) A. Schimon, Der Adel v. Böhmen 167.

[2]) Stránský, Res publica Bojema. Bílek, konfiskace, 1123. — V erbu měli jakéhosi ptáka — více nemohl jsem poznati z nedobře přitisknuté pečeti na listině z r. 1561., nalezající se v archivu musea král. Českého.

[3]) Paprocký, Diadoch, 409.

[4]) Schimon, Der Adel von Böhmen, 54.

[5]) Janda, Dějiny města Budyně n. O. str. 35, 36 a 78.

souzen byl k ztrátě $^1/_3$ jmění a propadl domem v Dlouhé ulici za 400 kop a dvěmi dědinami za 410 kop.[1]) Po smrti jeho provdala se Kateřina r. 1627. za vdovce Řehoře Vokouna z Vokounštejna, měšťana velvarského.

Roku 1628. odkázala paní Salomena Bártova veškero jmění své vnukům svým Jiříkovi, Nikodemovi a Alžbětě, dítkám Danielovým. Jiří zemřel nezletilý, Alžběta svobodná, takže Nikodem došed svých let ujal se sám veškerého rodinného majetku značně ztenčeného válkou třicetiletou a r. 1651. vykázav se zachovacím listem města Litoměřic přijat byl za měšťana. Již příštího roku zvolen byl do rady, kdež seděl ještě r. 1682. Ačkoli byl radním, přece měl se správou obce stálé spory. Příčinou toho byl výčep vína, na nějž si město zjednalo r. 1653. výhradné právo k prodeji, aby snáze mohlo spláceti své veliké dluhy, do kterých upadlo koupí vsí Nábina a Bratkovic a pak jmenovitě za války třicetileté. Výčep vína byl tehdy velmi výnosným, v městě bylo množství vináren. Mezi měšťany, kteří nemohli zapomenouti tučného příjmu, jenž z vína plynul, náležel též Nikodem. Nabízel obci značné summy za právo k výčepu a když několikráte byl odmítnut, [čepoval podtají a ani pokuty nedovedly jej od toho odvrátiti. I k nejvyššímu purkrabství se obrátil v té věci s prosbou — ale marně.[2])

Z dítek přežily jej pouze tři dcery, Veronika Svobodová, Anna Kašparidesová a Salomena, jež odstěhovala se do Litoměřic.

Ješínský Zikmund, vladyka, zapisuje r. 1517. dům i všechen statek svůj manželce Kateřině. Roku 1538. byl Jan J. rychtářem.

Kavika z Birgenthalu. Byla rodina řádu vládyckého, z níž Zachariáš byl hejtmanem panství vtelenského a nemeslovského na Mladoboleslavsku. Syn jeho Rudolf (nar. 1661. ve Velkém Bezně, † 1738.) přiženil se do Velvar, kdež zasedal v radě a od r. 1707.—1738. byl primátorem, těše se všeobecné vážnosti u svých spoluměšťanů. Z rodiny té se ještě připomínají Karel, kanovník litoměřický, snad bratr předešlého, dále P. Rafael, kněz řádu premonstrátského na Strahově, P. Rudolf, r. 1749. administrátor křižovnické fary v Klučenicích. Roku 1744. přijat byl za měšťana velvarského Josef Jan. Oba posléze jmenovaní byli synové zmíněného primatora.

V erbu užívali štít čtvrcený, v 1. poli kotvu, v 2. a 3. ptáka kavku, ve 4. pak 4 pahrbky, nad štítem otevřený helm s točenicí a co klenot dvě proti sobě stojící orličí křídla.

Meyburský z Meyburku. Řehoř r. 1597. byl přijat za souseda, předloživ zachovací list.

Niger z Nitršfeldu. Adam r. 1650. postoupil s Kateřinou manželkou svou (prve vdovou po Janovi Mitysovi) své právo,

---

[1]) Bílek, Dějiny konfiskací, str. 1123.

[2]) Nikodem H. byl luteránem a činil i v náboženských ohledech obci nesnáze. Roku 1659. poznamenáno bylo v manuale: »Nikodem H. má do vězení vzat býti a odtud se nepouštěti, až k zpovědi a k přijímání velebné svátosti půjde.«

které měli na domě Mitysovském s pivovarem na náměstí ležícím, Ludmile Pelargové, jež vystěhovala se po bitvě bělohorské pro náboženství ze země. Adam byl r. 1637. sousedem slanským, žil tu však v trudných poměrech. [1])

Šlechta z Miknperku. Patricijská rodina velvarská, z níž r. 1543. Šimon Š. zapsal si s manželkou svou Annou navzájem všechen statek svůj. Roku 1567. koupila obec zahradu Šafránici, ležící podle obecního mlýna se strany jedné a cesty k Slanému vedoucí se strany druhé, při této cestě zdí ohraženou od pana Adama Š. z M. za 230 kop míš.

Z Valdštejna. Roku 1626. koupil Adam z V., pán na Hrádku n. S., Lovosicích, Židlochovicích, Dobrovici a Novém Valdštejně za 800 zl. rýn. dům u roudnické brány (nyní č. p. 10.) od obce velvarské a od soukromých osob sousední dům, tak řečený Haškovský, za 250 zl. rýn.

Obec velvarská vyhradila si při tomto trhu právo předkupní a ještě průběhem 17. století nabyla opětně vlastnictví k onomu domu. Na pána z Valdštejna však dosud upomíná název téhož domu „panská hospoda".

Vartovský z Varty. Z této patricijní rodiny pražské připomíná se ve Velvarech Jiří V. z V, jenž r. 1560. prodal mlýn netušilovský (nynější „přední" mlýn) na místě dcery Anny z Varty a sirotků pozůstalých po nebožtíkovi Šimonovi, jinak Petrovi mlynáři, otci jich, za 600 kop grošů míš. Jiřímu Pecharovi, držiteli svobodného statku za Pražskou branou a pozdějšímu zakladateli chrámu, chudobince a hřbitova u sv. Jiří.

Velvarský ze Saxendorfu. Roku 1557. odevzdávají bratří Jiří, Tomáš, Mikuláš a sestra Voršila ze S. svůj dům mezi domy Matěje Blovského a Jakuba, řezníka Mikulášovi Hromádkovi 7. října 1572. obdržel Jiří V. ze S. erbovní list. [2])

Vepřecký z Vepřku (též z Vepřperku) bylo jméno staré erbovní rodiny, jež žila ve Velvarech po čtyři století a pocházela ze vsi Vepřku (sev.-vých. od Velvar). Vepřek však jim nenáležel, ovšem svobodný statek tam měli. Odtud je také archivní památky velvarské jakož i oni sami sebe zhusta ještě v první polovici XVII. století nazývají dvořáky (= svobodníky) vepřeckými. [3]) Na konci XVI. století stáli, jak se pravdě podobá, v osobním poddanství ke kapitole svato-

---

[1]) Lacina, Slané, 313.

[2]) F. Hyšman, Popis hejtmanství slanského, str. 110. — Dle Velvar psalo se více rodin, jako: Velvarský z Kosmačova (obd. erb kolem r. 1585.), Smetina z Velvar, Lipnický z Velvar, Velvarský z Lumenštejna (obdr. erb r. 1916.) a Velvarský z Velvar (rytířská rodina, z níž Jindřich byl roku 1674. žákem piaristických škol ve Slaném). Č. Č. Mus. 1881. Sedláček, Hrady a zámky VI. str. 167. Zlatá Praha 1888. str. 663. Hyšman a Paroubek, Popis hejtmanství slanského str. 110.

[3]) Pro tvrzení, že Vepřečtí drželi v první polovici XVII. století Vepřek (Kobrův Naučný slovník) a že držitelem jeho kol r. 1645. byl Václav V. z V. (F. Hyšman, Popis okr. hejtm. slánského) nenalezl jsem v městském archivu velvarském žádných dokladů. — Nějaké však dědictví jejich ve Vepřku ještě v druhé polovici XVII. století se připomíná.

První: Já sem ti dáł chleba ze syrem.

Třetí: Ty's mi dáł chleba ze syrem,
ale's mi ho tak přesušił,
že sem si na něm všech 32 zubů vytrúsił.

První: Já sem ti ho nepřesušił,
ale sem ti ho z gruntu srdce vyjevił.
Jak sem si na hłavě kłobúček popravił,
počali tam flautami hráti,
husle štemovati,
já sem sa náramně ulekł,
pak sem utékł.

Všichni tři pak zpívají:

Mírně:

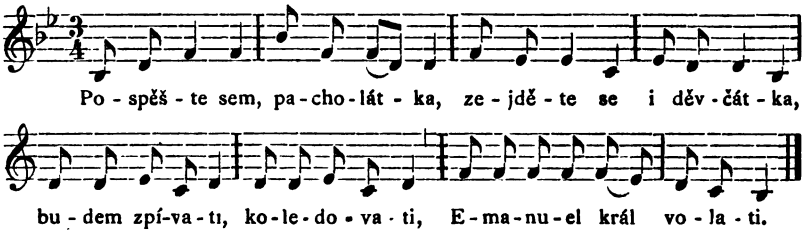

1. Pospěšte sem, pacholátka,
zejděte se i děvčátka,
budem zpívati,
koledovati,
Emanuel král volati.

2. To děťátko v malém chlévku
nemá to žádné kolébky.
Běž tam, Karlíčku,
vem kolíbčičku,
pospěš s ní z rána do vršku.

3. Josef Tě bude vítati
a Maria kolíbati:
Nynej, Ježíšku,
malý panáčku,
králů, pánů všech panáčku!

Z Frydlantska.

Dr. *J. V. Šimák.*

Na samém československém pomezí u výběžku frydlantském bývala v 16. a 17. stol. řada zemanských dvorců, jichž držitelé jako manové sloužili k zámku Frydlantu. Sedláček v Hradech X. 195 zmiňuje se pouze o jednom, Ullersdorfu. Obšírně objednal o nich Jul. Helbig v Neues Lausitz. Magazin LXXII. 1. str. 41—122 Regesten zur Gesch. des Lehensadels der Herrschaften Friedland und Seidenberg.

Po vladyckých těch rodinách zbyly některé památky v okolních kostelících.

Z chrámků sám nejzajímavějším je kostel ve Wiese (ves slula snad druhdy Loukou) u Seidenberka. Stojí nad vesnicí, na výšině, viditelné zdaleka. Loď má podobu téměř čtverce, k němuž na vý-

chodním boku připíná se pravoúhlý chor lomeným obloukem vítězným. Chor má klenbu křížovou; žebra hluboko založená profilována jsou pěti stranami osmiúhelníka a sbíhají se ve kruhovém svorníku.

Klenutí lodní je v severních Čechách unikem. Všechna klenba spočívá na jediném pilíři osmibokém, nízkém, jenž je zároveň středem sítě železné. Ornament sítě tvoří čtverec, postavený ve čtverci na roh. Diagonály obou sbíhají se v pilíři. Úhlopříčky vnějšího čtverce a strany vnitřního neprotínají se v úhlech, nýbrž vbíhají do rohu menších čtverců, jež na průsecích jsou položeny. (Viz obr. 3.)

Výjimku v pravidelnosti činí žebro úhlopříčné vnitřního čtverce, běžící směrem k choru. Nesbíhá ť až ke zdi, nýbrž rozdvojuje se asi v půli u vidlici, jejíž ramena sekou přilehlé strany vnitřního čtverce.

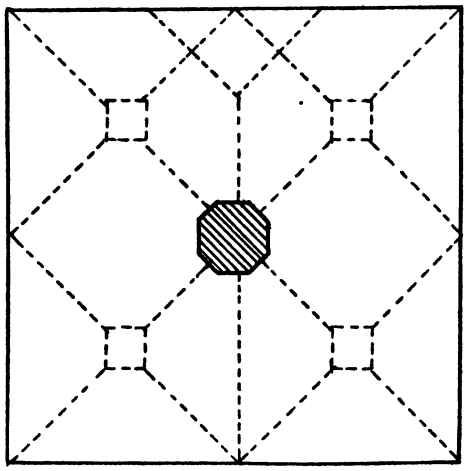

Obr. 3. Síť klenbová v lodi kostela ve Wiese.

Assymetrií tou způsobeno jest, že ke zdi chorové pojí se zdánlivě trojí travée klenbové, kdežto ke stěně západní jen dvojí. Nepravidelnost ta není celku na úkor.

Výkres přidaný je pouze schematický, nebylo ť mi lze, abych poměry přesně vyměřil.

Z drobných článků jmenován buď portálek v pravé stěně lodní. Ostění jeho utvořeno je dvěma oblouny postranními, dvěma žlábky a středním oblounem, nasazeným na hranu. Profilování dole vyrůstá z desky šikmo sříznuté, nahoře sbíhá se v pěkný končitý oblouk. Staré dubové dvéře gothického kování zavírají vchod.

Za oltářem v choru spatřuje se sanktuarium ve zdi. Rámec tvoří prostý hranol, jehož hrana vnitřní je sříznuta. Na rám vsazen je trojboký vysoký štítek, posázený žabkami, tympanon pak rozčleněn ve 3 listy. Křtitelnice z kamene tesaná stojí na noze tvaru prostého válce. Dva oblouny tvoří přechod k nádobě, jež má podobu

úplné polokoule. Noha i tělo je bez ozdob, na svrchu patrny jsou stopy kroužení. Kolem horního okraje běží mezi 2 parallelnými oblouky ozdobný pás, utvořený ze 16 destiček čtvercových. Na deskách střídají se reliefové ozdoby: lodyha o 4 lístcích, čtverlist jetelový, podvojné okénko, zavřené jetelovými oblouky, kružba o dvou plaménících. Podrobnosti mizejí pod omítkou.

Ráz stavby chrámové i všech detailů okazuje na konec doby gothické.

Z doby pozdější zachovalo se památek jen málo. Na levé stěně choru zazděno je veliké epitafium, zpodobující rytíře v kroji XVII. věku, an klečí před krucifixem. Nad postavou čteme zlatým písmem vrytý nápis na černé desce:

Hier vor diesen Epita:
lieget im Gott der hoch wohl Edelge
bor : U : gestrenge H. Friederich von
Üchtritz Erbherr auff wiese
die 12 Jahr gewese. Hauptmann
der herrschaft Greffenstein dessen
Seele Gott, die Heilige Drey
faltigkeit in dero genedigen Schutz
mit genädigem aufnehmen wolle.
starb sel. Ao 1661 den 14 Jan. seines
Alt 63½ Jahr 22 tage.

Na podstavci psáno jest

Dieses Alles ist verfertiget worden
bei seinem Leben Ao 1650 den 22 Mai.

Rám utvořil kamenník ze hřmotných volut barokových, mezi nimiž hledí hlavy andělské. Na štítu 2 andílci nesou erb: 2 klíče křížem přes sebe položené.

Dílo je práce neumělé a nad to přetřeno hrubým nátěrem.

Schaller ve své Topografii IV. díl Pr. 1790. str. 292. píše, že za doby jeho ozdobeno bylo nitro svatyně erby Hoberků z Lípy, Nosticů z Ullersdorfu, Haugviců z Biskupic, Kyjů z Bertelsdorfa, Geislerů z Bílé, Zalců z Lindy, Stangenů ze Stonsdorfu, Belviců z Nostvic, Černousů z Černous a rytířů z Gerštorfu. Pod kruchtou bylo epitafium rodiny Buchlerů z r. 1691., na hřbitově pomníky z r. 1521., 1560., 1586. Po tom všem nyní ve chrámu není stopy, na hřbitově při zdi kostelní postaveny jsou jen 4 kameny náhrobní, zašlé a porouchané.

1. Největší zpodobuje rytíře v plném brnění. Na obrubě lze čísti jen toto ..DER... VND ERNVESTE BERNHART VON MIL .. ENTSCHLAFFEN DEM GOTT VND... Litery jsou vypuklé.

Čtyři erby na desce, vedle postavy: V pravo nahoře: tři vodorovná břevna; dole: ostrev o 6 sucích na pokos z levého rohu horního do pravého dolního; v levo nahoře: žernov; dole: tři kruhy v sebe spletené, nad přilbou ruce, držící polokruh.

2. Rytíř v brnění. Z rytého nápisu přečteš jen VORMITTAG. Erbů pět, tři na pravé straně jsou úplně neznatelny, na levé poznáš ve štítu horním střelu vzhůru obrácenou, na dolním suk nebo ostrev na pokos do pravého rohu vzhůru.

3. Paní. Opis rytý: ANNO 1588 DEN 26 SEPTEMBRIS DIE EDLE EHRNTVGENDREICH FRAV MARIA GEBORNE TSHIRNHAVSEN.. JOHAN VON HOBERGH... WIES.. AV.. GELIEBTE HAVSFRAV.. E VORSCHIEDENDE.

Na rámu obruby: GOT IR VND VNS ALLEN GENEDIGSTE.

Čtyři erby. V pravo nahoře erb rozštěpený, levá půle na čtyři vodorovné pásy dělená. Pod tím D. V. ZSHIRNHAVS. — Dole erb Hoberků z Hendrštorfu D. V. HOBERG.

V levo nahoře: V erbu vodorovné břevno. Na přilbě klobouk s 8 péry. D. V. KOTWITZ. — Dole: Tři vodorovné štrychy v dolní půli štítu, nápodobně jako pruty klece. Za nimi 2 krky ptačí vzpřímené do horní půle štítu, na různo hledící. D. V. ST.. N.. (Stonsdorf?)

4. Paní. Opis rytý. ANNO 1591. DEN 30. APRIL ZWI... IST IM GOTT SEELIGEN... NACHGELASSENE WITTWE.

Na desce ALTERS... IAR, DER GNADE.

Erby: 1. Střela bez tulejky ve štítu a na přilbě mezi rohy picími. 2. Neznatelný; na přilbě dva srpy, obloukem ven vypjaté.

Hodinu k jihozápadu od Wiese je kostelní ves Engelsdorf. Chrám je stavba bezvýznamná. Na hřbitově ve zdi stojí 2 kameny hrobkové, rovněž silně poškozené.

1. Rytíř v plném brnění. Rytý opis: ANNO 1610. DEN 4. APRIL IST IN GOTT SELIGLICH ENTSCHLAFEN AM PALMTAGE.... ENGELSDORF, SEINES ALTERS IM 68. JAHRE DEM GOTT GNADE.

Erby 4. V pravo nahoře: zajíc neb králík vzpřímený, hledící v levo; rovněž na přilbě. Podpis D. V. S... — Dole: zvíře parohaté (srnec, kamzík?) v levo vyskakující. — D. V. C.

V levo nahoře: tři břevna vodorovná. — D. V. R. — Dole: neznatelný, písmo smazáno.

2. Mládenec v choděcím šatě, v bandalíru, vysokých botách.

Opis: ANNO 1644. AM TAG PETR PAVL IST... EDLE HERR KASPAR GR.. SEINES ALTERS 21 JAHR 26 WOCH.

Erby 3. V pravo horní neznatelný, v dolním zvíře jako pes, vyskakující v pravo, v levo nahoře beraní hlava (= erb haugvický).

Před kostelem u cesty nízký kříž tvaru t. zv. cyrillomethodějského, z hrubého slepence. Nápisu ani znamení nemá.

V Dol. Ullersdorfě (sv. od Frydlantu) v kostele sv. Martina Schaller zapsal několik náhrobků, z nichž jeden přečetl: 1592. Den 21. Aug. Anna des ehrenverten wohlbenannten Michaels von Everharts hinterlassene Wittwe.

Kamene toho marně jsem hledal. Zbývá deska kamenná v dlažbě předsíně, na nížto možno shledati písmena BARTOL VON... a znak korouhve, pak druhá vedle ní, úplně schozelá a třetí kámen, opřený

u kostnice na hřbitově. Na něm spatřuje se postava rytířská a znaky, že však stranou lícní náhrobek přiléhá ke zdi, nelze nápisu čísti.

Ze starého kostela v Schönwaldě u Rückersdorfu (východně Frydlantu) zbývá pouze nynější sakristie a v ní sanctuarium gothického ostění, ale silně vápnem přetřené. Na hřbitově ke zdi kostelní přiléhají tři kameny náhrobkové.

1. Rytíř vousatý v brnění. Opis: ANNO 1614 DEN 6 IVNII. IST.IN.GOTT.SELIG . VORSCHIEDEN . DER EDLE GESTRENGE. EHRENVEST.VND WOLBENAMBTE HERR GEORG VON MAXEN ZV RÜCKERSDORF GEWESEN HAVPTMAN ZV FRIEDLANDT, SEINES ALTERS IHM 61 IAHRE.DEM GOTT GENEDIG SEY.

Čtyři znaky. V p. h. znak Maxů z Maxen. 3 srdčité listy, v p. d. hák o 2 zubech, pošikem v pravo postavený.

V l. h. tři podkovy rozběžitě postavené, v l. d. znak gerštorfský.

2. Paní. Opis: ..1612. DEN 7 MARTI IST IN CHRIST SELIG EINSCHLAFEN EDLE VIEL EHREN THVGENDREICHE FRAV ANNA GEBORNE SCHREIBERSDORFF D̄. EDLEN GESTRENG̅:V: EHRENVESTEN GEORG. V. MAXEN AF RVCKERSDORF V. B. — Dole: 70 JAHR IHR ALTER WAR.

Čtyři znaky. V p. h. štít rozštěpený, v pravém poli půl orlice v pravo hledící, v levém břevno vodorovné. Písmena D. V. S. — V p. d. znak týž. V l. h. štít rozštěpený, pravé pole šachované, na přilbě terč se 2 péry, rozštěpený, v pravo šachovaný. D. V. B. — V l. dole ve štítu orlice. D. V. H.

3. Paní. Opis: ANNO 1595 DEN 9. IVNY IST IN CHRISTO SELIG EINGESCHLAFEN DIE EDLE VIELEHREN THVGENDREICHE FRAU VERONICA GEBORNE SCHREIBERSDORF D̄. ED̄L. G:S: EHRENVESTEN FRIDRICH V. QVOSZVPEINSDORF NACHGELASNE.. Dole: 53 JAHR IHR ALTER WAR. —

Čtyři erby a písmena, jako u náhrobku předešlého.

Příspěvky rodopisné.

II.

Šlechtické a erbovní rodiny velvarské v XVI. a XVII. věku.[1])

J. Čermák.

Z Bukové Žofie, choť Ondřeje Žáby prodala r. 1630. na místě svém a dětí svých statek svůj při městě Velvařích na domech, dědinách etc. záležející Jiřímu Benešovi za 2400 kop míš.

---

[1]) Prameny: Knihy smluv svatebních z r. 1509., knihy trhové bílé staré z r. 1551., knihy památní z r. 1576., knihy přijímání práva městského z r. 1588. Manualy a listiny městské.

Čtyrkolský z Volovice. Z bratří Čtyrkolských, kteří roku 1557. v pondělí po neděli palmare byli povýšeni do stavu vladyckého, [1]) byl Jan ve Velvarech radním a v letech 1562.—1566. primatorem. Z dítek, jež splodil s manželkou Kateřinou, připomínají se syn Jakub a dcery Marketa a Ludmila, jež se provdala za Václava Novoměstského a přežila všechny členy rodiny.

V Litoměřicích žil na konci 16. a na začátku 17. století M. Eliáš Č. z V. († 16|1.). Syn jeho byl znamenitý lékař litoměřický M. Daniel Č. z V., jenž po bitvě bělohorské konfiskační komisí odsouzen ku ztrátě $^2/_3$ jmění; on však zůstal katolickým a zanechán proto při statku. [2])

Doubrava ze Sedlištěk. Jiří byl v letech 1563.—67. konšelem.

Hlávka z Grünfeldu, Řehoř zasedal od r. 1563.—91. v radě a od r. 1587. připomíná se s přídomkem z G.

House z Krásné hory — jméno patricijské rodiny velvarské, jež záhy v šestnáctém věku se uvádí a jež průběhem tohoto století ve Velvarech se značně rozvětvila. Z rodiny té Řehoř zasedal do r. 1570. v radě; s manželkou svou Kateřinou měl tři syny, Jana, Matěje a Vavřince, z nichž první uvádí se od roku 1587. s přídomkem z K. h. a jako majitel Jedibab. [3]) Dům měl na Brčkově (nynější Husova tř.). Jan připomíná se v městských knihách ještě roku 1615. Roku 1606. dosáhl Jindřich H. z K. h. stavu vladyckého. [4])

Hozlar z Hozlar. Rodinu tu rytířskou nesmíme mýliti s Hozlaury z Hozlau. Hozlarové užívali erbu zcela rozdílného, jak pěkný náhrobek Jiříka H. z H z roku 1564. v kostele P. Marie Sněžné v Budyni n. Ohří dokazuje, totiž ve štítu dvé obdélníkových kolmých desek vedle sebe stojících, nad štítem korunovaný otevřený helm a co klenot pět pštrosích per. Na Budyni připomíná se dále r. 1581. hejtmanem Štěpán Hozlar. [5]) Toho snad bratr neb syn byl Jiří, jenž r. 1593. stal se měšťanem ve Velvarech a se svou manželkou Salomenou splodil syna Daniele. Salomena po smrti Jiřího H. podala r. 1603. ruky Janovi Bártovi, měštěnínu a radnímu velvarskému a zapsala mu „sama i na místě syna Daniele dům svůj společný Dryáčníkovský na náměstí, na rohu vedle domu Adama Makovce s jedné strany i s domem druhým vedle domu Marjany Modlovy, kterýž od starodávna k tomu domu koupen a připojen jest i veškeren jiný statek“. Bárta zapsal jí navzájem svůj majetek, jmenovitě dům v Pražské ulici.

Daniel H. oženil se s Kateřinou, dcerou Nikodema Beneše a odstěhoval se do Litoměřic, kdež r. 1621. konfiskační komisí od-

---

[1]) A. Schimon, Der Adel v. Böhmen 167.

[2]) Stránský, Res publica Bojema. Bílek, konfiskace, 1123. — V erbu měli jakéhosi ptáka — více nemohl jsem poznati z nedobře přitisknuté pečeti na listině z r. 1561., nalezající se v archivu musea král. Českého.

[3]) Paprocký, Diadoch, 409.

[4]) Schimon, Der Adel von Böhmen, 54.

[5]) Janda, Dějiny města Budyně n. O. str. 35, 36 a 78.

souzen byl k ztrátě $^1/_3$ jmění a propadl domem v Dlouhé ulici za 400 kop a dvěmi dědinami za 410 kop.[1]) Po smrti jeho provdala se Kateřina r. 1627. za vdovce Řehoře Vokouna z Vokounštejna, měšťana velvarského.

Roku 1628. odkázala paní Salomena Bártova veškero jmění své vnukům svým Jiříkovi, Nikodemovi a Alžbětě, dítkám Danielovým. Jiří zemřel nezletilý, Alžběta svobodná, takže Nikodem došed svých let ujal se sám veškerého rodinného majetku značně ztenčeného válkou třicetiletou a r. 1651. vykázav se zachovacím listem města Litoměřic přijat byl za měšťana. Již příštího roku zvolen byl do rady, kdež seděl ještě r. 1682. Ačkoli byl radním, přece měl se správou obce stálé spory. Příčinou toho byl výčep vína, na nějž si město zjednalo r. 1653. výhradné právo k prodeji, aby snáze mohlo spláceti své veliké dluhy, do kterých upadlo koupí vsí Nábina a Bratkovic a pak jmenovitě za války třicetileté. Výčep vína byl tehdy velmi výnosným, v městě bylo množství vináren. Mezi měšťany, kteří nemohli zapomenouti tučného příjmu, jenž z vína plynul, náležel též Nikodem. Nabízel obci značné summy za právo k výčepu a když několikráte byl odmítnut, [čepoval podtají a ani pokuty nedovedly jej od toho odvrátiti. I k nejvyššímu purkrabství se obrátil v té věci s prosbou — ale marně.[2])

Z dítek přežily jej pouze tři dcery, Veronika Svobodová, Anna Kašparidesová a Salomena, jež odstěhovala se do Litoměřic.

Ješínský Zikmund, vladyka, zapisuje r. 1517. dům i všechen statek svůj manželce Kateřině. Roku 1538. byl Jan J. rychtářem.

Kavika z Birgenthalu. Byla rodina řádu vládyckého, z níž Zachariáš byl hejtmanem panství vtelenského a nemeslovského na Mladoboleslavsku. Syn jeho Rudolf (nar. 1661. ve Velkém Bezně, † 1738.) přiženil se do Velvar, kdež zasedal v radě a od r. 1707.—1738. byl primátorem, těše se všeobecné vážnosti u svých spoluměšťanů. Z rodiny té se ještě připomínají Karel, kanovník litoměřický, snad bratr předešlého, dále P. Rafael, kněz řádu premonstrátského na Strahově, P. Rudolf, r. 1749. administrátor křižovnické fary v Klučenicích. Roku 1744. přijat byl za měšťana velvarského Josef Jan. Oba posléze jmenovaní byli synové zmíněného primatora.

V erbu užívali štít čtvrcený, v 1. poli kotvu, v 2. a 3. ptáka kavku, ve 4. pak 4 pahrbky, nad štítem otevřený helm s točenicí a co klenot dvě proti sobě stojící orličí křídla.

Meyburský z Meyburku. Řehoř r. 1597. byl přijat za souseda, předloživ zachovací list.

Niger z Nitršfeldu. Adam r. 1650. postoupil s Kateřinou manželkou svou (prve vdovou po Janovi Mitysovi) své právo,

---

[1]) Bílek, Dějiny konfiskací, str. 1123.

[2]) Nikodem H. byl luteránem a činil i v náboženských ohledech obci nesnáze. Roku 1659. poznamenáno bylo v manuale: »Nikodem H. má do vězení vzat býti a odtud se nepouštěti, až k zpovědi a k přijímání velebné svátosti půjde.«

které měli na domě Mitysovském s pivovarem na náměstí ležícím, Ludmile Pelargové, jež vystěhovala se po bitvě bělohorské pro náboženství ze země. Adam byl r. 1637. sousedem slanským, žil tu však v trudných poměrech. [1])

Šlechta z Miknperku. Patricijská rodina velvarská, z níž r. 1543. Šimon Š. zapsal si s manželkou svou Annou navzájem všechen statek svůj. Roku 1567. koupila obec zahradu Šafránici, ležící podle obecního mlýna se strany jedné a cesty k Slanému vedoucí se strany druhé, při této cestě zdí ohraženou od pana Adama Š. z M. za 230 kop míš.

Z Valdštejna. Roku 1626. koupil Adam z V., pán na Hrádku n. S., Lovosicích, Židlochovicích, Dobrovici a Novém Valdštejně za 800 zl. rýn. dům u roudnické brány (nyní č. p. 10.) od obce velvarské a od soukromých osob sousední dům, tak řečený Haškovský, za 250 zl. rýn.

Obec velvarská vyhradila si při tomto trhu právo předkupní a ještě průběhem 17. století nabyla opětně vlastnictví k onomu domu. Na pána z Valdštejna však dosud upomíná název téhož domu „panská hospoda".

Vartovský z Varty. Z této patricijní rodiny pražské připomíná se ve Velvarech Jiří V. z V, jenž r. 1560. prodal mlýn netušilovský (nynější „přední" mlýn) na místě dcery Anny z Varty a sirotků pozůstalých po nebožtíkovi Šimonovi, jinak Petrovi mlynáři, otci jich, za 600 kop grošů míš. Jiřímu Pecharovi, držiteli svobodného statku za Pražskou branou a pozdějšímu zakladateli chrámu, chudobince a hřbitova u sv. Jiří.

Velvarský ze Saxendorfu. Roku 1557. odevzdávají bratří Jiří, Tomáš, Mikuláš a sestra Voršila ze S. svůj dům mezi domy Matěje Blovského a Jakuba, řezníka Mikulášovi Hromádkovi 7. října 1572. obdržel Jiří V. ze S. erbovní list. [2])

Vepřecký z Vepřku (též z Vepřperku) bylo jméno staré erbovní rodiny, jež žila ve Velvarech po čtyři století a pocházela ze vsi Vepřku (sev.-vých. od Velvar). Vepřek však jim nenáležel, ovšem svobodný statek tam měli. Odtud je také archivní památky velvarské jakož i oni sami sebe zhusta ještě v první polovici XVII. století nazývají dvořáky (= svobodníky) vepřeckými. [3]) Na konci XVI. století stáli, jak se pravdě podobá, v osobním poddanství ke kapitole svato-

---

[1]) Lacina, Slané, 313.

[2]) F. Hyšman, Popis hejtmanství slanského, str. 110. — Dle Velvar psalo se více rodin, jako: Velvarský z Kosmačova (obd. erb kolem r. 1585.), Smetina z Velvar, Lipnický z Velvar, Velvarský z Lumenštejna (obdr. erb r. 1916.) a Velvarský z Velvar (rytířská rodina, z níž Jindřich byl roku 1674. žákem piaristických škol ve Slaném). Č. Č. Mus. 1881. Sedláček, Hrady a zámky VI. str. 167. Zlatá Praha 1888. str. 663. Hyšman a Paroubek, Popis hejtmanství slanského str. 110.

[3]) Pro tvrzení, že Vepřečtí drželi v první polovici XVII. století Vepřek (Kobrův Naučný slovník) a že držitelem jeho kol r. 1645. byl Václav V. z V. (F. Hyšman, Popis okr. hejtm. slánského) nenalezl jsem v městském archivu velvarském žádných dokladů. — Nějaké však dědictví jejich ve Vepřku ještě v druhé polovici XVII. století se připomíná.

vítské, tehdejší držitelce Vepřku. Bartoloměj starší V. aspoň při svém přijetí za souseda velvarského r. 1591. vykazuje se výhostním listem P. Jindřichem z Horšova, proboštem téže kapitoly vydaným.[1])

V erbu, jehož užíval již právě dotčený Bartoloměj, nosili dvakráte dělený štít, jehož horní pole bylo barvy černé, prostřední stříbrné a dolní modré,[2]) ve štítě stříbrného lva s vyplazeným jazykem k pravé straně obráceného a na třech zelených pahrbcích stojícího, v levé pazouře věnec a v pravé dva šípy držícího, přikryvadla po pravé straně štítu stříbromodrá, po levé pak stříbročerná, nad štítem kolčí helm s točenicí, z níž týž lev jako ve štítě vyniká. Erbovním heslem jejich bylo: Vive, ut deo vivas.[3])

Z rodiny té zasluhují zmínky: Jan z V., v letech 1565.—79. městský rychtář, jenž byl prvním toho hesla ve Velvarech, Bartoloměj starší V. (nazývaný tak na rozdíl od svého syna), jenž, jak již uvedeno, roku 1591. stal se sousedem velvarským, oženil se s Kateřinou, dcerou bohatého primatora Václava Beránka, po dlouhá léta zasedal v městské radě, byl prvním cechmistrem řezníků a stal se praotcem všech pozdějších členů velvarské větve rodiny,[4]) Jan V., snad bratr předešlého, držitel statku v Dušníkách, jenž r. 1627. půjčil velvarské obci 1500 kop gr. míš., dále synové Bartolomějovi, starší Václav, jenž kol r. 1630. vystěhoval se do Poděbrad, kde stal se primatorem, a mladší Bartoloměj, pravé dítko doby a veliký hýřil, jenž též kdesi ve vojšti sloužil[5]) a posléze Karel

---

[1]) V radě 28. prosince 1649. byla učiněna tato relace: »Má se Vepřeckých hamfest v knihách pamětných a manualiích pohlédati a pokudž se to vynajde, to jim na papír uvésti.« Jinou rukou připsáno: »Nenašlo se nic.«

[2]) Erb V. popisuji dle vyobrazení z r. 1645., jež připojeno jest ku tištěné latinsko-české básni, Václavovi V. z V. věnované a ve farním archivu ve Vepřku (jiné upomínky v této obci na V. není) uchovávané. V básni, jež vysvětluje erb V., udává se místo barvy modré, jakou vyznačuje vyobrazení, barva zlatá, v českém pak znění docela barva červená.

[3]) Erb V. s písmeny B. W. z W. nalezal se ještě za časů děkana Václava Vrány (1750.—1801.) ve velvarském chrámě sv. Jiří po pravé straně hlavního oltáře — dnes po něm není ani stopy, při některé opravě v našem století předsevzaté všechny znaky z kostela až na tři zmizely. Podobný osud stihl mramorový náhrobek V, jenž nalezal se blíže kaple sv. Kříže, stávající v jihovýchodním koutě hřbitova svatojiřského, již dávno však zbořené. (Viz V. Vrána, Popis znaků v kostele sv. Jiří [opis téhož nalezá se v městském archivu], Schaller, Topografie, 1785. I. [rakovnický kraj]).

[4]) V dobách války třicetileté býval Bartoloměj zhusta vysílán v důležitých záležitostech obce k rozhodujícím tehda osobnostem. Roku 1624. svěřila mu obec těžký úkol — opatření půjčky. Pověřovací list, jež mu tehdy za tím účelem vydán, zní doslova: »My purkmistr a rada města Velvar známo činíme tímto listem vůbec především a zvláště tu, kdež náleží, že vysíláme z prostředku svého Bartoloměje Vepřeckého dávajíce jemu plnou moc, aby mohl u dobrých a poctivých lidí k důležité a veliké potřebě naší obecní v některou summu se vzdlužiti a Vás za to žádáme, že jemu v tom víru dáti a tuto žádosť naši naplniti ráčíte a naplníte. Pro lepší toho důvěrnosť pečeť naši městskou k tomu listu přitisknouti jsme dali. Dat. 30. června 1624.«

[5]) V radním manuale z r. 1651. čteme: »Bartoloměj V. in puncto religionis napomenut, aby co činiti míní a chce, kategorice se resolvíroval, kterýž rukou dáním pánům, že při přijezdu pana děkana k zpovědi a k přijímání se

Josef (* 1671., † 1741.) nejzasloužilejší člen rodiny, městský a zádušní písař a pozdější radní, jenž vzorně spořádal městský archiv a sestavil přehledný seznam starých městských kněh.[1]) Jeho vnukem Václavem († roku 1830.), cechmistrem řezníků, rodina tato z Velvar vymizela.

Vokoun z Vokounštejna. Jméno zámožné patricijské rodiny Starého města pražského. Předkem těch členů rodiny, kteří měli ve Velvarech statky, byl Jiří V. z V., měšťan pražský, jenž se svou manželkou Kateřinou měl syny Václava a Řehoře a dcery Kateřinu a Annu.

Řehoř přijat byl r. 1616. za měšťana velvarského zvolen byl do rady a posléze r. 1638. byl primatorem. V dobách války třicetileté ztenčil se značný jeho majetek tak, že synu Danielovi zanechal jen nepatrné jmění a sám se pak pro lepší vyživení své odstěhoval do Prahy. Daniel zemřel již r. 1664. a nezanechal mužských potomků.

Václav zůstal ve svém rodišti. Roku 1654. vyhrál pro sebe a své sourozence na městu Rokycanech proces o 3000 kop míš, které otec jich Jiří V. této obci r. 1620. zapůjčil. Zemřel u velikém blahobytu. Inventář jeho pozůstalosti z r. 1656. obsahuje množství nejen klenotů, ale i pozlaceného a stříbrného stolního náčiní a nádobí. Zanechal dvě dítky Václava a Dorotu, která se provdala poprvé za Samuele Podolského z Podolí, měšťana Starého města pražského, a po svém ovdovění podala ruky učenému primatorovi velvarskému M. Janovi Jiřímu Gallimu. Jan Václav V., syn posléze jmenovaného Václava V., statky rodinné ve Velvarech rozprodal. V městech pražských připomínají se Vokounové ještě v minulém století.[2])

Zahradecký z Kartouz. Roku 1638. prodala paní Alžběta, choť Lorence Z. z K., měšťana Nového města pražského, dům svůj na náměstí Václavovi Záhorovi za 210 kop míš.

---

připraví a povinnosť křesťansko katolickou vykoná, připověděl.« — Sestra téhož, Regina, provdala se za radního Jana Galliho a byla tedy matkou M. Jana Jiřího G., pozdějšího vynikajícího primatora velvarského

[1]) Seznam ten má nádpis: »Inventář kněh v kanceláři, důchodech a ouřadech se nacházejících v městě Velvařích dne 3 Novembris, leta Páně 1709. založený a vyhotovený.«

Dle toho seznamu, jenž dochoval se našich dob ve všech třech exemplárech, vidíme, že ještě na začátku minulého století byl archiv městský bohat na vzácné knihy, a že jmenovitě XVI. století bylo v něm velmi četně zastoupeno. Našich dob dochovaly se bohužel jen nepatrné zbytky. Sdílelť velvarský městský archiv týž osud jako v jiných městech a ještě roku 1894. nalezal se na pražské bráně, kde byl vydán v šanc povětrnosti a co horšího - - rukám nepovolaným.

[2]) V erbu měli podobně jako jich erbovní strýcové Petráčkové z V. štít šikmým pruhem rozpůlený, v každé půlce rybu okouna, nad kolčím helmem točenici s dvěmi orličími křídly proti sobě stojícími, mezi nimiž hlavou dolu okoun jest postaven.

O středověkých pečetech.

Sestavil a vyobrazeními opatřil *Vojt. Král z Dobré Vody.*

(Pokračování.)

Pečeti krále Jana Lucemburského (1310.—1346.) a manželky jeho Elišky Přemyslovny (n. 1292., † 1330.).

Po vymření dynastie Přemyslovců v pěti letech vystřídali se Rudolf Habsburský (1306.—1307.), Jindřich Korutanský (1307. až 1310.) a konečně Jan Lucemburský, syn císaře Jindřicha VII. Jan pojal za manželku Elišku, poslední Přemyslovnu, nejmladší sestru zavražděného Václava III. Janem počíná dynastie Lucemburská.

Slavná korunovace odbyla se 7. února 1311. v Praze. Před tím o vánocích vydal Jan veliký zápis, jímž potvrdil všecka privilegia království Českého. Listina ta však nezachovala se v originále. Za to máme originál obdobné listiny moravské, téhož roku vydané.

Třicet pět let vlády Janovy přivedlo v Čechách hluboký úpadek moci královské, zmatky a boje domácí. Ale na venek význam i rozsah království znamenitě se povýšil. Zdánlivý rozpor tento dobře vysvětlí se osobní povahou Janovou a šťastnými náhodami. Byl panovníkem lehkomyslným až prostopášným, marnotratným a nedbalým, jenž o vládu se nestaral, do země své přicházel, aby vydíral jen peníze, jež v cizině mařil za dobrodružstvími, ale při tom byl ducha rytířského, dobrým náčelníkem a obratným politikem, jenž ze situací i protivných dovedl dobře těžiti ve svůj prospěch.

Jako dědic Václava II. a III. psal se králem polským (viz pečet). Titulu toho odřekl se až r. 1335., ale za to polský král Kazimír vzdal se všech práv na Slezsko, jež zatím skoro celé fakticky dostalo se pod vrchní vládu Janovu (1327. čtyři knížetství hornoslezská, 5 knížetství dolnoslezských, 1335. Minsterbersko a Vratislavsko). Roku 1319. opanoval Jan Budišínsko, část Horní Lužice, kteráž byla někdy lénem českým, ale od času Přemysla II. byla odcizena, druhou část Zhořelecko koupil 1329. od Jindřicha Javorského, uvázal se pak v ni po jeho smrti r. 1337. Roku 1322. za pomoc něm. králi Ludvíkovi získal Chebsko (slíbené již 1314.), jež trvale od té doby zůstalo při Čechách.

Třikráte král táhl se řádem rytířů německých proti pohanským Litvanům. Roku 1331. nabyl mírnými úmluvami znamenitého panství v sev. Italii, ovšem jen na dvě léta; r. 1335. zjednal mladšímu synu svému Janovi panství nad Tyrolskem, jež však po sedmi letech za za své vzalo. Po celý život války měl s císařem a všemi téměř sousedy svými, ale vyšel z nich beze škody, ano se zdarem, byť i dočasným. Na konec života provedl zvolení syna svého za krále německého. Roku 1346. pomáhal v boji svému příbuznému Filipu VI., králi francouzskému, proti Angličanům a tu padl v hrdinné půtce 26. srpna u Kreščak v sev. Francii.

Eliška Přemyslovna † před chotěm již 28. září roku 1330., v letech 38. Mnoho šťastných dob v manželství svém neměla. V boji

Obr. 4. Menší pečet krále Jana Lucemburského.

krále se šlechtou, jenž vypukl hned v prvních letech Janových, věrně stála choti svému po boku, až i nenávist proti sobě zjednala u Čechů. Ale když války skončily smírem a pokořením krále r. 1318., dovedli protivníci Eliščini popuditi krále na ni, že jí dal děti odníti, ji internovati na Mělníku; konečně 1322. prchla do Bavor, až po 2 letech se mohla vrátiti. Žila pak dílem na Mělníce dílem v Praze. Smrt její přežilo 5 dětí, Markéta, vdaná do Bavor, Guta, Václav (n. 1316.), přezvaný později Karlem, Jan, Anna. Král Jan podruhé oženil se roku 1334. s Beatricí Bourbonskou. S ní měl syna Václava, jenž potom dostal hrabství Lucemburské.

Za stálé nepřítomnosti Janovy v zemi vládu vedli náčelníci šlechty, většinou se škodou krále i země. Náprava zjednána byla teprve, když král povolal do země syna Karla, jenž dotud v cizině pobýval, za vladaře roku 1333. s titulem markrabího. Roku 1335. Karel sice byl zbaven úřadu návodem šlechty, ale od r. 1337. stal se opět trvale spoluvládcem otce svého, jenž brzo potom oslepl. Karel šťastně počal napravovati viny otcovy.

Pečet krále Jana, menší (obr. č. 4.), jest jednostranná a představuje panovníka, an sedí na koni, oděn jsa kroužkovou brní, pod přilbou, zdobenou pokryvkou a klenotem. Levice drží štít, pravice meč, který řetízkem k brni připevněn jest. Štít jest rozčtvrcen, v 1. a 4. poli spatřuje se český dvouocasí lev, v 2. a 3. poli štítu jest znak lucemburský, rodový to znak králův.

O středověkých pečetech.

Sestavil a vyobrazeními opatřil *Vojt. Král z Dobré Vody.*

(Pokračování.)

Pečeti krále Jana Lucemburského (1310.—1346.) a manželky jeho Elišky Přemyslovny (n. 1292., † 1330.).

Po vymření dynastie Přemyslovců v pěti letech vystřídali se Rudolf Habsburský (1306.—1307.), Jindřich Korutanský (1307. až 1310.) a konečně Jan Lucemburský, syn císaře Jindřicha VII. Jan pojal za manželku Elišku, poslední Přemyslovnu, nejmladší sestru zavražděného Václava III. Janem počíná dynastie Lucemburská.

Slavná korunovace odbyla se 7. února 1311. v Praze. Před tím o vánocích vydal Jan veliký zápis, jímž potvrdil všecka privilegia království Českého. Listina ta však nezachovala se v originále. Za to máme originál obdobné listiny moravské, téhož roku vydané.

Třicet pět let vlády Janovy přivedlo v Čechách hluboký úpadek moci královské, zmatky a boje domácí. Ale na venek význam i rozsah království znamenitě se povýšil. Zdánlivý rozpor tento dobře vysvětlí se osobní povahou Janovou a šťastnými náhodami. Byl panovníkem lehkomyslným až prostopášným, marnotratným a nedbalým, jenž o vládu se nestaral, do země své přicházel, aby vydíral jen peníze, jež v cizině mařil za dobrodružstvími, ale při tom byl ducha rytířského, dobrým náčelníkem a obratným politikem, jenž ze situací i protivných dovedl dobře těžiti ve svůj prospěch.

Jako dědic Václava II. a III. psal se králem polským (viz pečet). Titulu toho odřekl se až r. 1335., ale za to polský král Kazimír vzdal se všech práv na Slezsko, jež zatím skoro celé fakticky dostalo se pod vrchní vládu Janovu (1327. čtyři knížetství hornoslezská, 5 knížetství dolnoslezských, 1335. Minsterbersko a Vratislavsko). Roku 1319. opanoval Jan Budišínsko, část Horní Lužice, kteráž byla někdy lénem českým, ale od času Přemysla II. byla odcizena, druhou část Zhořelecko koupil 1329. od Jindřicha Javorského, uvázal se pak v ni po jeho smrti r. 1337. Roku 1322. za pomoc něm. králi Ludvíkovi získal Chebsko (slíbené již 1314.), jež trvale od té doby zůstalo při Čechách.

Třikráte král táhl se řádem rytířů německých proti pohanským Litvanům. Roku 1331. nabyl mírnými úmluvami znamenitého panství v sev. Italii, ovšem jen na dvě léta; r. 1335. zjednal mladšímu synu svému Janovi panství nad Tyrolskem, jež však po sedmi letech za za své vzalo. Po celý život války měl s císařem a všemi téměř sousedy svými, ale vyšel z nich beze škody, ano se zdarem, byť i dočasným. Na konec života provedl zvolení syna svého za krále německého. Roku 1346. pomáhal v boji svému příbuznému Filipu VI., králi francouzskému, proti Angličanům a tu padl v hrdinné půtce 26. srpna u Kreščak v sev. Francii.

Eliška Přemyslovna † před chotěm již 28. září roku 1330., v letech 38. Mnoho šťastných dob v manželství svém neměla. V boji

Obr. 4. Menší pečet krále Jana Lucemburského.

krále se šlechtou, jenž vypukl hned v prvních letech Janových, věrně stála choti svému po boku, až i nenávist proti sobě zjednala u Čechů. Ale když války skončily smírem a pokořením krále r. 1318., dovedli protivníci Eliščini popuditi krále na ni, že jí dal děti odníti, ji internovati na Mělníku; konečně 1322. prchla do Bavor, až po 2 letech se mohla vrátiti. Žila pak dílem na Mělníce dílem v Praze. Smrt její přežilo 5 dětí, Markéta, vdaná do Bavor, Guta, Václav (n. 1316.), přezvaný později Karlem, Jan, Anna. Král Jan podruhé oženil se roku 1334. s Beatricí Bourbonskou. S ní měl syna Václava, jenž potom dostal hrabství Lucemburské.

Za stálé nepřítomnosti Janovy v zemi vládu vedli náčelníci šlechty, většinou se škodou krále i země. Náprava zjednána byla teprve, když král povolal do země syna Karla, jenž dotud v cizině pobýval, za vladaře roku 1333. s titulem markrabího. Roku 1335. Karel sice byl zbaven úřadu návodem šlechty, ale od r. 1337. stal se opět trvale spoluvládcem otce svého, jenž brzo potom oslepl. Karel šťastně počal napravovati viny otcovy.

Pečet krále Jana, menší (obr. č. 4.), jest jednostranná a představuje panovníka, an sedí na koni, oděn jsa kroužkovou brní, pod přilbou, zdobenou pokryvkou a klenotem. Levice drží štít, pravice meč, který řetízkem k brni připevněn jest. Štít jest rozčtvrcen, v 1. a 4. poli spatřuje se český dvouocasí lev, v 2. a 3. poli štítu jest znak lucemburský, rodový to znak králův.

Obr. 5. **Velká pečet krále Jana Lucemburského.**
(Rub.)

Obr. 6. **Velká pečet krále Jana Lucemburského.**
(Líc.)

Kropíř pokryt jest jak v předu tak v zadu znakem podobným erbu na štítě. Temeno koňské hlavy zdobí rozkřídlená orlice.

Opis pečeti zní:

† JOHANES · DEI · GRATIA · REX · BOEMIE · ET · LVCEMBURGENSIS · COMES ·

Na zadní straně jest otisk sekrytu, v němž se spatřuje orlice jejíž prsa pokryta jsou štítkem shodným s erbem na přední straně.

Opis zní:

Secretum Johannis regis Boemie ac comitis Lucemburgensis.

Velká pečet či majestát téhož panovníka jest oboustranná a představuje na líci (obr. č. 5.) krále, pod korunou s žezlem v pravé

Obr. 7.
Rytba pečetního prstenu krále Jana.

Obr. 8. Pečet Elišky Přemyslovny.

a jablkem v levé ruce, sedícího na gotickém trůně. Po pravé straně trůnu jest štít s orlicí, po levé pak štít s českým lvem.

Opis zní: † JOHANNES · DEI · GRACIA · BOEMIE · ET · POLONIE · REX · AC · LVCEMBVRGEN · COMES ·

Na rubu této pečeti (obr. č. 6.) jest viděti krále v plné zbroji na koni. Klenot hrncovité přilby jeho jest týž, jako klenot králů Přemysla II. a Václava II. Kopí podvržené k útoku opatřeno jest praporem s českým lvem, jenž se opakuje i na kropíři, pod ním vidíme znak lucemburský a v zadu orlici, nejspíše polskou. Tomu nasvědčuje též opis, shodný s legendou na líci pečeti.

Prvním pohledem na pečet jest patrno, jak umění ryjecké stále pokračovalo, provádějíc se zálibou vždy větší úlohu, kterou heraldická pravidla umělci předpisovala. České museum chová ve svých

Obr. 9. Velká pečet Elišky Přemyslovny.

sbírkách zlatý pečetní prsten s amethystem, nalezený blíže hradu Točníka. V amethystu jest uměle vyryt znak český s přilbou a klenotem (obr. 7.).

Opis zní: RЄX · BOHEMIЄ.

Není pochyby, že to pečetní prsten krále Jana. Rytí a leštění kamene jest neobyčejně pěkné.

Pečeti králové Elišky, choti krále Janovy, známy jsou dvě:

Menší (secret) snad také prstenová (obr. č. 8.) představuje v osmihranném obdélním rámci hlavu mladistvé panovnice s korunou na hlavě, zpod které po obou stranách obličeje bohatý vlas se vlní.

Opis zní: † SECRETVM REGINE ELIZABET. Provedení jest velice jemné a obraz dojista podobiznou.

Pečet tato visí na listině, dané r. 1320. na Mělníce, a uložena jest v archivu universitní bibliothéky pod signaturou B. 19, N. 95.

Pečet sama jest z tmavého vosku a miska z bílého, a šňůra závěsná jest stočena z hedvábných nití barvy zelené a žluté.

Druhá pečet, velká (obr. č. 9.), taktéž jednostranná, zpodobuje královnu pod korunou s jablkem v ruce, sedící na trůně pod gotickým baldachynem.

Po stranách jsou erby, a to na pravo znak polský, na levo český. Opakují se též nad baldachynem, jenže v obráceném pořadu.

Opis zní: † S ELISABETE · DEI · GRA · BOEMIE · ET · POLONIE · REGINE · AC · LVCEMBURGEN · (COMITIS ?)SE.

Celé uspořádání této pečeti jest skvostné a ladné. Vrchní šat králové vlní se v bohatých záhybech, okrasy objevují se, kde bylo lze místo jimi vyplniti. (Pokračování.)

Byl-li Soběslav (Malínský) z rodu Přemyslova?

Ludvík Šnajdr.

Bibliotékář Hanka uveřejnil v práci své o českých mincích mezi nejstaršími denáry, jichž počátek ražení přičítal již knížeti Vratislavu (912.—925.), několik se záhadnými nápisy.

Jsou to:

a) na tab. II. č. 23. denár s kuřátkem a boží rukou i opisy

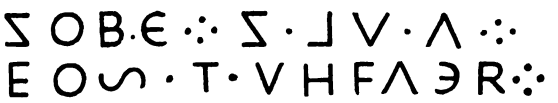

z hanoverské Münzzeitung roč. 1835.

b) na tab. VII. č. 7. denár s poprsím a rukou Páně

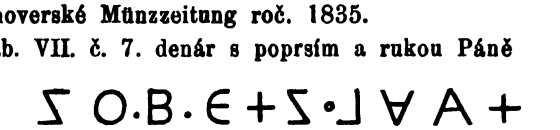

c) na téže tabulce č. 8.

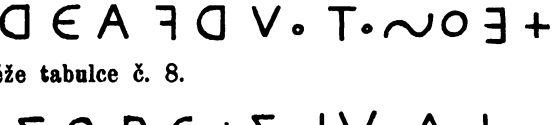

oba ze sbírky musea království Českého; konečně

d) na tab. V. č. 22. denár s podobiznou a boží rukou i opisy

ze sbírky p. Čapka. [1])

Hanka neznaje žádného Soběslava v době starší (Boleslavů) přičetl mince ty Boleslavu II.

---

[1]) O minci této s rubopisem od ostatních zcela odchylným nečiní žádný z pozdějších českých numismatiků zmínky. Bezpochyby byla uznána za padělek kilianovský.

Později vyskytly se opět další mince takové zejména v Němcích, a Dr. Menadier (Zeitschrift für Numismatik 1887.) prohlásil je za mince Slavníkovců. Opis denáru nalezeného v Oloboku čte Fiala:

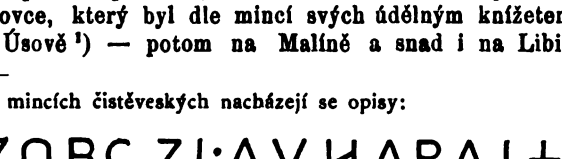

(Soběslav Libicensis dux) a (Malin civitas),

Proti Menadierovi ozval se Fiala, popíraje Slavníkovcům (Památ. 1890., 118 a 180) toho místa, které jim Tomek přiznává na základě Kosmova letopisu, a prohlašuje Soběslava toho jinak úplně neznámého za Přemyslovce, který byl dle mincí svých údělným knížetem na Moravě — v Úsově [1]) — potom na Malíně a snad i na Libici, v čem

[1]) Na mincích čistěveských nacházejí se opisy:

(34)

(35)

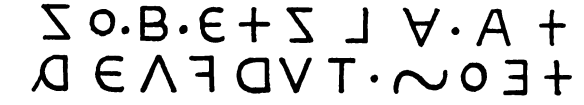

(36)

pak čtrnáct kusů (32)

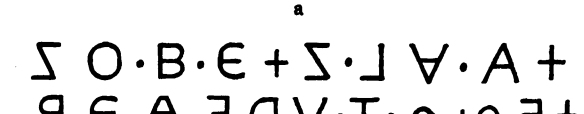

a

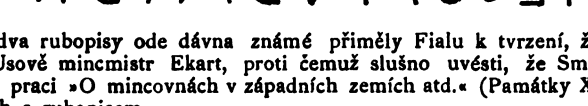

Poslední dva rubopisy ode dávna známé přiměly Fialu k tvrzení, že mince ty razil na Úsově mincmistr Ekart, proti čemuž slušno uvésti, že Smolík ve své znamenité práci »O mincovnách v západních zemích atd.« (Památky XI. str. 401) o denárech s rubopisem

se k němu přidává Červinka. (Čas. mus. spol. olom. 1896. str. 68.)

Fiala tvrdí, že by ani Boleslav I. ani Boleslav II. tak znamenitý rod vedle sebe nestrpěli. To se také stalo, ovšem že teprv na konci života Boleslava II. a snad též bez jeho viny povražděním Slavníkovců zcela „v souhlase s charakterem oné doby".

Nejnověji vyskytl se na někdejším území panství Slavníkova v Čistěvsi u Hradce Králové poklad denárů, mezi kterými bylo 19 Soběslavových, dle Fialy bratra Boleslava I., který prý byv dříve údělným knížetem na Moravě po pádu Slavníkovců dostal Libici se stříbrnými horami malínskými.

Červinka zase soudí, že prve údělným knížetem na Moravě byl kněžic Václav, nejstarší syn Boleslava II., po smrti Václavově že dostal Úsov Boleslav III., a po smrti Boleslava II. že vykázán byl Úsov s Moravou za podíl kněžici Soběslavu.

Důvody, kterými podporuje se tvrzení, že by Soběslav byl potomkem Přemyslovým, nezdají se mi býti dosti podstatnými a myslím, že máme zde spíše co činiti s mincemi Slavníkovce Soběslava-Soběbora, náčelníka rodu svého po smrti Slavníkově.

Kdyby byl Soběslav bratrem Boleslava I., jak Fiala chce, bylo by zajisté s podivem, že by o knížeti, dočkavším tak vysokého věku — kdyby se byl narodil v týž rok, kdy domnělý otec jeho Vratislav zemřel, byl by při smrti Boleslava II. čítal 73 roky věku svého — po celý život nestala se nikde zmínka a že týž, kmet sedmdesátiletý, byl by se stal dědicem údělu po chlapci téměř Václavovi.

Zákon starešinství byl arci prohlášen teprv Břetislavem I., ale platil dle všeho již dávno před tím a nezmohla proti němu nic ani osobní nehodnost nápadníkova, ovšem ale teprv tělesná neschopnost býti vojvodou. Proto také proti Boleslavu III., ačkoliv ohavné skutky páchal, nebylo praetendenta a když oslepením vlády neschopným se stal, ujal se téže starší z obou bratří Jaromír, ačkoliv byl vykleštěn, a Oldřich, který jej ze stolce knížecího svrhl, musil, nechtěje vytrpěti

---

vyslovil se, že jsou to napodobeniny denárů anglických, které by pak ovšem s Úsovem nic společného neměly. Za podporu tvrzení svého, že kněžic Václav byl údělným knížetem moravským, uvádí Červinka zase mince s opisem

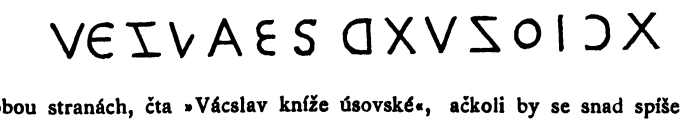

na obou stranách, čta »Vácslav kníže úsovské«, ačkoli by se snad spíše mohlo čísti:

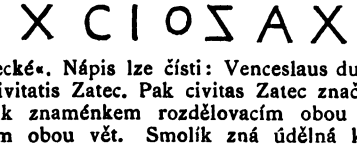

t. j. snad »kníže žatecké«. Nápis lze čísti: Venceslaus dux civitatis Zatec, nnebo Venceslaus dux — civitatis Zatec. Pak civitas Zatec značilo by mincovnu, malé kolečko bylo by pak znaménkem rozdělovacím obou slov, jako křížky znaménkem rozdělovacím obou vět. Smolík zná údělná knížata moravská teprv z doby po znovu dobytí této země Břetislavem r. 1029.

jej jako spoluvládce, dáti milovaného bratra svého též oslepiti, aby jej učinil k vládě naprosto nezpůsobilým.

A v tu dobu měl žíti ještě bratr Boleslava I.; byl by snad Boleslav III. jinak se zachoval k starému strýci, než zachoval se k rodným bratřím, z nichž jednoho kázal vyklestiti, druhého v lázni udusiti?

Rozpor zdá se ležeti v tom, že Thietmar nazývá sice Slavníkovce Soběslavem (Zbislovo), domácí letopisec Kosmas však Soběborem, a obě jména vyskytují se jen jednou. Zde nutno povážiti, že Thietmar, který dle slov Palackého podává o příbězích své doby dobré zprávy, zemřel roku 1018., že tedy s nejstarším Slavníkovcem současně žil a bezpochyby osobně jej znal, že naproti tomu narodil se Kosmas teprv asi r. 1045.

V seznamu jmen bratří Vojtěchových u Kosmy [1]) vyskytují se četné varianty:

Sobebor a Sobyebor — Spitimir, Spitimur, Sptimir i Spytimer — Pobrazlav, Bobrazlau, Bobraslau, Pobrazlau i Dobrozlav — Porej i Porcii — Caslav, Cazlav, Czaslau, Kazlau, Czaslau, Cazlau i Czazlau, a byl-li uznán tvar Pobraslav za nesprávný, nevadí nic uznati za nesprávný i tvar Soběbor, a to tím spíše, že nemáme ani v Čechách ani na Moravě žádnou osadu, která by nazývala se Soběboř [2]) neb Soběbořice, aniž známe z pozdějších dob nějakou osobu toho jména, které obsahuje ostatně samo v sobě jakýsi protimluv.

A ještě jeden důvod. Na žádné z mincí v Čechách nalezených nenazývá se Soběslav „dux“, s kterým názvem přece i na mincích mladičkého Václava setkáváme se; nepokládal se tedy Soběslav za rovna panujícímu rodu Přemyslovu. [3]) Lze-li nejasný nápis na minci olobocké čísti opravdu „dux libicensis“, jest velmi pochybno, aspoň tvar „Libice“ jest pro tu dobu nemožným a musil by zníti „Lubice“.

Charvátec v okresu libochovském.

Fr. Štědrý, farář v Slavětíně. [4])

Nepatrná ves Charvátec, dvě hodiny na jihozápad vzdálená od Libochovic, honosí se chrámem, zasvěceným Nanebevzetí Panně Marii.

---

[1]) Letopisy hradištsko-opatovické, Kronika Marignolova i Pulkava čerpaly očividně z Kosmy.

[2]) Ovšem známe však hrady Soběslav a Čáslav na území někdejšího panství Slavníkova

[3]) Že přes to zaujímal velice vynikající místo v zemi, toho důkazem jest okolnost, že byl vyslán Boleslavem II. jako spoluvůdce (vedle Boleslava III.) pomocného vojska k císaři německému Ovšem se zdá, že při tom jednalo se o to, odstraniti hlavu i část branné moci Slavníkovcův ze země

[4]) Redakce vzdává upřímný dík obětovným pp. členům Společnosti Fr. Berounskému, řediteli, Fr. X. Kodešovi, adjunktu cukrovaru ve Mšeném, Fr. Durasovi, fotografu ve Slaném, kteří opatřili ke článku o Charvátci nevšední ochotou řadu cenných fotografií.

Obr. 10. **Pohled na kostel v Charvátci.**

Obr. 11. Sochy v chrámu charváteckém:
sv. Kateřiny. sv. Doroty.
Skutečná výška: 126 cm.

Nejstarší stavba jeho náleží době románské. J. E. Vocel zmiňuje se o něm (v Pam. arch. II. 121) a na pravou míru uvádí nápis na zvoně, o němž Balbin a J. Schaller tvrdili, že z roku 1000. pochází. Též časopis Method XIV. 92 přinesl krátký jeho popis, ač se zdá, viděl-li jej velepilný spisovatel, že dálo se to zběžně a v letu. Letošním rokem opravuje se tato budova pod dozorem místodržitelského staveb-

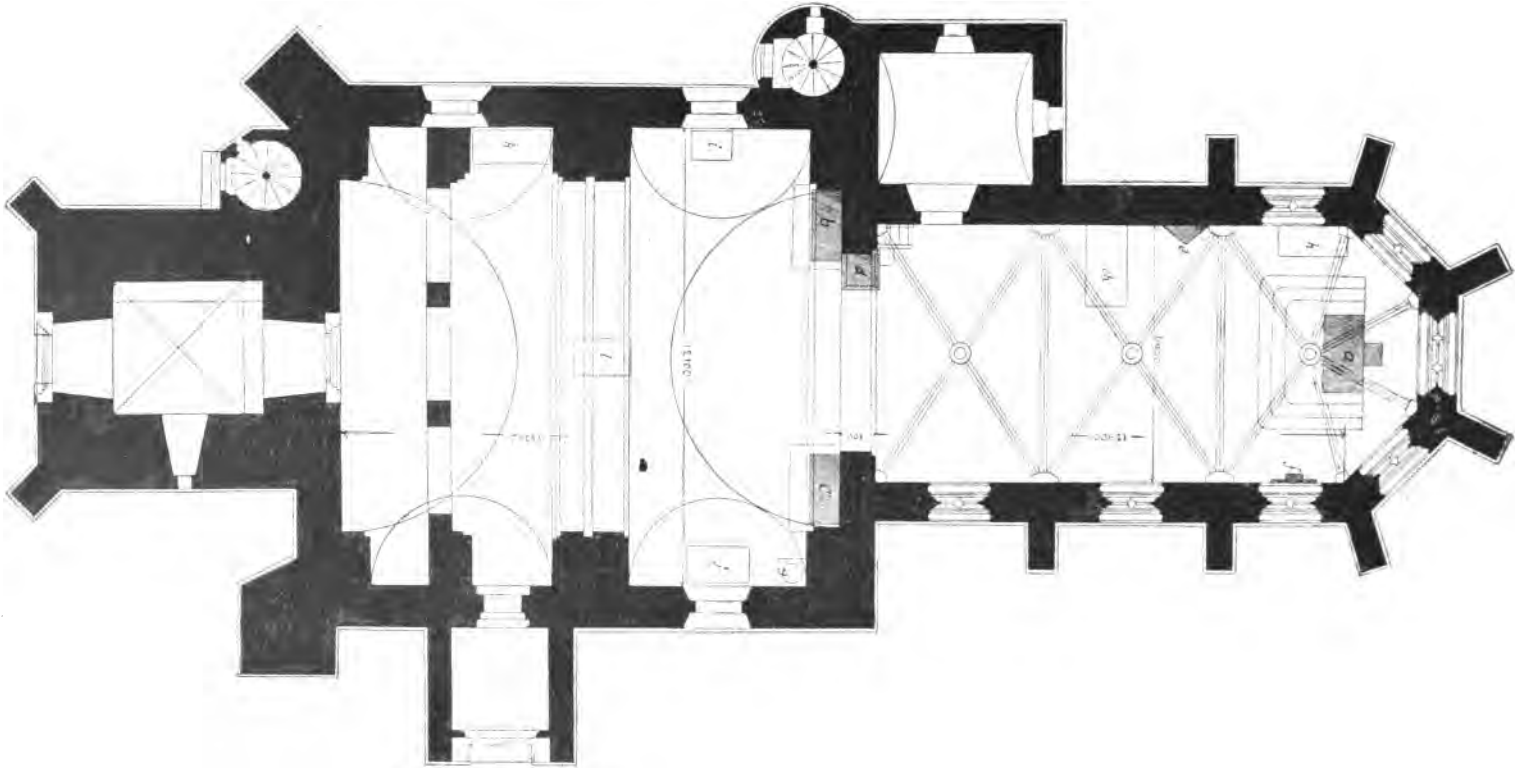

Obr. 12. **Půdorys kostela v Charvátci** dle náčrtku stavitele V. Faigla kreslil F. X. Kodeš. Poměr 1 : 200.

a, ***b***, ***c*** oltáře, ***d*** kazatelna, ***e*** sanctuarium, ***f*** náhrobek Viléma z Ilburka z r. 1479., původně na zemi nad sklípkem ležící, potom vezděný do stěny, ***g*** křtitelnice, ***h***, ***i***, ***j***, ***k*** místa ostatních kamenů náhrobních, ***l*** hrobka.

ního rady V. a tím jest nám dána možnost vylíčiti vše, co se při opravách objevilo, až do náhrobních kamenů, většinou zdělaných z měkkého pískovce, ale již v hlavních nápisech nečitelných. Popisu předkládáme stručný nástin dějinný.

I. Dějiny Charvátce.

Nejstarší známý držitel Mšena a několika okolních vesnic, tudíž i Charvátce, jest Půta ze Mšena. Vyskytuje se v listinách od r. 1262.—1284. Ve štítě svém měl lví nohu Manželka jeho byla Eliška, ze synů jsou známi dva Půtové, Dětřich, Mikuláš, Jan a Hynek.[1]) Od těchto synů pocházejí vladykové z Šebína z Křesína, z Kamenice u Velvar a z Vetlé. Užívali všickni téhož znaku.[2]) Rozrod těchto posledních pochází od jednoho Půty, který měl syny Vaňka, Jaroslava, Půtu a Jana, řečeného Kozka. Jméno Žid a Cikán často se v tom rodě objevuje.[3]) Nástupcem Půtovým ze Mšena zdá se býti Mikuláš z Mšena.[4]) Jeden ze synů tohoto byl Kunrát z Pohořic neb ze Mšena, od něhož koupil Vít probošt kláštera kanovníků sv. Augustina v Roudnici 1341. některé zboží v Pohořicích, v Charvátci, v Račiněvsi, v Podole a v Martiněvsi za 783 kop. gr. a za šaty, jež dány manželce jeho.[5])

Jan IV. z Dražic, biskup pražský, zakladatel kláštera jmenovaného, přivtělil faru charváteckou spolu s Velkým Pálčem a Vetlou klášteru tomuto, aby kněží řeholníci správu duchovní těchto far zastávali. Ze zboží koupeného od Kunráda ze Mšena vycházelo ročně úroků 29 hřiven a 14 grošů vedle jiných menších dávek neb povinností, jež sluly minuta (odvádění vajec a práce v době žní a j.). Jelikož k dalšímu porozumění osudů tohoto klášterního zboží nutno jest je znáti podrobně, budiž vytčeno tak, jak je urbář podává.

V Pohořicích náležela klášteru tvrz, dvůr poplužní s dvojím poplužím s 8 lány a 14 strychy rolí, zahrada a louka $27^1/_4$ strychu, 2 lesíky, jeden Letěchov 19 strychů, druhý Čečín řečený 7 strychů velký. Kromě toho šest větších dědictví beze čtvrtě lánu, platících ročně po $1^1/_2$ hřivny, 12 kuřat a pracujících dva dni ve žni. Jiné dědictví synů Dobračových má 60 strychů výsevku beze čtvrtě. Doman, syn Dobračův, platí z něho tolik, jako svrchu řečení. Jeden podsedek platí ročně 12 grošů.

V Charvátci bylo 8 dědictví beze čtvrti s týmže ročním platem jako v Pohořicích. Ostatek dědin náležel pánům ze Mšeného. Jeden vrch, v němž se lámal kámen, společný byl pánům ze Mšena i klášteru, ostatní lomy kamenné patřily klášteru.

Z Martiněvsi dostávalo se klášteru toliko 10 gr. od jednoho podsedka, 90 kuřat a 14 dní práce ve žních; 12 kop gr. ročního

---

[1]) Emler: Regesta Bohemiae. II. 148, 223, 507, 548, 569, 719.

[2]) M. Kolář: Nejstarší pečeti, a A. Sedláček: Soukr. zápisy.

[3]) Emler: Reg. Boh. IV. 345. — Týž: Deset urbářů z dob předhusit. 11, Novoměstská paměť. kn. pražská 331, 126 str.

[4]) Emler: Pozůstatky Desk Zemských I. 3.

[5]) Emler: Deset urbářů 14, a téhož Diplomatář klášt. Roudnic. 6.

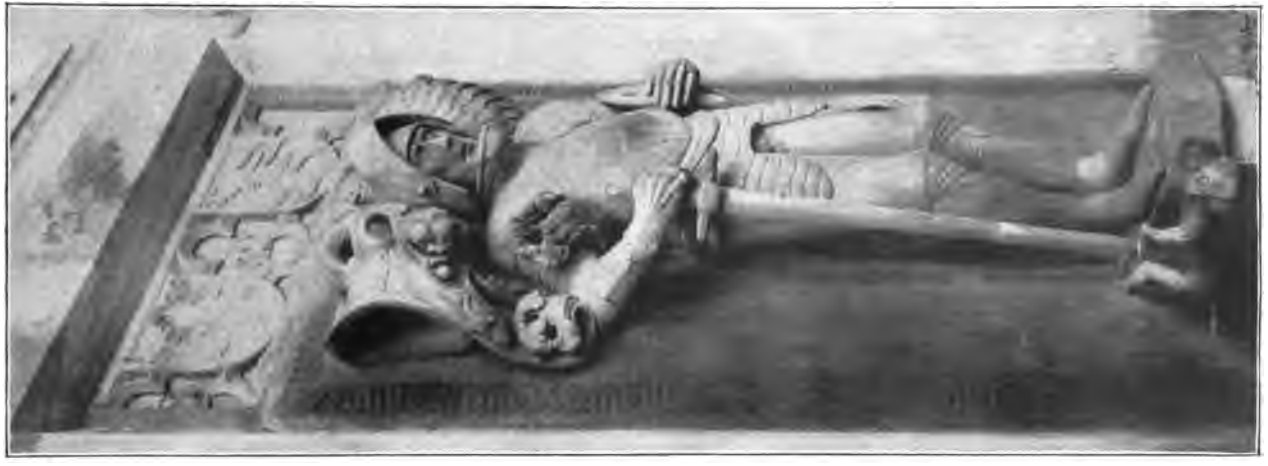

Obr. 13. **Náhrobek Viléma z Ilburka** († r. 1489.) **v kostele charváteckém.**

platu náleželo kanovníkům hradu pražského. Ostatní platy šly z Račiněvsi a z Podola. Klášter Roudnický přestál sice bouře husitské, ale bratří jeho byli rozptýleni. Následující doby po válkách husitských nebyly příznivy znovuzrození a zotavení se této rodiny duchovní. Zboží klášterské pomalu ocitovalo se v rukou světských.

Tři proboštové roudničtí žili jako vypovězenci u pánů z Hazmburka na hradě Budyňském. Probošt Matěj z Hrádku zemřel 1472. 11. září v Budyni.[1]) Ambrož a Ondřej, nástupci jeho, nalezli ochránkyni v paní Anně, kněžně opavské, choti Jana z Hazmburka.[2]) Proto nalézáme, že Jan z Hazmburka a vdova Mikulášova Eliška z Koldic drželi Pohořice, Martiněves a Charvátce a v r. 1451. spolu s jiným zbožím Zbyňkovi, synu Vilémovu, je prodávají.[3]) Koncem 15. století zdá se, že vyhynula všecka brať kláštera Roudnického. Proto zastavuje král Vladislav 1498. 12. dubna bratřím Petrovi a Ladislavovi ze Sulevic a na Brocně a matce jejich Dorotě Brocenské z Velezic Pohořice a Charvátec.[4])

Roku 1504. připomíná se matka Dorota, 1511. Ladislav Vostrský ze Sulevic a 1530. Petr Brocenský ze Sulevic.[5]) Vojtěch a Petr Kaplíři ze Sulevic a na Brodcích, synové snad jednoho z nadřečených bratří, prodali 1561. 10. března dědiny své zápisné ves Pohořici, v Podolu jednoho člověka, v Martiněvsi plat na jinopanských lidech, ve vsi Charvátcích plat bez panství za 1000 kop grošů Jiříkovi Žďárskému ze Žďáru a na Kladně.[6]) Již z tohoto zápisu vysvítá, že podstata jmění bývalého kláštera Roudnického se změnila a částečně do jiných rukou se dostala. Tak platy z Račiněvsi zmizely a jinopanskými lidmi v Martiněvsi sluší rozuměti poddané druhdy kanovníkův hradu Pražského, kteří jiným pánům zastaveni byli. Vlastní panství nad Charvátcem příslušelo majitelům Mšena, kteří sobě právem či neprávem podací kostela charvátského vlastnili.

Jsouť pak známi tito: Po pánech ze Mšena kolem 1400. Jindřich Slavatský ze Mšeného[7]) a Aleš, syn jeho, až do válek husitských. Po nich ujal Mšeno Půta z Ilburka, od r. 1453. až 1489. Vilém z Ilburka a syn posledního Vilém do r. 1538.[8]) Dědičkou Vilémovou byla manželka jeho Anežka z Helfenšteina do života.[9]) Po smrti matky dědila Anna, dcera její provdaná za Jindřicha Kurcpacha z Trachenberka. Stejnojmenný syn jeho obdržel zápisné zboží Charvátec, Martinoves, Nížebohy k pravému dědictví 1581. 8. dubna.[10]) Další osudy Charvátce sloučeny jsou se Mšenem. Zatím se zboží charvátecké zase scelovalo.

---

[1]) Pavla: Čas. kat. duch. 1850. III. 187.
[2]) Tamtéž 188.
[3]) Pozůstatky D. Z. Emler II. 220.
[4]) Registra kr. Vladislava, Opisy v histor. spol.
[5]) Arch. český XIII. 466, XI. 287, 294.
[6]) D. Z. 55, G. 26.
[7]) Emler: P. D. Z. II. 6.
[8]) Diplom. Eulenburg str. 338, 391, 452, 480.
[9]) D. Z. III. D. 15.
[10]) Sněmy VI. 66.

Obr. 15. Zlomek náhrobku, nalezený v kostele charváteckém.
Skutečné rozměry: 217 × 109 cm.

Obr. 16. Náhrobek Viléma z Ilburka z r. 1538. v kostele charváteckém (na pláně *h*).

Obr. 17. Náhrobek choti Jindřicha Zejdlice ze Šenfeldu, z počátku XVI. stol., v kostele charváteckém.

Skutečné rozměry:

181 × 81 cm. 211 × 91 cm.

Po Jiříkovi Žďárském držel to zboží částečné Kryštof Rausendorfer ze Špremberku, který si je však opomenul klásti do desk. [1]) Tři synové jeho rozdělili se o zboží otcovské takto: nejmladší Jan ujal Bukovice s příslušenstvím, Nížebohy, dvě krčmy v Martiněvsi, dům šosovní v Budyni, a z toho měl vyplatiti 2150 kop grošů. Podíl druhý: celou Martinoves kromě dvou krčem, ves Charvátec a v Pohořici dva člověky, obdržel prostřední Šebastián a třetí podíl: statek Špremberk v Lužicích, jak jej otec držel nápadem po paní Anně, vdově strýce Hanuše, s tou výminkou, aby vždy pod léno koruny České sloužil, dostal nejstarší Hynek.

Kryštof Rausendorf r. 1561. 19. července koupil od Vojtěcha z Valdštejna na Libšteině a Liblíně jiné dva dvory km. s pl., v Charvátcích, v Pohořicích dva dvory km.,[2]) kteréž Valdštejn nejspíše držel po některém z bratří ze Sulevic.

Hynek Rausendorf ze Špremberka a na Hrobčicích prodal vše, což měl v Charvátci, v Pohořicích a v Martinovsi, Ladislavovi z Lobkovic na Zbiroze, Mostském

[1]) D. Z. 68, D. 15.
[2]) D. Z. 55, F. 5.

Obr. 18. Sanctuarium kostela charváteckého (na pláně *e*).

hradě Hořejší Lindavě a Dobré, J. M. C. radě a presidentu zřízené komory České, kterýž statky tyto jemu roku 1587. 29. listopadu zcela zaplatil.[1]) Manželkou Ladislava byla Mandalena ze Salmu, horlivá luteránka, která ostražitému faráři Sebaldovi Pilsovi Krumlovskému trpké chvíle způsobila. Roku 1603. 1. srpna prodala táž paní vedle Ředhoště též podací kostelní v Charvátcích, tvrz v Martinovsi s dvorem poplužním, v Pohořicích dvůr poplužní s dvěma osedlými, v Nížebohách a Dušníkách, jak měla a držela od r. 1595., Janovi Boreňovi na Mikovicích.[2]) Tento držel i Mšeno s ostatním dílem charváteckým, čímž Charvátec zase scelen v jedněch rukou. Jan zůstavil dva syny, kteříž se o dědictví jeho rozdělili.[3])

Starší bratr Jan David dostal Mšeno, Charvátec s Martinovsi a ještě jiné zboží. Maje účastenství v povstání odbojných stavů, odsouzen byl pětiny jmění svého.[4]) Po smrti Jana Davida Boreně ze Lhoty provdala za manželka jeho Veronika Griesbekova po druhé za Jetřicha Malovce roku 1629. 7. listopadu (D. Z. 189. B. 23. a D. Z. 194. F. 1.) a přinesla mu Mšeno s příslušenstvím věnem.

Max Lev, syn Jetřichův, prodal Martinoves s podacím právem v Charvátci Kašparovi Proyovi z Geyselberka a Findelsteina[5]) roku 1681. 7. srpna. Dcera jeho a dědička Johanna Sabina, která se provdala poprvé za Kryštofa Rajského z Dubnic na Poreči, Skrčíně a Korozlucích, po druhé za Jiřího Rudolfa Chotka na Bělušicích, po třetí za Ladislava Sekerku z Sedčic na Kosové hoře a po čtvrté za Matěje Ondřeje Hartmanna z Klaršteina na Budenicích,[6]) prodala 1682. 12. března Martinoves sirotkům hraběte Kryštofa z Lichtenšteina.[7]) Ale již 1695. 18. března koupil zboží to baron František z Klebelsberka.[8]) Dědic jeho Mikuláš prodal je 1701. Matiášovi Václavovi hraběti Desfoursovi.[9]) Polexina vdova Desfoursova prodala je jmenem svých sirotků 1720. 25. října Štěpánovi hraběti Kinskému, poručníkovi nezletilého hraběte Josefa Kinského.[10]) Konečně je od Josefa hraběte Kinského 1765. 11. července[11]) nabyl Oldřich kníže Kinský, při jehož rodě dosud trvá.

II. Popis kostela.

U stavby chrámové pozornost naši poutá především mohutná věž po okolí řípském daleko viditelná. Románské tvary s gotickými se střídají.

---

[1]) D. Z. 68, D. 15.
[2]) D. Z. 177, R. 5.
[3]) D. Z. 297. G. 16.
[4]) Bílek: Dějiny konfiskac 32.
[5]) D. Z. 395, O. 25.
[6]) Záp. zem. archivu.
[7]) D. Z. 398, R. 26.
[8]) D. Z. 403, N. 4.
[9]) D. Z. 410, G. 13.
[10]) D. Z. 496, E. 11.
[11]) D. Z. 596, F. 3.

Jest 7·5 m. široká, 8 m. dlouhá, silná ve zdech 2 m. Stojí na západní straně kostela, jest z tesaných kamenů se značkami kamenickými (viz o nich Říha, Centralmith. VII. 105) a má dva pilíře opěrací. Portál na straně západní, zavřený polokulatě s pažením jednoduchým, šikmo sraženým, vede do kobky, která klenuta jest křížovou klenbou. Žebra končí ve svorníku hladkém bez ozdob. Profil jejich ukazuje rovnou čáru se žlábkem a prutem. Byla druhdy kaplí sv. Voršily a 11.000 panen, jak praví starobylý nápis na stěně severovýchodní, valně zašlý, a jak svědčila deska oltářní, kterou ještě vdp. vikář nynější M. Dušek viděl. Prostora sloužila r. 1521. za pokladnici vzácných věcí, jak Registra komorního soudu VI. G. A. 1., 2. ukazují. Kromě toho měla mnohé nápisy červenou hrudkou psané, o nichž se zmiňuje Nechvíle (Method XIV. 92.).

Z této kobky věžní vede jiný portál na východní straně do lodi chrámové, vlastně do podkruchtí. Sklenut jest goticky, má 104 cm. šířky a od soklu 96 cm. vysokého do nejvyššího bodu 145 centim. Skládá se ze tří prutů a tří žlábků, dovnitř se zúžujících. Jižní strana této kobky má gotické okno 97 cm. vysoké a 34 cm. široké. Na sever není ve třech patrech vůbec okna.

Obr. 19. **Socha Spasitelova v sanctuariu charváteckém.**
Výška 1·23 m.

Patro první má na jih a západ okna čistě románská. Z tohoto patra vede na kůr zpěvácký vchod obdélníkový. Ozdoba pažení dveřního jest prut, který v obou úhlech se přetíná. Druhé patro má okna čtverhranná, pěkně profilovaná. Patro třetí má okna gotická. Zde visí tři zvony, z nichž největší svým nápisem zavdal podnět k lichému zdání, že původně z r. 1000. pochází. Minuskule gotická ná-

pisu a tvar jeho dokazují, že r. 1504. slit jest. Nápis jeho přesný ten jest: „Anno domini m in nomine domin (sic!) noſtri ieſu criſti ad honorem ſumme trinitati et indiuidue unitati hoc opus preclarum eſt factum et milleſimo quingenteſimo quarto ioannes cantariſta fecit et eſt conſumatum feria quarta poſt feſtum ſancte katerine virginis." Na plášti má polovypuklý obraz Panny Marie s Ježíškem na rukou.

Zvon druhý menší má na jedné straně pláště polovypuklý znak Vchynských, na druhé obraz korunování Panny Marie a slova: „eccle-

Obr. 20. Kazatelna v kostele charváteckém.

siae expensis". Na čepci jest čísti: Anno Dni MDCXCVI fusa noviter MDCCLXXX concussa anno domini MDCCXCVII transfusa sub patronatu celsisa. S. R. I. Princ. Josephi de Kinski dni in Zlonitz et Martinowess etc. etc. Rosae natae S. R. I. comitis de Harrach devotorum conjugum. Joh. Wenzel Khüner goss mich in der k. k. Neustadt Prag 1797.

Třetí umíráček zvaný: Anno 1696 Vetero Pragae me fudit Antonius Schonfeldt.

Loď chrámová jest čtverec 12·5 m. mající ve světlosti. Jak se nám nyní představuje, netušil by žádný, že pochází z doby románské.

A přec jest tomu tak. Pamětní kniha farní praví, že strop lodi byl rovný a že byl snesen a nahražen klenbou. Tato spadla, a aby se opětně tak nestalo, sesíleny jsou zdi lodní pilíři uprostřed a v úhlech, a dána jim podoba dnešní s hlavicemi korintskými. Kromě toho portál na jižní straně, jenž vede z kobky později přistavěné do lodi, jest románský. A při nynější opravě nalezen jest kámen ze soklu na severní straně lodi tam, kde jest vchod na oratoř, který má na sobě ozdobu románskou.

Kůr zpěvácký spočívá na dvou čtverhranných pilířích s českým klenutím. Vchod se strany jižní zvnitř lodi zazdí se nyní a přeloží se na stranu severní věže a bude se do něho vcházeti zvenčí kostela.

(Pokrač. příště.)

Různé zprávy.

Jubileum. Dne 2. dubna dokončil univ. professor českých dějin, Dr. Jos Kalousek šedesátý rok svého života, oddaného vědě a práci. Jako tkalcovský pomocník v rodišti svém Vamberku počal životní svou dráhu, potom za přispění strýcova přišel na studie, odbyl reálku a vstoupil na techniku; ale váben jsa neodolatelnou touhou po historii, neunavnou pílí připravil se soukromě k maturitě a její branou na universitu. Tu došel r. 1868. doktorátu a odbyl zkoušku státní pro střední školy. Obživoval se potom v redakcích a vychovatelstvím, až r. 1872. dal se na povolání učitelské. Po všechen čas usilovně zanášel se dějezpytem, r. 1871. habilitoval se za docenta českých dějin na universitě pražské, r 1882. jmenován byl mimořádným, r. 1885. řádným professorem.

Řada čelných spisů a pojednání dějepisných a historickoprávních (z nich stěžejné dílo České státní právo, vyd. 1871. a přeprac. 1889.), recensí a drobných rozprav vyšla z jeho péra. K té činnosti druží se i práce redakční, dříve »Památek«, nyní při »Archivu českém«, při »Věstníku uč. společnosti«, jakož i činné účastenství ve vědeckých komissích a sdruženích. Životním úkolem svým Kalousek učinil si vypsání dějin selského stavu, k němuž po drahný již čas sbírá látku a oddává všechny své síly. Žáci Kalouskovi vděčně vzpomínají nejen znamenitých přednášek jeho, ale též laskavé srdečnosti a vlídné ochoty ke každému, kdokoli u něho rady a přispění hledá. Redaktor svému učiteli i Společnosť svému členu připojují se ke všem blahopřáním z hloubi oddané duše.

Úmrtí. Dne 19. března zemřel JUDr. Hugo Toman, pražský advokát a badatel historický. Studiem obral si specielně válečnictví husitské, o němž vydal porůznu rozmanité stati. Souborné dílo o tom vyjde právě v Rozpravách České akademie, autor bohužel se jeho vydání nedočkal. Dr. Toman zachránil též svého času největší chrám kláštera sv. Anežky, zakoupiv budovu tu pro sebe. — V Telči zemřel 12. prosince 1897. náš člen Jaroslav Janoušek, professor při tamní zemské vyšší reálce u věku 43 let. Jako zkušený odborník a znalec věnoval se hlavně studiu uměleckých památek na Moravě; pokud dovolila školní služba cestoval, sbíraje bohatý material, dosud téměř neznámý. Pro »Vlastivědu moravskou« chystal dějiny umění na Moravě; společně s prof. Beringrem vydal nákladem Šolcovým v Telči cenné monografie o Telči a o Dačicích. Přispíval články do »Časopisu Matice mor.«, do »Ottova Slovníku naučného«, do »Českého kreslíře« a do vídeňských »Mittheilungen«. Pro »Soupis památek«, vydávaný Českou akademií, připravoval okres pelhřimovský. Jeho úsilím a prací založeno v Telči museum r. 1887. Provedení pěkných záměrů překazila předčasná smrť; želíme upřímně ztráty nadšeného pěstitele vlastivědy, od něhož očekávali jsme ještě řadu cenných prací.

Literatura.

Borovský Fr. A.: **Václav Hollar.** Zvláštní otisk sněmovní zprávy. Praha 1898., str. 72 G. Parthey vydal popisný seznam rytin proslulého krajana našeho, kdež sečetl přes 2500 rytin jeho, dílem zjištěných, dílem domnělých. B provádí zde podrobnou revisi díla, číslo po čísle, korriguje, doplňuje a rozhojňuje data Partheyova. Ve skrovné knížce podává množství nových zpráv a oprav. Ve studiu o Hollarovi učiněn tím zase pokrok znamenitý. *JVŠ.*

Červinka In. Lad.: **Mince a mincovnictví markrabství Moravského.** Brno 1897. Str. 108 a 3 tab. Je to první soustavný popis moravské mince V 1. stati popisují se pravěké peníze kruhové, střepinové, t. zv. duhovky, zlaté s nápisy různými, což jsou mince cizí, sem přinesené. Slovanské mince slovou latině denarii. první razil Boleslav I (936.–967.). Ale z X stol. došly jen pochybné denáry, zejména záhadné dosud mince domnělého údělu úsovského. (Viz čl. Šnajdrův v tomto čísle.) Zjištěny jsou mince teprv za Břetislava II. (asi 1029. až 1034.!). Popis mincí moravských knížat údělných v Olomouci (Vratislav II., Ota I, vdova jeho Eufemie s poručníkem Konradem Brn., Boleslav Vratislavic, Eufemie a Konrad po druhé, Svatopluk 1095—1107., týž s Oldřichem Brn., Ota II. 1007.—1110, 1113.—1125, Vladislav I 1110.—1113., Soběslav I. 1125.—1126, Václav a Jindřich Otovici a společně oba), v Brně (Konrad I., týž s Otou I. Olom., mezivládí, Oldřich, Břetislav II., Ota II. Olom. se Spytihněvem Brn., Vratislav III.) a ve Znojmě (Konrad I., mezivládí, Konrad se Spytihněvem II., Litold, mezivládí, Břetislav II., Soběslav I., Konrad II.) Potom spisovatel vypravuje o tvaru, velikosti, zrnu peněz, o jich ražbě, rytbě kolků, o legendách, obrázcích, o mincovnách a o vlivech cizích, jež na minci mor. působily.

Ve 13. stol. následují brakteaty, tenké, ražené po jedné straně jen a solidy obojstranné, bez nápisů, takže těžko je třiditi, jen přibližně dle váhy. Mincovny byly v Brně, Jihlavě, Olomouci, Opavě, Uh. Hradišti. Počítáno jest na hřivny, talenty, šilinky. — Do r. 1300. mincovní právo pronajímáno bylo, až Václav II. počal sám raziti pražské groše, kopu ze hřivny. Krásná ta mince vytlačila ostatní na 200 let. Jen za husitských válek ražena byla drobná mince na Moravě. Pražské groše, potom oblehčované, ustoupily v 16. stol. jáchymovským tolarům. Od r. 1300.—1619. na Moravě nebylo zvláštní mincovny. Obnovena jest v Olomouci za vlády stavovské a za Fridricha Falckého.

Po bitvě bělohorské pověstné consortium Jana de Witte zavedlo špatnou dlouhou minci, kteráž nad to podvodným mincmistrem byla i falšována a nemalé zlo v zemi způsobila. Za Ferdinanda III. moravská mince zase přestala.

Také arcibiskupové olomoučtí za Rudolfa II. vymohli právo raziti dukáty, tolary a díly jakož i minci drobnou v Kroměříži. Drobné peníze zakázáno jim raziti r. 1726., potom omezováno je právo jen na peníze pamětní, a to ještě v jistém množství, konečně r. 1747. zrušena mincovna kroměžířská, a od roku 1831. mince arcibiskupská zastavena nadobro. *JVŠ.*

Ledr Jos.: **Dějiny obce Malína.** V Hoře Kutné 1897. Str. 126 a 9 rejstříku. V první kapitole spisovatel líčí krajinu před založením Malína, všímaje si předhistorických nálezů a topografické nomenklatury. Tu předem nevěříme, že krajina malínská náležela kmeni Charvatů — jistě Zličanům. Jméno bratra svatého Vojtěcha čte se v lepších textech Kosmy Dobroslav, a ne Pobraslav. Také pochybuji o stáří domnělého staroslovanského kříže (str. 9).

Pak v rámec dějin českých vsazeny jsou kronikářsky jednotlivé zmínky o Malíně, v starých dobách poněkud hypotheticky; na souvislou historii prameny nestačí. V krajině malínské vystavěn byl r. 1142. klášter Sedlecký od pana Miroslava, předka pp. z Cimburka: jmenujeme-li přídomkem tím již Miroslava sama, je to anachronismus. Klášteru Malín připadl někdy v 14. století, roku 1412. byl vypálen od Kutnohorských, r. 1421. lehl popelem i klášter a jen nuzně potom obnoven. O 16. století není skoro zpráv, až o trudné době roku 1620.—1700. Z toho času autor sestavil seznam všeho obyvatelstva. Pak líčí věk 18. (tu zejména války s Prusy) a novou dobu století 19 Vnitřní po-

měry obce malínské (zvláště o rychtáři), vrchnost malínská (výčet 66 opatů sedleckých až do zrušení kláštera r. 1783.), poměry poddanské. Obšírné kapitoly dostalo se věcem církevním, poněvadž o těch zachovalo se v pramenech mnoho. Tu otištěna je listina z roku 1410, smlouva mezi farářem v Malíně a farářem v Pněvicích o farní jurisdikci nad K. Horou, jejíž pozemky byly přifařeny původně k těmto obcím. Rekatolisace po roku 1620., popis jmění zádušního (zejména železné krávy), administrátoři, vypravování o tom, jak fara přenesena jest roku 1803 z Malína do Sedlce. Tu je nejasno, kde byl kostel svatého Filipa a Jakuba, jejž potom zbořili; v Malíně byl rom. chrám svatého Jana a Pavla (dnes kůlna!) a sv. Štěpána z roku asi 1324. (tenkráte nestavěli již slohem romanským, jak omylem čteme na str. 98), ale o třetím kostele není nikde zmínky. Patrně je to chrám ve Hlízově, však toho není jasně řečeno. — Popis kostela sv. Štěpána, historie školství, znamenití rodáci: B. Bílejovský, Josef a Štěpán Bačkorové, Josef Lacina. — Malín od roku 1848. Malínský křen. Pilná monografie, jíž obec může se těšiti. *JVŠ.*

Český Časopis historický. Red. Jar. Goll. III., č. 5 a 6: Čihula J. Martin Luther a Čechové podobojí. — Krejčí J. Vliv poměrů církevních a státních na literaturu staroněmeckou. — Machát Fr. Společenské řády novokřtěnců na Moravě. — Friedrich G. Kodex Tišnovský. — Valchář. Příspěvek k dějinám panství řádu Maltézského na Hor. Kralovicích — Roč. IV. Redaktor Jar. Goll a Josef Pekař. Č. 1—2. Goll. Palackého program práce historické. — Bidlo J. Z ruské university. — Peisker Jan. Východisko Meitzenova líčení agrárních dějin germanských a slovanských. (Podává nový názor o společenských poměrech staroslovanských, jimž dosavadní mínění doprosta se převrací.) — Tobolka Z. Ceregettiho Historia Chrudimská. — Dvořák M. Příspěvek k životopisu svatého Vojtěcha — Hýbl Fr. Brun Querfurtský a jeho životopis svatého Vojtěcha. — Klicman L. Počátky kláštera doubravnického na Moravě. — Navrátil B. Z nové literatury o Jesuitech. — Literatura. — Přehled časopisů. — Zprávy.

Alétheia. Red. K. Vondruška. I. 1897.—8., seš. 3—12. Fr. Vacek. Vývoj society a práva slovanského v Čechách. (Pokračování) — Sýkora. Pravost evangelií. — Literatura. — Rozmanitosti.

Časopis Matice Moravské. XXI., 3—4. Hanel J. František Palacký. — Kabelík J. Svetozar Hurban Vajanský. — Červinka In. Mince a mincovnictví markrabství Moravského. — Cvrček J. Martin Abdon a Jan Blahoslav. — Tiray J. Artikule obecní z roku 1559. — Šilhavý Fr. Zaniklá osada Hofeřice. — Demel J. Král Václav I. a vpád Tatarů na Moravu. — Tiray J. Vývoj území našich katastrálních obcí (V. Biteše.) — Rypáček F. K dějinám selského poddanství na Moravě (zápis z roku 1581.). — Týž. O zjednání pořádku při soudech na Moravě roku 1583. — Tichý Fr. K dějinám církve bratrské (1561.—1609). — Cvrček J. Bzenecké okolí a řemesla z r. 1604.

Český Lid. Redaktor Dr. Č. Zíbrt. VI., č. 6. — VII. (1897.), č. 1—2. Zíbrt. Na den svaté Anny. — Týž. Svatovítská slavnost v Jemnici na Moravě. — Týž. Kdy byl zaveden obřad umývati nohy na Zelený čtvrtek na hradě Pražském. — Týž. Z netištěných zápisků Krolmusových. — Peters J. Nářek zbožného rolníka v roce 1646. — Smyčka. K ornamentice listin moravských. — Zíbrt. Příspěvky k bibliografii lidovědy československé. — Týž. Boží muka. — Malovaný J. Nářečí z Císařova a okolí na Moravě. — Hošek. Jak my se bili u Solferina. — Bouchal. Pohádky z Krumlovska. — Winter Z. Některé zvyky v XVI. věku. — Nejedlý Z. Český dům. — Tyršová R. Národopisné studie našich umělců (J. Manes). — Velc F. Přísaha mezní pod drnem. — Syrku P. Ohlas národního rytíř. eposu v Čechách (o rytířích Blanických). — Šolta A. Píseň v čas vojny turecké. — Patera A. Paběrky z rukopisů staročeských. — Pátek F. Česká literatura lidovědná za rok 1896. — Šimák J. V. Lemúzi a Charvati. — Zíbrt a Soukup. Zobrazování nejsvětější Trojice skupinou tří hlav v chatách lidu českého. — Zíbrt. Pokusy o přirozený výklad pověr československých na sklonku XVIII. věku. — Havelková V. O symbolech v naší ornamentice.

Památky archaeologické a místopisné. Redaktor Dr. Píč. XVII. 1897, seš. 8. Archaeologický výzkum ve středních Čechách 1895.—1896. — Píč. Hromadný nález bronzů u Jenšovic. — Siblík. Příspěvky ku zvonařství z okresů Blatenského a Březnického. — Salaba J. Slavatovská obrazárna. — Schmidt V. O zaniklých osadách Čejkách a Malkovu v Mladoboleslavsku. — Diviš Čistecký V. Něco o záduší na Pardubicku. — Domečka. O ustálení hranic Českých a Dolnorakouských v krajině Chlumecké a Novobystřické. — Mareš. Materialie k dějinám umění, uměl. prům. a pod. (Pokrač.) — Zprávy a drobnosti.

Věstník československých musei a spolků archaeologických. II., č. 6—12. — Svoboda. Starožitnosti ve starých stavbách. — König. Památky po českých bratřích v Mn. Hradišti. — Týž Další úkoly musea pro budoucnost. — Batík. Poličsko v ohledu národopisném. — Red. Helmice a lebka z hradiště Čungaru v Bosně. — Svoboda. Náhrobní kameny v Mnich. Hradišti. (Nápisy otiskl lépe Vocel v Pam. VI. při popise kláštera Hradištského.) — Klimpl. Arch. výzkum na Drobovském klášteřišti. — Klimentič. Úřed. knihy v museích venkovských. — König. Podnikatel staveb strážcem starožitností. — Red. Shodnost památek na staroslovanských hradištích. — Lid náš ochráncem starožitností. — König. Museum a jeho kulturní misse. — Viták. Starožitnosti ve službě osvěty a vzdělanosti národní. — Red. Srovn. archaeologie předhistorické. — Želízko. Několik slov o používání a ozdobování lidských lebek. — Ždárský. Z archivu Vilémovského. — Zprávy. — Literatura.

Časopis vlasten. muz. spolku Olomúckého. 1897., č. 53. Redaktor V. Prasek. — Vzpomínka na učenou společnost neznámých v Olomouci roku 1747. — Prasek. Josef Vratislav šl. Monse (obšírná biografie). — Proměna svobodného a nepoplatného fojtství v nevolný, selský statek. — Zemské hlavní cechy v Olomouci. — O faru podobojí v Lošticích (kterak stala se katolickou). — První kazatel protestantský v Olomouci. — Česká kaple sv. Cyrilla a Methoděje u sv. Mořice. — Drobnosti hospodářské (vlčí jámy, vlci a pastýři, kobylí stáda, včelařství, pozemky zv. »Náplatky«), historicko-topografické, různé. Literatura.

Wiadomości numizmatyczno-archaeologiczne. III., nro. 1., 2. Kraków 1897.

Witanowski Rawicz M. Ołtarzyk kamienny v kościele polskim (ze 16. století). — Piekosiński Fr. Dr. Kilka uwag o denarach Bolesława Chrobrego (Srovnává znaménka na penězích s erbovními znameními) — Kopera Felix. Monety, znalezione we wsi Mniszkach pod Łęczycą. (Ethelreda II. angl., vendické, cís. Otty I. a Adelheidy.) — Kostrzębski W. Mennictwo w Polsce. Bolsunowski. Znaky pieczętne na ołowiu. — Żytyński Lud. — Zabytki epoki kamiennej na Wołyniu. — Zprávy. — Nekrology.

Lud. Organ towarzystwa ludoznawczego we Lwowie. Red. Dr. Ant. Kalina. III. seš. 3. a 4. — Witost Jan. Zarysy prawa zwyczajowego ludu litewskiego. — Týž. Etnografia i najnowsze studya nad literaturą. — Eljasz-Radzikowski St. Dr. Polscy Górale tatrzańsczy. — Koskowski Bron. O mieszkaniach a żyweniu się Żydów małomiasteczkowych w Królestwie Polskiem. — Mátyáš Karel Dr. Ludowe nazwy miejscowe w powiecie Brzeskim w Galicyi. — Młynek Lud. Uwagi nad pieśniami ludu wielickiego. — Kritiky, referáty, dodatky, polemika, zprávy.

Z nedostatku místa odkládáme do příštího čísla výkaz nově přistouplých členů, jakož i výroční zprávy za r. 1897., schválené řádnou valnou schůzí.

Redaktor: Dr. J. V. Šimák.
Nákladem Společnosti přátel starožitností českých v Praze.
Tiskem F. Šimáčka v Praze.

ČASOPIS
SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH
V PRAZE.

Časopis jest vydáván pouze členům Společnosti a to zdarma. — Expedice jest na Král. Vinohradech, v Sázavské ul. č. 14. n.

Číslo 2. Vydáno v červnu 1898. Ročník VI.

František Palacký.

Ke stoletým jeho narozeninám podává *Frant. Klíma.*

Na moravském Valašsku ve vsi Hodslavicích a okolí udržely se dlouho zbytky českých bratří. Pro větší bezpečnost zakopali knihy v blízkých lesích Domorackých a tam potají v noci čtením knih jakož i zpěvem nábožných písní posilňovali se ve víře otců svých. Rok 1781. přinesl jim aspoň nějaké polehčení. Patentem tollerančním císaře Josefa II. prohlášena vyznání augšburské i helvetské za trpěná v říši. Hodslavičtí dlouho byli na vahách, ke kterému z obou vyznání přiznati se mají, až konečně přihlásili se k církvi augšburské. Zřídili si církev i školu. Učitelem ustanoven byl 16letý Jiří Palacký. Ten vlastním nákladem vystavěl školní budovu, do které r. 1790. uvedl svou manželku Annu rozenou Křižanovu. Ve škole té 14. června uzřel světlo světa František Palacký.

Do školy hodslavické chodilo dosti mnoho dítek, a svědomitý učitel Palacký měl práce dost a dost. Ale plat tehdejších učitelů vesnických byl příliš hubený, než aby stačil na výživu dosti četné rodiny. I musel se chápati rozmanitých výdělků vedlejších. Vedle svého hospodářství zastával úřad obecního písaře, zkoušel se v umění krejčovském a v různých odvětvích obchodu. Posléz skupovával v okolí máslo, jež ve velkém posílal do Vídně.

O hmotné poměry rodiny své staral se učitel hodslavický dosti pozorně. „Ve věcech mravnosti byl však neobyčejně přísným, aniž kdy jakou něžností osvědčoval se k dítkám svým; vůle jeho bývala neoblomná, často i prchlivá.“ Při tom byl pilný v povinnostech křesťanských, horlivý v nábožnosti nepřetvářené, a stálý obránce církevního vyznání svého. Bibli celou měl v paměti a ve všech příhodách života svého slovy jejími se těšíval i řídíval. Ale i samé učenosti nebyl cele prázden, dychtivě a bedlivě čítávav každou knihu, která kdy do rukou se mu dostala.

Pravým opakem otcovým byla matka Palackého. „Matka má,“ dí o ní Palacký ve svém životopise, „byla jediná mezi tisíci: bylať

čistý obraz neviny, tiché domácnosti a mateřské lásky. Nepamatuji, že by kdy vášeň aneb náruživost nějaká byla zkalila jasnou, ctnou a pokojnou duši její, nikdy slovo nesvaté nevyšlo z úst jejích. Příkoří od zvášnivělého manžela svého snášela trpělivě; kdykoli vznikla mezi otcem a dítkami nevole jaká, ona dovedla ji pokaždé k dobrému konci. Literní vzdělanosti neměla naprosto, aniž rozuměla řeči které mimo mateřské; rozum přirozený a soud neporušený chránil ji vší pověry a pobožnůstky. Byloť ji milovati každému, kdokoli ji kdy poznal."

Mládí ubíhalo mladému Františkovi obyčejným způsobem. Pomáhal otci při hospodářství, se svými sourozenci konal nahodilé pochůzky s obecními vyhláškami do osad okolních, popásal dobytek a se zvláštní radostí vycházel do lesů do hor sbírat jahody, houby, za jichž výnos dostalo se mu několika peťáků. Otec naučil ho záhy čísti tak, že jako pětiletý či šestiletý hoch celou bibli přečetl. Ve škole otcově stal se záhy prvním, ačkoli téměř nejmladším žáčkem. Když byl vedením otcovým nabyl nejdůležitějších začátků vědomí, odvedl ho otec devíiletého do Kunvaldu, aby se tam naučil jazyku německému. Škola, založená hraběnkou Marií Valburgou Truchsesovou rodem Harrachovou, zařízena byla způsobem moderním a řízena velmi liberálně. Hraběnka vedla na ústav značný náklad a sama s některými učiteli dobrými hochy a děvčata učila.

Ale mladý Palacký jevil náklonnost ke katolictví. Otec jeho, horlivý protestant, vzal proto syna domů. Všichni učitelé kunvaldští seznavše neobyčejné schopnosti hochovy radili otci, aby hocha nechal studovati. Otec náhodou seznámiv se s kazatelem evangelické obce trenčínské a učiteli tamní školy latinské zavedl syna svého r. 1809. do Trenčína. Však škola byla zcela jiná nežli v Kunvaldě. Kromě latiny nevyučováno téměř ničemu jinému. A nouze zakoušel hoch dost a dost. Duch Palackého stále po nových vědomostech práhnoucí hledal náhrady doma. Do školy chodíval stále řídčeji a řídčeji zabývaje se doma čtením knih a učením jazyku francouzskému a řeckému. Horliví čtenáři trenčanští byli většinou náboženskými blouznivci. Palackému půjčovali hojně, ale skoro samé polemiky a náboženská hádání. Čtením tím mladý Palacký tak se nábožensky roznítil, že snil o tom, kterak jako protestantský missionář působiti bude v dánské osadě v Hindustanu v Trankebaru nebo mezi divochy na ostrovích australských.

Pevným úmyslem otce Palackého bylo, aby syn jeho stal se evangelickým kazatelem, ježto jako protestant jiného postavení v Rakousku nemohl se tehdy dodělati. Dal proto syna svého r. 1812. na protestantské lyceum do Prešpurka. Professoři tamní seznavše dychtivost Palackého po vědění ochotně zapůjčovali mu knihy. Čtením rozmanitých knih filosofických byl Palacký záhy ze svého fanatismu náboženského vyléčen. Pobyt v městě nebyl mu však příliš příjemný. Otec mohl synu svému posílati jen málo peněz, i musel si sám živobytí sháněti lopotným přiučováním. Za pobytu v Prešpurce náhodou vzníceno v mladém studentu uvědomění národní. Vracel se r. 1813. z prázdnin z rodiště svého do Prešpurka. Nevlídným počasím donucen zdržeti se v Trenčíně v rodině měšťana tamního Bakoše, jehož zemřelý syn býval nejlepším přítelem Palackého za pobytu jeho v Tren-

čině. Pan Bakoš byl horlivým čtenářem, i neušlo mu téměř nic z tehdejšího literárního trhu českého. V Prvotinách krásného umění — příloze to Novin vydávaných prof. Hromádkou ve Vídni — a zejména v Jungmannově překladu Chateaubriandovy Attaly byly mu leckteré výrazy neznámé. Požádal proto Palackého jako rodilého Moravana, aby mu pomohl některé vysvětliti. Palacký sám však vysvětlení potřebného podati nemohl, bylť se až potud jen málo rodným svým jazykem obíral. „Hluboce proniknut jsa stydem," dí ve svém životopise, „umínil jsem sobě pocvičiti se v češtině, aby se mi nestalo cos podobného ještě podruhé; zvláště an mi nejen hostitel můj spisy Komeniovy a Jungmannovu Attalu velmi vychvaloval, ale i já ještě v ty dni obě u něho čítaje, čím dál tím více krásou jak obsahu tak i řečí jich jímána jsem se cítil. Ihned přijda do Prešpurka dal jsem sobě záležeti na mateřštině své, a nezadlouho dostav ve Hlasateli českém Jungmannovo dvoje rozmlouvání o jazyku českém čísti, zapálil jsem se celý upřímou vlasteneckou horlivostí, kteráž od té doby u mne ještě neustydla, aniž bohdá kdy ustydne."

V Prešpurce seznámil se mladý Palacký s některými osobnostmi, z nichž nejedna na život i působení jeho měla značný vliv. Otec jeho svěřil spisovateli Jiřímu Palkovičovi svůj spisovatelský pokus: „Knížečka ke vzdělavatelnému čtení". Mladý Palacký pomáhal od té doby Palkovičovi při vydávání časopisu jeho Týdenník, ale ne dlouho. Palkovič zacházel s ním nevlídně nechávaje mladíka i nouzi trpěti. Palacký stěžoval si trpce do toho rodičům. Ti těšili, jak uměli, až konečně Palacký od Palkoviče odešel. Živil se raději zase kondicemi, za jejichž trpce vydělané peníze nakoupil si často tolik českých knih, že mu ani na živobytí nezbývalo.

Důvěrnější styk zapředl Palacký s druhem svým ze studií Janem Benediktim, řečeným Blahoslavem, důvěrným přítelem Pavla Josefa Šafaříka. Společně vzdělávali se v jazycích moderních, slovanských i západoevropských. „Počal jsem," dí, „doznávaje vliv jeho na sebe, duchem svobodnějším vzdělávati sebe prospívav nemálo příkladem Blahoslavovým. U něho zjemněli citové moji, a duch můj lépe se naučil šetřiti čistého člověčenství jak v idei tak i v dějinstvu."

Palacký zabýval se již před tím básnictvím. Rozmluvami s Blahoslavem ponenáhlu utvrzoval se v domněnce, že časomíra a ne přízvuk měla by býti základem české prosodie. Hlubšími studiemi poesie seznal její povahu a seznav, že velikým básníkem se nestane, po některých ještě pokusech činnosti té se vzdal. Spisovatelské činnosti jeho rozvíralo se jinde pole široké. Knih poučných měla literatura česká poskrovnu, i umínil si věnovati se úplně činnosti vědecké, aby nedostatku tomu odpomohl. O prázdninách r. 1813. obšírným listem vyjevil úmysl svůj Benediktimu. Ten odeslal list Šafaříkovi, studujícímu tehdy v Jeně. Přátelský dvojlístek rozmnožen takto o osobu třetí.

Poměry hmotné lepšily se Palackému stále. Vynikaje vědomostmi nad ostatní s radostí brán byl za učitele nejen žáků mladších, ale i svých spolužáků, již u něho hledali vysvětlení věcí na lyceu vykládaných. Literatury české však při velikém svém namáhání nezanedbal. Touha opět se v poesii pokusiti probouzela se v něm přes

veškeré jeho úmysly znovu a znovu. Zabývaje se horlivě čtením podvržených básní Ossianových přeložil je na jazyk český a svěřil je příteli svému Benediktinu, když do Jeny odcházel na studia. Benedikti odevzdal je professoru Hromádkovi, jenž otiskl je roku 1817. v Prvotinách. Takto vystoupil poprvé Palacký na kolbiště literární. S rostoucí zálibou v literatuře, čtením rozmanitých spisů filosofických, zvláště Kanta, jakož i dopisováním se Šafaříkem, jenž byl stejného s ním smýšlení, stále víc a více zmáhala se v mladém Palackém nechut ke stavu kazatelskému. Netajil se tím ani před svým otcem, u něhož však narazil na velmi tuhý odpor. Rozhodl se tudíž znovu pro úřad otcem mu vytčený, ale záhy úmyslu svého se vzdal. Se Šafaříkem, s nímž se Palacký, když z Jeny se vracel, osobně se sešel, umluvili se vydati spis na obranu prosodie časoměrné. Roku 1818. spis ten s názvem „Počátky českého básnictví, obzvláště české prosodie“ v Prešpurce vyšel a vzbudil nemalou pozornost všech kruhů literárních, jak pro mládí obou spisovatelů tak i pro smělé jich vystoupení proti obhájci poesie přízvučné Dobrovskému.

Tou dobou nastala v životě Palackého veliká změna, o jejíž důležitosti sám se zmiňuje. Přijal místo vychovatele v domě paní Niny Zerdahely. Byla to paní neobyčejně jemnocitná i vzdělaná, kterou osud divně pronásledoval. Zemřelyť jí až na jediného synáčka všecky dítky její. V žalu svém nevědouc nalézti útěchy v náboženství marně snažila se dopracovati vlastního názoru životního. Palacký přijav místo vychovatele několika slečen — příbuzných této paní — rozmluvami filosofickými s ní i na schůzkách předních osob prešpurských v domě blízké její příbuzné pořádaných dodal jí potřebné útěchy a klidu. „Tato moudrá paní,“ vypravuje ve svém životopise, „ana ze všech, co jsem jich já kdy v životě poznal, ideálu ženské osobnosti nejblíže se dotýkala, zamilovavši mne neméně, nežli ode mne milována byla, tak že matkou mou nejen se jmenovati, ale i skutkem se prokázati ochotna byla, naučila mne ve světě žíti a ušlechtila i upevnila mužský charakter ve mně.“

Roku 1819. ukončil Palacký studia svá na lyceu v Prešpurce. Přijav místo vychovatele v domě šlechtičny uherské se syny jejími prodléval v Prešpurce. Roku 1820., poněvadž lyceum neskytalo dosti vědomostí, přestěhoval se s nimi do Vídně. Pobytu svého ve Vídni užil Palacký velmi pilně. V knihovnách veřejných i v četných uměleckých sbírkách vídeňských sebral hojné kořisti. Nadto seznámil se tu s muži, jichž věhlas ve světě vědeckém značného zvuku požíval, s Dobrovským, otcem slavistiky, a Kopitarem. Jsa bez starostí hmotných horlivě jal se obírati se esthetikou a vedle ní i studiemi dějepisnými. „Po esthetice,“ stanoví si ve svém denníku program své práce, „chci aneb historii všeobecnou aneb o řeči a literatuře české obšírněji psáti; pak Slávu Slovanů čili životy nejznamenitějších Slovanů kterehokoli pokolení; posledně, cíl života mého, pragmatickou historii české země; podle ideálu historického umění.“ A cíle svého dojíti chtěl způsobem dosti skromným. Po 2 neb 3 léta chtěl zůstati vychovatelem, až by potřebných peněz si nastřádal. A s těmi buď sám buď v malé společnosti chtěl procestovati Evropu, aby seznal národy

vzdělané, a pak usaditi se mezi Slovany kterýmikoli, nebude-li mu možná se ctí zůstati ve vlasti.

Však osud chtěl jinak. Otec přišed v obchodě svém o značnou část jmění obrátil se s prosbou na syna, a ten pomohl. Z ustřádaných peněz nezbylo mu skoro ničeho, když 11. dubna 1823. zavítal do Prahy, aby tam probádal nejslavnější dobu národa českého: války husitské, jež předem sepsati chtěl. Všichni tehdejší literáti domlouvali Palackému, aby v Praze zůstal. Zaměstnání opatřil mu Dobrovský, nejprve místo vychovatelské, později uvedl ho do domu hraběte Františka ze Šternberka, kde svěřeno mu vypracovati z domácího archivu rodopis pánů ze Šternberka. Palacký vykonal práci k úplné spokojenosti hraběte, a brzy zahrnut pracemi podobnými i od jiných šlechticů. Archivy šlechtické, jež pro každého uzavřeny byly devaterými zámky, otevřeny Palackému úplně, takže z nich pro své vlastní práce hojně vytěžil.

Než poměry tehdejší v Praze nebyly příliš utěšené. Mocný tlak se shora a přísná policejní opatření hleděly všemožně udusiti probouzející se české uvědomění. Literatura česká sama tehdy poskytovala smutné divadlo. Příkře proti sobě stojící strany prudce dorážely na sebe, zda má se užívati jazyka Veleslavínova či upraveného dle potřeby a času, a kdy psáti iota a kdy ypsilon. Při neplodných těchto bojích ovšem literatura věcného mnoho nezískala. Smutné ty poměry mnohým zdály se býti předzvěstí brzkého konce národa.

V domě Šternberském, v němž Palacký ustanoven pro jméno archivářem s platem 200 zl. ročně, při hostinách často rozmlouváno o zuboženém stavu českého národa. Při jedné takovéto zábavě hrabě Kašpar Šternberk, jehož přičiněním hlavně založeno r. 1817. české museum, trpce stěžoval si na netečnost, s jakou se obecenstvo české k ústavu tomu chová. Palacký odporoval, vině společnost samu, že netečnost tuto povzbuzuje, poněvadž se o šíření vědomostí mezi lidem náležitou podporou české literatury nestará. Hrabě Kašpar Šternberk namítal, že těžko pomáhati národu, jenž blízek je smrti neodvratné. A Dobrovský mu přisvědčoval. Palacký rozhorliv se zvláště na Dobrovského, že dosud ničeho česky nenapsal, pronesl památná slova: „Budete-li tak všichni se chovati, pak ovšem musí náš národ zahynouti hladem duchovním; já aspoň, byť třebas cikánského rodu a již poslední jeho potomek, jistě za povinnost bych si pokládal, přičiniti se všemožně k tomu, aby aspoň čestná památka po něm zůstala v dějinách člověčenstva.“ Hrabě František Šternberk přisvědčoval Palackému horlivě, a hrabě Kašpar na rozchodu ho požádal, aby své myšlénky sebral a sboru předložil, kterak by časopis musejní vydáván býti mohl. Palacký přání tomu vyhověl. Program předložen sboru a přijat. Palacký r. 1827. začal vydávati dvojí časopis: český Časopis vlastenského Museum čtvrtletně a německý měsíčník: Monatschrift des vaterländischen Museum.

Ve sporech literárních, které tehdy zvířily mladou literaturu českou, zaujal Palacký zvláštní stanovisko nad stranami. V musejním svém časopise přidržel se sice zásad moderních, ale houževnatě od-

píral všem zbytečným novotám. Obě strany zápasící vzdalovaly se proto práce v Musejníku, takže obsah prvních ročníků je skoro většinou vyplněn pracemi samého redaktora. Po čtyřech letech se Palackému ulevilo. Německý časopis zanikl, jakkoli sbor věnoval mu veškerou podporu, protože ani doma, natož pak za hranicemi dostatečného odbytu nenalézal. Spisovatelé čeští, kteří zprvu na časopis zanevřeli, ponenáhlu se vraceli. Palackému zbývalo nyní více času na veliké dílo historické, v něž zatím se uvázal. I starosti o hmotné zaopatření odstraněny šťastným sňatkem s dcerou pražského advokáta Dra. Jana Měchury. Na velkostatku Měchurově Otíně u Klatov 16. září r. 1827. sňatek obou požehnán. Manželka Palackého byla dáma neobyčejně vzdělaná i zámožná, že Palacký o hmotné opatření rodiny své se starati nemusil. Získala tím značně jeho činnost spisovatelská, které se mohl s nerušeným klidem věnovati, a neodvislost i samostatnost ve všem jeho konání.

Roku 1827. vybídl stavovský výbor zemský Palackého, aby pokračoval v chronologickém líčení dějin českých, které byl Pubička dovedl až do roku 1630. Palacký projevil svou ochotu, ale poukázal při tom na chatrnost díla Pubičkova. Opírajíc se pouze o záznamy různých kronik a letopisů bylo dílo to vypravováno způsobem velice rozvláčným a nechutným. Palacký poukázal dále, že musí historik obrátiti pozornost svou k památkám listinným, a radil stavům, aby raději podporovali člověka, jenž by za úkol života svého si zvolil vypsati dějiny celé. „Sepsání dějin," podotýká Palacký ve svém odůvodnění, „zůstává vždy dílem jednoho člověka, jednoho ducha, a má-li míti úspěch, též celého života."

Hrabě František Šternberk přimlouval se vřele za svého chráněnce, i jmenován jest Palacký historiografem království Českého s ročním platem 1000 zl. konv. měny. Ale vláda vídeňská usnesení to dlouho potvrditi nechtěla. Teprve po jedenácti letech dostalo se Palackému titulu i platu.

Že k úkolu vypsati dějiny národa českého Palacký nad jiné byl povolán, patrno bylo ze dvou knih, jež tou dobou jím byly vydány. Královská česká společnost nauk svěřila mu vydati pokračování kronik Pulkavovy a Beneše z Hořovic z let 1378.—1577. Po pětileté práci vyšly Letopisy české r. 1829. Palacký ustanovil ve vydání tom pravidla, kterých třeba šetřiti vydavateli starých památek historických. Čtení nutno pořiditi na základě všech rukopisů dobře srovnaných a spořádaných, ani slovíčko do textu se nesmí vložiti, poznámky vydavatelovy buďtež jen na místech temných, ale jen stručné, skromné. Rozcházejí-li se rukopisy, starší či pravděpodobnější vždy má přednost před ostatními. Každé vydání musí býti opatřeno životopisem spisovatele, pokud toho poměry dovolují, přesným, a vždy třeba se rozhlédnouti po rukopisech i jejich stavu.

Roku 1830. Palacký vydal Würdigung der alten böhmischen Geschichtschreiber, v němž sebral životopisná dáta o 31 spisovatelích českých kronik od Kosmy až po Hájka, prozkoumal rukopisy i dosavadní jich vydání a stručně sice, ale neobyčejně bystře ocenil hodnověrnost a spolehlivost jejich udajů.

Dějepisectví české tehdy skytalo dosti podivné divadlo. Byli se sice mnozí před Palackým zkoušeli v tomto oboru vědeckém, ale badání jejich úplně spokojovalo se opisováním a opakováním zpráv starých kronikářů. Jen tři jména vynikla nad tuto prostřednost: Gelasius Dobner, Josef Dobrovský a Frant. Martin Pelcl. Nedoceněný dosud Dobner zbytečným překladem Hájkovy kroniky úplně svou činnost roztříštil. Dobrovský na poli historickém spokojil se jen pokusy, které stýkaly se s oblíbeným jeho oborem — slovanskou filologií, a Frant. Martin Pelcl podal sice některé podnes cenné práce, v nichž však patrný je nedostatek vyššího rozhledu v dějinách. Palacký chopil se proto práce své velmi vážně. Material listinný, jehož předchůdcové jeho málo nebo nic neužili, byl veliký a roztroušen v archivech domácích i zahraničných a nad to třeba byla listiny probádati kriticky.

Přípravami těmi zahrnut jsa nepřestával Palacký všímati si literatury české, a kdo mohl, pomáhal radou i skutkem. Kruh českých spisovatelů s Jungmannem a Presslem toužil dlouho po tom opatřiti český slovník encyklopedický, dílo nákladné, na něž knihkupec sám za tehdejších poměrů odvážiti se nemohl. Bylo třeba spolku, jenž by se o to postaral, ale vláda takovým podnikům nebyla nakloněna. Přes to Palacký opatrně užívaje přízně a přímluvy šlechtických svých přátel r. 1830. úmysl ten provedl založiv Matici českou, jež sice prvotní svůj úmysl — vydati slovník encyklopedický — na ten čas s mysli spustila, ale nahradila jej vydáváním spisů vědeckých.

Palacký vynikal velmi bystrým darem pozorovacím. Seznal záhy jednotlivé osoby i jich pracovitost a schopnost pracovati. Muže takové Palacký hleděl do Prahy přivésti aneb je v Praze udržeti, jestliže v cizině nabízela se jim místa skvěle placená. Šafařík na jeho radu přestěhoval se do Prahy a Čelakovský Praze uchován.

Roku 1832. vydal Palacký nákladem Matice české pečlivě sestavený Přehled současný nejvyšších důstojníků a úředníků zemských a dvorských ve království Českém od nejstarších časů až do nynějška, práci pro kontrolu listin i kronikářských zpráv velmi důležitou.

Po dlouhých přípravných pracích a četných cestách po archivech domácích i zahraničných vyšel r. 1836. první svazek dějin jazykem ovšem německým, ale duchem českým. Palacký dílem tím rázem obrátil na sebe pozornost doma i za hranicemi. Pohlížeje na všechna konání lidská s vyššího stanoviska filosofického věrně dle pravdy snaží se vylíčiti, kterak národ slovanský bydlící v Čechách i na Moravě — zemích přirozeně jediný celek tvořících — stýká se neustále mírně i bojovně se svými sousedy Němci. Vnějším dějinám, příběhům, jak ve svých dějinách praví, v nichžto zračilo se, s jakým prospěchem a koncem odolávala síla národní buďto cizímu násilí buď výtržnostem nezřízených vášní domácích a kterak nestejná osobní povaha panovníků, co přirozených oné síly upravovatelův a vůdcův, nestejné vyvodila na jeho účinky, kladl váhu stejně velikou jako dějinám vnitřním „ukrytým a nehlučným, ze kterýchž ale dějiny vnější pučily a rozvíjely se jako z jádra svého.“ „Musímeť oznámiti se,“ pokračuje, „s veškerým

oustrojím státním, zkoumati řády a zákony, kterými život národní se spravoval, vážiti způsoby a důklad vlád, jak oustřední tak i místní, zpytovati oustavy a poměry právní, měřiti stupně osvěty i rozvoj ducha i směry činnosti národní."

Palacký na svých četných cestách po různých archivech horlivě sbíral a vlastní rukou opisoval listiny, jež ukládal v Museu českém, aby staly se základem českého diplomatáře. Úmysl jeho aspoň částečně proveden Erbenem a Emlerem, kteří ze sbírek těch vydali Regesta. Jazykem českým sepsané listiny veřejné i soukromé, právní knihy, pozůstatky desk zemských, nálezy nejvyšších soudů Palacký jal se otiskovati ve sbírce Archiv český. První svazek vydal r. 1840., k němuž během let přidal ještě patero svazků.

Při pracích svých všímal si Palacký bedlivě t. zv. formulářů, o nichž r. 1840. vydal spis Über Formelbücher überhaupt und die böhmischen insbesondere. Ve středověku pořizovaly se v kancelářích opisy listin ve zvláštních sbírkách, aby jich v čas potřeby upotřebiti se dalo. V listinách takových často chybí jména vydavatelů, příjemců i svědků, ale přes to s náležitou ovšem opatrností lze jich užiti zvláště při líčení dějin vnitřních. Dílo to vzbudilo nejen v Čechách ale i v cizině takový zájem, že vydal Palacký i druhý svazek r. 1847.

Roku 1845. ocitl se Palacký v dějepise svém na prahu dějin husitských, i pocítil především nezbytnou potřebu seznati úplně staročeskou topografii. Nemohlť se vyznati ve válečných pohybech tou dobou vedených. „I nemoha," dí Palacký, „v tom pomoc jiných lidí čekati, musel jsem se do práce té zabrati sám, prostudovati opět s pérem v ruce všecky starší kvaterny desk zemských i dvorských a srovnávati data jejich v podrobnosti se stavem nynějším." Po 3leté úmorné práci vydal r. 1848. svůj Popis království Českého. Stará, původní a přesná jména všech osad v zemi, hradů, tvrzí, měst i městeček, vesnic i samot, jež byla během let upadla v zapomenutí či různým způsobem znešvařena, opětně očištěna a oživena Pracím rodopisným i místopisným věnoval Palacký i na dále svou pozornost. Ve svých dějinách podávaje počátky obou těchto odvětví dějin, jež spolu nerozlučně jsou spojena, „protože jména rodinná všecka brána původně od hradů, tvrzí, měst aneb vesnic, kde která rodina měla obydlí a statky své", zanášel se úmyslem vydati zvláštní slovník místopisný a rodopisný. Pracemi jinými zahrnut jakož i nepříznivými okolnostmi za doby reakce musel se úmyslu svého vzdát, ač alespoň ukázku jeho podal ve sbírce drobných spisů „Radhošti".

Stejnou dobou vydal Palacký první svazek svých dějin jazykem českým, na něž již veřejnost česká netrpělivě čekala. Palacký omlouvá opozdění to vřelými slovy. „Ode mládí neznal jsem větší tužby ani vyšší pro vezdejší život svůj, nežli abych posloužil milovanému národu svému věrným obrazem minulosti jeho, na kterémžto by jakoby v zrcadle poznal sám sebe a spamatoval se v tom, potřebí jest." „Pročež přál bych si," vypravuje dále „aby milí vlastenci naši nedomnívali se, že nedbal jsem posavad na potřeby a žádosti jejich. Anobrž ne-

ostýchám se vyznati, že všechny dosavadní historické spisy své, nevyjímajíc žádného, považoval jsem vždy a považuji ještě za předběžná takořka studia čili za pouhé přípravy k dílu přítomnému."

Slova ta v předmluvě k prvnímu svému českému dílu napsal Palacký 8. března 1848. V několika dnech potom stržen již do víru politického, kterým zčeřila se hladina politického života v střední Evropě. Teprve když reakce r. 1850. opětně růžovým nadějím národů rakouských na čas učinila konec, vrátil se Palacký ke svým pracím historickým. Rok 1848. měl pro dílo Palackého nemalý význam.

„Avšak téhož roku 1848., když pokračováním v německém textu svém byl jsem dospěl až k husitským válkám, upadnuv já za příčinou tehdejších událostí politických u Němců ve kletbu, počal jsem tím ochotněji dílo své napotom původně po česku, poněvadž za prohlášenou té doby rovnoprávnosti národní nebylo mi více potřebí jazyku německému dávati přednost." Aby nevytrhl se z proudu vypravování, začal ihned válkami husitskými po česku mezeru zatím ponechav si vyplniti později. Od té doby německé vydání je překladem pořizovaným ředitelem Wenzigem. Doba husitská ve dvou letech r. 1850. a 1851. vydána.

Vystoupení Husovo považoval Palacký za počátek nového věku v dějinách křesťanských, „kdežto víra a náboženství přestavše zakládati se na pouhé autoritě hierarchické, staly se pokladem duší a myslí svobodných, a kde přesvědčení lidské i svědomí mělo ne tak vnějším návodem, jako raději vnitřní potřebou a snahou, dle písma svatého vzdělávati se". Hus octnul se ve sporu svém s církví na stanovisku protestantském, neboť „přejav a stanoviv písmo svaté za jediné jisté a pevné pravidlo víry, musel důsledně část po části zamítati vše to v církvi, co nebylo založeno na základě tomto." Doba husitská i ostatní část století patnáctého dle Palackého „zjevy svými v Čechách netoliko vyniklo nade všechny domácí epochy, ale vlast naši na čas postavilo do popředí dějin evropských, a národu českému pojistilo čestnou památku v historii vzdělanosti lidské. Z Čech tehdáž vyšla valná pobudka, za kterouž duch lidský počal svobodněji a samostatněji rozhlédati se v oboru pravdy a práva."

Palacký, když nátlakem policie pražské donucen vzdáti se jednatelství ve výboru musea i spolku pro vystavění národního divadla, oddal se úplně činnosti literární. Svazek za svazkem vycházel, až r. 1867. dospěl u vypravování svém k r. 1526. Na čas vyrušen byl z činnosti své r. 1860., když absolutismus ukázav se neschopným říditi osudy Rakouska opět ustoupil konstitučnímu zřízení. Palacký jmenován doživotním členem panské sněmovny a zvolen poslancem do sněmu zemského a tím znovu zasáhl v politický život jsa uznáván za vůdce národa českého.

Roku 1867. vyšel Dějin druhý svazek pátého dílu, v němž Palacký vylíčil události až do bitvy u Mohače. Byl stár a tušil, že života mu nebude přáno na dlouho. Krom toho druhý díl ještě nebyl vydán a dobu husitskou vydati chtěl po druhé, značně poopravenu. Ale mimo tyto dva důvody ještě přiměly jej, aby dále do vypravování se nepouštěl. V době Jagaillovců stát český nabyl toho útvaru, jaký

měl až do r. 1848. Dobou tou tedy, ve které se útvar ten tvoří jakož i okolnosti, které výtvoru tomu přejí či jemu překážejí, ukončiti možno dějiny české. A k tomu důvod druhý. Až do té doby historik stále stýskati si musí na nedostatek pramenů, od té doby však rostou úžasně, že je lze sotva obsáhnouti.

Roku 1868. slaveny okázale sedmdesátileté narozeniny Palackého. V krátké době sebráno 15.000 zl., jež dány Palackému, aby jich užil k účelu vědeckému. Palacký věnoval je jednak Museu na kupování knih, jednak na kritické vydávání kronik českých do počátku XVI. stol. Tak vznikla sbírka: Prameny dějin českých.

K dějinám stol. XV., jímž Palacký s největší zálibou se obíral, sebral hojně pramenů, jež ve zvláštních sbírkách vydal.

Vypravuje o době krále Jiřího Poděbradského vydal r. 1860. Urkundliche Beiträge zur Geschichte Böhmens und seiner Nachbarländer im Zeitalter Georg von Poděbrad. Podobně i doba Husova a války husitské poskytly mu mnoho látky dotud netištěné nebo po různu roztroušené. Latinské spisy Husovy se zprávami životopisným o něm napsanými jakož i s latinským převodem některých českých věcí Husa se týkajících vydal roku 1869. Documenta Mag. Joannis Hus vitam, doctrinam, causam in Constantiensi concilio actam et controversias de religione in Bohemia annis 1493.—1418. notas illustrantia, quae partim adhuc inedita, partim mendose vulgata, nunc ex ipsis fontibus hausta. Prameny hnutí husitského vydal ve 2 svazcích r. 1873. pod názvem Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges. Podnětem Palackého začala vídeňská akademie vydávati historické prameny o obecných konciliích 15. stol., k nimž přispěl sám některými kusy o koncilu basilejském.

Názory Palackého o době husitské odsoudil professor pražské university Höfler. Proti kritice té, „vyšlé více z ducha německého než vědeckého“, ohradil se Palacký r. 1868. spiskem Die Geschichte des Hussitenthums und prof. Const. Höfler. K Höflerovi přidružili se však brzy jiní, zejména Lippert a Schlesinger, kteří z různých příčin proti činnosti Palackého vystoupili. Palacký ve zvláštním spisku roku 1871. s názvem: Zur böhmischen Geschichtschreibung připouští sice, že jeho dílo není sice snad tak dokonalé, jak by býti mělo, ale příčinou toho je ohromná práce sama a pak poměry, za kterých psal a kdy nesměl psát, jak by byl chtěl.

V letech 1870.—72. vyšlo ve 3 svazcích druhé, opravené vydání doby husitské, k němuž hojně nových dat použil. Stáří doléhalo na Palackého již urputně, „nemohu nepostýskati sobě,“ dí v předmluvě k prvnímu svazku dílu druhého, „že paměť i smysly mé, zvláště zrak a sluch slábnouce čím dále tím povážlivěji nedávají mně pracovati s úspěchem jako dříve“; ale přes to nepřestával pracovati. Sebrav menší články své jazykem německým napsané v knize Gedenkblätter jakož i podobné české v třísvazkovém Radhosti ukázal v nich rozvoj své literární činnosti jakož i přání, tužby i svízele celého svého života. Roku 1876. dokončil české své vydání Dějin scházejícím

svazkem druhým druhého dílu. 23. února 1876. oslavena ona událost, ze které Palacký i ostatní tak se těšili. Z blízka i z dáli přichvátali učenci čeští i slovanští, aby vzdali hold práci padesátileté. Palacký děkuje chopil se slova naposledy, nabádaje všechny k práci, k práci vytrvalé, jež jedině národ český zachrání Za 14 dní po slavnosti roznemohl se 78letý kmet zánětem plic. 26. května 1876. zhasl na vždy veliký člověk, veliký Čech...

Nápisy na kamenných tabulích náhrobních na hřbitovech chrudimských.

Sděluje *Ant. Šolta.*

Svědky středověkého života v českých městech královských jsou mimo znamenité budovy, zejména chrámy a zachované v nich památky umění výtvarných, též staré, omšené tabule náhrobní zámožných měšťanů.

Na hřbitovech a v kostelích bývalo ve středověku tabulí takových mnoho, málo se jich však dochovalo až do našich dnů neporušených.

Byl-li nebožtík pohřben v kostele, byly tabule náhrobní vsazeny buď do dlažby kostelní, buď jako epitafia postaveny při zdi.

Ze hřbitovů byly tabule takové vyzdvihovány již ke konci XVII. a během XVIII. století, kdy zámožní měšťané stavěli na hroby svých nebožtíků krásně kované kříže železné, a užíváno bylo pak vyzdvižených tabulí buď ku vydláždění cest ke kostelu vedoucích, buď zazdívány byly do základů budov jako pevné zdivo. [1])

Podobný osud měly též staré tabule hrobové v Chrudimi na obou hřbitovech u sv. Kříže a u sv. Míchala, že však přece některé z nich byly zachovány, za to sluší děkovati p. F. Schmoranzovi, konservatoru a architektu, který před lety při opravě obou kostelů hřbitovních dal je do zdí kostelních vsaditi.

Tabule tyto nejen nápisy, nýbrž i úpravou jsou důležitými památkami, jsoutě svědky dovednosti starých kameníků, stupně dokonalosti umělého řemesla českého v XVI. století, v periodě to ryze české dějin našich měst královských.

Na tabulích náhrobních bývá buď obraz a nápis, buď pouhý nápis, nezřídka však na velmi ozdobné kartuši vytesán.

---

[1]) V Hoře Kutné — v městě slynoucím památkami stavitelského umění českého zejména z konce XV. století, kdy bylo město již ryze české — pramalý počet tabulí náhrobních se dochoval, ač zajisté dovední kameníci kutnohorští dosti jich vytvořili. Tabule ty byly z okolí chrámů kutnohorských, zejména ze hřbitova kolem chrámu sv. Barbory, odvezeny, jako památky po kacířích mnohé z nich rozbity a užito jich bylo za zdivo do základů klášterní budovy řádu Tovaryšstva Ježíšova.

V Čáslavi dány byly některé tabule náhrobní před mnohými desítiletími na jez potoka za »Nazaretem«.

Na tabulích u kostelů, kde právo podací mívala šlechta, bývá vypodobněn i v pozdní ještě době XVI. století „urozený a statečný rytíř“ v celé zbroji se štítem znakovým a helmicí péry pštrosími zdobenou po boku; v městech královských však i vypouklé obrazy měšťanů a měštek v starobylém kroji na tabulích náhrobních spatřiti lze.[1]) Tabule takové skytají z příčiny té cenný material ke studiu krojů; jiné, s ozdobnými kartušemi a epitafia skytati mohou mnohý motiv[2]) sochaři, řezbáři ano i architektu.

Jsou tedy kamenné náhrobní tabule památkami dvojího důležitého významu: historického a kulturního.

* * *

Ve zdích starobylého kostelíčka sv. Kříže, v průčelí, zazděny jsou po levé straně od vchodu jedna tabule celá a po pravé několik částí. Na celé tabuli jsou vytesány dvě postavy žen prostovlasých, s okružím kolem krku v dlouhých sukních, tedy panen, které mají ruce na modlitebních knížkách sepjaté.

V hrubozrnném pískovci vytesaný nápis jest již nečitelný, svrchu pouze lze čísti letopočet 1600. Na úlomcích po pravé straně vchodu zazděných lze čísti: „Léta Panie Tisícy° Ssestiste° pate“(ho). — Na dolejších dvou: „....tu neděli przed S..... urozeni..... Umrzela gest Katerzina..... Pouchobradského manželka.“ Ve zdi presbyteria, na straně jižní jsou zazděny pod oknem dvě tabule. Na první jest svrchu nápis nečitelný, toliko lze přečísti: „Le(ta) Panie 1559“ — po straně pravé, na spodní části jest nápis úplně setřen, lze jen a to obtížně, čísti: „....po swatým umrzel....“ — po levé straně od spodu vzhůru lze čísti: „....pochován jest, oczekawagíc przísstí syna Božiho k soudu.“

V kartuši (ozdobné desce) čísti lze: „Ty kameny gsou wloženy nákladem Jana Brachaczka, gich wobou wlastniho syna.“ Pod kartuší jest uprostřed věnce řeznický lev.

Tento náhrobní kámen položen byl zajisté na hrobě řezníka Bracháčka vedle kamene kryjícího hrob jeho manželky, kterýžto kámen nyní zazděn jest ve zdi na severní straně presbyteře. Na tomto kameni vytesána jest postava ženy v dlouhém rouše, v sukni v široké řasy složené, s hlavou zavitou.[3]) Po stranách jest nápis: „...strzedu przed Swatym Martinem Umrzela gest Slowutna Katerzina Brachaczkowa gegižto tielo tuto odpocziwa oczekawagícz Przísstí Syna Bozieho k su..“ (k soudu).

---

[1]) Tabulí takových zachovalo se několik v Mladé Boleslavi. Vyobrazeny a popsány jsou v Arch. Památkách XIV. prof. Barešem.

[2]) Začasté sebe nepatrnější zdánlivě ozdoba a oku lajkovu bezvýznamná drobnosť může býti základem nové myšlénky tvůrčí, poskytne tedy motiv umělci. Z příčiny té sluší památky výtvarného umění, byť by to byly i fragmenty, od zkázy chrániti.

[3]) Vyobrazena pisatelem těchto řádek v knize o Dějinách krojů v Čechách Dra. Zikmunda Wintera.

Vedle tabule řezníka Bracháčka na polední straně kostela jest tabule velmi již otřená, na níž lze pouze přečísti: „Leta 95 v středu po sv. Václavě život svůj dokonal slovutný p. Jakub Jana(ta)...“ Ostatní nápis jest setřen.

V hořejší kartuši byl nápis z knihy Jobovy: „Vím zajisté, že Vykupitel můj živ jest“ atd., z kteréhožto nápisu však pouze tři první slova lze přečísti. Pod kartuší jest věnec, uprostřed něhož jsou postříhačské nůžky a dvě štětky vedle nich; vespod písmeny I H jsou vytesány.

Na východní straně, pod prostředním oknem presbyteria jsou dvě tabule s nápisy poněkud zřetelnějšími. Na první jest svrchu vytesán erb: vzepjatý jednorožec s ratolestí v předních nohách; nad štítem helmice s famfrnochy a nad helmicí klenot zase jednorožec. Nápis poučuje, že jest to deska z hrobu Jiříka Svěchyně, otce proslulého učence a právníka Gabriele Svěchyně z Paumberka, čtemeť tu:

GEORGIVS | SWIECHINO
A | PAVMBERK | VIRO | PA
CIS | ET | CHARITATIS
CHRISTIANAE | STVDIO
SI (ssimo) . QVI | MORTVVS
EST | ANNO | DOMINI | 15
53 | DIE | 7 | SEMPTEMBRIS
IOANES | GABRIEL | MA
TI(AS)FILII | MOESTISSIMI
(HOC)PIVM | AMORIS
(OP)VSER (rexerunt)

Rok úmrtí 1553. shoduje se s udáním Rybičkovým v pojednání o erbovních a patricijských rodinách v Chrudimi osedlých.[1]) Jan, proslulý Gabriel a Matyáš jsou synové Jiříkovi, kteří zajisté tuto tabuli náhrobní pořídili. — Poslední řádka nápisu jest setřena úplně.

Jiří Svěchyně, muž učený a zámožný, byl potomkem Václava Svěcha, měšťana chrudimského. Jiří byl králem Ferdinandem r. 1546. nadán erbem a predikátem z Paumberka.

Na tabuli vedle zazděné dovídáme se z nápisu též valně poroucháného, že pochází z hrobu dcerky také šlechtické rodiny usedlé v Chrudimi, čtemeť:

LETA MD . . . (v pravo na okolku tabule jest nápis úplně setřen, dole též, v levo vespod také), výše pak lze čísti:

VR... NA PANA.. OH.... A ZAPSKA Z ZAP A TV.. POCHOWANA GT PAN BVH RACZ B... MILO...

(Leta 15 . . . (zemřela) ur(oze)na panna (J)oh(ank)a Zapská z Zap a tu(to) pochována jest.

Pán Bůh rač b(ýti) milo(stiv duši její). —

Pod nápisem ve zvětralém kameni již nezřetelným jest znak

[1]) Zprávy Král. české učené společnosti 1883.

Obr. 21. Znak a ornament na náhrobní tabuli Jiřiny Pouchobradské u sv. Kříže.

Zapských ze Zap, trojúhelník ve štítě, [1]) nad štítem přilba s fafrnochy a rozpjatými křídly.

Na jižní straně presbyteria zazděn jest kámen velmi otřený vedle tabule Kateřiny Bracháčkovy, avšak obráceně, spodní stranou vzhůru. Zřetelný jest jenom štít, v němž jsou křížem přeloženy dva háčkovité předměty. Z nápisu lze přečísti jenom rok 1598. Dále odtud, v pravo, zazděny jsou nad sebou dva zlomky tabulí, na svrchním jest erbík kola a v něm rovnoramenný kříž a nápis, z něhož vyčísti lze: „(umr)zela gest panna Girzena dcera u. Ssymona .... Pouchobradského, tuto g(est) ...“ (Obr. 21.)

Ve spodním zlomku jiné tabule zřetelný jest erb jelení hlavy ve štítě, nad přílbou s famfrnochy jest klenotem ruka obrněná, držící paroh. Nápisu zde není. Nedaleko postranních dveří kostelních zazděna jest hořejší polovina menší tabulky náhrobní s pěkně vytesaným poprsím mladého děvčátka. Podrobnosti kroje jsou posud zřetelné.[2]) Dívka jest prostovlasá, na hlavě má vínek, kolem krku okruží. Živůtek podobný kordulce a rukávky jsou význačné. Z nápisu lze přečísti: „Leta Panie 1595 w strzedu po pamatcze seslání...“

* * *

Větší množství a lépe zachovaných tabulí náhrobních vezděno jest do zdí kostela sv. Míchala. Kolem kostela toho rozkládal se hřbitov od r. 1524. až do roku 1894., kdy byl zrušen a v sad proměněn. Některé z těchto tabulí vynikají pěknými kartušemi renesančními, na některých jsou mimo kartuše i reliefy. Sochařské práce se však kameníkům [3]) chrudimským valně nedařily. Pouze na jedné tabuli (žel, že tak otřené, že nelze ani jedné písmeny poznati) jsou dva dětští štítonoši modelováni velmi pěkně.

---

[1]) Stříbrný trojúhelník ve štítě červeném.

[2]) Vyobrazení viz v díle Winterově o Dějinách krojů.

[3]) Kameníky v Chrudimi žijící ke konci XVI. a v XVII. století uvádí Rybička v článku o starožitnostech chrudimských v Časop. Č. Musea XX. ročník, str. 592.

Pod výklenkem schodiště, kudy vchází se na kůr kostelní, jest zazděn epitáf pěkné práce.

Dvě karyatidy, muže a ženu představující, vybíhající z pilastrů ku spodu zúžených, nesou na hlavách římsu, nad níž ve vlysu po jedné straně přesýpací hodiny, po druhé umrlčí hlava pomíjejicnosť života připomínají. V úzké kartuši jest uprostřed vlysu nápis:

ETIAM VENI DNE IESV.

Karyatidy jsou bezruká torsa s pěkným diadémem na hlavách; na těle mají přiléhavý ornamentovaný pancíř. Zúžené pilíře zdobeny jsou plochým mřížovitým ornamentem charakteristickým pro t. zv. „německou renesanci“ a končí stupňovitou patkou, postavenou na úzké římse, pod níž po obou stranách jsou konsolky se lví hlavou uprostřed.

Na ploše pod spodní římsou, uprostřed mezi konsolkami, jest štít a v něm šip hrotem vzhůru, kolem něhož jest ovinut had.

Uvnitř po celé délce epitáfu jest kartuš, s níž splývá roucho se šnůrami, a na ní nápis: „Ssebestyan Krysstoff Katerzině Rosowy, manželce swy tuto po dokonání života gegiho w Kristu Pánu odpocziwagicí na památku lásky Manželské postaviti dal Letha Pa: MDXCIII.“

V témž výklenku vedle zazděna jest tabule z tvrdého, jemnozrnného pískovce, na níž sice tu a tam ostré posud, neotřené podrobnosti ornamentů jsou zachovány, která však byla — snad zúmyslně — na mnohých místech velmi otlučena, tak že čísti lze po pravé straně pouze: „. . . život svůj v víře pravé v Syna božího dokonal . . . . J. M. C. . . . .“ v levo přečísti lze: „. . . . tělo jeho položené odpočívá očekávaje příchodu syna božího (k soudu)“. V kartuši svrchu vytesané lze však čísti úplně zachovaný nápis: „Vím, že Vykupitel můj živ jest a že v poslední den z prachu země vstáti mám a zase oblečen budu v kožimou a v těle mém uzřím Boha mého Spasitele, kteréhožto uzřím já sám a oči mé spatří jej a ne jiné.“ Pozoruhodné jsou v nápise tom iniciálky ozdobené lístky a kvítky a závěreční ozdoby ratolístek. Ve věnci pod kartuší jest potlučený erb, z něhož však tolik se zachovalo, že poznati lze v erb u kamzíka s korunkou na hlavě. (Obr. 22.)

Obr. 22. Ukázka písma a ornamentiky z náhrobní tabule ze 16. století na kostele sv. Míchala v Chrudimi.

O něco dále (na jižní straně kostela) zasazen jest kámen náhrobní, jenž býval umístěn na průčelí kostelním, vedle loubí, kam r. 1897. zasazena byla pamětní deska Josefu Liboslavu Zieglerovi. Kámen tento jest jeden z nejstarších při kostele sv. Míchala, což z písma jest zřejmo. Z nápisu otřeného a otlučeného vyčísti lze: „Leta Pa^e MD. — ten pátek po s... Václavu,

(umr)zel gest Waclav Beranek s..... a tuto odpočívá očekávaje slavného z mrtvých vstání a dojíti života věčného skrze zásluhy Pána Ježíše Krista." V zazděných gotických dveřích na této straně zasazena jest bílá, mramorová tabule, na níž čísti lze: „Letha Panie 1610. w neděli druhou postní v po...." — vše ostatní jest na tabuli té tak otřené, že sotva lze obrysy znáti. Ve věnci byl erb kozorožce, nad přílbou vysoká koruna.[1])

Na přistavěné sakristii ke kostelu zazděna jest většina tabulí velmi zachovaných. Jsou to tabule kdysi prvních rodin měšťanských v Chrudimi. Na první z těchto tabulí (v levo na západní straně sakristie) čteme: „Leta Páně 1589. na den sva° Šťastnýho slovutná paní Lidmila, manželka slovutne° pana Krištofa Soukeníka[2]) měštěnína a primasa to° času me^a Chru(dimě) život svůj u víře v Syna božího dokončila a tuto jest pochována, očekávajíc v jisté naději veselého vzkříšení a života blahoslav°" — Pod nápisem ve věnci jest šíp hrotem vzhůru a na něm svrchu písmena K a dole S, což bylo pečetní značkou primasa Soukeníka.

Na vedlejší náhrobní tabuli spatřujeme vypoukle vytesanou skupinu. Znázorňuje Krista v Jetsemanské zahradě klečícího u skály, na níž kalich spatřiti lze a kolem Krista spící apoštoly Petra (s mečem), Jakuba a Jana. Umělecké ceny relief tento nemá. Z nápisu dovídáme se, že jest kámen tento náhrobkem Elišky, dcery erbovního měšťana chrudimského Václava France z Liblic. Čteme: „Leta Páně Mdlxy (1562.) v tu neděli před s. Václavem umřela jest urozená panna Eliška, dcera urozeného pana Václava France z Liblic. Tuto odpočívá, očekávaje vzkříšení blahoslaveného." Na spodní straně tabule, pod reliefem, vytesán jest erb V. France z Liblic: ve štítě mezi dvěma štrychy kamzík. — Třetí náhrobní tabule na této straně sakristie zazděná vyznačuje se pěknou, ozdobnou kartuší renesanční. Pochována byla pod tabulí tou manželka císařského rychtáře Valentina Březovského. Čteme tu: „Leta (15)92. v outerý po s. Tomáši umřela poctivá p(aní) Dorota manželka slovutného pana Valentina Březovského toho času J. M. C. rychtáře v městě Chrudimi, maje věku svého 67 let. Kteráž jsouc živa, sobě smrt i časnou předkládaje, k ní se hotovila v té naději a pravé víře, že v den nejposlednější při vzkříšení mrtvých pro zásluhy Syna božího, skrze víru, jí bude dán život věčný." — Ve věnci pod kartuší jsou písmeny pečetní W. B.

Čtvrtý náhrobní kámen kryl tělesné ostatky Petra Svěchyně z Paumberka, bratra slovutného právníka Gabriela S. z P. Nápis jest úplně zachovaný a čitelný; dovídáme se tu, že: „Leta Páně 1593., ten pátek před svatým Gabrielem urozený pan Petr Svěchyň z Paumberku měštěnín chrudimský prostředkem smrti časné od Pána Boha všemohoucího z tohoto bídného oudolí jsúc povolán v víře Pána Ježíše Krista pobožně a křesťansky život svůj dokonal, jehožto tělo tuto pochováno jest." Pod nápisem vytesán jest erb Svěchyňů.

---

[1]) Znak erbovní rodiny chrudimské Šebestiánů z Častolovic.

[2]) Své dceři Dorotě dal tento Krištof Soukeník v kostele sv. Míchala zavěsiti krásné, malované epitafium, uložené nyní v museu chrudimském.

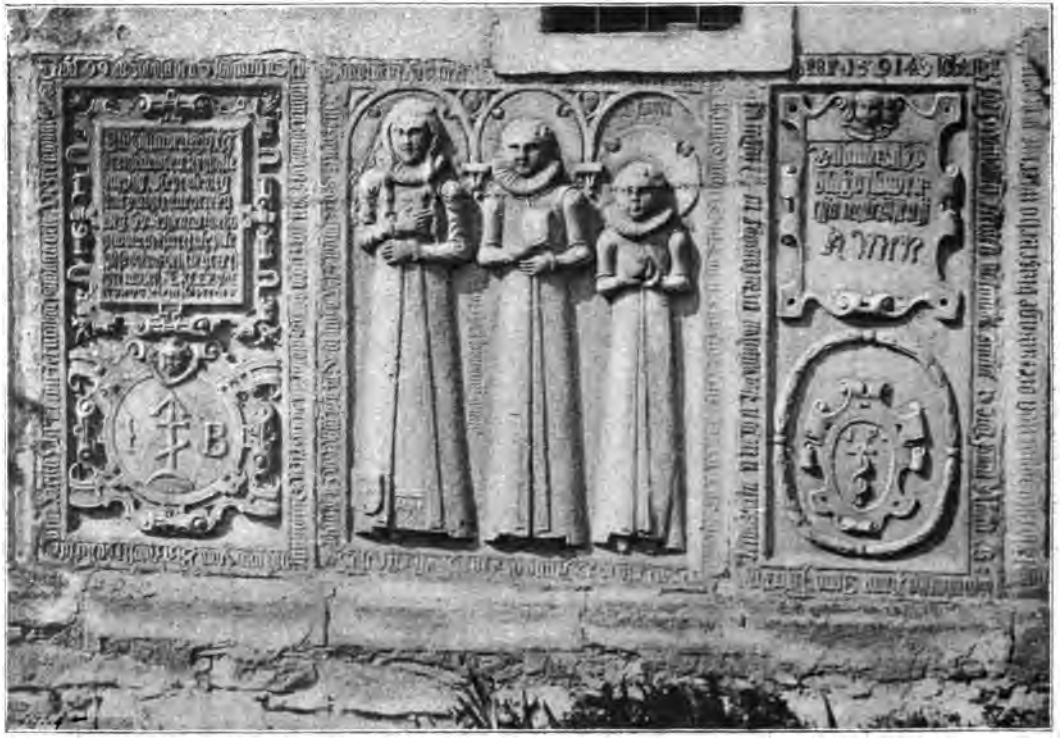

Obr. 23. **Náhrobní tabule na kostele sv. Míchala v Chrudimi.**
(Dle fotografie prof. Jaroslava Antoše.)

Na zdi sakristie k polední straně obrácené zasazena jest tabule, v jejímž středu nad sebou jsou dvě velmi ozdobné kartuše, z nichž zejména spodní jest velmi pěkného díla s hlavou andělíčkovou svrchu. Na tabuli té čteme: „Leta (15)99. v sobotu den s. Fabiána a Šebestiána usnula v Pánu poctivá paní Salomena manželka slovutného pana Jana Březovského, měštěnína města Chrudimě a tuto pochována jest, očekávaje blahoslaveného vzkříšení v den nejposlednější."

V kartuši hořejší čteme vážné napomenutí: „Neprodlévej dobrým býti a neočekávej s polepšením tvého života až k smrti, ale polepš se, dokud ještě hřešiti můžeš. Ekleziastikus XVIII. kapitole." V spodní, nádherné kartuši jsou uprostřed kruhového štítu písmeny I B a mezi nimi znamení na způsob šípu s dvěma příčnými čarami na kolmé, svrchní vodorovnou a spodní šikmou. Pod čarou kolmou jest obloukem vzhůru obrácený srpek měsícový.

Pod oknem sakristie zasazena jest široká tabule, na níž vytesány jsou tři figury lidské nestejné výšky v dlouhých rubáších, s krejzlíky kolem krků. —

První jest prostovlasá s vínkem na hlavě. Ruce složeny má nad sebou; v pravé ruce drží knížku modlicí. Na dolejším lemu sukně znázornil kameník širokou vyšitou pásku křížovým rýhováním a malými růžicemi.[1]) Nad hlavami těchto tří figur jsou polokruhové oblouky, v nichž vytesány jsou ploché okrouhlé podušky s chvosty ve výkrojcích. V mezerách mezi středním a postranními oblouky jsou hlavy andělíčků. — Část nápisu byla zkomolena zedníky, kteří tabuli pod okno zazdívali a to právě v tom místě, kde bylo jméno rodové napsáno. Ostatní nápis jest: „Slovutného p. Petra . . . . . Daniel syn starší XI let leta 1597. na den s. Medarda. Item leta 1599.

---

[1]) Vyobrazena v knize Dra. Wintera o krojích v Čechách. Ornamentem na oděvu vytesaným chtěl zajisté kameník znázorniti vyšívání na rouchu a jeho nádheru. — Na některých tabulích náhrobních bývá kroj věrně zobrazen, a tu zdálo se mně důležitým pro studium českého ornamentu výšivkového seznání, jaký jest ornament znázorňující vyšívání na nádherném kroji ženském ze XVI. a z počátku XVII. století. Z příčiny té jsem bedlivě prohlížel náhrobní tabule v různých kostelích. Na jedné z tabulí zazděných na kathedrálním kostele sv. Ducha v Hradci Králové, z r. 1599., na níž vytesána jest postava panina (v pláštíku s kabelkou ozdobnou po boku a jiná menší figura, dcerušky paniny), shledal jsem velmi pěkný, veliký ornament na spodu sukně. Jest to však renesanční ornament (charakteru vlašské renesance). V popisu kath. kostela s. Ducha v publikaci musea královéhradeckého o tom ornamentu není zmínky. — Na mramorové náhrobní tabuli Salomeny, dcery Jiříka z Gerštorfu ve Svinčanech (u Choltic) z r. 1602., spatřiti lze ornament na široké pásce v nadloktí reliefu, též renesanční. Že vytesal kameník ornament věrně dle skutečnosti, sotva as lze tvrditi. Výšivek českého původu z konce XVI. a z počátku XVII. stol., mimo kostelní, pramálo se v Čechách dochovalo. Výšivky skutečně českého původu z druhé poloviny a z konce XVII. století však mají zcela jiný ráz. Jakousi podobu aspoň některých podrobností obou druhů ornamentů renesančních a starších, výšivkových, zejména na rouchách kostelních, lze spatřiti. Seznati však, jaké motivy vybírány byly z renesančních ornamentů a jak samostatně dle vkusu prostonárodního dále byly stylisovány a přetvářeny, nelze bez pilného studia výšivek českých na základě bedlivého srovnávání. (Viz dílo pisatele těchto řádek: »Památky starobylého vyšívání českého na rouchách kostelních.« S. 19 tabulkami světlotiskovými.)

Anna dcera v XV letech, v sobotu den obě(tování) Panny Marie a Ja(n) sy(n) druhý v le(tech) 14 v outerý den sv. Ondřeje." Nad nejmenší figurou vytesáno jest jméno „Danyel". Mezi většími figurami jest prohloubený nápis: „A tuto pochováni jsou." (Obr. 23.)

Třetí tabule na této straně nevyniká umělou prací; nápadný však jest na dolejší straně její štít ve věnci, na němž jest kříž a kolem něho otočený had. Nad křížem jsou písmeny I P. Kříž jest téže podoby jako ve starých biblích, na obraze představujícím měděného hada Mojžíšova na poušti. Nápis na této tabuli jest: „Léta Páně 1591. v sobotu po provodní neděli dokonala život svůj paní Anna slovutného pana Jana Píseckého manželka a tu jest pochována, očekávaje v naději budoucího blahoslaveného vzkříšení amen."

Na tabuli následující jest nápis: „Leta 1595. v pátek po s. Vítu umřel v Pánu slovutný měštěnín chrudimský Valentin Březovský v létech věku svého 75, jehožto tělo tuto odpočívá očekávaje blaženého vzkříše(ní) v de(n) sou(dný).

V kartuši jest nápis z knihy Jobovy, 19. kapitoly. Ve věnci na malém štítě jest značka: šíp a při něm písmeny W B, na spodu šípu W.

Na východní straně sakristie jest tabule Ludvíka z Chlumku s erbem páví hlavy ve štítě i v klenotě nad přílbou. Nápis jest stručný: „Leta od narození Syna božího Mdlxvi. (1566.) umřel urozený pan Václav Ludvík z Chlumku v outerý po Hromnicích o III. hodině na noc. Tuto jest pochován. Pán Bůh rač býti milostiv jeho duši." Vedle tabule této jest náhrobní kámen s latinským nápisem, z něhož se dovídáme, že kryl hrob učeného muže Krakovia Pražského, měšťana chrudimského, který za celou dobu dlouhého života svého žádnému blahu se asi netěšil. Čtemeť tu: „Anno ultimi temporis MDXXCII, XI aprilis pius, honestus et doctus vir D. Joanes Cracovius Pragensis, civis chrudimen(sis) post graves dolores et longas vitae molestias inter pia suspiria ex hoc fluctuoso et infido mari in portum aeternae salutis appulit." Pod nápisem jest značka podoby čísla 4, jehož příčná čára zakončena jest jako hrot šípu. Pod příčnou čarou jest hvězdička a pod kolmou obrácený srpek. O učeném muži tomto bylo by snad lze v nepřístupném archivu chrudimském nějakých zpráv vypátrati.

Následující tabule byla zedníky na spodní části osekána, bezpochyby proto, aby se do vyměřeného místa vešla. Nápis poučuje čtoucího, že: „Léta 1559. v pátek, den s. Hedviky, Tobiáš, — a Gabriel v pátek po s. Václavu, synové slov. pana Jana Kozáka měštie(nína chrudimského z tohoto sv)ěta vykročili a tuto odpočívají, očekávajíc veselého vzkříšení z mrtvých. V ozdobné kartuši jest oblíbený nápis z XIX. kap. knihy Jobovy, avšak latinský: „Scio enim quod Redemptor meus vivit et in novissimo die de terra surrecturus sum et rursus circumdabor pele mea et in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse et oculi mei conspecturi sunt et non alius. Reposita est hec spes in sinu meo. Hiob. 19 Cap."

Sousední tabule pochází z hrobu Jana Březovského. Čteme tu: „Leta 99. v pondělí XXV. dne měsíce října v víře S(yna) božího maje věku svého 46 (let) život svůj dokonal slovutný pan Jan Bře-

Obr. 24. Ornament na dolejší části sukně reliefu paní na náhrobní tabuli zazděné ve zdi kathedrály sv. Ducha v Hradci Králové. (Kreslil A. Šolta.)

zovský měštěnín chrudimský a tuto jsa pochován očekává blaženého vzkříšení v den poslední." V kartuši jest napsáno: „Spravedlivých lidí duše v rukách božích jsou a nedotkne se jich mauka[1]) smrti. Před nerozumnými bývají uznáni jakoby umírali a domnívají jich hynutí ale oni jsou v pokoji. (Kniha) Moudrosti III. K." Pod ozdobnou kartuší táž značka jako na náhrobní tabuli Salomeny Březovské. (Obr. 24., 25.)

Na presbyteriu chrámovém zazděny jsou některé zlomky tabulí s nápisy až na některá slova nečitelnými; dále pak zasazena jest do zdi úzká tabule s vypuklou figurou rubášem oděné prostovlasé dívky, velmi neuměle vytesanou. Hlava, s níž vlasy hrubě vytesané splývají, položena jest na podušce. U nohou (bosých) dívčiných jsou dva štítky s písmenami L P, G X. Nápis zřetelný čteme takto: „Leta božího 1562. ve čtvrtek den s. Filipa Jakuba umřela jest panna Mandaléna dcera Marty Šíchovy a tuto jest pochována, očekávaje vzkříšení blahoslavené°." Kámen vedle zazděný jest významný a památný obrazem i nápisem. Na úzké desce, zdobené okolkem, složeným z trojlaločných lupenů, jest nápis renes. písmem latinským vytesán tohoto znění: „Leta Panie 1562. we cztwrtek przed S. Hawle w mor umrzel g mlade Cyprian sy warhanika chrud Jana. Tuto odpocziwa ocekawage blahoslaweného wzkrzisseni. Też od wanoc az do s. Martina pochowano get lidu wsseho w teto obci chrudiske suma XVIIIC a X." (T. j. 1810.) Pod nápisem tím jest vyobrazen anděl s rozpjatými křídly, oděný dlouhou sukní a svrchním rouchem na způsob dalmatiky. V levici drží kříž, který vztahuje proti obludnému zvířeti za ním stojícímu a tlamu naň otvírajícímu; v pravici drží nad hlavou napřažený meč. Nad hlavou andělovou jest malý štítek a v něm hrozen s listem. Obraz tento má zajisté význam symbolický. Číslo 1810 zřejmě svědčí o veliké úmrtnosti v čas

Obr. 25. Ornament výšivkový z rukávu reliefu náhrobní tabule Salomeny z Gerštorfu ve Svinčanech (u Choltic).

[1]) T. j. nedotkne se jich muka smrti; na tabuli zřetelně čísti lze »mauka«.

Obr. 26. **Náhrobní tabule na kostele u sv. Míchala.**
(Dle fotografie prof. J. Antoše.)

morové rány roku 1562. Chrudim stihnuvší. (Obr. 26.) — Třetí kámen na této straně presbyteria zazděný jest červený, mramorový, na dolejší straně a svrchu však porouchaný; levý hořejší roh jeho jest uražen. Nápis jest nesnadno čitelný pro četné a neobyčejné sdružování písmen. Čteme tu nejprve svrchu latinské slovo nesrozumitelné a vedle něho počátek nápisu: „Žiwot swuj v P. Bohu po porodu z synaczkem dokon^a^ Poctiwa Matrona P. Kateryna Manzelka Slowutne° P. Danyele Sstastnyho Toho czasu Prymatora Mª Chrudimě. Gegižto tělo tu^o^ položene blahoslaweného wzkrzisseni oczekawá. Modlete se za dussi gegi Panu B^o^(hu).“ V kartuši po závěrečných slovech českého nápisu jest latinský nápis, jehož facsimile tuto podávám. Souvisí zajisté se slovem latinským svrchu tabule. (Obr. 27.)

Nápis ten přečísti se mně až na slova: „Et puer et mater regna beata subit“ nezdařilo. [1])

Chronogram v nápisu značí rok 1629.

Pod kartuší vytesán jest monogram IHS se srdcem, do něhož jsou tři hřeby vraženy a kolem monogramu záře z paprsků střídavě rovných a plamenných.

Pod prostředním oknem presbyteria jest tabule s reliefem jako na tabuli Mandalény Šichovy. Nápis: „Leta P. 1562. v sobotu po s. Míchale umřela jest panna Regina dcera slovutného pana Jiříka Bílka a tuto pochováno tělo její očekávaje vzkříšení blahoslaveného.“

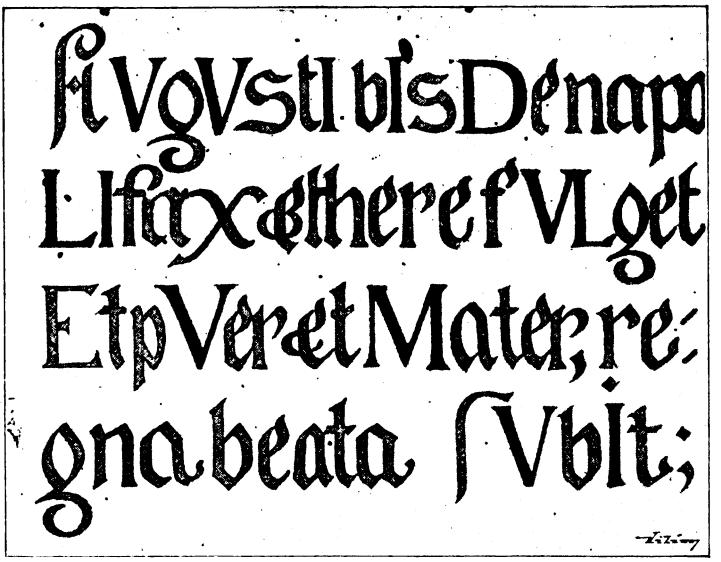

Obr. 27. Nápis v kartuši náhrobní tabule Kateřiny Šťastné na kostele sv. Míchala.

Poblíže zazděn jest mezi úlomky rozličných tabulí malý kámen náhrobní s dětskou postavou, oděnou kaftánkem s visutými rukávy. Nápis na tabulce této jest: „Leta Páně 1593. den S. Kateřiny umřel ..... syn pana Danyele Žitavského.“

Na severní straně kostela sv. Míchala jsou zazděny úlomky a řada tabulí takořka úplně otřených až na nepatrné zbytky písmen; vypouklé figury jsou sice posud znatelné, avšak každá podrobnost jest

[1]) Studenti VIII. třídy gymasia v Chrudimi, Eduard Šmejkal, Václav Pouč a Emanuel Henčl záhadný ten nápis zcela dobře přečtli — po nemalém namahání — takto: »Augusti bis dena poli fax aethere fulget et puer et mater regna beata subit.« Počátek nápisu na uraženém rohu levém tedy byl: »Leta Páně 1629. dne dvacátého (bis dena) augusti« atd. Nečitelné ono slovo svrchu jest tedy; »augus(ti)«.

z nich setřena. Z fragmentů jest významné poprsí mladé dívky s vlnitými vlasy a vínkem ozdobným na hlavě. Krojová úprava jest zajímava.[1]) V pásce nad hlavou tohoto reliefu čísti lze: „Anna Maria“.

Obr. 28. Slovo »Augusti« (zkrácené) svrchu tabule náhr. Kat. Šťastné z r. 1629. na kostele sv. Míchala.

V řadě otřených tabulí pozoruhodna jest jedna, na níž — jak již výše podotknuto — jsou dva pěkně modelovaní dětští štítonoši. Na jiné tabuli spatřiti lze v znakovém štítě ptáčka. Nápis jest setřen až na slova: „.... v Chrudimi dobiehsse let wieku....“ „Tielo jest položené v pokoji odpocziwá oczekáwage radostně těl od mrtwých....“ Na jedné z tabulí v této řadě vytesány jsou dvě postavy dívek prostovlasých, mezi nimi hlava andělíčkova, která má v ústech dvě trubky ústící k uším figur, čímž označeno troubení andělské v den posledního soudu.

Na poslední tabuli lze přečísti: „Leta páně MV°lxII (1562.) v outerý po s. Matěji apoštolu Páně v víře křesťanské život...“ Vše ostatní jest úplně setřeno. Dole jest erb úplně setřený, toliko obrysy štítu, přilby a velikého nad ní křídla jsou zřetelné.

Jiných náhrobních tabulí ze století XVI. na kostelích sv. Kříže a sv. Míchala není.

Rybička však v Časopise Č. Musea z r. 1848. v článku O starožitnostech chrudimských, tedy mnohem dříve, nežli oba tyto kostely

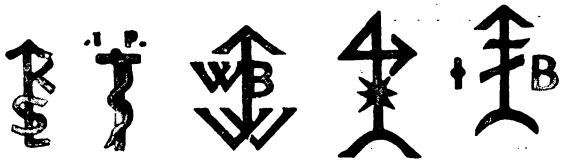

Obr. 29. Značky domovní a pečetní na náhrobních tabulích u sv. Míchala.

byly opraveny, podotýká, že mimo náhrobky Kateřiny Rosovy, Elišky Francovy z Liblic a Cypriana syna varhaníkova, o nichž se zmiňuje, jsou na obou hřbitovech náhrobní kameny: Haugwiců z Biskupic, Sendražských ze Sendražic, Boňatovských z Bitysk, Neňkovských z Neňkovic a j. — náhrobky těchto rodů však dnes tu již nejsou.

[1]) Vyobrazena v několikráte již zde uvedené knize Dra. Z. Wintera.

† Prof. Martin Kolář.

O vědeckém působení M. Koláře,

n. 1836. † 1898., 15. května.

Aug. Sedláček.

Dne 17. května uložili jsme k věčnému spánku muže, který byl v sídle svém oblíbenou osobností, u svých žáků ve vděčné paměti a u starší generace osobou tak populární, že o druhém ani nevíme. Kdykoliv jsme se staří známí a spolupracovníci sešli, vždy padla otázka: „A co dělá Martin?“ Pod tím jménem populárním byl v celých Čechách.

Kolář patřil k těm lidem, kteří poznavše kruté stránky tohoto života obrněni bývají proti protivnostem tohoto světa. Ovšem citlivy mysl jeho spůsobovala nezřídka, že ho mnohé věci až příliš dojímalá

a s bolem vzpomínal si na všelijaká sklamání, kterých došel. Propracovav se ve světě svým vlastním přičiněním a poznav nehezké stránky mnohých, záhy navykl opatrnosti, která ho neopustila. Co mu bylo svěřeno i bez roušky tajemství, bývalo u něho jako sedmi zámky zavřeno. Sám se také každému nesvěřoval a z té příčiny nikdy se nedožil nepříjemností.

Původem byl z Klatovska, kde se jméno Kolář již v 16. věku vyskytuje. Ke Klatovsku a sousednímu Plzeňsku čili ke starodávnému kraji plzeňskému poutaly se jeho upomínky, odtud pamatoval první hořkosti a sladkosti svého živobytí. K této své nejužší vlasti přilnul s takovou láskou, že dobu prázdnin v ní nejraději strávíval. Také práce jeho z velké části nesly se k Plzeňsku. Ačkoliv mysl jeho vše, co bylo umělecké a starožitné zajímalo, přece nade vše mu bylo milé, co kde našel o Plzeňsku. Již jako studující chodíval po blízkém a dalekém okolí Švihova, zaznamenával si, co jej zajímalo, avšak poněvadž se mu k velkým pracím podpory nedostávalo, zůstaly všecky tyto práce jen jako propravní.

Po ukončení studií gymnasialních nastávala chvíle, kdy se měl rozhodnouti pro své budoucí povolání. Otec ho podporovati nemohl, a proto rozhodl se pro to, což chudí synkové tehdejší volívali. Pražský duchovní seminář rád přijal žáka, který výborně vystudoval a tak Kolář se připravoval ke stavu duchovnímu. Jsa ve všem svědomitý, pečlivý a až příliš bázlivý, aby se nedopustil nedbalosti, vše vykonával tak, jak bylo kázáno domácím řádem. Jen v prázdných chvílích, když všechny předepsané práce vykonal, bavíval se čtením a sbíráním. Jednou jej přistihl ředitel semináře, že si čte v Sommerově topografii, tedy v knize takové, kterou volíváme, chceme-li usnouti. Tuto nevinnou radost zapovídal mu, a dobromyslného muže tato věc tak popudila, že hned ohlásil, že vystoupí. Marné bylo přemlouvání, Kolář, jenž obyčejně povoloval, tentokráte nepovolil.

Nyní mu nastala práce. Teď měl příležitost, nikoliv píti, nýbrž lokati ze zdrojů své zamilované vědy, ale byla tu starost o vyživení a budoucnost. Tedy práce napřed a potom zase práce a zotavením byla práce v univers. knihovně neb v úřadu desk zemských. Tři léta uplynula jako voda. Po nějakém čase věnoval se povolání učitelskému, kteréž svědomitě plnil až do své výslužby. Nyní nastala doba, kde mohl prohlížeti zamilované Plzeňsko. Pojav úmysl probrati důkladně rodiny téhož kraje, prohlížel archivy, chodil od kostela ke kostelu, popisoval náhrobky a bedlivě si všeho všímal, co se táhlo k minulosti. Hlavní program jeho života ještě tehda nebyl propracován, avšak důkladná práce tehdejších dob byla k němu základním kamenem.

Roku 1862. otevřelo se mu nové působení, když přišel do Tábora. V radnici a na půdách bylo písemností prachem pokrytých mnoho, jichž si posud nikdo nevšímal; co v minulých dobách nebylo zničeno, to vše tu čekalo svého propracování. Kolář objevil mnoho rukopisů z 15. století v radnici uložených, jež odevzdány do pražského musea, městské knihy a drahně starých písemností. Tehdejší městská správa byla v té příčině velmi ochotna a dovolila to vše

uložiti v reálném gymnasium, tehda ještě městském. Kolář pojal úmysl sepsati dějiny města Tábora, uveřejňoval články z nich v programech, ale protože všechno vždy měl k ruce, opomenul udělati to, co dělají obyčejně badatelé, totiž veškeru látku rozepsati. Spoléhal se ovšem na svou neobyčejnou paměť, která ho do smrti neopustila. Před tím vycházel v Písku Poutník od Otavy (pozdější Otavan), který jeden čas péčí Janotovou a přispíváním tamějších profesorů stal se nejdokonalejším místním časopisem. Kolář jsa vždy ve stycích s Pískem svou ruku k této ušlechtilé stavbě Poutníka přikládal. Více však péče věnoval časopisu Táboru, který jeho a spolupracovníků přispěním brzy Otavana překonal, zvláště když píseckých spolupracovníkův ubývalo. Oba ty časopisy podrží trvalou cenu jako snůšky vědecké, a jen jest litovati, že se málo exemplářů zachovalo. (Články Kolářovy mají značku —o—.)

Tu Kolář pilně bádal a pracoval. Články o minulosti táborské dával do Tábora neb programů, články o ostatních památnostech aneb svých nálezích v Plzeňsku a jižních Čechách posílal buď do Památek archaeologických aneb do Otavana. Za nedlouho stal se po celých Čechách známým jako jeden z předních badatelů. Bohužel on v tom kroužku pilných pracovníkův jeden z prvních zemřel.

Mezi pracemi svými pilně si všímal erbů; poznal nepokrytě, že klíčem k poznání rodu je jeho erb. Z počátku ovšem si všímal jen erbu rodů plzeňských, roztřiďoval je a o dvou Dobrohostech a Drslavcích napsal tak důkladné články (do Památek), že podrží trvalou cenu. Šťastná byla myšlénka, práci tu rozšířiti na Čechy. Kolář tedy jezdil a sbíral, ale záhy poznal, že jeho práce přeskakuje do Moravy. Tedy i Moravu pojal do svého bádání a došel k uzavírce správné, že Čechy nejsou bez Moravy a Morava není bez Čech. V tom záleží hlavní zásluha Kolářova. Ačkoliv již Palacký první základní kámen k rodopisu položil, přece práce jeho týkaly se jen nejstarší doby, avšak Kolář položil hlavní základy k rodopisu, on ukázal, že stejný erb náleží jedinému rodu a rozličné erby svědčí o rozličné krvi. Články svými ukázal, že k dějinám rodu nepatří jen několik miscel, nýbrž důkladné propracování. Protože při svých bádáních našel tolik samorostlého českého, že tu nestačily jen německé knihy, došel poznání, že naše heraldika a sfragistika je sice cizí kvítko, ale že v našich zemích dostala tak pěkné omladinky, že v mnohém byla nad cizozemské květiny. Naučil se vážiti si té jednoduchosti forem, abychom tak řekli, vážného slohu, kterým se vyznamenává česká heraldika před cizozemskou, zvláště před mnohými šaškovitými tvary. Kolář v té příčině i nemálo působil na mne, totiž tak, že mému bádání dal směr zevrubnosti, bohužel jsem já ho nikdy nedovedl přemluviti, aby své zápisky tak uspořádal, aby nejen jemu, nýbrž i po jeho smrti každému badateli byly přístupným materialem. Začal sice v té příčině, avšak nedokonal. Mezi tím z hlubin jeho myšlének pomalu se vynořoval program k sepsání České heraldiky. Za tou příčinou jsme společně pracovali u Pražské kapituly, v Třeboni, v Nových hradech a j. V rozmluvách, jichž se účastnili prof. Slavík a Hejnic, ustanovili jsme se na tomto programu. Napřed aby byla

všeobecná část, ve které by se ukázaly nejen všecky všeobecné věty a základy, nýbrž hlavně to, co jest samorostlé. Čím dále, tím více Kolář rozšiřoval tento program, tak že tu pomalu z živobytí rytířského jen bydlo, jídlo a pití scházely. Druhá část heraldiky měla býti zvláštní; jí se měly položiti pevné základy ke starému místopisu a dějinám rodin. Látku potřebnou k tomu Kolář sebral, a ač byla příliš hojná, přece jen znova sbíral až do několika dní před svou smrtí maje stálou obavu, že snad něco vynechal, co mu bylo přístupným. První oddělení této části mělo obsahovati velké rody v Čechách a na Moravě; různosti jich erbu a pečetí a rozličná příjmení měla býti rozlišována a zevrubně popisována. V druhém oddělení měly následovati erby rodin vladyckých po jednotlivých krajích. Jakési rozvržení k tomu Kolář udělal, ale s oblibou nejprve pracoval o první části.

S tím uplynul padesátý rok jeho věku a s ním přišla také chvíle, kde tělo Kolářovo, ač železné, po namáhání, jemuž se až přílišnou horlivostí ve škole oddával, žádalo také odpočinutí. Ukazovaly se tuším také první známky jeho choroby, totiž ubývání sil tělesných neboli slabost, kterou jsme mylně vykládali na nerozhodnost. Vyučovací správa s liberální ochotou udělila mu rok dovolené, aby mohl práci svou ukončiti. Do té doby padá vypracování první části na čisto, že však ještě dokončení svého nedošla, těšil se Kolář jen ještě na výslužbu, která mu měla opatřiti dosti času a chvíle k dokončení jeho hlavního díla. Chvíle vytoužená konečně přišla a Kolář posilniv se odpočinkem oddal se s novou chutí svým pracím. Čas si rozdělil tak, že půl dne bavil se s heraldikou a půl dne dějinami Tábora. Užívaje čerstvého vzduchu s dostatek dokončil všeobecnou část. Kromě toho psal většinu rodopisných článků do Ottova Slovníku Naučného. Tak se přiblížil osudný mu podzimek r. 1897. Chřadl, sám nevěda příčinu toho, ale přece se oddával zamilované své práci, pokud mu toho vlastní síla dopouštěla. Tak se vlekl a vlekl, až ho Pánbůh všech útrab osvobodil. Usnul v pravém smyslu toho slova.

Kolář jest zjev tragický. Nadán jsa schopnostmi, vyzdoben jsa pamětí, kterou mu mnozí záviděli, ovládal dokonale slohem a látky tolik sebral, jako málokterý, a přece byl v ustavičném boji s démonem, který se mu věšel na tělo jako olověné závaží a zdržoval ho v jeho činnosti.

Hora Kunětická.[1]

Příspěvek k historii českých památek.

Bedřich Skrbek.

Uprostřed rozsáhlé roviny polabské hodinu cesty od Pardubic severovýchodně na pravém břehu Labe vypíná se 81·5 m. nad okolní krajinou (305 m. nad hlad. moř.) malebný homolovitý vrch zdaleka se

[1]) K sepsání stati této použito těchto pramenů:

všech stran viditelný — památná Hora Kunětická, korunovaná velkolepými troskami hradními. Krásný a výstavný hrad ten, druhdy s obsáhlým panstvím pardubickým nejskvostnější perla mezi državami koruny české, leží dnes rozsápán v ssutinách, neboť zhoubu, kterou nedokonal válečný nepřítel a po tři století hlodající živlové, dovršuje spekulační prospěchářský duch nynějšího majetníka. Za dnů našich dláta a nebozezy lamačů skalních zarývají se mu stále hloub a hloub v útroby, a každý výbuch dynamitové patrony, základy jeho mocně zachvívající, rve část svalnatého jeho těla. Proto návštěva Hory Kunětické, na niž v celých východních Čechách není vyhlídky rozkošnější, naplňuje dnes jen trudem mysl vlastimila.

V celé krajině osamělý vrch ten jest složen z čediče, na východní jeho straně pak pod věží hradní nedaleko výpadní branky vyniká na den tvrdou opukou s pěknými zkamenělými lasturami útvar křídový, jehož vrstvy vnitrozemskou činností vyzdviženy byly. Rovněž zastoupen útvar křídový na úpatí hory na straně severní tvrdým jemnozrnným vápencem barvy šedožluté. Ostatní celé širé okolí hory náleží naplaveninám

Hora Kunětická byla obydlena již v dobách pradávných. Tomu nasvědčují i archaeologické nálezy, kamenné nástroje, předměty bronzové, četné popelnice a ruční mlýnské kameny na úpatí jejím objevené. Nynější však hrad kunětický náleží ke hradům mladším, postaveným teprve v 15. století. Snad stávalo tu za starších dob jen jakési hradiště menších rozměrů a teprve v 15. století položen základ k pevnému hradu. Název „Kunětice“ pochodí od jména Kunata. Zprvu jmenována tak osada pod horou a po ní též hora obdržela jméno „Kunětická Hora“.

První historická zmínka o Hoře Kunětické spadá do r. 1420., v kterémž roce svolán v bouřích husitských Alešem Vřešťovským z Rizenburka, Benešem z Mokrovous a Hustiřan a Jiříkem z Chvalkovic na Horu Kunětickou tábor lidu na den 25. června, k němuž sešlo se mnoho rolníků a uhlířů z okolí, jimž od rána až do večera kázal a večeři Páně pod obojí spůsobou podával přizvaný kněz Ambrož, dříve farář v Hradci Králové, vypuzený pro husitství odtamtud. Ten, aby vyslané sem z Hradce vyzvědače obelstil, nadšenými slovy k výpravě na klášter podlažický vybízel. Leč místo k Podlažicům obrátil se bojovný lid za temna nočního proti Hradci Králové, vyzvědači mylně zpravenému a tudíž tu noc náležitě nestřeženému, jehož snadno se zmocnil a kněze Ambrože zase na faru tamní dosadil.

Meissner A. G.: »Historisch-malerische Darstellungen aus Böhmen« Praha 1798.
Památky archaeologické IV. str. 87 a 88.
Adámek Karel: »Z Prahy do Vídně«. Praha 1874.
Sedláček Aug.: »Hrady, zámky a tvrze království Českého«. Díl I. Praha 1882.
Nechvíle Jos. P.: »Sezemice, Dříteč, Kunětice a Hora Kunětická«. Pardubice 1883.
Kopecký Ant. P.: »Kunětická Hora«. Praha 1892.
Zápisník výborových a valných schůzí musejního spolku v Pardubicích.
Různé zprávy z místních i odborných časopisů.

V době té okolí Kunětic i Hora sama patřily klášteru opatovickému. Po vypálení kláštera toho od Pražanův r. 1421. zmocnil se z části zboží klášterního spolu s Horou Kunětickou Diviš Bořek z Miletínka, vůdce obce Orebské, a doveda dobře oceniti strategickou polohu a důležitost její, vystavěl zde v letech 1420.—1423. hrad stejnojmenného jména. Od Bořkova syna Soběslava přešla Hora Kunětická kolem r. 1464. nejspíše dobrovolným postupem v majetek krále Jiřího z Poděbrad. Po smrti Jiříkově (dne 22. března 1471.) připadla dne 9. března 1472. dědictvím jeho synovi Jindřichovi staršímu, knížeti Minsterberskému. Týž však nemohl Hory Kunětické udržeti, i prodal ji i se zbožím dne 8. ledna r. 1491. bohatému panu Vilémovi z Pernštejna a na Helfenštejně, jenž dal hrad značným nákladem přestavěti v mohutnou a rozsáhlou pevnost.

Ač pan Vilém z Pernštejna byl vzorným a rozumným hospodářem, že druhého mezi současníky bychom marně hledali, přece bezděky chybil, dav sám první podnět k budoucí zkáze krásného toho hradu. Kamene kunětického užito bylo nejprve k vystavění i k pozdějším přestavbám hradu; dále pak používal ho pan Vilém též k rozsáhlým stavbám vodním, jmenovitě ke splavu opatovickému, k četným ochranným hrázím u nově zakládaných rybníků a k umělým náhonům na panství svém. Mimo to postoupil Hradeckým dne 30. září r. 1513. směnou za kus gruntu proti konci opatovického splavu a něco nad splavem kus skály u Hory Kunětické od cesty vedoucí z Němčic k Hradišti (nedaleko nynější hospody „u Diviše Bořka z Miletínka“), aby tu mohli kámen lámati a přes most němčický voziti, aniž by clo jaké platiti musili. Tak stal se sám mimoděk původcem neblahého podrývání základův vlastního hradu svého.

Syn jeho Jan, příjmím „Bohatý“, dal na hradě novou, pátou to bránu vystavěti a celý hrad znovu opraviti.

Za pánův z Pernštejna přivtělena jest Hora Kunětická k panství pardubickému a měla s tímto společné držitele.

Po smrti Jana z Pernštejna (8. září r. 1548.) připadlo panství pardubické s Horou Kunětickou nejstaršímu synu jeho Jaroslavovi, jenž však upadl do dluhů, i pustil roku 1559. i panství pardubické s Kunětickou Horou svému hlavnímu věřiteli Janu Kapounovi ze Svojkova. Za Jaroslava r. 1556. utrpěl hrad velkou pohromu, neboť v noci na den sv. Tří králův při prudké bouři, která v celých Čechách řádila a nesčetných škod spůsobila, prorazil blesk jedno silné klenutí na hradě, v něm množství koudele strávil a také věž hradní spálil. Leč nedlouho zůstal rytíř Kapoun v držení panství pardubického, neboť již roku následujícího (dne 21. března 1560.) koupil je přispěním měst královských král Maximilian, jemuž se panství to velice zalíbilo, a učinil z něho statek komorní. Od té doby, až na krátkou přestávku za císaře Rudolfa II., jemuž po zřeknutí se trůnu vykázáno vedle jiných panství do smrti k užívání, panství zůstávalo stále v držení král. komory až do r. 1863.

Ježto panstvo na hradě napotom již nesídlilo, počal hrad od té doby pustnouti. Také správa celá přeložena do zámku pardubického a na hradě ponechán jen purkrabí s hloučkem branného lidu. Jak

slabá posádka to byla, patrno z toho, že ve válce třicetileté ani stráže na předních hradbách rozestaveny býti nemohly. To bylo také příčinou jeho zkázy a spustošení, jež událo se následovně:

V létě r. 1645. položil se švédský vojevůdce Torstenson táborem u Jaroměře a kázal všecky osady na pravém břehu Labe, jež mu válečnou kontribuci neodvedly, vypleniti a spáliti. Dne 17. října téhož roku přepadli též Horu Kunětickou, které po delším vzdorování dobyli, a hrad, jehož posádka, čítající 28 mužů, útěkem se spasila, ze zlosti nad tím, že nepatrná hrstka ta déle tuhý kladla jim odpor, vydrancovali a vypálili, tak že jen několik místností klenutých před zkázou se uchovalo.

Balbín uvádí, že v dětském věku svém ještě obyvatele na hradě viděl, že však při své opětné návštěvě jeho v r. 1681. shledal ho již pustým. Podrobnou historii Hory čti v Hradech a zámcích I.

Od toho času spousta hradu rok za rokem pospíchala. Na hradě bydlil pak jen dozorce lomů, k nimž jedině obrácen zřetel, ježto z nich kynul zisk, o trosky však po druhou polovinu století sedmnáctého, celé osmnácté i začátek devatenáctého století nikdo se nestaral, jen když potřebován někde k panským stavbám pískovec, přivezeny veřeje neb pažby okenní z hradu kunětického. Kámen za to lámán velmi usilovně ke stavbám domů a silnic i na štěrkování jich pro celé širé okolí v lomech na západní i jižní straně Hory. Teprve na sklonku druhého desítiletí nynějšího století zdálo se, že nadešel hradu tomu příznivější osud. Dne 9. května r. 1820. navštívil hrad císař a král František I. s chotí svou Karolinou a dcerou Klementinou a dne 21. července téhož roku následník trůnu Ferdinand ve společnosti svých dvořenínů. Když panovník uzřel tu hroznou spoustu, nařídil, aby se památný hrad ten opravil a zachoval, co se vůbec zachovati dá. Leč když odešel, vleklo se úřední jednání, jež k žádnému konci nevedlo, až posléze r. 1825. docela zaniklo. Přece však v pozdějších letech zřízeny byly k hradní věži zvenčí schody dřevěné a sál pokryt šindelovou střechou. V roce 1858. podniklo samo c. k. místodržitelství kroky ve prospěch záchrany tohoto památného hradu, nařídivši c. k. krajskému úřadu v Chrudimi, aby dal stav hradu vyšetřiti a navrhl, jak by se opraviti a před zkázou zachovati dal. Krajský úřad vyslal na Horu Kunětickou zvláštní komisi, dav jí k ruce jako znalce c. k. konservatora kraje chrudimského, kteráž ohledavši hrad, zaslala návrhy své ředitelství c. k. priv. rakouské národní banky do Vídně, jemuž panství pardubické spolu s jinými ještě korunními statky dáno bylo v užívání a k odprodeji, aby umořen byl dluh 155 millionů zlatých konv. m. vzniklý výměnou říšských do roku 1848. v oběhu se nalézajících listů pokladních za bankovky, a to ještě během roku následujícího navržené práce ochranné nákladem svým provésti dalo. Jmenovitě na jižní straně hlavního paláce vystavěn byl silný opěrací pilíř, okna na věži byla sklenuta a věž střechou opatřena a hlavní brána do paláce vedoucí, kterou vandalismus o kamenné pažby byl oloupil, cihlovým zdivem podchycena. Zároveň zakázáno i zastaveno na vždy (?) lámání kamene na Hoře Kunětické blíže hradu samého. Rakouská národní banka

Obr. 31. **Hora Kunětická.**
Pohled na hlavní palác a kapli z nádvoří. Reprodukce dle akvarelly Jos. Manesa.

prodala pak rozsáhlé panství pardubické s Kunětícemi dražbou dne 24. a 25. června roku 1863. ve Vídni konanou priv. rak. úvěrnímu ústavu pro obchod a průmysl rakouský. Od něho převzala je zvláštní utvořivší se akciová společnost spekulační, kteráž k vůli snadnějšímu a výnosnějšímu odprodeji rozdělila je na 9 dílů a prodejem odtržených částí a lesův veliké toto panství zaplatila. Díl zvaný Pardubice s Horou Kunětickou si však sama podržela. Tenkráte také Hora Kunětická samostatně za 80.000 zl. ke koupi se nabízela, avšak kupce na ni nebylo.

V letech 1860.—1870., v době to národního probuzení, bývala

Obr. 32. Hora Kunětická v r. 1876.
Pohled od jihu. — Fotografii zapůjčil p. Jan Kadet, vlasenkář v Pardubicích.

Hora Kunětická často svědkem nadšení vlasteneckého. Roku 1862. dne 27. července pořádán sem velkolepý výlet zpěváckých spolků s pražským Hlaholem v čele, k němuž přibylo 27 spolků s 531 zpěváky a na 15.000 účastníků. Roku 1862. dne 29. srpna konán na úpatí Hory Kunětické v kotlině lomu na straně západní památný četně navštívený tábor lidu.

V letech 1874. a 1875. bylo na hradě ubytováno oddělení vojenských zeměměřičův od generálního štábu, provádějíc měření východních Čech s vrcholku věže hradní, kteráž jest důležitým triangulačním bodem v rovině polabské. (Obr. 32.)

Za správy akciové společnosti sešel hrad Kunětický velice a na opravu jeho nevynakládáno docela nic, tak že když šindelové střechy dané při poslední opravě r. 1859. shnily, vydány zachované ještě klenby hradní dešti docela v šanc. Následkem takového stálého zatékání vody dešťové sesula se r. 1871. druhý den po taneční zábavě překrásná gotická hvězdová klenba v sále panského paláce, v největší a nejkrásnější to místnosti v celém hradě, tak že k vůli bezpečnosti zbylé zbytky její docela sneseny býti musily. Klenba ta byla obdivuhodnou, ježto spočívala na jediném pilíři uprostřed, avšak na zdech sálu nijak podepřena nebyla, nemajíc v nich docela žádných patek. Rovněž sesula se část klenutí nad dřevěnými schody vedoucími k věži, tak že napotom vystoupení na věž pro každého s nebezpečím bylo spojeno. Teprve za nějaký čas po tom šindelové střechy zase byly opraveny. Žalostný tento stav hradu Kunětického přiměl kolem r. 1880. některé upřímné přátele starých památek, že upozornili na něj veřejné úřady, že tyto nařídily c. k. konservatoru kraje chrudimského panu Fr. Schmoranzovi, aby stav hradu toho vyšetřil a návrhy na opravu jeho c. k. ústřední komisi pro zachování uměl. a histor. památek ve Vídni podal, což se stalo a spis ten uveřejněn byl v orgánu jmenované komise „Mittheilungen der Centralcommission zur Erforschung der Baudenkmale“, avšak pro hrad od té doby nic učiněno nebylo.

Nadešla změna držitele hradu. Dne 18. června r. 1881 koupil velkostatek pardubický s Horou Kunětickou vídeňský velkoprůmyslník Richard Drasche svobodný pán z Wartinbergu, i skládány v něj velké naděje, že jsa sám věd i umění milovný, velkomyslným ochráncem těchto malebných a památných zřícenin se projeví.

Leč v novém pánu naděje ty se nesplnily. Nejen že neustáno za něho v lámání kamene pod samými zdmi hradními, ale přes hranice vytčené c. k. úřady a zákazy i všechny prosby, jak níže uvedeno, pokračováno v lámání pro nepatrný zisk z toho plynoucí tím horečněji. Snad chce nynější držitel-millionář tímto vandalstvím páchaným na tomto slavném hradě podobně jako učinil na zámku pardubickém, jehož památné dvorany za několik zlatých nájemného ševcovské továrně pronajal, ukázati, jak si váží bývalého sídla a majetku českých králů. [1])

Terčem bombardování stala se především jihozápadní strana hradu, kde v krátkém čase nejen že prostranné parkány padly za oběť, ale udělán i hluboký podkop pod samé zdi hlavního nádvoří a budov hradních, tak že následkem jeho dne 5. září r. 1884. sesula

[1]) Ježto dotčená továrna udělala úpadek a místnosti po její vyklizení nacházely se v tak zbědovaném stavu, že by žádný slušnější člověk k obývání jich se neodhodlal, byla správa velkostatku nucena onu část zámku dáti opraviti. S opravou začato letos z jara, ale při tom vzdor upozornění znešvařena široká okna z doby tudorské, nad nimiž osekány pískovcové římsy v délce 120 cm., kamenné pěkně žlábkované obruby okenní vyňaty a použity za schody, odkrytá krásná sgrafita otlučena, měděné chrliče nahrazeny obyčejnými kotly z bílého plechu, tak že vidělo se nutným archaeologické stavební komisi při musejním spolku pardubickém zřízené prostřednictvím jejích členů, korrespondenta c. k. ústřední komise p. Václava Diviše-Čisteckého z Šerlinku a jednatele jejího architekta pana B. Dvořáka o tomto vandalismu c. k. centrální komisi uvědomiti.

Obr. 33. Hora Kunětická v r. 1897.
Pohled od jihu. Dle fotografie amateura p. Bedř. Brixe, typografa v Pardubicích.

se valná část skály, strhnouc s sebou ohradní zeď i s budovami k společné jídelně (čeledníku) přiléhajícími. Tím způsobena zhouba neodčinitelná. (Obr. 33. a příloha.)

Dne 28. března 1896. o $1^3/_4$ hod. odpoledne vypukl na hradě v chlévech hradního dozorce oheň, jenž v krátké době zničil všechny stáje i šindelový kryt obydlí dozorcova a nad šestou branou. Náhradou za zničený kryt pořízen napotom nový, taškový.

Přičiněním Klubu českých turistů označeny na jaře roku 1897. jednotlivé budovy a brány hradní orientačními tabulkami a zřízena tu stanice klubu toho.

Dne 8. září téhož roku svolán na severní stráň Hory Kunětické opět tábor lidu, pojednávající o českých menšinách, kteréžto skvělé manifestace národní súčastnilo se na 50 tisíc lidí.

Taká jest historie tohoto památného hradu, jenž letem před našima očima neodvratné zkáze spěje vstříc.

Podav stručné dějiny hradu toho, zmíniti se mi jest ještě o krocích podniknutých na záchranu jeho musejním spolkem v Pardubicích.

Neslýchanou spoustou spůsobenou katastrofou na Hoře i hradu dne 5. září r. 1884. byv upozorněn, obrátil musejní spolek zřetel svůj k této téměř jediné vynikající památce historické ve východních Čechách a jal se v r. 1885. pomýšleti, jak by bohopustému řádění tomu meze položeny byly. Avšak deputace a žádosti v té příčině působící tehda špatně pochodily. I bral se výbor v r. 1886. směrem jiným, cestou více soukromou. Ve schůzi výborové, konané dne 2. června

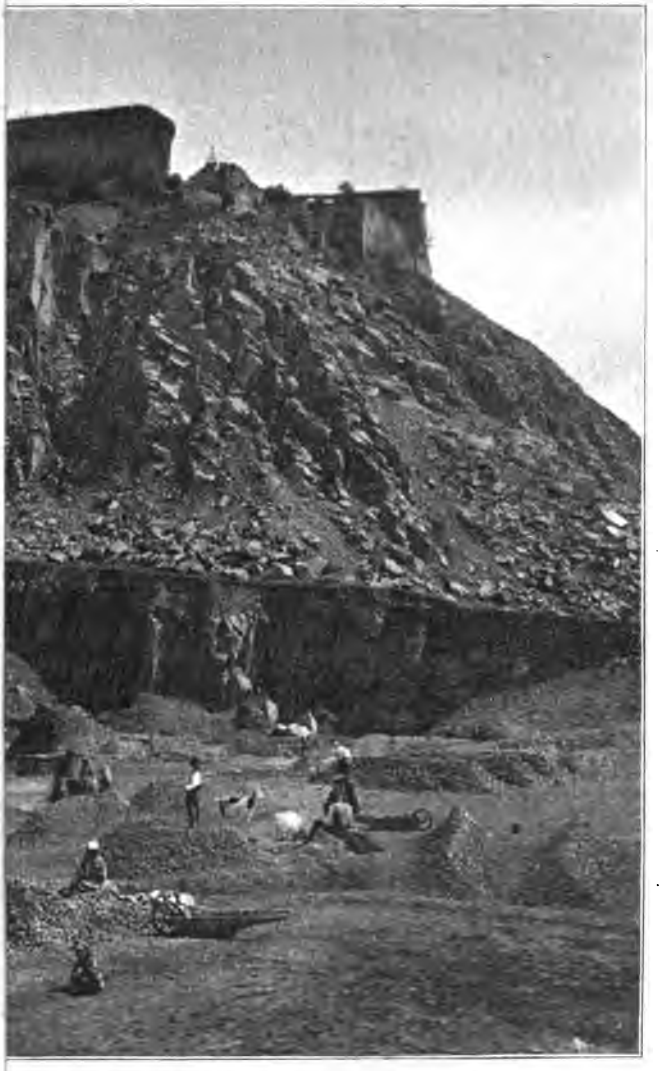

HORY KUNĚTICKÉ!
fotograf J. V. vévody Nassavského v Pardubicích.

r. 1886., zřízen komitét tříčlenný, jemuž uloženo chopiti se rázně věci a starati se o zachování Hory Kunětické s hradem. I zahájena čilá agitace. Především rozeslány přípisy k samosprávným korporacím obecním i okresním do všech měst ve východních Čechách, aby zaslaly musejnímu spolku v Pardubicích vyzvání, aby pečoval o záchranu Hory Kunětické, tak aby byl patrný pro tu věc všeobecný zájem a musejní spolek při svých dalších krocích mohl se oč opírati a jeho kroky měly větší váhy a důrazu. Když přípisy ty došly, zaslal je musejní spolek především sl. c. k. ústřední komisi pro zachování památek uměl. a histor. ve Vídni s žádostí, by na místech příslušných ujala se Kunětické Hory a podala dobrozdání o důležitosti této památky. Velesl. c. k. místodržitelství království Českého po vyzvání sl. c. k. ústř. komise učinilo dotaz k sl. c. k. okres. hejtmanství v Pardubicích, kterak se zachovati k oné památce a kterak by možno bylo lom erární změniti. Ku podané zprávě c. k. okres. hejtmanství, sepsané tehdejším c. k. okres. komisařem a členem onoho tříčlenného komitétu pro zachování Hory Kunětické p. Filipem Šedivým, došlo vyřízení velesl. c. k. místodržitelství, kterým se lom státní koncem r. 1887. na Kunětické Hoře zrušil.

Z lomu panského bar. Drascheho odebírán kámen kromě vlastníka dílem soukromníky, dílem obecními a okresními zastupitelstvy. Aby i s této strany Hora Kunětická ušetřena byla, podal výbor spolku musejního na počátku prosince 1886. především žádost k sl. okres. zastupitelství v Pardubicích, největšímu téměř odběrateli kamene kunětického. Dále uveřejnil dne 12. ledna 1887. zprávu v místním časopise „Pernštýn“ o jakosti a ceně kamene a štěrku z lomů okolních, aby si dosavadní odběratelé čediče kunětického štěrk i kámen odjinud opatřovati mohli. Zvěděv pak o regulaci Labe, Chrudimky a Loučné, vyslal výbor dne 15. února 1887. tříčlennou deputaci k nejvyššímu maršálkovi zemskému Jeho Exc. Jiřímu knížeti Lobkovicovi jakožto předsedovi zem. výboru, jež podala mu pamětní spis, aby při zadávání prací regulačních měl na zřeteli snahy musejního spolku Kunětickou Horu zachovati a kámen kunětický ze stavebního materiálu vyloučil. Podobný přípis zaslán i vodnímu družstvu dašickému. Deputaci, kteráž byla u Jeho Exc. nejvyš. zem. maršálka Jiřího knížete Lobkovice, vrchního inženýra p. Schwarze i referenta p. Dra. Jeřábka, slíbena na všech místech podpora v příčině zachování Hory Kunětické s hradem.

Ve schůzi výborové dne 3. března 1887. zvolena jiná tříčlenná deputace, aby v době velikonoční odebrala se k uroz. p. Janu baronu Dobřenskému a po případě k uroz. p. baronu z Widersperka a přiměla je, by, jsouce v důvěrném přátelství s baronem Draschem, působili naň, by ho pro záchranu Kunětické Hory s hradem získali. Deputaci té uloženo též odebrati se později k baronu Draschemu. Usneseno dále promluviti s dozorcem hradním na Hoře Kunětické o nutných opravách a soukromou cestou za přispění musejního spolku tyto provésti. Požádán též akad. spolek „Arnošt“, aby svými členy, posluchači inženýrství a stavitelství, vyhotovil situační plán Kunětické

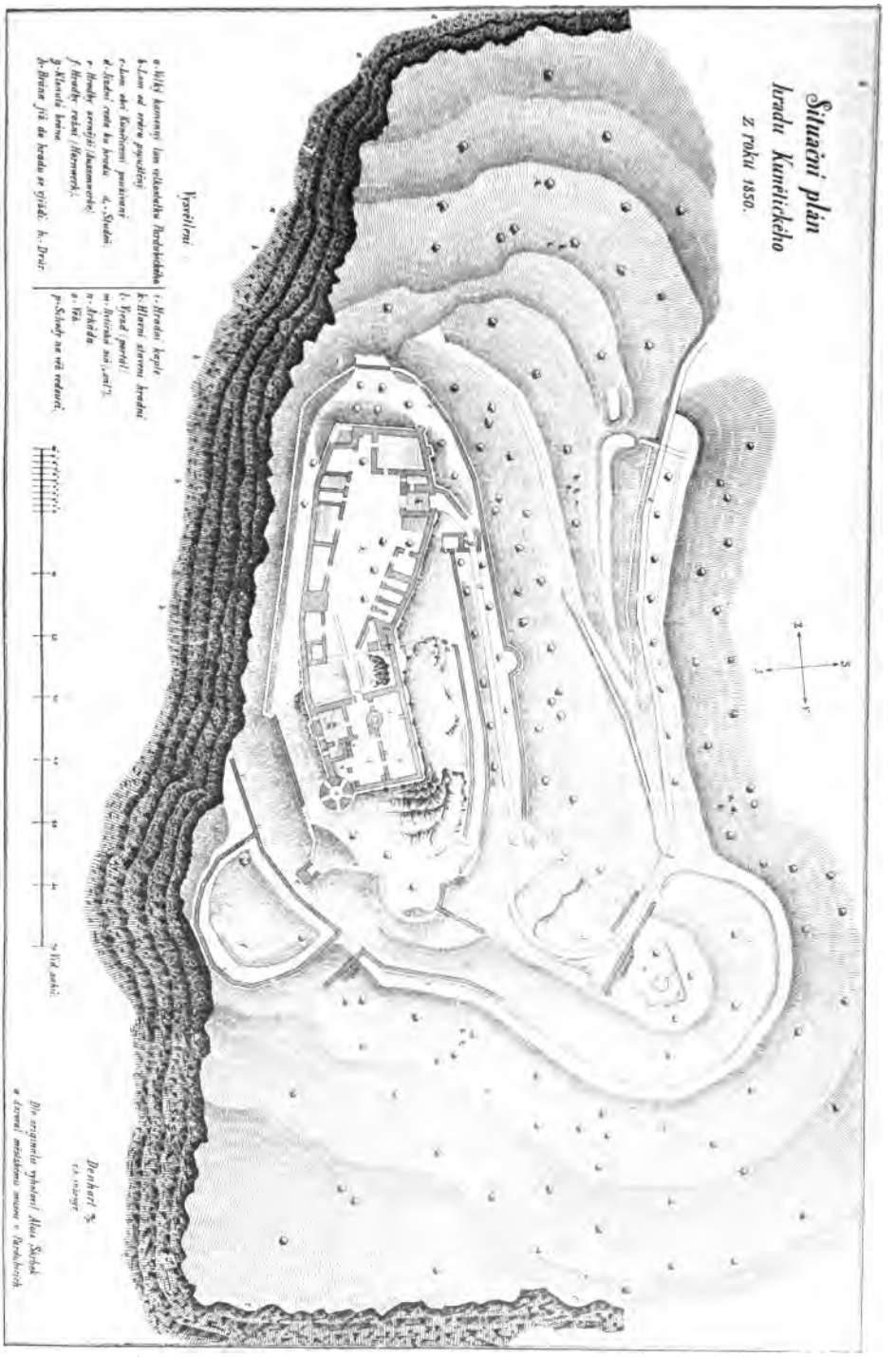
Situační plán
hradu Kunětického
z roku 1850.
Vysvětlení
Denhart

Obr. 34.

Hory s hradem. Ježto však se strany jeho žádná ochota se k tomu nejevila, vypůjčen u správy velkostatku pardubického starý situační plán kunětického hradu z r. 1850., jehož věrnou kopii bratr pisatele těchto řádků Alois Skrbek, absol. posluchač inženýrství, zhotovil a musejním sbírkám věnoval. (Obr. 34.) (Pokračování.)

Charvátec v okresu libochovském.

Fr. Štědrý, farář v Slavětíně.

(Pokračování.)

Obloukem vítězným v úhel ostrý sklenutým vchází se do kůru kněžského. (Obr. 37.) Skládá se ze tří čtverců křížové klenby, z nichž

Obr. 35. Průčelní portál kostela v Charvátci.

třetí končí pěti stranami osmiúhelníka. Zvenčí má sedm opěracích pilířů. Svorník prvý má beránka Božího, druhý monogram Kristův I·H·S· (Jesus hominum salvator) a třetí monogram Panny Marie. Gotika má ráz doby Jana Lucemburského, jest nepochybným dílem klášterníků roudnických. Vížka sanktusová nad presbytářem má zvonek, jehož nápis jest:

„Kniez ieremiass brodsky diekan krage rzipskeho a trzebenskeho fararz w charwatczich. Brikcy zwonarz z Cynperku w Praze nakladem osadniku kostela Charwatskeho tento zwon udielal l. 1580.“

K presbytáři na straně severní přistavěna jest oratoř, na niž se stupuje točitými schody zvenčí v severovýchodním úhlu lodi. Pod ní se nachází sakristie.

Obr. 36. Pata sanktuaria v Charvátci.

Hlavní oltář jakož i oba postranní umístěné v lodi byly barokní, nahrazeny budou novými gotickými. Při rozebrání těchto posledních nalezeny jsou v nich dvě opukové sochy sv. Kateřiny a Doroty. Pocházejí z doby předhusitské a zachovaly i původní polychromii. Kdo viděl sochy ročovské svaté Kateřiny a Barbory, o nichž víme, že je daroval po vystavění chrámu a kláštera dotčeného Albrecht z Kolovrat, tedy kolem r. 1375., a srovná je s těmito, nebude na rozpacích dáti přednost charvátským nejen proto, že jsou zachovalejší, ale i proto, že mají větší cenu uměleckou. Bude třeba odborníkovi šíře o nich pojednati. (Obr. 11.)

Památný jest i svatostánek umístěný na evangelní straně presbyteria. Zvedá se od dlažby kostelní na způsob věže až ke stropu. Dole jsou postavy dvou lotrů bičujících Krista. Ve vížce mezi sloupky jest postava ubičovaného Spasitele práce vypuklé, z jehož boku krev do kalicha řine. Na vysoké stříšce nahoře spatřujeme sochu z mrtvých vstalého Krista Pána [Method XIV. 92.]. (Obr. 18., 19.)

S tímto dílem současný jest asi skvostný náhrobek Viléma z Ilburka v rytířské zbroji. Na obrněné helmici sedí sova s křídly vzhůru vypnutými. Pod hlavou přilba s perutným chocholem a nad ní dva znaky: Ilburský a Hazmburský. Pravice opírá se o meč, levice

Obr. 37. Pravá strana choru kostela v Charvátci.

drží svitek, na němž napsáno: miserere mei deus secundum mag. Kolem desky hrobové vine se nápis: Anno domini MCCCCLXXXVIIII° feria sexta die s. Vincencii obiti Wilhelmus de Ilburko et de Ronow hic sepultus orate pro eo.

Mimo tyto památky výtvarné jest zde socha Panny Marie asi 300 let stará (sdělil vdp. vikář Dušek). Klenby lodní i kněžského kůru jsou pokryty malbami, jež zvěčnělý náš malíř Hellich asi před 20 lety obnovoval. Představují předobrazy matky Páně, a to prvé čtyry pole od kůru zpěváckého počínaje: 1. Řebřík Jakubův. 2. Král Asvér a Esther. 3. Žena sluncem oděná a měsíc pod nohama jejíma, na hlavě koruna 12 hvězd, pracujíc ku porodu dle Zjev. sv. Jana XII. 1. 4. Sisarovi uťata hlava. (Pokračování.)

Různé zprávy.

Václav Vladivoj Tomek, největší historik český po Palackém, dožil se 31. května 1898. osmdesátého léta života svého.

Zemská subvence zl. 500·— na r. 1898. byla naší Společnosti povolena po referátu p. J. U. Dra. K. Pippicha v rozpočtové komisi.

Osobní. Člen Společnosti, p. Ph. Dr. Lubor Niederle, dosud docent, byl jmenován mimořádným professorem při české universitě.

Nález rukopisu. Prohlížeje příležitostně knižný majetek kostela bavorovského, nalezl jsem mezi jinými méně cennými knihami zajímavý rukopis, o němž se tuto stručně zmiňuji. Rukopis ten (misál) jest z r. 1538., jest psán na pergameně ve formátu 24 × 34 cm. a obsahuje přes 250 listů. Na prvých listech jest kalendář. Zvláště však zajímavé jsou iniciálky svým zcela lidovým a národním rázem, upomínajícím na prvý pohled na národní vyšívání. Asi uprostřed jest obrázek, představující Pána Krista na kříži a Pannu Marii klečící pod křížem. Misál ten byl v dobrých pevných deskách, které však jsou skoro úplně strhány. Nyní jest rukopis ten uložen v diecesálním museu v Českých Budějovicích. Přineseme zprávu obšírnější s ukázkami illustrací. *Th. Antl.*

Pověst o koženém mostě (viz roč. V. č. 3.) zachovala se také v Liboci u Prahy, kde vypráví se, že kněžna Libuše měla kožený most přes šárecké údolí a po mostě tom jezdívala na zlatém voze. Při jedné jízdě most ten však se přetrhl a vůz spadnuv do údolí, hluboko do země se zaryl. Jistý čeledín jedenkráte již vykopal zlatou oj u vozu, ale když se při práci té ohlédl, zmizelo všechno zase pod zem, a ač mnozí lidé o hledání toho vozu se pokusili, žádnému podnes nepoštěstilo se nalézti místo to. *Jos Cyterák.*

Literatura.

Sborník české společnosti zeměvědné. Redaktor Dr. J. Metelka. Roč. IV., č. 1.—4. obsahují tyto stati obsahu historického:

Kafka, Neoprávněné proměny a překlady našich názvů topografických. — Šimák J. V. Stará česká jména v horách Jizerských. — Strnad Josef. Mže či Berounka?

Nachrichten über deutsche Alterthumsfunde. Redaktor Virchow a Voss. VIII. 1897., Hf 2—5. — Meyer H. Hügelgräber auf dem Bromm-

berge in der Heide des Hofbesitzers Grosz-Hahn, Wessenstedt, Kreis Uelzen, Hannover. — Schmidt. Fundbericht über die Aufdeckung von zwei Hügelgräbern bei Schlagenthier Kreis Tuchel, am 12. und 13. September 1896. — Týž. Fundbericht über die Aufdeckung einer Steinkiste bei Kl. Kensau, Kreis Tuchel, am 8. September 1896. — Týž. Ueber einige urgeschichtliche, wahrscheinlich neolithische Fundstellen in der Umgegend von Graudenz. — Busse. Märkische Alterthümer. — Voges. Kupferne Doppelaxt von Börssum. — Götze. Bronzefund von Lekow, Pommern. — Týž. Fundstelle bei Bornim, Brandenburg. — Týž. Zwei Bronzefunde aus Pommern. — Schumann. Römische Fingerringe von Hammelstall, Uckermark. — Moewes F. Bibliographische Uebersicht über deutsche Alterthumsfunde für das Jahr 1896. — Meyer. Funde aus dem langobard.-sächs. Friedhofe bei Nienbüttel. — de Marchesetti. Neue Funde von S. Lucia bei Tolmein. — Zprávy o museu v Bonnu.

Ze Společnosti přátel starožitností českých v Praze.

Řádná valná schůze výroční (devátá) byla konána 27. března o 4½ hod. odp. v hořejší místnosti Choděrovy restaurace. Schůzi zahájil starostův náměstek, vdp. Frant. Ekert, uvítav přítomné a omluviv nepřítomnost starosty p. architekta Heraina nutným odjezdem. Se živou účastí přijat vřelý proslov, v němž poukázal p. předsedající k utěšenému rozvoji Společnosti a s uznáním zmínil se o některých členech, kteří přispěli svou prací ku zdárnému výsledku. Přečten a bez debatty schválen zápis o poslední valné schůzi. Stejně bez debatty schváleny i výroční zprávy jednotlivých členů výboru, jež jsou uvedeny níže. Zpráva o stavu sbírek, jakož i předběžná zpráva o výzkumu podbabském, nebyvši v čas připravena k tisku, bude otištěna v čísle příštím. V předsevzaté pak volbě povoláni do výboru téměř jednohlasně všicci dosavadní funkcionáři, a sice zvolen: starostou Jan Herain, architekt; jeho náměstkem Frant. Ekert, farář u M. Boží Sněžné; pokladníkem Eduard Bufka, účetní Zemské banky král. Českého; prvým jednatelem A. B. Černý, druhým Jos. Trmal, účetní; správcem sbírek M. U. C. Jos. A. Jíra, assistent Národop. musea československého; knihovníkem Ant. Masák, učitel; zapisovatelem J. U. C. Frant. Zuman; přísedícím výboru Václ. Brož, obecní starší a majetník realit. Za dozorce spolkové zvoleni: Adolf Pecenka, c. k. vrchní místodrž. inženýr; Jindř. Pštross, zkoušený hodinář a mechanik, a Eduard Sochor, architekt. Za náhradníky zvoleni: M. U. Dr. Rud. Čermák, Fr. Hellebrant, soukromník; Franěk Páris, adv. úředník, a Ant. Schiller, odb. učitel a typograf.

Zpráva jednatelova o činnosti Společnosti v r. 1897. Podávám zprávu o činnosti Společnosti v roce 1897., připojuje i věci, jež sice s činností nesouvisí, náležejí však k naší kronice. Ve zprávě za r. 1896. zmínil jsem se, kterak Společnost podjala se úkolu zabezpečiti před zhoubou náhrobní desky na Tmani, zapuštěné dříve ve dlažbu kostelní, po té vysazené zvenčí chrámu vší nepohodě. Dnes jsou již v bezpečí, byvše v srpnu a v září 1867. postaveny — náležitě upraveny a vyčištěny — uvnitř chrámu podle stěn. Desky pochodí z let 1556.—1601.; náležejí pánům: ze Svárova, Vamberským z Rohatec, Vratislavům z Mitrovic a Trmalům z Toušic. Desky z roku 1601., již dal poříditi Zdeněk Trmal z Toušic, bylo do srpna m. r. použito jako příklopu na hrobě býv. direktora panství tmaňského; teď jest umístěna v chrámě s ostatními. Člen, vdp. Jiří Bayerle, farář na Tmani, byv dožádán výborem, ochotně převzal řízení práce i dozor. Provedení nebylo snadné. Jednak větší počet náhrobků, jednak značnější jich rozměry a váha, jednak nedostatek pracovních sil působilo obtíže

nemalé. Vzdávám vdp. faráři Bayerlovi upřímné díky za veškeru péči a námahu, kterouž v plné míře věnoval naší věci. Náklad na tuto práci přesahoval zl. 60·—; tu však osvědčila se zase štědrost druhého jednatele p. Jos. Trmala, který uhradil veškera vydání. Za dar tak značný náleží mu srdečný dík. Došla věrohodná zpráva, kterak rolník N. v Hartmanicích u Týna nad Vltavou nalezl množství starých mincí. Jakkoliv bylo v čas pečováno o získání jich, přece nezdařilo se; nálezce z nevysvětlitelných pohnutek prodal nález kterémusi obchodníku. V denních listech byla uveřejněna zpráva o velice cenných freskách v chrámu kunětickém. Člen, p. V. Diviš Čistecký v Pardubicích, byv dožádán, ochotně podal bližší zprávu, z níž seznáno, že v čas byly učiněny veškery kroky na zachránění jich. Farní úřad v Rejšicích na Boleslavsku byl požádán, aby pečoval o zachování náhrobního kamene se vzácným dnes erbem Sokolovských. Jak známo (viz »Časopis« V. str. 109) vyzněla naše žádost opakem a kamene použito jako stavebního materialu při stavbě kapličky! Člen, p Václ. Zajíc, kníž. úředník v Bílině, darovav veškeré předměty z pravěkého naleziště tamního, žádal za vyslání znalce na ohledání místa. Vypravil se tam ochotně správce sbírek, pan MUC. Jos. A. Jíra. Radě král. hl. města Prahy poslán přípis v příčině odstranění a prodeje některých výtvarných památek z komory u kostela svatého Štěpána, dříve chovaných v Týně. Přípis, v němž vysloveny i některé návrhy, kterak bylo by zameziti podobnému jednání, jest otištěn v »Časopise« roč. V. str. 109. Odpovědi nedostalo se nám dosud žádné. . Člen, p. Fr. X. Kodeš, adjunkt cukrovaru ve Mšeném, upozornil na četné a cenné výtvarné památky kostela charváteckého, projevil pak přání, aby bylo pečováno o jich zachování. Na žádost naši, učiněnou k tamnímu farnímu úřadu, odpověděl vdp. vikář Dušek, že k rozkazu patronově nejen musí vše zůstati při chrámu, ale že jsou i prováděny náležité opravy po návrhu i za dozoru znalců. Výsledkem našeho zasáhnutí ve věc bylo, že získali jsme o chrámu charváteckém a jeho památkách článek pro »Časopis«, ozdobený zdařilými illustracemi. Při obrázkové části jeho setkali jsme se s tak znamenitou ochotou některých pp. členův, že nelze o ní pomlčeti. Proto za veškery nezištné služby upřímně děkuji pp. Fr. Durasovi, starostovi Mus. spolku ve Slaném, Fr. Berounskému, řediteli, Fr. X. Kodešovi, adjunktovi cukrovaru ve Mšeném, a Duškovi, pošt. assistentovi v Liberci.

Správce sbírek, p. MUC. Jos. A. Jíra, měv na paměti dřívější usnesení výboru, že má býti ročně použito 200—300 zl. na práce archaeologické, navrhl, aby bylo počato s výzkumem v Podbabě, čímž mohlo by býti platně přispěno i k vysvětlení některých sporných otázek. Poněvadž podařilo se za nevelké nájemné získati potřebného pozemku, přijata s povděkem nabídka p. správce sbírek, který byl pověřen vedením výzkumu. S prací počato 29. listopadu. Kdo zná podobné práce, uzná také vytrvalost páně Jírovu, který vedl si při výzkumu velmi energicky; sledoval denně postup celé práce, vynechav pouze 3 dny, kdy panovala veliká nepohoda. Mám za vhodno poznamenati, že náklad na výzkum uhradila Společnost ze svého skrovného jmění a že výzkum není ukončen. Spoléháme, že v té věci dostane se nám náležité hmotné podpory i od příslušných kruhů. K popisu a vědeckému ocenění podbabského naleziště bude přikročeno, jakmile skončí se roztřiďování předmětů, jež vyžaduje značně i píle, i času. Na uskutečnění výzkumu má značný podíl pan Antonín Hendl, člen obecního zastupitelstva v Šárce, jemuž vzdávám srdečný dík za platné usilování o to, aby nám byl pozemek pronajat. Panu Ed Zahrádkovi jsme povděčni za to, že pozváním ku prohlídce své sbírky dal podnět k výletu do Slaného, konanému 4. července. Při tom navštívena archaeologicky důležitá Slanská hora, prohlédnuty místní památky a soukromá sbírka p. Zahrádkova. Účastníci rádi vzpomínají veškeré laskavosti a ochoty, kterouž jim za této návštěvy projevili členové výboru Musejního spolku, pp. Ant. Ctibor, Fr. Duras a Fr. Houser. Dne 29. srpna bylo konáno otevření městského musea slanského, jež jest utěšeným výsledkem horlivé práce Musejního spolku. Jako zástupcové Společnosti súčastnili se jednatel pro Zvoleněves, p. Václ. Schmidt, s podepsaným jednatelem. Tytéž přátelské projevy, jichž předmětem byli účastníci červencového výletu, zažili znovu oba delegáti. Jsou jim milou vzpomínkou. Bylo pak poukazováno k tomu, že mimo naši Společnost žádná korporace pražská nesúčastnila se. Po třetí setkali jsme se s přáteli slanskými při výletu do poutnického místa Hájku, konaném 25. července. Laskavostí vdp. P. Gilb. Procházky, kvardiana tamže,

byly nám ukázány veškery památky; s povděkem budiž vzpomenuto péče pana Václ. Brože, přísedícího výboru, kterouž projevil opatřením povozů pro účastníky. Jest však litovati, že veliký dav osob, nepřišedší pro poučení, nýbrž ze zvědavosti, překážel jako obyčejně těm, kdož sledovali věc se skutečným zájmem. Po přání mnoha členů zamýšlenou vycházku do zámku trojského bylo pro vykonávané opravy odložiti na dobu pozdější; přístup jest nám již povolen Spolku českoslov. knihkupeckých účetních poslán pozdravný dopis ku slavnosti 25letého trvání. Zasloužilému pracovníku na poli národopisu, p. řediteli Fr. Bartošovi v Brně, poslán blahopřejný dopis ku 60. narozeninám; taktéž pozdraven dopisem člen náš, p. J. U. Dr. Jan Podlipný, při zvolení za starostu král. hl. města Prahy. Nad skonem nadšeného badatele M. U. Dra. Jindř. Wankla vyslovena soustrast slečně Madlence Wanklové. Úmrtím ztratila Společnost tyto pp. členy: Ph. Dra. Ferd. R. Bernarda, spisovatele, a Ant. Čečetku, em. ředitele na Král. Vinohradech, Leop. Doležala, vrchního ředitele velkostatku v Poděbradech, Jos. Fischera, děkana ve Volyni, Mor. Loyku na Smíchově, A. Pittnera, bývalého starostu v Polné, Vojt. Plotěného, kooperatora v Kozlovicích, M. U. Dra. Fr. Stáně na Horách Kutných a Jana Topiče, hodináře v Praze. Budiž čest jejich památce!

Došly některé poptávky, kdy vyjde p. Králova »Heraldika«. Správní výbor lituje, že nemohlo býti do dnes přikročeno k její vydání. Opozdění spočívá jednak v tom, že není dosud docíleno obnosu 1000 zl. v hotovosti, kterým jest podmíněno její vydání, jednak v tom, že naskytly se překážky vnitřní. Možno však spoléhati, že v roce 1898. bude přikročeno k její vydávání. Churavost p. ryt. Krále i několikerá choroba zapisovatele zavinila, že odbor heraldický v uplynulém roce nekonal veřejných schůzí. Věci, dotýkající se odboru, byly projednány ve schůzích užšího kroužku. Prvému redaktoru, p. professoru Janu Soukupovi, nebylo lze pro přílišné práce školní vydávati »Časopisu« v čas. Proto převzal redakci p. Ph. Dr. J. V. Šimák, přijav program, výborem pozměněný, poněkud odchylný od dřívějšího směru. Shledáno totiž, že po celém království s dostatek jest látky, kteréž v jiných listech nedosti bývá si všimáno, proti tomu však že bude s prospěchem, budou-li zmenšeny články z těch oborů, jež jsou v naší literatuře s dostatek zastoupeny. Pan redaktor podmínil si, že dosavadního redakčního honoráře použije na honorování článků. Výbor, oceňuje tuto obětavost, rád podmínku přijal. Výbor pak, jako výkonný orgán Společnosti, nehodlá posuzovati, jaká jest hodnota »Časopisu«. Maje však na paměti příznivé, ba lichotivé, posudky z řad p. t. členů, jest přesvědčen, že »Časopis« zdárně pokročil. Děkuji jménem výboru jak nejupřímněji panu Dru. J. V. Šimákovi za veškeru svědomitost — někdy až úzkostlivou — a péči, kterou věnoval našemu »Časopisu«. Taktéž náleží náš dík professoru při české universitě, p. Dru. Luboru Niederlovi, za ochotu, se kterouž podjal se revise článků z praehistorie.

Společnost jest potěšena z toho, že »Časopis« má ve členstvu i své illustratory. Jako dříve, tak i letos, pamatoval na nás p. ryt. Král hojně svými ladnými pracemi, opravovav a přepracovav i kresby jiné. K němu druží se p. J. U. C. Fr. Zuman, pořizuje obrázky k pracím svým i jiným. Oba illustratoři odmítli všeliký honorář, jehož na prospěch »Časopisu« vzdali se i někteří z pp. spolupracovníků. Vzdávám všem vřelé díky; dosavadní sympatie jejich jest zárukou, že na nás nezapomenou ani příště. Náklad na »Časopis« každým rokem zvětšuje se, ač nebylo zvýšeno ani členského příspěvku, ani nepřibylo na darech tolik, kolik v letech minulých. Mimo to oznámil správní výbor spolku »Merkuru«, že potřebuje místnosti, kteréž užíváme jako spolkové, a žádá, abychom vystěhovali se v srpnu 1898. Neutěšený tento stav přiměl podepsaného jednatele k návrhu, aby bylo žádáno za zemskou subvenci. Správní výbor, schváliv návrh i znění petice, požádal starostova náměstka vdp. Frant. Ekerta a předsedu odboru heraldického, p. J. U. Dra. Julia ryt. Nejedlého z Vysoké, aby odevzdali petici nejv. maršálkovi král. Českého, J. J. Jiřímu knížeti z Lobkovic. Za ochotu, se kterouž jmenovaní pánové věci se podjali, budiž jim upřímný dík. Na sklonku prosince před zasedáním sněmu došlo pak vyzvání velesl. zemského výboru, aby byl na doplněnou petice předložen výkaz všech členů atd. Věc provedl podepsaný. V roce 1897. bylo 6 schůzí výboru; členských schůzí bylo konáno taktéž 6, vesměs s přednáškami, a to: 8. března, kdy jednatel přečetl Hrašovy

tři pohádky; 24. března přednášel p. architekt Ed. Sochor »O historických památkách ve Španělsku«; 29. března p. Dr. J. V. Šimák »O staroslovanských kmenech v severních Čechách«; 12. května p. Ant. Schiller »O vývinu dřevoryjeckého umění v Čechách od doby nejstarší až do naší«; 24. května p. J. U. C. Fr. Zuman »O případech trestních v manualu města Bělé pod Bezdězem« a 3. listopadu pan Ph. C. Pavel Papáček »O otázce bojské a markomanské v Čechách«. Děkuji srdečně všem, kdož přispívali do »Časopisu«, kdož ochotně konali přednášky při schůzích a všem, kdož nezapomínali získati nových členů. Taktéž děkuji redakcím českých listů pražských i venkovských za občasné zprávy o »Časopise«, jimiž byl získán mnohý člen. V roce 1897. měla Společnost úhrnem 1448 členů; z nich bylo: 1 zakládající, příznivců 21, přispívajících 138 a činných 1288.

Ve zprávě za r. 1896. zmínil jsem se, kterak horlivě vedli si někteří z pp. členů u získání nových. Dnes rád poukazuji na znamenitý výsledek, jehož docílil náš jednatel pro Zvoleněves, p. Václav Schmidt, úředník tamního cukrovaru, za vydatné součinnosti účetního téhož cukrovaru, p. Jana Sokola; jejich vytrvalosti a úsilí podařilo se získati nám téměř sto členů. Jest zajisté v úplném souhlasu všech pp. členů, vyslovuji-li těmto nadšeným přátelům našim jménem výboru srdečný dík a plné uznání.

Na podzim r. 1898. připadá naše desetiletí. Oslavíme je nehlučnou přátelskou schůzí. Naděje na docílení 2000 členů není dosud splněna. Jsem přesvědčen, že snad i ostatní pp. členové budou následovati příkladu zvoleněveského, aby mohl býti v prvém našem roce jubilejním pozdraven člen dvoutisící! Nutno pak, aby úspěch hmotný byl předstižen moralním; proto žádám všech pp členů, aby podle možnosti podávali zprávy, dotýkající se naší působnosti. Buďtež podávány i doklady, že dosud není u nás postaráno o památky tak, aby byly zabezpečeny. Obnovíme za čas naši petici ze dne 29. března 1893. za zřízení **zemského** sboru konservatorského, na nikom závislého, a neustaneme naléhati na příznivé její vyřízení. Chceme i můžeme jen sami býti strážci a skutečnými majiteli svého majetku!

V Praze, 31. prosince 1897.

Jednatel:
Ant. Bohouš Černý.

Zpráva o stavu knihovny spolkové za rok 1897. V uplynulém správním roce dokončeno nové číslování knih a založen dle slibu učiněného knihovníkem v předešlé výroční zprávě pro členy odborný seznam, který se stále může doplňovati a bude vždy předkládán ve schůzích členských k nahlédnutí.

Knihy půjčují se vždy ve členských schůzích; vzroste-li počet čtenářů a bude-li pro knihovnu nalezena příhodnější místnost, kde by v každém čase mohlo se půjčovati, bude upraveno půjčování tak, aby tomu byla určena zvláštní hodina i mimo schůze.

I v tomto roce bylo pokračováno ve vazbě knih a svázány nově 72 svazky, do vazby pak opět dáno 40 svazků, tak že až na malé výminky bude v krátce uvedeno vše v pravidelný stav.

Pokud se týče rozmnožení knihovny, byl předešlý rok opět příznivý, i bylo některými korporacemi a členy Společnosti zase na ni pamatováno. Tak darovala sl. Akademie umiejętności v Krakově 2 spisy o 2 svazcích, sl. ředitelství průmyslového musea v Král. Hradci 1 spis o 1 svazku, sl. městské museum v Chrudimi 1 spis, sl. musejní spolek v Slaném 1 spis, p. Václav Černý, učitel ve Žďárkách, 11 spisů o 13 svaz, p. účetní Bedř. Tuček 7 spisů o 13 svazcích, p. Dr Jos. Teige 6 spisů, p. jednatel A. B Černý 4 spisy, p. Dr. J. V. Šimák 3 spisy, M. Edv. Piette 2 spisy a p. PhC. Pavel Papáček, učitel, 1 spis: celkem darováno 39 spisův o 47 svazcích.

Buďtež vzdány těmto příznivcům Společnosti nejvřelejší díky.

Jako v předešlých letech, tak i loni dostalo se knihovně výměnou: »Památek archaeol.« od sl. Archaeolog. sboru Musea král. Českého a »Nachrichten« od sl. Anthropologické společnosti v Berlíně; dále pak »Časopisu Matice Mor.«,

»Čes. Časopisu histor.«, »Čes. Lidu«, »Methoda«, »Sběratele«, »Sborníku České společnosti zeměvědné«, »Věstníku česko-slovanských museí a spolků archaeologických«, »Věstníku národopisného musea česko-slov.«, »Sborníku museálnej slovenskej spoločnosti« a »Lud«, orgán národopisné společnosti ve Lvově; nově získán »Herold polski« Dra. Fr. Piekosińského. Mimo to došel jako pokračování »Glasnik zemského musea pro Bosnu a Hercegovinu« a »Starohrvatska prosvjeta« od archaeol. společnosti v Kníně. Všem těmto váženým korporacím, které dotčené časopisy vydávají, budiž vzdán vřelý dík.

Koupí získána: »Vlastivěda moravská«, pokračování Kl. Čermáka »Mince král. Česk.« a Zíbrtovy »Dějiny kroje v zemích česk.« (Pokračování.) Celkem má knihovna 416 spisův o 562 svazcích. Půjčeno bylo členům Společnosti 39 svazkův.

Jest si přáti, aby pp. členové Společnosti knihovny hojně užívali, zvlášť děl, která v jiných pražských bibliotékách zřídka se vyskytují, zejména polských a chorvátských z oboru archaeologie a národopisu.

V Praze, dne 31 prosince 1897.

Ant. Masák,
t. č. knihovník.

Zpráva pokladní za čas od 1. prosince 1897. do 17. června 1898. Uveřejňujeme vždy jen výkaz nově přistouplých P. T. členů, darů peněžitých a obnosů za prodané publikace, pokud byly vydány nákladem Společnosti. Stvrzovati nebo uveřejňovati zaplacení příspěvků P. T. členů dříve přistouplých není lze z nedostatku místa. Příspěvky došlé po 17. červnu t. r. uveřejníme příště.

Za přispívající členy se zl. 2·— ročně přistoupili P. T. pp.: Hájek Jan, účetní cukrovaru v Hospozíně; M. U. Dr. Kotýnek Fr., měst. lékař na Žižkově; pí. Kuttanová Julie v Huti; Novák J. V., továrník a ob. starší; Trapp Vil., c. k. techn. finanční kontrolor ve Vysočanech; Veselý Hynek, majitel mlýna; Občanská záložna ve Slaném; Zástěra K, c. a k. podplukovník v. v. ve Skutči.

Za činné členy se zl. 1·— ročně přistoupili P. T. pp.; Adamec K., statkář v Lunkově; Albrecht Bedř., úředník zemské banky; Obč. beseda v Holicích zl. 1·— na r. 1897.; Obč. beseda na Chlumě u Třeboně; Beseda řemesl. v Benešově zl. 1·— na r. 1897.; Böhm Frant., statkář v Třebušicích; Bondy Aug., správce velkost. na Klecanech; Bronec Jos., kaplan ve Zvoleněvsi; Brtník Oldř., nájemce dvora v Uhách; Bubák Jos. V., vrchní měst. inženýr; učitelská jednota »Budeč«: Čáslavská (za r. 1897.), Jaroměřská, Neveklovská, Podbělohorská a v Sobotce; Černický A.; Danda Jos, rolník v Drnově; Dušek M, kn. arcib. vikář v Charvatci; M. U. Dr. Dvořák Rich., měst. primární lékař v Roudnici; Förster Jan, důchodní velkostatku v Pečkách; Freiberg Č., posluchač pivov. školy; Frenzl Frant, rolník v Nouměřicích; Freund Hugo na Kr. Vinohradech; Froněk Boh., rolník ve Zmrzlíku; Hajšl V., říd. učitel ve Mšeném; Hevera Č., c. k. účetní officiál; Hraba R., učitel v Bečvárech, zl. 1·— na r. 1897.; Hraběta Frt, farář ve Pcherách; Hrdina Josef, rolník a hostinský v Podlešíně; Hruška Jan Fr., professor při gymn. v Klatovech, zl. 1·— na r. 1897; Chmel Jos., statkář v Třebušicích; Janda Josef, přednosta stanice Zvoleněves-Želenice; Čtenářská jednota v Novém Hradci Králové; Jelen Č., statkář v Ješíně, zl. 1·— na r. 1897.; Kalda Jos, úředník buštěhr. dráhy; Kasalický Jos., statkář v Ješíně, zl. 1·— na r. 1897.; Kocourek Adolf, statkář ve Pcherech; Komárek Jul., kníž. nadlesní v Bystřici; učit. jednota »Komenský« v Českém Brodě (za r. 1897.), na Kladně (za r. 1897) a v Soběslavi; Kos Frant., král. zem. inženýr; Kraus Vrat., učitel v Třemošné; Křepelka Adolf, kontrolor filiálky rak.-uh. banky; Kříž Josef, říd. učitel v Lánech; Kubr Stan., statkář v Kněževsi, zl. 1·— na r. 1897.; Kučera Fr., učitel měšť. školy v Roudnici; Kyncl Bedřich, mlynář ve Zvoleněvsi; obč. beseda »Langer« v Bohdanči; Linda Ant., rolník v Nouměřicích; Loupý Fr., úředník zemědělské rady; Martinek V. V., obchodník v Strmilově; Maruška Václav, vrchní zahradník na Klecanech; Matička Rud., rolník v Knovízi; Meinl

Ed., řiditel přádelny v Berouně; Miffek E., hosp. adjunkt v Kobylí; J. U. Dr. Mifek Fr., koncipista okr. výboru v Lounech; Mladějovský Jos., měst. zádušní officiál; Novák Lad., akad. malíř; Pekárek Hynek; Pekárek Kamil, účetní pivovaru v Nuslích; Pokorný Karel, kaplan ve Pcherách; Poláček Tom., rolník v M. Čičovicích; Potěšil Fr., učitel v Pardubicích; Poustka K. v Sedlčanech zl. 1·— na rok 1897.; za publikace zl. 5·—; Procházka Fr., rolník v Žižicích; Raifanda Ant., úředník Zem. banky, zl. 1·— na r. 1897.; Rambousek Ant, učitel; Renner Jan, učitel v Lašovicích; Richter Č., statkář v Knovízi; Sakař J., architekt a stavitel, za r. 1897 a 1898. po zl. 1·—; Salaba Jos., úředník kníž. archivu na Třeboni; Samek Č., hosp. úředník na Klecanech; Sbor učitelský při měšťanské škole v Nechanicích; Schnabl Eduard, úředník buštěhr. dráhy, za r. 1897. a 1898. po zl. 1·—; Sixta Václav, kaplan v Horních Lomech; Skřivan Jan, sluha Zemské banky; Soukup Jan, kníž zvěrolékař na Třeboni; Stáhlík Jos. ve Slaném; Stulík Jan, statkář v Jemníkách; Sucharda Ant., akad. sochař v Nové Pace (za r. 1897.); Summ Bedř. na Smíchově; Svoboda Václav, důchodní velkostatku v Lužci; Sýkora Jos., řiditel měšť. škol v Bělé u Bezděze; Šebek V E. H., správce školy v Leleticích, za rok 1897. a 1898. po zl. 1·—, dar zl —·20; Šedivý Ot., kontrolor velkostatku v Litni; Šefrna Al., městský pokladník ve Vršovicích; Šplíchal Bedř., správce škol ve Vršovicích; Šťastný Pavel v Kounově; Štrupl Alois, rolník v Kamenomostě; Štrupl Ant, rolník v Nouměřicích; Tippmann K, docent české theol fakulty a c. k. professor při ústavu učitelů; Toman Fr., velkostatkář ve Mšeném; Trohoř Jos., učitel v Charvatci; čten beseda »Trojan« v Knovízi; Uher J., statkář na Klecanech; Urban Fr., akad malíř na Smíchově; úřad obecní v Chrudimi; Vaněk V., přednosta stanice ve Zvoleněvsi; Veselý Frant., c. k. komisař fin. stráže v Semilech; Wurm Josef Sv., řiditel v. v. v Kloboucích u Brna; Wurzel Lud., akad. sochař; P. Vysoký Beda, c. k. gymn. professor; Zeman Václ., prof. při c. k. české reálce na Kr. Vinohradech; Zima Vojt., statkář v Osluchově.

Za příčinou zdražení tisku jednak přestoupili ze členů ku přispívajícím (s doplatkem zl. 1·—), jednak darovali k účelům Společnosti P. T. pp.: Amort V., akad. sochař, zl. —·30; Bartoš Václav, c. k. prof. při st. prům. škole, zl. —·40; Batal Ant., farář v Malkovicích, zl. —·50; Bělohlávek Ant., c. k. techn. fin. kontrolor ve Velími, zl. —·50; Bernat Jos., probošt na Mělníku, zl. —·30; Bláha Václav, c. k. kontrolor cukrov. v Lounech, zl. 1·—; Brýdl R., c. k. prof. v Chrudimi, zl. —.30; Bucifal Josef, správce pom. úřadů Zemské banky, zl. 1·—; Bukovanský Josef v Bystřici zl. —·50; Cirps K. ve Vídni zl. 1·—; Čermák Fr., zám. kaplan na Valči, zl. —·30; Čihák Vojt, obchodník v Poděbradech, zl. 1·50; Dr. Decker Antonín, c. k. gymn. řiditel v Třeboni, zl. 1·—; Dolenský Jar, c. k. professor v Jičíně, zl. —·20; Dvořák Fr., účetní, zl. —·50; Elsnic Fr. na Smíchově zl —·50; Feyerfeil Jar. v Plzni zl. 1·—; Fiala Fr., kr. zemský inženýr v Praze, zl. 1·—; Frecr Antonín, kaplan v Slaném, zl. —·20; Freyn Václ., řiditel cukrov. v Záboři, zl. —·50; Gerl W., c. k. naddozorce fin. stráže v Kunraticích u Frýdlandu, zl. —·50; Ginz J. ve Ždánicích zl. —·50; Havlík Frt, c. k. místodrž. účetní revident, zl. —·50; Horčice K., pokladník městské spořitelny, zl. —·40; Jakeš Antonín, přednosta stanice v Hostivaři, zl. —·50; slč. Jakubíčková Jindř., správkyně »Záštity«, zl. 1·—; Janeček M., okr. starosta v Mydlovarech, zl. —·30; Jarolím M, říd. učitel v Hlubočepích, zl. —·20; Jelínek Ant., c. k. poštmistr v Častolovicích, zl. —·20; Jelínek Antonín, učitel v Mníšku, zl. —·20; Jirsík Jan, žemský stav. rada, zl. 1·50; Kabeláč V., lékárník v Něm. Brodě, zl. 1·—; Kalina K., pokladník v Plzni, zl. —·30; Kancnýř B., c. k. zem. soudní rada v Dačicích, zl. —·50; Klicman Boh., inženýr zemědělské rady, zl. 1·—; Klusáček Em., c. k. berní v Pacově, zl. —·50, za publikace zl. 1·—; Kneisl Jos., měst. účetní officiál na Žižkově, zl. 1·—, za publikace zl. —·85; Konvalinka B., c. k. prof. v Hradci Král., zl. —·50; Kosina Jan, monteur v Karlíně, zl. —·50; Kozel Rud., kníž. důchodní ve Zlonicích, zl. 1·—; Kratochvíl Tom., div. řiditel v Rakovníku, zl. 1·—; Kryšpín Jos., c. k. prof. v Jičíně, zl. —·50; J. U. Dr. Langer Č., advokát v Rychnově n. Kn., zl. —·50; Lhotský Josef, farář

v Jirčanech, zl. —·50; Lorber Ed., hodinář na Kladně, zl. —·50; Louda P. v Hostivaři zl. —·10; Lučan Ad. na Žižkově zl. —·30; Masák K. ve Vídni zl. —·20; Materka Antonín, měst. kontrolor ve Vršovicích, zl. 1·—, Mildorf Antonín, nájemce dvora v Libušíně, zl. 1·—; Müller K., děkan v Kam. Újezdě, zl. 2·—; Multrus J. A. v Trnovanech zl. —·50; Průmyslové museum pro vých. Čechy v Chrudimi zl. 1·—; Nehyba Jos., správce cukrovaru v Rožďalovicích, zl. —·50; Nerad Fr., prof. v Uh Brodě, zl. —·20; Neumann Josef, vrchní inženýr c. k. st. drah na Smíchově, zl. —·50; M. U. Dr. Pacner Jos., měst. lékař v Ml. Boleslavi, zl. —·50; Páris Fr., adv. úředník, zl. —·50; Pettrich Fr., techn. revident účtárny kr. hl. města Prahy v. v. v Třebenicích, zl. 1·—; Pikhardt V. na Smíchově zl. 1·—; Pohl Josef, strojvedoucí st. drah v Lovosicích, zl. —·50; Polák V., c. k. respicient fin. stráže v Rosicích, zl. —·50; Pressler Jan, úředník továrny ve Střešovicích, zl. —·50; Prchal Jos., techn. adj. cukrov. v Lužci, zl. —·50; Prchal M., statkář v Ruzyni, zl. —·20; Ráž Jan N., hrab. správce na Slavětíně, zl. 1·50; Rössler Josef ml., velkoobchodník, zl. —·50; Sadil Adolf v Polné zl. 1·—; Sádlo V., správce mlýna v Prasedicích, zl. —·50; Sajbic V., adjunkt cukrovaru v Klobukách, zl. 2·—; P. Sak Eug. kaplan v Milevsku, zl. —·30; Sládeček Ant., odb. učitel na Kladně, zl. —·50; Schmidt J. V., mistr klempířský v Hořovicích, zl. —·50; M. U. Dr. Schmoeger K. v Chrasti zl. 1·—; Smolík Fr., c. k. okr. šk. inspektor v Č. Budějovicích, zl. —·50; tělocv. jednota »Sokol« v Duchcově zl. —·50, na Smíchově zl. —·50, v Hroch. Týnci zl. —·50; Musejní spolek v Pardubicích zl. —·50; První vzáj. se podp. spolek stavebních dílovedoucích v Praze zl. 1·—; Srnka K., kupec na Smíchově, zl. —·50; Stiller Antonín, c. k. kontrolor cukrovaru v Bašnicích, zl. —·20; Strom J. M., obchodník v Libni, zl. —·50; Šimon J., říd. učitel v. v. na Malé Skále, zl. —·50; Šorm Jos., kooperator v Chotěborkách, zl. —·50; Šulc Vinc., stavitel v Turnově, zl. 1·—; M. U. Dr. Švehla K. v Kostelci nad Orl. zl. 1·—; Tuša Jos., monteur na Smíchově, zl. 1·50; Wagner V., řídící učitel v Hostouni, zl. —·50; Vilímek V., mistr tesařský v Bystřici, zl. —·40; Vlnas Jos. na Smíchově zl. 1·—; Volf J. V., říd. učitel v Hrošce, zl. —·50; Vondrák Jos., farář v Selbarnu, zl. —·76; Okresní výbor v Něm. Brodě zl. 5·—, v Domažlicích zl. 5·—, v Kolíně zl. 5·—, na Vys. Mýtě zl. 5·—, ve Velvarech zl. 5·—; Zajíček K., stárek, zl. —·50; Obč. záložna Karlíně, zl. 25·—; Občanská záložna na Smíchově zl. 10·—; Zuber R. na Žižkově zl. —·50; Živnůstka Al., učitel v Turnově, zl.—·30.

Za publikace, vydané Společností, zaplatili P. T. pp.: J. U. Dr. Adámek K. V. v Chrudimi zl. 5·—; Bořický K., učitel v Líbeznicích, zl. 1·—; Brichta M., účetní na Příbrami, zl. 1·—; Čihák Leop. v Jílovém zl. 1·—; Kobza Jos., c. k. professor v Plzni, zl. 1·—; Košťál Fr., úředník buštěhr. dráhy, zl. 1·—; Lisec Jul., statkář v Šlapanicích, zl. 1·—; J. U. Dr. Malát K., advokát v Jihlavě, zl. —·63; Novák J. V., továrník a ob. starší, zl. 6·75; Riedl Gust., pokladník dráhy v Lánech, zl. 1·—; Růžička Jar., assistent farm. v Něm. Brodě, zl. 2·—; »Sokol« v Poděbradech zl. —·50; Sterzl A., adm. příručí cukrov. ve Vys. Mýtě, zl. 4·20; Šedivý Alois, účetní, zl. —·50; Škorpa Fr. v Dol. Krči zl. 1·—; Štěpánek A., adjunkt cukrov. v Židovicích, zl. —·50; Štětina K., c. k. prof. v Jičíně, zl. —·25; Tichánek Jos., učitel v Lomnici nad Pop., zl. 1·—; P. Vodička Karel Št. v Č. Krumlově zl. 1·90; Wolff Cel., pokladník záložny na Kladně, zl. 1·—; Vondráček Pav., farář v Hodušíně, zl. 1·—; J. U. Dr. Zeis Em., cís. rada a advokát v Táboře, zl. 1·—, darem zl. 1·—; Žahourek Jan, síd. kaplan v Zalužanech, zl. —·50.

Za veškery dary upřímně děkujeme a prosíme za další přízeň. Oznamujeme, že kde není udáno jiného bydliště u výkazu P. T. členů, rozumíme vždy členy v Praze; u P. T. členů, kde není jinak oznámeno, rozumí se, že jest zaplacen členský příspěvek zl. 1·— za běžný rok. Členské příspěvky i dary peněžité buďtež posílány podepsanému pokladníkovi.

V Praze, dne 18. června 1898.

Ed. Bufka, t. č. pokladník,

Král. Vinohrady, **Sázavská ul. č. 14 n.**

Zpráva pokladní za rok 1897.

Příjem:	Běžný účet zl.	Běžný účet kr.	Účet Heraldiky zl.	Účet Heraldiky kr.
Zůstatek z r. 1897	353	38	280	55
Příspěvky členské	1662	94		
Dary	201	86		
Prodané publikace	51	58		
Předplatné na »Heraldiku«			52	28
Záloha			50	—
Úroky	23	57	10	—
	2293	33	392	83

Vydání:	Běžný účet zl.	Běžný účet kr.	Účet Heraldiky zl.	Účet Heraldiky kr.
Tiskárně Šimáčkově za »Časopis« roč V.	918	59		
Za tiskopisy téže knihtiskárně	56	70		
Firmě Vilímově za clichés	180	32		
Paušál redakční a administrační	272	—		
Známky novinářské a výlohy s expedicí »Časopisu«	88	79		
Opisování agitačních dopisů, poštovné a doručné peněžních poukázek	87	97		
Nájemné z používané místnosti	60	—		
Náklad na výzkum v Podbabě	110	—		
Novoročné a jiné odměny	13	10		
Koupené knihy do knihovny a razítka	14	35		
Kancelářské potřeby a knihy účetní	19	96		
Cestovné	3	50		
Různá vydání	5	34		
Vazba knih	47	39		
Úhrnem	1878	01		
Zůstatkem na r. 1898	415	32	392	83
	2293	33	392	83

V Praze, 1. ledna 1898.

Eduard Bufka,
t. č. pokladník.

S doklady příjmů a vydání porovnali a shledáno vesměs správným.

Jindřich Pštross,
t. č. dozorce.

Eduard Sochor,
t. č. dozorce.

ČASOPIS
SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH
V PRAZE.

Časopis jest vydáván pouze členům Společnosti a to zdarma. — Expedice jest na Král. Vinohradech, v Sázavské ul. č. 14. n.

Číslo 3. Vydáno v září 1898. Ročník VI.

† Dr. Emanuel Kovář.

Památce Dra. Em. Kováře.

A. B. Černý.

Vzrůstem Společnosti zvětšuje se i řada jejích zesnulých. V posledních letech ztratili jsme dosti těch, jimž činnost vetkla ráz našich příslušníků — a mnohý z nich, jako Dr. Bernard a přítel Konečný, jedva že vstoupil na práh skutečného života. Sotva že rozloučili jsme se s Martinem Kolářem, již zase novou podobiznu jest nám klásti v černý rámeček. Zemřel Dr. Kovář, bývalý náš jednatel. Dr. Emanuel Kovář narodil se 12. ledna 1861. ve Vlašimi. Ukončiv studia gymnasijní absolvoval filosofickou fakultu při české universitě, na níž byl r. 1883. povýšen za doktora filosofie. V roce 1895. habilitoval se za docenta srovnávacího jazykozpytu a ethnografie. Za tou příčinou pobyl i na universitě lipské a konal studia na universitě berlínské, mnichovské a curyšské. Zesnulý byl pracovníkem zdatným a bystrým. Doklady bohatého fondu duševního jsou články a rozpravy, uveřejněné ve Zprávách Král. české společnosti nauk, Athenaeu, Listech filologických, Živě, Paedagogiu, Květech, Osvětě, České revui, Ottově Slovníku naučném a v Zeitschrift für Sprachwissenschaft. Ze samostatných publikací sluší uvésti: Českou mluvnici pro střední školy (2 díly), Úvod do mluvnice, Nákres mluvnice starobulharské, O škole mladogramatické a překlad Indických pohádek. Za nejcennější práci pokládáno jest dílo O původu lidské mluvy, vyšedší takřka několik dní před smrtí jeho. V kruzích vědeckých jest shodně uznávána neobyčejná bystrost auktorova. Veřejnosti nebyl Dr. Kovář neznámým. Národopisnou výstavou stal se populárním po všech zemích české koruny. Byl duší výstavy a jeho usilovné práci nemálo jest děkovati za zdar její. Kovář tu byl ve svém živlu; pracoval dotazníky, agitoval, organisoval a dojížděl na nesčetné výstavky krajinské. Po výstavě věnoval se Národopisné společnosti československé, jež zvolila jej svým tajemníkem; jejího Národopisného sborníku byl hlavním spolupracovníkem. Také my hlásíme se ke Kováři plným právem. Ve spolcích často nastanou doby zlé; v naší Společnosti stalo se tak v létě r. 1891., kdy různé příčiny vyvolaly 14. července resignaci předních členů výboru. Situace byla kritická: finanční poměry neutěšené a výbor nekompetentní ku jednání, poněvadž neúplný. Nám, ve výboru zbylým, nedostávalo se platící mince společenské; nehonosili jsme se ani hodnostmi akademickými, ani zvučnými jmeny. Také Kovář vzdal se úřadu prvního jednatele; přesvědčiv se ale, že není dobře trestati za viny nespáchané, vyhověl naší žádosti a setrval. Vystihnuv situaci pomáhal ochotně radou i skutkem. Nastalo utišení myslí a věci šly zase pravidelně. Za nedlouho potom konala Společnost několik porad o průvodním materialu ku své petici za ochranu starožitných památek. Také tu byl Kovář na svém místě. Snášel material a byv pověřen úkolem, aby celé jednání, velice pestré různými motivy, zpracoval v jednolitý celek, učinil tak s plným zdarem, jak zřejmo z publikování věci v Časopise I. 1. a násl. 25. a násl. Za to vše jest Společnost povinna bývalému jednateli upřímnou vděčností. S Kovářem

žmizel typický zjev. Byl společenským i oblíben ve společnostech. Zbytečných zdvořilůstek i upjatosti vědecké nenáviděl. V užším kroužku brzy se rozveselil a břitkou satirou šlehal všelijaké převrácenosti. Zesnul 14. července po dlouhé a trapné nemoci. Žel, že déle než před půl rokem učiněná předpověď lékařská, jemu utajovaná, takřka na den se splnila. Již již kynoucí lepší budoucnosti nedočkal se. V sobotu, 16. července, pohřben jest na mythický Vyšehrad, jak žádala dceruška asi 6letá, tam, kde pochován i nejmladší synáček. Zemře-li někdo milý, pravívá lid nehledaně s celou srdečností: Škoda toho člověka! Také my tak pravíme o Dru. Emanueli Kovářovi.

Hora Kunětická.

Příspěvek k historii českých památek.

Bedřich Skrbek.

(Dokončení)

Dne 18. dubna 1887., tedy po $4^1/_2$ měsíci od podání žádosti, sneslo se okres. zastupitelstvo v Pardubicích ve své schůzi odložiti vyřízení žádosti musejního spolku v příčině lámání kamene, prozkoumati dříve jakost kamene kunětického a teprve pak usnesení o žádosti musejního spolku učiniti.

Teprve na konci prosince 1887. o ni konečně ve schůzi okres. zastupitelství rozhodnuto nepříznivě. Uvádím zde referát schůze té dle zprávy místního časopisu „Pernštýn“ čís. 101 z roku 1887., kterážto zpráva pro památku doslovně k usnesení výboru musejního spolku do zápisníku jeho schůzí zaznamenána byla. Zní: „Mimo program jednáno o záležitosti používání kamene kunětického za silniční štěrk. Ve schůzi okres. zastupitelstva v dubnu t. r. odbývané čtena žádost musejního spolku v Pardubicích, aby zachována byla naší krajině ta krásná památka, ta ozdoba její, Hora Kunětická; i poukázáno v žádosti, že by snad kámen z jiných lomů se mohl bráti. Tehda stalo se usnesení, záležitost tuto za příčinou prozkoumání (?) odložiti. V dnešní schůzi sděluje okres. výbor výsledek svého zkoumání, jenž pro Kunětickou Horu není nikterak potěšitelný. Kdyby se bral kámen odjinud, nebyl by prý lepší (!), za to však by se zdražil náklad o $^2/_3$ nynějšího nákladu. Mimo to zastaven na Kuněticích lom, nad nímž chlévy před 3 roky se sesuly. Otevřeny-li budou nové lomy, možno lámati ještě na Kuněticích po sto roků kámen, aniž se hradu ublíží, proto navrhuje okr. výbor, **aby i na dále používalo se** kunětického kamene na silnice. Člen okres. zastupitelstva, starosta města p. Leopold Werner, projevuje nad tím své politování, že nelze jinak si odpomoci. Hlasuje se pro návrh okres. výboru a ten se přijímá, a tak bude se Kunětická Hora rozvážeti po silnicích dále, a to tak dlouho, až srovnána bude se zemí a pozdější potomstvo vy-

právěti si bude, že v těch místech někdy byla vysoká, homolovitá hora, na jejíž temeni stával slavný druhdy hrad; předkové pak že hrad ten po silnicích rozvezli."

Výbor musejní ve schůzi konané dne 29. prosince 1887., vyslechnuv jednatelem podanou zprávu tu s velikým roztrpčením a s dojmem nad míru trapným, vyslovil nad usnesením tím své hluboké politování, i snesl se zaslati všem korporacím, které musejní spolek za uchování Kunětického hradu s Horou vyzývaly, po výroční valné hromadě zprávu o krocích musejního spolku v té příčině učiněných a o konečném usnesení okres. výboru pardubického.

Tento neočekávaný nepříznivý výsledek veškeré práce a námahy výboru musejního působil tak na tehdejšího jednatele spolku p. prof. Jos. Wegra, který se vším úsilím o záchranu Kunětické Hory se zasazoval, že ve své zprávě jednatelské ve valné hromadě dne 2. února r. 1888. prohlásil činnost výboru v příčině Kunětické Hory za ukončenou. Leč k podnětu p. J. U. Dra. Antonína Formánka, jenž ve své nadšené řeči doporučoval, aby výbor přes okamžitý neúspěch neustal od práce zachovati Kunětickou Horu s hradem a vyslovil za souhlasu všech přítomných odůvodněné podivení, kterak užívání jiného kamene bez praktické zkoušky se zhola okres. zastupitelstvem pardubickým odsoudilo, a kterak může okres. zastupitelstvo říci, že spůsob, jakým se nyní lámání kamene na Kunětické Hoře provádí a provozovati dále bude, starožitnému hradu úplnou zkázou nehrozí. I tlumočil jménem celé valné hromady, aby výbor musejního spolku nepřestal na dráze započaté pracovati a staral se o to, aby především pardubický okres. výbor z Kunětické Hory kámen nebral, anebo aspoň na jiné straně hory nový lom otevřel.

Ve výborové schůzi dne 20. února 1888. přijata s potěšením na vědomí soukromá zpráva, že velesl. zemský výbor král. Českého slíbil k regulaci Labe bráti kámen z nových opukových lomů od Vysoké nad Labem. V dalším pak jednání usneseno soukromou cestou působiti u jednotlivých členů okres. výboru zdejšího k tomu, aby náhledy okresního výboru o dobrotě a láci kunětického kamene vyvráceny byly.

V březnu r. 1888. zaslán dotaz členu zem. výboru p. Dru. Albínu Bráfovi, kterak s memorandem musejního spolku v příčině zachování kunětického hradu Jeho Exc. nejvyš. maršálkovi zemskému podaným se naložilo, na kterýž došla od velesl. zem. výboru království Českého zpráva o daném nařízení, jímž se techn. oddělení zem. výboru ukládá, by se na nejnutnější spotřebu kamene kunětického při stavbách zemských obmezilo, po případě zcela ho opomenulo a s úspěchem nové lomy dále hledalo. Bohužel, že nařízení toho málo dbáno. Baronu Draschemu zaslán v březnu téhož roku děkovací přípis za darovaný sbírkám musejním diamant spolu s prosbou, by se i ochráncem kunětického hradu státi ráčil. Na podzim pak roku toho vyslána k němu do jeho letohrádku pod Kuněticemi dle dřívějšího usnesení tříčlenná deputace a odevzdala mu pamětní spis, sepsaný v řeči české s připojeným německým překladem. v příčině záchrany

Hory Kunětické s hradem věkům budoucím, v němž vytčeny nejpotřebnější opravy spolu s udáním jich nákladu. Deputace, jak to již bývá, byla od majitele velmi vlídně a blahosklonně přijata a vyslechnuta, ale po její návratu zůstalo zase vše při starém.

Dosavadní postup a výsledek celého jednání o Kunětické Hoře oznámen potom 6 okolním obecním a 2 okres. zastupitelstvům, které se o záležitost tu zajímaly.

Velesl. c. k. ústřed. komise pro zachování uměl. a histor. památek, kteráž o všech krocích zpravována byla, vyslovila musejnímu spolku za práci, již podnikl na ochranu kunětického hradu, své plné uznání.

Ve schůzi výborové dne 15. června 1889. hovořeno, působiti na vrchního správce velkostatku, aby porouchané zdivo na Kunětické Hoře směrem k Sezemicům opraviti dal.

Ve výborové schůzi, konané dne 16. října 1890., stěžováno si, že městská rada v Pardubicích, nevšímajíc si více vyzvání mnohých obcí a okres. zastupitelstev, jakož i nesčetných jiných žádostí a usnesení, aby kamene kunětického ke stavbám a dlažbě se neužívalo, a tím památný hrad se neničil, sama nyní u veliké míře kámen kunětický kupuje a jím dláždí. Po delším rozhovoru o věci tak důležité požádáni byli tři přítomní městští radní, aby sami hleděli u městské rady působiti v tom smyslu, by pamětliva svých starších usnesení a žádostí musejního spolku, vystříhala se pro příště býti jedním ze spolupracovníků na pádu kunětického hradu a ohlédla se po jiném, lepším, třeba dražším, avšak trvanlivějším kameni (litický, choceňský, spitovický a zdechovický kámen se připomíná).

Od té doby po odchodu bývalého jednatele spolku musejního na nové působiště neučiněno na záchranu kunětického hradu po celá tři léta ničeho. Teprve zase ve schůzi výboru dne 3. listopadu r. 1893. učiněn návrh, aby byl okresní výbor v Pardubicích znovu požádán, by od štěrkování kamenem kunětickým upustil.

Když pak r. 1894. vydal velesl. výbor zemský ke všem okres. zastupitelstvům oběžník, v němž vybízel, aby šetřeny byly památky stavební, a ukládal za povinnost, aby tam, kde tak se neděje, bylo mu učiněno o tom oznámení, odhodlal se výbor musejní upozorniti zemský výbor na ponenáhlé ubývání velecenné památky — Hory Kunětické.

Zvěděv též výbor musejní, že v zasedání zem. sněmu království Českého na počátku roku 1895. přikázána byla zem. výboru petice v příčině opravy hradu kunětického podaná dle všeho c. k. ústřední komisí pro zachování uměl. a histor. památek, přidružil se k této petici, žádaje hlavně za působení k tomu, aby lámání kamene přestalo, a aby zakročení to větší váhy nabylo, požádáno za podání podobných žádostí 12 městských museí, 4 spolky musejní, 15 městských rad a 8 okres. výborů na východě Čech, sl. Společnost přátel starožitností českých, sl. Klub českých turistů v Praze i odbor téhož Klubu v Pardubicích, které všecky dle došlých zpráv podobné petice podaly. Jak známo, vyhověla i Společnost přátel starožitností českých

tomuto vyzvání a podala důtklivou žádost k sl. Archaeol. komisi při zemském výboru, žádajíc za bezodkladné její vyřízení. (Žádost tato otištěna v spolkovém časopise „Společnosti" v roč. III. na str. 124.)

Za toto rázné zakročení a podporu snah musejního spolku v Pardubicích vzdány byly Společnosti povinné díky s prosbou, aby ve věci té laskavě i dále působeno bylo a další zprávy o postupu s výborem musejním se sdělovaly.

Nenadálý nepřítel vyskytl se snahám musejního spolku na sklonku roku 1896. Aby míru zhouby na Hoře Kunětické dovršil, **položil okresní výbor** pardubický, nemoha se dohodnouti se správou velkostatku o dodávku štěrku, na denní pořádek schůze okres. zastupitelstva dne 28. prosince 1896. **návrh na vyvlastnění části Hory Kunětické** k zařízení vlastních lomů na štěrk pro potřebu okresu. Dozvěděv se o tom na dva dny před schůzí výbor musejní, nemeškal podati proti tomu následující memorandum:

Slavné okresní zastupitelstvo!

Již po dvanáct let dovolává se spolek náš jako bdělý strážce památek po předcích našich v okresu zdejším u různých instancí záchrany historicky památného hradu kunětického, který vůčihledě před našima zrakoma rok od roku mizí a propadá zkáze, takže, nebude-li zhoubnému lámání kamene učiněna v čas přítrž, jest blízka doba, že památná Hora Kunětická rozvezena bude po silnicích, a potomci naši ukazovati si budou pouze místo, kde stávala.

K zakročení sl. c. k. centrální komise pro zachování památek uměleckých a historických ve Vídni podařilo se přiměti sl. erár, že koncem r. 1887. lom svůj na Hoře zrušil a béře štěrk na silnice své ze Spitovic, kterýž jakostí svou předčí snadno větrající a se rozpadávající čedič. Leč co platen úspěch tento, když v druhém lomu láme se kámen dále se zimničným chvatem. Aby i tomu přítrž se učinila, podnikl spolek náš ve směru záchrany hradu kunětického novou akci, která setkala se roku loňského u všech musejních a archaeologických spolků, obecních i okresních výborů sousedních měst a jiných korporací s největším účastenstvím, i podáno za příkladem spolku našeho v té příčině velké množství petic k sl. sněmu království Českého. Petice ty odevzdány byly sl. Archaeologické komisi, zřízené při sl. výboru zemském, k novému šetření a k vyjednávání s příslušnými orgány.

I sl. zastupitelstva okresu zdejšího, kteréž jest největším dosud ještě odběratelem kamene kunětického na štěrkování silnic okresních, dovolával se spolek náš několikrát, aby přestalo štěrk ten odebírati a opatřovalo si ho odjinud, buď ze Spitovic neb z Litic — leč dosud bezvýsledně.

Tím více překvapen byl spolek náš úmyslem sl. okresního výboru vyvlastniti část Hory Kunětické pro okres ku zřízení štěrkového lomu, kterýž návrh položen na program zítřejší schůze sl. okresního zastupitelstva. Neváháme proto na obranu této

drahocenné památky poznovu pozvednouti hlasu svého k zástupcům okresu, který vždy honosíval se svou probudilostí a vlasteneckým uvědoměním, a spoléháme, že budou si vědomi povinností svých k národu i k historii a jako instituce samosprávná osvědčí se aspoň takovými ctiteli našich historických památek jako stát sám a nedopustí, aby takový důležitý pomník bývalé slávy naší vzal za své, ano že ani nedopustí, aby se o takovémto návrhu vůbec jednati mohlo a že podá nám tak sl. okresní zastupitelstvo pomocné ruky své a přispěje, aby památná Hora Kunětická i s hradem věkům budoucím zachována byla.

Z výboru musejního spolku v Pardubicích,
dne 27. prosince 1896.
(Následují podpisy členů výboru.)

Leč přes tento důrazný protest a energické hájení žádosti musejního spolku některými městskými členy okres. zastupitelstva **odhlasováno, že se k vyvlastnění přikročiti má.**

Vzhledem k tomuto trudnému výsledku usnesl se výbor musejní upozorniti na úmysl okres. výboru sl. Archaeol. komisi při výboru zemském zřízenou se žádostí, aby jednání v příčině záchrany hradu kunětického urychlila, a dále za pomocné přispění požádána sl. Společnost přátel starožitností českých a slov. p. poslanec Karel Adámek, známý ochránce našich starých památek. Mimo to zpravena o tom také c. k. ústřední komise pro zachování uměl. a histor. památek. Slovutný p. poslanec Karel Adámek v 8. schůzi sněmu království Českého dne 9. února 1897. vyhověl ochotně vznesenému naň úkolu a při druhém čtení zprávy komise rozpočtové o zprávě výboru zemského stran petice výboru musejního spolku v Dašicích v příčině zachování a opravy kunětického hradu (kam se podělo ostatních za stejným účelem podaných 40 petic z jiných měst, nebylo dosud nikde slechu), ujal se s celou vřelostí osudu drahé nám Hory Kunětické, poukázav na důležitost její záchrany. Vzdor tomu schválen návrh rozpočtového výboru, aby se stran subvence žádané na restaurování hradu přešlo k dennímu pořádku, ale aby zem. výbor, slyšev Archaeologickou komisi zemskou, vešel u vyjednávání, jaká opatření měla by se státi, aby hrad aspoň v nynějším stavu byl zachován. Rozhodnutí to značí asi tolik, jako nový odklad do nedozírné budoucnosti, neboť ač rok již zase uplynul, přece se strany zemského výboru žádná opatření na zachování hradu se nestala. Bude-li se dlouho otáleti, zachování hradu nebude pak vůbec již možným, neboť než k nějakým rozhodným činům dojde, nebude dávno již po hradu tom památky a zmizí jako malebná Lichnice na Čáslavsku.

Zatím dohodl se okresní výbor pardubický se správou velkostatku pardubického a uzavřel s ní smlouvu o dodávce štěrku a následkem toho od zřízení samostatných lomů na Hoře Kunětické upustil.

Mezi tím nepřestával výbor musejní v denních, krajinských i odborných listech poukazovati stále na vandalské ničení Hory Kunětické

i hradu a brzkou jejich zkázu a upamatovávati všecky odběratele kamene kunětického na jejich vlasteneckou povinnost. „Historie bdí a píše: Běda tomu, kdo vinen bude zkázou Hory Kunětické!“ V takovém tónu vyznívaly varovné jeho hlasy.

Tu hnulo se konečně i svědomí okres. výboru pardubického, že rozhodl se, aby vina úplné záhuby historické této památky nepadla na něho, ve schůzi své na počátku prosince m. r. konané jednomyslně na tom, aby nebyl již odbírán kámen ku štěrkování okres. silnic z lomů na Kunětické Hoře. Usnesení to radostně bylo přijato od výboru musejního i ode všech přátel našich starých památek. Avšak radost ta netrvala dlouho. Sotva že vyskytla se zpráva ta v novinách, nemeškala správa velkostatku upozorniti okresní výbor na vzájemnou smlouvu, na kterou okresní výbor při svém rozhodnutí zapomněl a která teprve za 2 léta vyprší, dle níž jest okresní výbor zavázán odebrati ročně 1500 m³ štěrku, jinak by správou velkostatku cestou právní na dodržení smlouvy donucen byl. Musí tedy okres. výbor ještě plná dvě léta Horu Kunětickou po silnicích rozvážeti, poněvadž není žádné naděje, že by ho baron Drasche ze smlouvy té propustil.

Nicméně zřeknutí se okresním výborem kamene kunětického značí, byť i ne okamžitý hmotný, přece velký mravní úspěch pro musejní spolek, neboť v okr. výboru ubývá jeden z nejhouževnatějších zastanců a z největších odběratelů čediče kunětického. Tak tedy po 13 letech neoblomnou vytrvalostí svou dospěl musejní spolek k tomuto potěšitelnému výsledku. Přes všecka sklamání, nehledě, že hlas jeho byl hlasem volajícího na poušti, nedbaje mnohdy nezdarů a neúspěchů ve svých krocích, přece nezmalomyslněl, ač k tomu nebylo daleko, nelenil a pracoval neunavně, stále a stále klepal zde i onde, důvěřuje pevně, že uhodí jednou hodina, kdy roztaje nepřístupná ledová kůra u mnohých našinců, jež brání jim, aby s celou láskou a vřelostí přilnuli k našim starým památkám. (Obr. 39.)

Nyní zbývá již jen jediný ničitel Hory Kunětické — majetník baron Drasche sám. Snad i on konečně z loyality a úcty k Nejjasn. panovníkovi jako k dřívějšímu pánu panství pardubického přestane na dobro s lámáním kamene a vyrovná se předchůdcům svým, slavným Pernštýnům, nejen bohatstvím, ale i šlechetností a velkomyslností kavalírskou. Nepatrný zisk, plynoucí z lomů nynějších, nahradí mu daleko více, upraví-li na hradě některá stavení v přiměřeném slohu na restauraci a zřídí-li v nich noclehárny pro turisty. Též historické museum ve hradě zřízené mohlo by býti nemalým zdrojem příjmů. Nový lom pak možno otevříti v lese u silnice k Srchu vedoucí.

Aby pro každý případ hrad na ten čas, dokud pomoc nějaká nepřijde, na straně západní prozatím dalšího ničení ušetřen zůstal, podal k mému upozornění nově jmenovaný konservator okresu pardubického, p. architekt Boža Dvořák, společně s korrespondentem p. Václ. Divišem-Čisteckým z Šerlinku dne 15. května t. r. slav. c. k. ústřed. komisi o nynějším stavu Hory Kunětické stručnou zprávu, připojiv k ní zároveň fotografii zřícenin hradu se strany západní. Na základě zprávy té požádala slav. c. k. centrální komise, jak přípisem ze dne

31. května t. r. p. konservatorovi oznámila, barona Drascheho, by neprodleně zastavil veškeré práce lamačské na západní straně Hory. Mimo to zpravila o této záležitosti též zemský výbor království Českého, s nímž v příčině zachování kunětického hradu již dlouho ve spojení stojí, i vytkla opětně, že zajištění a zachování hradu toho jedině za intervence země, pokud se týče zakoupení jeho ze zemských prostředků by možno bylo, ježto by prý baron Drasche, soudě dle dřívějšího s ním vyjednávání, sotva as ochoten byl, aby ku přáním centrální komise v plné míře svolil. Neujme-li se tudíž hradu nynější jeho majitel, bude povinností sněmu království Českého, by nařídil zemskému výboru, aby on sám

Obr. 39. Hora Kunětická před r. 1645.
Rytina Václava Hollara.

zakročil a tento památný korunní hrad z prostředků zemských za podpory říše zpět zakoupil a před úplnou zkázou zachránil. Po úpravě hradu dle výše podaného návodu a otevřením nového lomu u silnice k Srchu by se zajisté kapitál dostatečně zúrokoval a na opravu veřejnými sbírkami a vybíráním vstupného od návštěvníků hradu sešlo by se dosti. Při restaurování mohl by zemský výbor použiti bezplatných sil z donucovacích pracoven v Pardubicích a Opatovicích.

Kéž bychom brzo mohli podati veřejnosti zprávu o rozhodnutí, že Hora Kunětická bude zachována věkům příštím! [1])

---

[1]) Redakce vzdává vřelé díky laskavé ochotě příznivcům časopisu, kteří zapůjčili obrázky k reprodukcím pro článek páně Skrbkův: slav. musej. spolku v Pardubicích za plán hradní, p. kustodu Fr. A. Borovskému v Praze za akvarel Manesův a rytinu Hollarovu, p. B. Brixovi, J. Kadetovi a Jos. Pírkovi, dvor. fotografu vév. Nassavského v Pardubicích, za fotografie.

K dějinám Zlaté stezky.

L. Domečka.

I. Pře Jakuba Černína z Chudenic s Prachatickými.

O při Jakuba Černína s Prachatickými vypravuje Frant. Sláma v „Obraze minulosti starožitného města Prachatic" (str. 57 a 58). Jinak poněkud nežli Sláma líčí událost tu latinský list Jakuba Černína z r. 1573., uložený v zámeckém archivě jindřichohradeckém. Obsah jeho jest tento: Jakub Černín z Chudenic, pán na Lišťanech a Vlachově Březí, poslal úředníka svého Lazara z Klemhemplu [1]) s pěti vozy, pěti koňmi a s tolikéž lidmi pro sůl do Pasova. Prachatičtí, jejichž mýto na Zlaté stezce Černín častěji proti jejich výsadám objížděl, zvěděvše o tom, poslali proti úředníku jeho, [2]) když z Pasova se vracel, několik svých hlídačů, aby obrátili jej na silnici prachatickou. Lazar z Klemhemplu dostav zprávu o tom, co se proti němu chystá, a obávaje se prachatických hlídačů, uchýlil se do Volar. Odtud vyzval svého pána, aby hájil svého statku před Prachatickými, jinak že jej oloupí, a že ve Volarech bude ho očekávati. Jakmile o úmyslu Prachatických Černín zvěděl, hněvem popuzen, hned svolal zvonem poddané svého města (asi Vlachova Březí), ku 32 osobám, a zbraněmi je opatřil. Sám pátý na koni a ozbrojen vydal se s nimi do města Volar r. 1573. [3]) Když v Prachaticích dověděli se, že Jakub Černín vypravil se proti jich hlídačům a že raději zbraní chce se hájiti, nežli by si sůl s povozy a koňmi dal pobrati, byli rychle měšťané svoláni a někteří z nich ozbrojeni vytáhli proti Černínovi a u vesnice Kratušína se s ním setkali. Tu vytýkáno mu bylo od městské rady prachatické, proč odvážil se cestu zakázanou a odsouzenou obnovovati, a se svými poddanými v době míru proti nim se strojiti, a spolu mu oznámili, že sůl a vozy jsou mu zabaveny, a on i s poddanými jest zajat. Černín vida, že přesile neodolá a pohnut domluvami, poddal se Prachatickým a žádal, aby koně a poddaní jeho byli propuštěni, že se s vozy do nejbližšího místa Záblatí uchýlí. I propuštěn byl i poddaní jeho od Prachatických, kterým připadlo 23 beček soli s 5 vozy a koňmi.

---

[1]) Sláma jména jeho neuvádí.

[2]) Dle Slámy do Krejčovic.

[3]) »Anno 1573 die supra scripto,« ale v listině den udán není. V regestu, k ní připojeném, klade se sepsání její před 1. června. Sláma patrně omylem udává, že událost ta sběhla se ke konci r. 1572.

Příspěvky heraldické.

I.

Dva erbovní listy ze 16. století.

Th. Antl.

1. Ferdinand I. uděluje šlechtictví Matěji Hůlkovi z Počernic.

1562., 10. srpna, na hradě Pražském. My Ferdinand z boží milosti volený Římský císař, po všecky časy rozmnožitel říše a Uherský, Český, Dalmatský, Charvatský ꝛc. král ꝛc.

I jsouc My mnoho hodnověrných svědectví spraveni, kterak Matěj Hůlka, poddanej náš v království našem Českém, věrný milý, až posavád v stavu svém poctivě se obcházel a zachovával, a napotom, aby tím lépe a poctivěji stav svůj vésti a živnosti své hleděti mohl, pro služby jeho poddané, kteréž nám učinil a napotom i s synem svým tím volněji činiti bude motci a povinnen bude, s dobrým rozmyslem, našim jistým vědomím a s raddou věrných našich milých mocí královskou v Čechách témuž Matějovi Hůlkovi a dědicům jeho, řádně a manželsky pošlým, ty kteréž již nyní má aneb ještě jmíti bude, obojího pohlaví, po věčné časy z štědrosti naší císařské půjčujem a dáváme erb neboližto znamení vladyctví, totiž štít na příč všecken po straně od vrchu až do spodku rozdělený, levá spodní bílá neb stříbrné barvy, v níž hůlka se třema zelenými lístky neboližto pupenci jest, druhá (strana) pak polovice, modré neb lazourové barvy, v kteréž puol vola žlutého neb zlatého, předními nohami vynikajícího a k pravé straně obráceného s rohy, se vidí. Nad tím nade vším kolčí helm a okolo něho přikrývadla neboližto fafrnochy, po pravé straně žluté aneb zlaté a modré aneb lazourové barvy, a po levé bílé neb stříbrné a též modré neb lazourové barvy z obou stran potažené doluov visí. Nad tím nade vším punt neboližto točenice týchž barev s rozletitými feflíky, z kteréž puol koně bílého, majíce přední dvě kopyta žlutá neb zlatá k pravé straně k skoku obrácený, jakž to všecko vtipem umění maléřského světleji uprostřed listu tohoto barvami jest vymalováno a vysvětleno. A kteréhožto erbu a vladyctví znamení jmenovaný Matěj Hůlka nyní i na budoucí časy při všech rytířských činech buďto přísných neb kratochvilných užívati má a motci bude, totiž v bitvách, honbách, kolbách, na korouhvích, praporcích, pečetech, sekrýtech a hrobových kamenech i na všech jiných náležitých a poctivých místech, takž jakž toho jiné vladyky v království našem Českém i v jiných zemích našich užívají, buď z práva aneb z obyčeje, chtíce tomu, aby se týž Matěj Hůlka i s dědici svými od něho řádně a manželsky pošlými, ty kteréž nyní již jmá aneb ještě jmíti bude, obojího pohlaví, z Počernic psal a psáti mohl. Protož přikazujem všem poddaným našim, kteréhožbykoli stavu, řádu neb povolání byli, ze všech stavuov království našeho Českého i jiných zemí našich nynějším i budoucím věrným našim milým, abyste často jmenovaného Matěje Hůlku z Počernic, jeho dědice a těch dědicuov dědice za to, což se v tomto magistrátu našem císařském píše, měli, drželi a neporušitedlně nyní i v budoucích věčných časích zachovali, žádných jemu v tom překážek nečiníce ani komu jinému činiti dopouštějíce pod uvarováním hněvu a nemilosti naší císařské i skutečného trestání našeho, dědicuov našich a budoucích králuov Českých; však proto chceme, aby toto naše obdarování jednomu každému bez újmy a škody na jeho spravedlivosti bylo, a na žádného více aby se též obdarování a vladyctví nevztahovalo ani jeho nyní neb nápotom kdo užíti mohl, kromě on Matěj Hůlka z Počernic a dědicové jeho řádně od něho nyní neb napotom jakž vejš dotčeno, splozeni. Tomu na svědomí ꝛc. Dán na hradě Pražském v pondělí den sv. Vavřince léta božího 1562.

Ferdinand m. p. L. S.
Joachim de Nova Domo,
R. Bohemiae cancellarius.

Opis z počátku 17. věku (as 1627.) český, bez malovaného znaku, jest uložen v třeboňském archivu.

2. Rudolf II. uděluje šlechtictví Janu Peldřímovskému,[1]) *pak Václavovi a Šimonovi Výškům, totiž přídomek: z Vyškořic.*

1588., 1. února, na hradě Pražském. My Rudolf II. z boží milosti voleni Římský císař ɔc. ɔc.

I jsouce My mnohých hodnověrných svědectvím spraveni, kterak Jan Peldřímovský, služebník náš při kanceláři komory naší Český, Václav a Šimon Výškové, bratři vlastní, poddaní naši v témž království Českém, věrní milí, až posavád v stavu svém poctivě se obcházeli, a jsouce z mladosti nadepsanej Jan Peldřímovský při též službě naší a on Václav Výšek v službách při dvoře našem císařském u některejch radd a služebníkův našich dobře se zachovali, a nápotom aby tím lépe a poctivěji stav svůj vésti a živnosti své hleděti mohli, protož pro takové jich chvalitebné a šlechetné zachování a věrné služby jeho Jana Peldřímovského, kterýž jest nám tak při též kanceláři komory naší České činil a nápotom činiti povinnen bude, s dobrým rozmyslem naším, jistým vědomím, s raddou věrných našich milých z mocnosti naší císařské, jakožto král Český, předjmenovaným strejcům, totiž Janovi Peldřímovskému, Václavovi a Šimonovi bratřím Výškuom, dědicům jejich řádně a manželsky od nich pošlým, ty kteréž nyní mají anebo jmíti budou, obojího pohlaví, po věčné časy z štědroty naší císařské půjčujeme a dáváme erb neboližto znamení vladyctví, totiž štít na poli na díl rozdělený, z pravé strany polovice štítu modré neb lazourové, v níž pošikem tři štrychy od pravé strany k levé vzhůru obracené žluté nebo zlaté barvy se vidí. Druhá pak polovice téhož štítu bílé nebo stříbrné barvy, v kteréž ve prostřed napříč (břevno) červené nebo rubínové barvy a v něm dvě lilium též bílé nebo stříbrné barvy se tolikéž vidí. Nad štítem kolčí helm, na něm přikrývadla aneboližto fařnochy, po pravé straně modré nebo lazourové a žluté nebo zlaté barvy, a po levé straně červené nebo rubínové, bílé nebo stříbrné barvy dolů potažené visí. Nad tím nade vším koruna zlatá královská, z níž dvě křídla vorličí rozkřídlená vzhůru proti sobě stojící na poli na příč barvami tolikéž rozdělena, jednoho křídla po pravé straně po spodu polovice modré nebo lazourové a druhá polovice svrchní žluté neb zlaté barvy, druhého pak křídla polovice po spodu červené neb rubínové a vrchní polovice bílé nebo stříbrné barvy vynikají, a mezi týmiž křídly ve prostřed lilium bílé nebo stříbrné barvy se též spatřuje, jakž to všecko vtipem a uměním mistrovství maléřského jest ve prostřed listu tohoto vymalováno a týmiž barvami hojněji vysvětleno. Kteréhožto erbu a znamení vladyctví jmenovaní Jan Peldřímovský, Václav a Šimon bratří Výškové nyní i na budoucí časy při všech rytířských činech buďto přístných (!) nebo kratochvilných užívati mají a moci budou, totiž v honbách, kolbách, na korouhvích, praporcích, pečetech, sekrýtech a hrobových kamenech, i na všech jinejch náležitých a poctivých místech, tak jakž toho jiné vladyky v království našem Českém i v jiných zemích našich užívají buď z práva nebo z obyčeje, chtíce tomu konečně, aby se týž Jan Peldřímovský, Václav a Šimon bratří Výškové i s dědici svými, od nich řádně a manželsky pošlými, těmi, kteréž nyní mají aneb ještě jmíti budou, obojího pohlaví z Vyškořic psali a psáti mohli.

./· ./· ./·

Dán na hradě našem Pražském v pondělí před slavností očišťování panny Marie jinak hromnic letha božího tisícího pětistého osmdesátého osmého.

Rudolf m. p.

L. S. Ozvald z Šenfeldu.

Adamus de Nova Doma
s. regni Bohem. cancell.

ad mandatum sacrae C.
Mtis. proprium.

Prostý opis asi z r. 1630. jest uložen v Třeboňském archivu.

---

[1]) Vlastně Jan Kule z města Pelhřímova.

Příspěvky místopisné.

IV.

Soustavný přehled privilegií, výsad a svobod města Blatné.

Josef Siblík.

1. 1489. — 9. listopadu. — Bez místa. Zdeněk z Rožmitála a na Blatné obnovuje, potvrzuje a znova výslovně nadává poddaným svým městečka Blatné svobody a výsady dané a propůjčené jim od ujce svého Břeňka ze Strakonic, ježto list dřívější pokažen a porušen byl. Vedle svobod uvádějí se i pokuty, jichž užívati mohli, jakož i co z čeho platiti. Tak ustanoveno: kdož piva bude vařiti k šenkování, mají dávati pomazného z každého strichu sladu po penízi českém, kterých jde 7 na český groš a čber mláta, ze sudu piva k šenkování odjinud dají groš, z měst. peníz; z každého obruče vína na městě dá vozataj peníz. Mimo to vytýká se v listě i jaké roboty a forování mají měšťané vykonávati, že mají právem města Horažďovic v sudech se říditi a spravovati. Sám rozmnožuje svobody ty dovolením, že měšťan smí své zboží a statek odkázati, komužby se jemu líbilo, jen když týž je na panství osedlý.

Svědkové; Jan Burian ze Švamberka, hejtman na Blatné, Jan starší z Běšin a na Tchořovicích, Jan z Brloha a Vuoseče, Jindřich Jeptiška z Běšin a v Bělčicích, Jan Černý z Mladějovic a v Milčicích.

2. 1502. — 22. března. — Na hradě Pražském. Král Vladislav II na prosbu urozeného Zdeňka Lva z Rožmitála a v Blatné uděluje obyvatelům městečka Blatné první dva jarmarky, aby po škodách, které nedávno skrze oheň vzali, opravovati a bohatnouti mohli. První jarmark na den Božího vstoupení a druhý ten čtvrtek před sv. Ondřejem.

3. 1513. — 14. dubna. — Na Blatné. Zdeněk Lev z Rožmitála a v Blatné ponechává Blatenské při pivovaru, jejž si zřídili, s dřívějším platem. Zároveň dává jim právo, že mohou ještě jiný pivovar obecní si zříditi, luk a polí s platem k obci užívati a rybníky a haltýře k užitku obce dělati. Za haltýře, které zatopil a za místo zastavené dává jim kus potoka od mlýna svého v městečku až do laviček buzických, kudyž do Pacelic se chodí (mimo části kněžské a farní).

4. 1516. — 22. února. — V Budíně. Král Vladislav II. povoluje urozenému Janu Haugvicovi z Biskupic na jeho prosbu, aby mohl zříditi při kostele a faře matky Boží v městečku Blatné kaplanství a ročním platem 40 kop grošův českých je nadati.

5. 1529. — 26. listopadu. — V Linci. Král Ferdinand I. na prosbu uroz. Zdeňka Lva z Rožmitála překládá ten jarmark, který na Boží vstoupení se drží (s osmi dny pořád sběhlými a frejunkem), na jiný čas, totiž druhý čtvrtek v postě, ježto v ten den v okolních městečkách se jarmarkové držívají.

6. 1541. — 25. června. — Bez místa. Adam Lev z Rožmitála a v Blatné potvrzuje práva a privilegie městečku od jeho otce udělená z r. 1489. a 1513.

Nové udělené milosti jsou: Dům, který Blatenští koupili a na rathauz určili, osvobozuje ode všech platův, podělkův a robot, dokud zůstane rathauzem. Některé důchody, platy, jež z krámův a míst nejen při jarmarce, ale také při trzích (před božím narozením a na veliký čtvrtek) jemu náležely, jim ponechává vybírati. Konečně pokuty, jež by uloženy byly z nespravedlivého měření a vážení o těchto jarmarcích a trzích, k užitku obce ze své zvláštní milosti a lásky dává.

7. 1554. — 11. prosince. — Na Blatné. Vilém ze Šternberka a na Blatné potvrzuje tři výsadní listy Blatenským z r. 1489., 1513. a 1541. Vedle osvobození rathouzu ode všech poplatků dává jim lázeň, která při městečku jest a která dříve k zámku i s platem náležela, beze všech platů.

Svědkové: Václav Zmrzlík ze Svojšína na Lnářích, vladyka Oldřich Muchka z Bukova a na Tchořovicích, Jan Běšín z Běšin na Uzenicích.

8. 1563. — 13. srpna. — Bez místa. Zdeněk ze Šternberka a na Blatné oznamuje, že od manželky své urozené paní Kateřiny ze Sudoměře koupil zámek

Blatnou, bývalý to majetek zvěčnělého svého otce Adama ze Šternberka a na Zelené hoře. Listem tímto uznává omyl, který se stal v deskách zemských. Tam totiž zapsána mu byla jako jeho vlastnictví řeka — Buzička řečená — od Blatné až do mlýna buzického. Na odpor Blatenských, — kteří dokazovali, že táž řeka dle privilegia od p. Zdeňka Lva z Rožmitála z r. 1513. jim náleží, — upouští od té řeky a dává jim právo, aby chybu v deskách mohli si dáti opraviti. — Svědci: Jiří Kokořovec z Kokořova a na Šťáhlavech, Jan ml. Kalenice z Kalenic a na Škvoreticích, Zikmund Korbel z Bukové.

9. 1567. — 14. dubna. — Na hradě Pražském. Císař Maxmilian II. potvrzuje městečku Blatné dvojí obdarování, a to: první od krále Vladislava dané uroz. Zdeňkovi Lvovi z Rožmitála na Budíně v pondělí den sv. p. Barbory (4. pros) léta 1514., jímž dovoluje se purgmistru a konšelům v potřebách obecních červeným voskem pečetiti, a druhé od císaře Ferdinanda I. na hradě Pražském ve čtvrtek po Povýšení sv. kříže (17. září) l. 1528. dané panu Lvovi na plat k oltáři sv. Anny v témž městečku Blatné — se všemi svobodami a jinými obdarováními v nich obsaženými.

10. 1595. — 6. března. Obec Blatenská odkoupila od urozeného p. Jana staršího Horčice z Prostého na Bratronicích, Poříčí a Poli rybníček »Bestrev« ležící nad chobotem rybníka »Sádlova« a pod rybníkem, kterýž slove »Velký«, jez oba jsou majetkem obce, za 150 kop grošů míš.

Koupě ta vložena do desk zemských do kvaternu trhového rudého panu Voldřichu Felixi z Lobkovic jakožto pánu dědičnému, jenž dovoluje, aby obec rybníček opět prodati směla, ovšem s jeho svolením.

11. 1595. — 16. června. Voldřich Felix z Lobkovic na Bilině, Kosti, Beřkovicích a Blatné potvrzuje městu Blatné jejich dřívější privilegia a svobody od předešlých pánů jim udělené ve všech punktech a klausulích, které ještě rozmnožuje o následující: Jejich sladovnu, kterou k obecnímu užitku koupili, osvobozuje ode všech poplatků, a svoluje, aby v potřebě své ještě jinou sladovnu na svůj náklad si vystavěti mohli.

Tok vody, kterýž jde volně a svobodně z rybníka »Hodáně« na rybníček »Vdoveček« od jeho otce Kristofora staršího z Lobkovic již platů osvobozený, jim dále povoluje.

Svědkové: Jaroslav mladší Libsteinský z Kolovrat na Hrádku Starosedlském, Jindřich Běšín z Běšin a na Bělčicích.

12. 1601. — 4. října — Na hradě Pražském. Císař Rudolf II. potvrzuje Blatenským na jich prosbu a přímluvu pana Voldřicha Felixe z Lobkovic všecky výsady, obdarování, privilegia a svobody, kterýchž od jeho předků i od předešlých všech držitelův a vrchností téhož městečka dosáhli a zároveň vysazuje Blatnou za město.

13. 1680. — 1. srpna. — V Linci. Císař Leopold I. na poníženou a pokornou prosbu potvrzuje Blatné všecka privilegia, listy, majestáty, výsady, obdarování, nadání, práva od předků svých zvláště cís. Rudolfa II., jakož i dřívějších držitelův vrchností jí daná, a to »jak z ohledu jich Blatenských při neproměnitelném u víry pravé samospasitelné římské katolické setrvání, tak také v čas té ohavné rebelie veleslavnému domu našemu rakouskému s nemalou pochvalou potomkův jich dokázané poddané a poslušné věrnosti.«

14. 1688. — 28. srpna. — Ve Vídni. Císař Leopold I. povoluje Blatné jarmark ten čtvrtek před sv. Havlem, neméně čtyř trhův, které by každý čtvrtek před suchými dny držeti směli, ale beze cla, o něž žádali, ježto by vybírání jeho bylo na újmu obchodu a handlův obecních, též vlastních čelních důchodův a regalií královských.

15. 1747. — 1. února. — V Praze. Maria ovdovělá hraběnka ze Sereni osvobozuje Blatenské od povinností a platův, jež od uroz. Zdeňka z Rožmitála jim vysazené byly v příčině vaření piva, poplatků z něho, poplatků z prodeje domů vůbec, jakož i při berni zemské a z dobytka.

Za to mají následující povinnosti:

1. Na místě 5 grošů z každého městiště budou platiti ročně 64 zlatých ryn. 58 krejc. a $3^1/_2$ peníze.

2. Jako dříve žádné cizí pivo nesmí se do města voziti a kdyby se piva k šenkování nedostávalo, má se bráti z panského pivovaru a nemá se laciněji šenkovati než městské.

3. Platů z dědin, jež jim odpouští, mohou užívati ve prospěch obce; bez tax zůstati mají vrchnosti, kostel a záduší.

4. Robota čtyř ženců zůstává v platnosti; také po

5. mýto vrchnost sama dále vybírati bude.

6. Za masné krámy, jež vrchnost na žádost řezníků vystavěla, budou tíž i dále ročně 12 R. do důchodů panských platiti.

7. V příčině práva soudního říditi se budou právem města Horažďovic; než dědin bez svolení vrchnosti nesmějí prodati, leč by místo sebe ten, jehož se týče, zaopatřil takového, který by se vrchnosti líbil.

8. Konečně svobodno zůstává odkaz učiniti komukoli, jen když týž na panství bydlí.

16. 1747. — 12. února. — V Záblatě v Uhřích. Milota hrabě Sereni souhlasí se všemi změnami, jež jeho máti Marie hraběnka ze Sereni měšťanům blatenským v příčině jich povinností učinila.

17. 1757. — 26. března. — Ve Vídni. Císařovna Marie Terezie propůjčuje městu Blatné dva nové jarmarky, a to na sv. Víta a v pondělí po sv. Hyeronymu.

18. 1758. — 29. srpna. — Ve Vídni. Táž potvrzuje všecka privilegia města Blatné.

19. 1785. — 12. září. — Ve Vídni. Císař Josef II. obnovuje potvrzení městu Blatné na nové dva jarmarky, které mu od mateře Marie Terezie povoleny byly.

20. 1793. — 22. listopadu. — Ve Vídni. Císař František I. potvrzuje všecky svobody Blatné.

Všecka tato privilegia až na ono hraběnky Sereniové a Miloty, syna jejího, jsou psána na pergameně a ověšena pečetmi. Novější od Marie Terezie počínajíc jsou německá.

Vyznání v příčině jistého vidění r. 1703.

Václav Diviš-Čistecký.

Z listinky v mém majetku se nalézající dovídáme se, že dne 8. listopadu 1704. vyřízen byl examen Jakuba Ducháčka, poddaného panství rychmburského, vězně v zámku pardubickém, v příčině jistého vidění v přítomnosti p. Václava Ant. Trochopœusa a Martina Štejmice. Na otázku, jaké a kdy vidění měl, když ve vězení šatlavním při právě města Pardubic 1703. seděl, vypovídá Jakub Ducháček toto:

»Ponejprv v neděli na pondělek (však nevím, kolik to téhodnův jest) mého otce bratr jmenem Václav, před 2ma lety ze světa sešlý, asi před půl noci s jedním pacholátkem 9letým, a podruhé se nepamatuji, kdy se mně ukázal a potom 4leté dvě pacholátka ke mně přišly.« — Otázku, jak ta duše vyhlížela, zodpovídává takto: »Když ke mně ta duše přišla po obakráte, já jsem spal, tu jsem cejtil, jakoby mně někdo do levého boku uhodil, a do ucha, abych vstal, křičel, na to jsem procejtil, a když jsem se tuze ulekl a všechen třásl, to pacholátko mně pravilo: nelekej se nelekej, a v tom také ten duch rozprávěl temným hlasem, jako ňáký malý pacholátko, a pravil při prvním vidění, abych dal mši svatou sloužiti za mýho strejce, a že ke mně podruhé přijde, a posadil se mně na ruku a potom v okamžení přes mně překročil, mně na obouch rukouch toto znamení vypálil s prsty do špetky zavřenými, též před tím pravil, že mně dá na znamení, a se (sic) zmizel, a také v tom prvním vidění duch mého strejce

a to pacholátko oba bílý byly. Když se zmizely, cejtil jsem smrad jako ze síry. Podruhé když přišel, měl obličej, jako v svém živobytu, tu jsem, jsouce také světlo od blesku, ho poznal, tu mně pravil že mu těžce pomaháme, abych dal ještě jednu mši svatou sloužiti k svaté Trojici na panství rychmburském a na ni ještě vyprosil, a chodil se u nás pod jeden jeřáb (kde nebožtík ptáky chytával) každý večer modliti, a na to se hned ztratil i s tím pacholetem, tu také oba byly bílý.« — Na dotaz, takyli bolest při vypálení těch znamení cítil, a co jsou ty 2 pacholátka říkaly, které k němu 4leté přišly a jak vyhlížely, vypovídá Ducháček: »Ani při — ani potom po vypálení těch znamení jsem bolesti žádné necítil. Pokaždé říkaly, abych se panu Bohu modlil, a taky pokaždé mně něco (jako kroupa jest) do huby daly, to bylo sladký a jako kapka vody se rozplynulo, byl při nich blesk jakoby loučí svítil, a já se na ně dobře podíval a viděl, že velmi krásné byly, až na ně milo hledět bylo, tu mně nic hrozno nebylo« Další otázky, takyli pak ta duše po vykonání sv. mší jemu poděkovala a co více jemu v tom vidění mluveno bylo, konečně mohlli by na to všecko bez ublížení duše v nastalé potřebě přísahu vykonati, — odpovídá: »Neděkovala mně za tu první mši svatou, a pravila jenom, že jí těžko pomaháme, a to co sem vyznal. Ponejprvé mně to malé pacholátko pravilo, abych řekl na ráno J. M panu hejtmanu zdejšímu, aby za svý nepřátele, kteří jej otraviti chtějí, 3 mše sv. dal sloužit. Na to všecko mohl bych bez ublížení mé duše přísahu učinit.« —

Toto vejš psané, slovo od slova na papír uvedene vyznání vědomě utvrzují purkmistr a konšelé JMC. města Pardubic nad Labem s přitisknutím pečetě městské, actum anno et die ut supra. —

Z předeslaného není ovšem jasno, pro jaký delikt Ducháček vězněn byl; že však byl asi náležitě prohnaný šibal, prosvítá z jeho konečného líčení chytristickou vypočítavostí pointovaného, jímž doufal nabyti vděku u všemocného hejtmana tím, že jej jaksi mimoděk varoval před domnělými úklady travičů, kteří sotva v skutečnosti existovali.

Instrukce kostelníkům a „kapelníku“ v Jenišovicích, daná od vrchnosti r. 1782.

Jan Hójek.

1. Za potřeby usouděné hned od J. Vys. Exc (titul) pana hraběte, pána pana Karla Josefa hraběte Desfours v roku 1773., nyní v Pánu odpočívajícím, spolu od nyní panujícího vysoce urozeného pána, pana Františka hraběte Desfours, pána nad panstvím velkorohozeckým atd. (tit.), u přítomnosti faráře jenšovského, ten čas Jana Nep. Chaloupky, aby příkladný pro pořádek služeb božích prostředek se vynalezl a schodek skrze kapelníka při chránu Páně sv. Jiří v Jenšovicích vynahrazen byl, pročež, aby to dávno usouděné zřízení a pořádek pro čest a slávu Boha nejvyššího v skutek uvedeno bylo, s strany vrchnostenské a patrona ustavuje se budoucně, aby krom dvou kostelníků třetí kapelník [byl], který obzvláště čistotu chrámu Páně, jako oltářův, ornátův, bílého odění v správě, v počtu inventářním starostliv ě opatrovati povinen bude, ouhlavní I. povinnost (sic), za kterou od chudé záduši hned první od chalup ležící kousek polí asi pro 6 čtvrtcí darmo požívati má.

2. povinnost bude, aby nepohodlnost přestala a skrze hledání kostelníka rychlého příhodu, nebezpečenství spasení neb mdlého dítěte neb náhlého nemocného, času zmařenému se zamezilo (!) skrze potřeb přichystání, bude vždy kapelník klíč dobře uložený zachovávati a vhodně dle potřeby světlo chystati, aby duchovní promeškání se nepřihodilo, dle možné pilnosti se vynasnaží. Proto ten prve kostelníkům daný groš 3 kr. z toho ohledu jemu samému patřit bude.

3. On kapelník světla [k] užitku chrámu Páně dle nařízení hraběcího prodávati bude a dle svého juramentu pilně na světlo to dle v ruce majícího registříku pořádnost mezi voskářem a ním od času do času povede a s oučty (!) jako za

4. povinnosti obzvláštní při rozsvícení a shášení na oheň pozorlivostí vší se vynasnaží a dle možnosti chrám Páně ode všech škod, a jako i druhý kostelníci, chrániti má.

5. Kostelníci svůj tejden zachovávati budou, za které povinnosti se jim ty pole při kostele jen z platu, co extraordinarium se dávají a budou, jak prvé, k oblíkání duchovního, k zvonění, [v] kostelu v jednom každém týdni jednou vymítání a k čistotě zachováni dle tejdne zavázáni, kromě jen že klíč vždy v rukou kapelníka po vykonání své povinnosti pozůstati muší pro příhodu; kapelník pak oltáře vomítati a ty bílý převlíkati muší, jako i jiný správy komží a jiných oděvů služebních opatrovati má.

6. Od zvonění pak, kostelníci, pak kapelník mezi sebou [počet] pořádek učinit mohou, kromě nedělního a svatodušního času jen kostelnická povinnost bude, však od funusů stejným dílem plat sobě rozdělejí, jakož i od kopulací.

7. Kolledy v pořádku postupním, tak že jeden kostelník jeden, druhej druhej den s duchovním vykonávati povinnen bude a mající pokladnici jen kostelníci se dělit budou, kapelník pak doma pro příhodu vostane.

Poslední: V neděli a ve svátek všickni v kapli a chrámu Páně se vynajíti povinni budou, jak pro pořádný posluhování, tak aby důvodům, mluvení a jiným nepřináležejícím mravům, křiku dětinskému a darebným věcem zamezeno bylo a kněz v službách božích a jiný nábožný lid v pobožnostích vytržen nebyl, všichni proti hojné odplatě boží pozorlivost, počestnost dobrým příkladem a mírným napomínáním, slušné katolickému křesťanu, se co nejvíc vynasnaží, jako kdyby jednomu neb druhýmu to dobře pro čest a slávu boží vyměřené zřízení se nelíbilo a skrze rozmlouvání, opovrhování, mzdy malé, vejstrahy druhému, posměšky, neb na jakkolivek učiněnej spůsob roztržitosti se přihodilo, ten a ti tím samým služby svej i s nápadem, jejž užívá, sproštěn [bude] a ty jest jednočiná (?) láska pro Boha a bližního svého (!). Jenž se stalo na obzvláštné poručení J. Vys. panujícího V. U. pána p. Frant. Ant. hr. Desfours, pána panství rohozeckého, skrze ten čas zřízeného vrchního direktora na kancelláři rohozeckém, dne 5. listopadu 1782.

Charvátec v okresu libochovském.

Fr. Štědrý, farář v Slavětíně.

(Dokončení.)

Druhá čtyry pole mají obrazy: 1. Rut sbírající klasy. 2. Josue v údolí Gabaon. 3. Šalamoun a matka Bersabe a 4. z nížto se narodil Ježíš, jenž slove Kristus.

V kněžském kůru od oblouku vítězného počínajíce: 1. Judit v ležení assyrském. 2. Na slova Isaiáše VII. 14. Aj panna počne... 3. Hořící keř. 4. Duha po potopě světa se objevivší.

Druhé oddělení obsahuje: 1. Vyzvědači vracející se ze země kananejské. 2. Prut z kořene Jesse. 3. Posvěcení chrámu Šalamounova a 4. Abrahám a Sára v Egyptě.

V polích nad samým hlavním oltářem jsou symboly Panny Marie: holubice, dennice a měsíc. Dárcové či nakladatelové těchto obrazů byli: Frant. Bartoň, druhdy farář zdejší, a Jakub Staněk, purkrabí libochovský.

Při nynější opravě upravuje se nový vchod na zpěvácký kůr se strany severní věže, a chatrná jižní kobka, skrze niž se do kostela vchází, znovu se buduje v slohu gotickém. Portál románský tam se nacházející opraví se, kde byl porušen.

Obr. 40. Porouchaný náhrobek, nalezený v kostele charváteckém.

Kamenná kazatelna, opřená o vítězný oblouk na straně evangelia, jest dílo renesanční. V polovypuklé práci má na poprsníku postavy svatého Václava, Víta, Lidmily a Vojtěcha. (Obr. 20.)

Uprostřed lodi jest hrobka bývalých zástavních pánů Martiněvsi. Má prý pět rakví, o nichž není známo, kterým rodům patří, any se písemné zprávy o tom nezachovaly. Náhrobních kamenův vyzdviženo bylo z dlažby kostelní pět. Vedle výš dotčeného Vilémova z Ilburka, který zůstane na svém místě na straně epištolní v presbytáři, nalézal se na protější straně vedle svatostánku jiný s nápisem českým, již valně sešlý a méně čtitelný .... XXXVIII VMRZEL VROZENY PAN

PAN WILEM Z YLBVRKA. Znak: štít rozdělený, v hořejší polovici půl českého lva k pravé straně obráceného, v dolejší tři hvězdy. Klenot dvě křídla a lev. (Obr. 16.)

Třetí ještě sešlejší co do nápisu: ..na swateho Ssimonisse a Judy umrzela gest ve .... tuto gest pochowána ... proste ... Erb Ilburský jest ještě znáti.

Čtvrtý: Anno domini MCCCCC.... uxor henrici Saydlicz z Ssynfeldu feria t(er)ci(a) post asumpcionis marie virginis... orate pro ea. (Obr. 17.)

Jindřich nebo Hync Sajdlic z Šenfeldu připomíná se v Čechách od r. 1502.—29. Byl purkrabím Vilémovým z Ilburka na Budenicích. Později koupil Zvoleněves a potomci jeho v Čechách došli jmění i úřadů. Na štítě svém paní měla dvé kos, pravá špicí dolů obrácená,

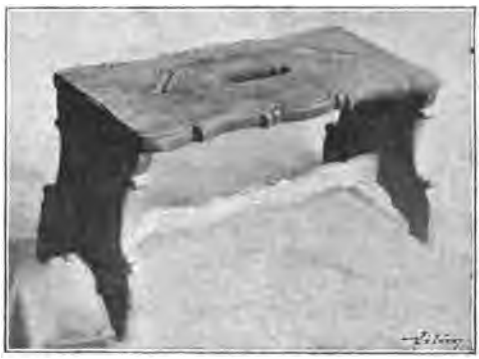

Obr. 41. Úvodní stolička v kostele charváteckém.

levá špicí nahoru položená, uprostřed jakoby zubem opatřená. Postava její polovypuklá s růžencem v rukou se spatřuje. Slula Anna (dle IG. A. 1. kom. reg.).

Náhrobní kámen pátý z opuky s uraženým svrchkem nese tento nápis:

...na Martiniowssy w letech starzy sauczi 52 a w tomto chramv a mistie w Panv odpocziwa . geho dussi pan Buh nass racz mylostyw beyti. (Obr. 40.)

Štít jest rozčtvrcený: první a třetí pole obsahuje štrych pošikem položený, v němž tři růže neb listy znatelné jsou, v druhém a čtvrtém poli lev k levé straně vykračující jest viděti. Uprostřed malý štítek s dvěma meči křížem přeloženými se nachází.

Ještě jednou nalezli jsme tento znak pod okny oratoria v presbytáři. Náleží svobodným pánům z Klebelsberka. Nad tímto dotčeným právě znakem jest zasazena deska pískovcová, v níž jsou dva znaky zobrazeny. Jest pak deska ta zasazena obráceně do zdi chrámové a

nebyla dříve znatelna. Teprv nyní byla očištěna od svého temně zeleného pomalování, jako se dálo se sanktuariem a pomníkem Viléma z Ilburka, o němž byla výše řeč. Jeden z těch znaků náleží pánům z Žeberka, o nichž víme, že sídlili na Mšeně do válek husitských. Byl to Jindřich Slavatský ze Mšena a Aleš, syn jeho. V červeném štítě mají bílý štrych a v tomto tři zelené jetelové listy. Druhý znak jest hřeben o sedmi ostnech a náleží moravskému rodu pánů z Bozkovic. (Obr. 41.)

Nad oběma postranními oltáři jsou dva znaky barvami provedené. Jeden Ilburský na straně evangelia liší se od nynějšího znaku pánů z Eulenburga, jak je Mülverstedt ve svém „Diplomatarium Ilburgense" podává tím, že lev jest v poli modrém, tam zlatém, tři hvězdy v poli červeném, nyní modrém.

Druhý znak protějšího oltáře má štít rozdělený, v hořejší polovici půl slona k pravé straně obráceného a v dolejší polovici hřeben v poli zeleném.

Jest to znak Anežky z Helfensteina, manželky Viléma z Ilburka, která kolem r. 1533. zemřela. (Dipl. Ilburg 477.)

III. Osudy fary charvátecké.

Fara charvátecká byla od r. 1341. až do válek husitských jistě spravována řeholními kanovníky řádu sv. Augustina v Roudnici. Před r. 1400. byl zde Jan farářem, který povýšen jest t. r. 1. června za probošta roudnického. (Emler VI. 23. Conf.) Roku 1406. slibuje Václav farář, že dle vůle Jindřicha z Žeberka na Mšeně a Alše syna jeho konati bude výroční památku za duše předků jeho. (Borový L. Erect. 687.) Po něm byl Martin a 1412. 9. března Pavel, druhdy farář velkopálečský, farářem zdejším. (Emler L. Conf. VII. 47.) Páni katoličtí z rodu Hazmburského, jakož i Půta a Vilém z Ilburka, kteří seděli na Mšeně, hleděli zachovati ráz duchovní správy katolický, ač přímých svědectví o tom není. Roku 1521. byl farářem zde Valentin. (VI. G. A. 1. Reg. kom. soudu.) Katolický farář Jan Matheolus Roudnický zakoušel od Jiříka Žďárského ze Žďáru protivenství. Po něm se připomíná Linhart 1570., který hejtmanem budyňským Štěpánem z Hozlar žalován byl, že by s děkanem budyňským Jeremiášem Brodským v hospodě se bil. (Zem. arch. a Z. Winter Život církevní, 212, 414, 544, 583, 605.) Týž Jeremiáš Brodský dostal se později do Charvátce, jak nápis z r. 1580. na zvonku vížky sanktusové praví. Největší svízele prodělal s podacím pánem farář Sebald Pilsen Krumlovský. Roku 1582. 10. ledna ohrazoval se Hendrych Kurcpach z Trachenperka arcibiskupovi, že fara v Charvátci jeho dědičná jest a že nechce, aby on arcibiskup neb kdo jiný vkládal se v jeho dědictví. (Arch. zem.) Když stal se pánem na Martinovsi Ladislav z Lobkovic, bratr Jiříkův, zdálo se, že lepší časy nastaly duchovnímu zdejšímu. Asi o sv. Havle 1594 přišel sem Sebald Pilsen, dosavadní farář lužecký. Co o něm víme zde i na jiných místech, svědčí, že byl horlivý pastýř stádce svého. To nebylo vhod Mandaleně Lobkovské ze Salmu, manželce svrchu

dotčeného Ladislava, která nejen z obřadů katolických smích si tropila, faráře pomlouvala, až i desátek od poddaných jemu povinný dáti zbraňovala. V r. 1598. odešel do Žebráka. Od té doby až do r. 1627. nemáme o správě duchovní žádné známosti. 24. dubna 1627. svědčí Jan Boreň ze Lhoty na Mšeně, že Jeroným Smicheus z Rycinberka dvě léta mezi osadníky tiše a počestně živ byl. (Vita cleri arcib. arch.) Za Malovců byla fara pustá. Roku 1674. 8. března zvěstuje Matěj Ondřej Hartmann z Klaršteina na Budenicích, hejtman kraje slanského, konsistoři pražské, že uvedl na faru charvátečkou kněze z tovaryšstva Ježíšova. T. r. 16. července obdržel Maxmilian Malovec list od konsistoře, by se fara charvátecká s kmetňoveskou spojila. (Zem. arch.) Opětně fara charvátecká obnovena jest konsist. stvrzením 13. ledna 1699.

Prvním farářem byl Ondřej Josef Popela, rodem Srb Lužičan. Zemřel 1. listopadu 1712.

Po něm Jan Jeroným Tomášův z Košumberka, který vyměnil si r. 1723. faru chržínskou, protože v moru (snad 1680.) panovavším největší obec Radešín vylidněná osazena byla Němci, jimž se třetí neděli německy kázalo, a on německy neuměl. Jiří Schlögel pobyl zde do r. 1728. a potom František Jeroným Bartoň, kněz činný, sedm let zde farářoval. Týž zemřel 1780. 20. února jako děkan kapitoly svatovítské v Praze. Freskové malby jsou jím založeny. Antonín Hippolyt Vlach de Nigro působil od 1737.—1773. Martin Jan Ungricht, nástupce jeho, psal pilně knihu pamětní. Roku 1774. o jeho installací bylo poslední německé kázání. Byl zde do 1785. Po něm František Mann spravoval faru až do smrti 1799. 20. března. Jan Notari, nástupce jeho, zemřel, do roka. Na starém hřbitově nalézal se jeho pomník ve způsobu jehlance. Císař Václav, rodák kouřimský, pobyl zde do své smrti 1821. 17. listopadu. Po něm tu byl Martin Družecký, který odešel na odpočinek do Kutrovic. Václav Straka, Chrudiman, do 11. prosince 1868. a Jan Záveský, rodák radošínský, 6. května 1870. zemřelý, získali si název čestných děkanů. Po těchto nastoupil Frant. Harauš, a když tento odešel na odpočinek, působí zde podnes horlivý farář a k. a. vikář Matěj Dušek.

Řada kaplanů:

1. Václav Bernard 1766.—1774.
2. Jan Kolovrátek, doktor filosofie, 1783.—1784.
3. Jan Notari 1784.—1799.
4. Martin Družecký 1801.—1819.
5. Jan Záveský 1819.—1842.
6. František Harauš 1842.—1845.
7. Edvard Květ 1845.—1849.
8. Antonín Tichovský 1849.—1850.
9. Josef Misler 1850.—1852.
10. Jakob Ludvík 1852.—1858.
11. Karel Jílek 1858.—1867.
12. Matěj Dušek 1867.—1870.

13. Josef Pixa 1870.—1874.
14. František Smetana 1874.—1879.
15. Václav Hedvík 1879.—1883.
16. Jan Hnátek 1884.—1893.
17. Jan Dušek 1893.—1897.

Sjezd českých archaeologů a spolků musejních na Horách Kutných.

Účastníci sjezdu shromáždili se 27. srpna 1898. v Měšť. Besedě kutnohorské k přátelskému večeru, jejž zahájil Kliment Čermák, starosta „Včely čáslavské", uvítav jménem pořadatelstva přítomné, i poukázav na důležitost sjezdu, jenž položen byl do Hory Kutné a koná se na památku stoletých narozenin Františka Palackého, již archeologové čeští nejlépe oslaví ušlechtilou snahou a vytrvalou prací.

Starosta města J. Macháček uvítal přítomné jménem výboru Měšťanské Besedy vzdávaje dík za čest, kteráž městu volbou jeho k sjezdu musejnímu byla osvědčena. Přeje sjezdu i další činnosti zdaru.

Václav Vl. Jeníček, člen výboru „Včely čáslavské", vzpomíná významu zítřejšího sjezdu, cení zásluhy bohatýrského, staroslavného královského horního města Hory Kutné, zvláště pak poukazuje na horlivou a neunavnou činnost městské rady, aby památky slavné minulosti Horské byly zachovány a důstojně obnoveny, přeje zdaru další této její práci a připijí starostovi města.

V neděli 28. srpna po $7^1/_2$ hodině sešli se účastníci v nádvoří Vlašského dvora a vedením prof. J. Braniše a architekta Láblera prohlédli si památné stavby kutnohorské, zvláště chrám sv. Barbory. V prohlídce ostatních památných staveb v Kutné Hoře a Sedlci bylo pak odpoledne pokračováno. —

Dne 28. srpna 1898. konán byl v zasedací síni ve Vlašském dvoře v Kutné Hoře II. sjezd československých museí a přátel vlastivědy české, jejž o 10. hod. dopoledne zahájil Kliment Čermák, starosta „Včely čáslavské", uvítav účastníky sjezdu i vzpomenuv zásluh Fr. Palackého, jehož památce sjezd se koná, navrhl volbu předsednictva. Akklamací byli zvoleni: za předsedu sjezdu zemský a říšský poslanec Karel Adámek, za I. místopředsedu universitní professor Dr. Jaromír Čelakovský, za II. místopředsedu professor J. Braniš, za členy starosta města J. Macháček, starosta „Vocela" arciděkan P. Karel Vorlíček, starosta Společnosti přátel starožitností českých architekt Jan Herain, zástupce archaeologické komise české akademie Dr. K. Chytil a ředitel mincovny rada J. Müller, zapisovatelem Václav Vl. Jeníček, člen výboru „Včely čáslavské".

Předseda Karel Adámek, byv bouřlivým potleskem uvítán, zahájil sjezd a pravil:

Za vzácnou poctu povoláním na stolec předsedy tohoto slavného sjezdu mi osvědčenou, Vám, vysocectění pánové, srdečně děkuji. Zahajuji jednání se vřelým přáním, aby rokování naše bylo korunováno zdarem nejhojnějším, tak aby také tento slavný sjezd svými positivními výsledky se stal význačným milníkem u vývoji organisace naší práce vlastivědné a naší akce ku záchraně památek. Pokládám za svou čestnou povinnost, abych již při zahájení sjezdu vyslovil dík slavnému zastupitelstvu a radě tohoto staroslavného města za bratrské nás uvítání, zvláště pak za propůjčení těchto historicky památných dvoran ve Vlašském dvoře k našemu rokování. Kéž by se veškery naše obce s toutéž pietou, obětovností a energií ujaly památek jako Hora Kutná, jež jim musí býti při tomto podnikání světlým příkladem. Blahopřejíce staroslavné této obci k dosavadním obdivuhodným výsledkům v tomto oboru, pevně doufáme, že se jí podaří dílo tak šťastně počaté ku své cti a k oslavě celého národa také zdárně dokončiti.

Jménem města pozdravil sjezd starosta J. Macháček: Velectění pánové! Tak krásných slov a tolik uznání, nevím, zdali zasluhujeme za svou činnost, za práce vykonané. Vítám Vás, vysocectění pánové, srdečně jménem rady a celého města našeho a díky vzdávám Vám, že jste zvolili město naše ku sjezdu svému. Vy račte věděti, že upadla celá vlast naše i Hora Kutná v bouřlivých dobách a tehdy i město naše leželo v rumech a památný výstavný kostel sv. Barbory zkázu vzal. Dnes zříte, vysocectění pánové, že podařilo se nám ze ssutin vyzdvihnouti skvosty slávy české. Nám hlavní zásluhu za to vzdáváte, ale já tuto pravím, že Vám, vysocectění pánové, Vám náleží ta zásluha první, že hmotně, slovem i pérem podporovali jste nás, Vám náleží ten dík, že jsme si památek našich všímali. Ujišťuji Vás, že dílo toto dokonáme, že co doby zlé poškodily, věkům příštím v původní podobě zachováme. Vítám Vás a přeju další práci Vaší zdar!

P. K. Vorlíček: Jménem správního výboru sboru „Vocela“ vítám Vás srdečně v tomto městě královském, kde sídlívali králové čeští a k hodům a radovánkám zvali v tyto prostory české měšťany, naše Horníky. Vítám Vás v těchto útulných prostorách, kteréž dějištěm byly slavných sněmů a porad královských. Vlašský dvůr — toť ten skvost, kde ze stříbra raženy byly mince české, toť ten svědek doby dávné, kdy meč i slovo králů českých všude platilo, kdy jméno české s úctou cizincům na rtech lpělo. Ano, on prošel mnoho dob, dob slavných i truchlých, že i sám v ssutiny obrácen. Dnes v rozradostnění zříme, že jest opět skvostem, jak kdy býval, že přičiněním sl. zastupitelstva i hmotnou podporou přemnohých na sl. sjezdu dnes zastoupených korporací k lesku bývalému přiveden. Přeji, abyste v těch útulných prostorách se pokochali a k nové práci posílili!

Dr. Jaromír Čelakovský, zástupce musea království českého: Po tak vřelých slovech nechci trpělivosti Vaší, slovutní pánové, nadužívati, a toliko díky vzdávám za čest volbou mi prokázanou. Jest mi velikou ctí zasedati v tomto presidiu, mezi zástupci zdejšího města, jest mi příjemno seděti vedle přítele p. poslance Adámka, jenž tak osvědčeně a zdárně ve prospěch české věci pracuje, jest mi příjemno seděti vedle p. prof. Braniše, jenž mnohými pracemi obohatil

literaturu naši a horlivě na poli české archaeologie pracuje. Jest mým úkolem, abych jako zástupce Musea království českého jménem tohoto ústavu, kterýž prvním museem českým jest, projevil pozdrav sl. sjezdu, pozdrav, kterýž zajisté čestným pro toho, kým se sděluje, a zvláště čestným tomu, komu se sděluje. Tomu sl. zastupitelstvu, kteréž připravilo nám tak krásná místa ku sjezdu, provolávám: „sláva!“

Předseda K. Adámek zahajuje rokování:

„O vlastivědné činnosti v zemích koruny české“ referoval J. U. Dr. K. V. Adámek z Hlinska:

Slavné shromáždění!

Nejprve mám za svou povinnost, abych jménem výboru, jenž uspořádal první sjezd československých museí a přátel vlastivědy české r. 1893. v Hlinsku konaný, jakož i jménem Společnosti přátel starožitností českých v Praze tlumočil pozdrav pořadatelstvu a účastníkům dnešního druhého československého musejního sjezdu.

Velectění pánové! Opět jako před 5 lety jsme se shromáždili, abychom porokovali o nynějším stavu vlastivědné činnosti v zemích koruny české, a abychom se poradili o prostředcích, jimiž bylo by lze řešiti mnohé, důležité a spletité otázky v této činnosti se naskytující, i abychom se usnesli o dalším postupu v tomto důležitém a významném oboru kulturní práce národní.

Daleko by mne vedlo, kdybych měl podrobněji rozbírati celý vývoj dosavadní akce na záchranu památek starodávných a uměleckých, i nepokládám to za potřebno, zvláště v tomto shromáždění mužů, kteří se účastní této akce anebo aspoň s živým zájmem sledují vývoj vlastivědné činnosti v zemích našich; nicméně přece musím se stručně o některých důležitějších a zvláště pro úvahu o dalším postupu zajímavých událostech zmíniti.

Od té doby, kdy za vynikajícího účastenství velikého našeho historiografa Františka Palackého bylo zřízeno národní museum, museum království Českého, vznikla celá řada krajinských a odborných museí, z nichž mnohá vešla v čilý styk s archaeologickým sborem musejním, jehož orgán Památky archaeologické a místopisné byl po mnohá léta jediným českým časopisem těchto oborů: ale podnes není činnost musejní na stejných základech a dle stejných zásad zorganisována.

Již od let 1870tých byla uznávána a uznává se nutnost důkladné a všestranné organisace na ochranu památek uměleckých a starodávných.

Poukázati mohu na návrhy obsažené ve spisu Památky reformátorů českých, jež pak znova byly podány a rozšířeny v III. dílu Z naší doby, obsahujícím podrobnější obraz musejní činnosti.

Původně věnován byl hlavně zřetel studiu starožitnickému a místopisnému. Činnost národopisná vzpružila se zřízením Náprstkova musea v Praze a založením musejních spolků v Olomúci a Brně.

Před 10 lety jsme připojili k této organisaci článek nový, založili jsme v Praze Společnost přátel starožitností českých, chtějíce,

aby pracujíc o starožitnickém, místopisném a národopisném výzkumu království Českého, spolupůsobila se stávajícími již sdruženími a spolky, šíříc zejména v širších kruzích intelligence české zájem a účast pro úkoly vlastivědné.

Důležitou kapitolou u vývoji záchrany památek jest činnost sněmu království Českého, jenž v týchž letech horlivě ku záchraně památek přispěl některými svými usneseními, jednak povoliv na obnovu čelných památek stavebních, královského hradu Karlova Týna, chrámů sv. Víta v Praze a sv. Barbory v Hoře Kutné a j. značné příspěvky, jednak pak jednáním o stavbě a zařízení musea království Českého, podporou museí umělecko-průmyslových, organisováním studia archivního i o zachování movitých památek získal si zásluhy veliké i ukázal, že jest si plně vědom povinností svých spolupůsobiti k záchraně uměleckých a starobylých památek, této důležité části jmění národního. Bylo by na čase, aby též sněm moravský a sněm slezský v tomto oboru horlivěji následovali příkladu, jejž jim sněm království Českého dává.

Sněm království Českého zabýval se též otázkou zákonné úpravy záchrany památek.

Nynější akce o organisaci záchrany památek byla zahájena r. 1889. žádostí na sněm království Českého, aby byl obnoven oběžník k samosprávným sborům o ochraně památek i aby byly vybídnuty k soupisům všech starožitností, uměleckých i historických památek, listin a j., též památek prostonárodního umění v obvodech svých, a aby podporovaly činnost museí, dále pak aby obnoven byl výnos zemského gubernia z r. 1836. o památních knihách, i aby sněm ujal se iniciativy k zákonné úpravě těchto poměrů, zvláště zákazem obchodu a vývozu památek do ciziny. Výbor Společnosti přátel starožitností českých přistoupil 12. listopadu 1889. k této petici mnou sepsané, jež pak již dne 14. listopadu 1889. byla poslancem Karlem Adámkem podána ve schůzi sněmu království Českého a dle jednohlasného návrhu komise rozpočtové přikázána zemskému výboru ku bedlivému uvážení a ku podání příslušných návrhů.

Opětně pak sněm království Českého se zabýval otázkou záchrany památek při rokování o návrhu poslance K. Adámka a soudruhů z 15. března 1892. na zřízení místních, okresních a ústřední zemské komise ku vyhledávání, prozkoumávání a zachovávání uměleckých a starožitných památek jakož i archivů, i v příčině obnovy vyzvání z r. 1868. k samosprávným sborům, a na vyjednávání s c. k. vládou o vydání zákonů na ochranu domácích památek uměleckých, starožitných a archivních i na zamezení jich vyvážení z království Českého do ciziny, a dne 9. dubna 1892. o návrhu poslance Dra. Pacáka v příčině archivů, jich přehledu, studia a zachovávání.

S peticí z r. 1889. projeven byl souhlas též výborem Společnosti musea království Českého. V téže době podal též spolek architektů a inženýrů v království Českém v Praze (praes. 5. dubna 1892. č. 3548.) petici v téže záležitosti a zvláště

pak Společnost přátel starožitností českých v Praze podala zemskému výboru (pr. 29. března 1893. č. 14772) návrh základního programu ankety pro zřízení zemského sboru konservatorského.

Na den 15. srpna 1893 do Hlinska svolaný I. sjezd musejních spolků a přátel vlastivědy české zevrubně se zabýval organisací vlastivědné činnosti a záchrany památek, a usnesení jeho stala se základem jednání schůzí odborů národopisné výstavy českoslovanské i pražského výstavního sjezdu z r. 1895.

Od té doby, kdy konala Společnost přátel starožitností českých porady o návrzích k anketě, jež však konána nebyla, a od té doby, kdy byl konán prvý sjezd musejní, leccos se změnilo. Byla zorganisována při zemském výboru historická komise a zřízena komise poradní pro záležitosti obnovy památek stavitelských. Při České Akademii byla zřízena archaeologická komise s jednateli venkovskými. Zřízeny byly v některých městech poradní komise k ochraně památek. Otázka archivní též pokročila soustavným badáním archivním, prozkoumáváním archivů domácích, získáním mnohých archivalií do zemského archivu a do archivu musea království Českého a j. Vzniklo po národopisné výstavě českoslovanské národopisné museum českoslovanské, paedagogické museum, museum obchodní, zřizuje se vedle uměleckoprůmyslového musea v Praze technologické, po venkově doplněna síť musejní organisace zřízením některých průmyslových museí a krajinských museí, vznikla též českoslovanská společnost národopisná a j.

Se všemi těmito změnami arci musíme při dalším postupu činnosti vlastivědné počítat.

Z toho všeho, co jsem právě stručně uvedl, jest též zřejmý směr hlavní, jímž celá činnost na záchranu památek postupovala.

Uvážíme-li požadavky obsažené v I. petici z r. 1889. a před tím již ve spisech, zejména Z naší doby a j., dále návrh sněmovní z 15./III. 1892., resoluce I. musejního sjezdu hlineckého, zprávu Společnosti přátel starožitností z r. 1893., petici spolku architektů a inženýrů a jiné projevy, pozorujeme, že v podstatě požaduje se

I. zákonná úprava těchto poměrů,

II. náležitá organisace svépomocná činnosti vlastivědné a zvláště záchrany památek, a že se tu zase jedná

o záchranu památek, ať jsou to památky historické nebo stavební nebo lidového umění a

o získání, spořádání a zpracování materiálu vlastivědného.

Bylo již na I. sjezdu musejním poukázáno, jak kusé a nedostatečné jsou předpisy zákonné pro záchranu památek a jak i země uherské zejména 39. článkem zákona z r. 1881. o zachování uměleckých památek, sankcionovaným 24. května 1881., nás předstihly. Tuto nepostačitelnost našeho zákonodárství uznala

i sama ústřední komise vídeňská, podavši ministerstvu svůj pamětní spis s některými návrhy, jak by zákonem zejmena ochrana památek předhistorických měla býti stanovena.

Již v letech 1870tých, zejména ve spisu Památky reformátorů českých, požadováno bylo, aby vydán byl zákaz vývozu památek do ciziny. A tento požadavek obnovili jsme v I. petici z r. 1889., a v návrhu sněmovním z 15. března 1892. znova bylo urychlení provedení jednání zemského výboru s vládou v této věci žádáno. Taktéž žádáno bylo i petici spolku inženýrů a architektů i v resoluci I. musejního sjezdu z r. 1893.

Bylo by nesprávno, kdybychom chtěli hlavní spásu a záchranu památek našich shledávati v takovémto zákazu, i kdyby se horlivě vykonával a nezůstal pouhou mrtvou literou, jakou byl zákaz vývozu památek obsažený v dvorním dekretu z 28. prosince 1818. Nepodceňujeme významu takového zákazu, víme, jaké potíže budou překážeti jeho zdárnému provedení, ale nepřeceňujeme jej, zejména nezapomínáme, že byťsi říšská hranice byla vývozu uzavřena, není tím zajištěno zachování památek našich v jejich místech dosavadních, pokud překupníci je z království Českého volně mohou vyvážeti do Uher a do jiných zemí.

Kromě zákona o zákazu vývozu movitých památek žádá se zákon na ochranu památek s nemovitostmi spojených, zejména stavebních.

Tu a tu mohl by ve mnohém směru býti dobrou pomůckou zákon uherský z roku 1881., jímž jsou veškeré umělecké památky, t. j. každá pod zemí nebo nad zemí zřízená stavba i její příslušenství, jež mají historickou nebo uměleckou cenu, pod ochranou zákona. Kdo objeví na př. při bourání domu nějaké stavitelské památky starobylé, musí oznámiti objev prostřednictvím obecního představenstva a musí vše ponechati po určitou dobu v původním stavu do rozhodnutí. Obdobná povinnost jest uložena též městům, obcím i náboženským společnostem, jež mohou býti exekučně donuceny k úhradě nákladu restaurování a mají za jistých podmínek nárok na podporu z ústředního fondu, pro nějž takové památky mohou býti vyvlastněny, takže nemohou býti nemovitosti, pokud a dokud na nich památky stojí, směněny ani rozděleny. Svémocné poškození nebo zničení památky nebo zašantročení její tresce se citelnou pokutou, jež připadá do ústředního fondu, a pokutovaný škůdce musí trpěti obnovu památky na svůj náklad. Při ministerstvu jest zemský sbor pro umělecké a starožitné památky, jehož funkce jsou čestné. Sbor dohlíží venkovskými členy svými a po případě pomocí správy zemské a správních sborů obcí.

Též přiměřená revise ustanovení o vyvlastnění a o obmezení volného nakládání takovými památkami, jejichž seznamy by se musely pro každý okres sestaviti a doplňovati, bude nutnou.

Dále pak v některých projevech bylo žádáno, aby živnostenská koupě a prodej starodávných a uměleckých pa-

mátek byly koncessními a aby přísnému dozoru byly podrobeny i aby vždy bylo vyhrazeno právo předkupní museím a sbírkám veřejným.

Ústřední komise ve svém dobrozdání r. 1894. doporučovala, aby byl vydán zákon, by stavební památky, jež jsou na obecních pozemcích, byly nescizitelny, a aby obce nedopouštěly, by památky takové byly ničeny, rozkopány nebo poškozeny, i aby ručily za odstranění všech takových změn a za uvedení v dřívější stav. Naleziště památek nemají býti prozkoumávána bez účasti odborníka, a při stavbě dráh a silnic má se dbáti, aby tyto byly stavěny tak, by nebylo nutno památky ničiti.

Jest zajisté též důležito doplnění řádu stavebního, aby při úpravě ulic a náměstí i při povolování staveb vždy dbalo se těchto požadavků.

Dále pak bylo od komise doporučeno, aby nálezy, jež při bourání staveb a jiné se vyskytnou, byly oznamovány konservatorům, a aby jenom ústřední komise, pak státní a zemská musea a taková musea, jež by za zemská byla ministerstvem uznána, mohly, šetříce jistých podmínek, kopati na nalezištích starožitností.

Mnoho z těchto návrhů zůstane zbožným přáním ústřední komise, a mnohé, i kdyby bylo uzákoněno, nebude lze provésti, pakliže činnost zůstane tak jako dosud scentralisována. Sama ústřední komise vídeňská uznala, že nemůže v plné míře dostáti úkolům jí přiděleným, pro veliký rozsah místní a pro nedostatek výkonné moci.

Celá činnost získá, pakli náležitě bude upravena účast samosprávných sborů v tomto sboru kulturní práce.

Poslanec K. Adámek navrhoval ve svém návrhu z 15. března 1892., aby byl předložen sněmu návrh zákona o organisaci komisí místních, okresních i zemské komise k vyhledávání, prozkoumávání a zachovávání památek i archivů v království Českém. Tento návrh setkal se se souhlasem jak sněmu království Českého tak i spolků musejních, kteříž v resoluci sjezdové z 15. srpna 1893. požadují, by byl vydán zemský zákon o komisích na ochranu památek dle tohoto návrhu z 15. března 1892., a to o zřízení komise zemské, jež, řídíc veškeru odbornou činnost v království Českém, vyřizovala by záležitosti celého království se týkající a byla by poradným sborem zemského výboru a dohlížela by k činnosti komisí okresních a místních. Místní komise by se zřizovaly jen ve větších městech anebo v osadách, v nichž četnější památky stavební a jiné jsou zachovány. V petici spolku inženýrů bylo taktéž žádáno, aby tento návrh na zřízení komisí byl proveden, ale aby kromě toho ještě byli zřízeni zemští konservatoři. Společnost přátel starožitností českých ve své zprávě r. 1893. navrhovala zemský sbor konservatorů.

Má-li se nová nějaká instituce zříditi, musíme uvážiti, je-li vůbec potřebna a nedal-li by se úkol její řešiti buď staršími institucemi aneb nějakou novou jednodušší institucí. Jeví li se nová chystaná instituce věcně vhodnou, jsou-li

však nedostatky a překážky závažné, tu zajisté nebude se pokoušeno o to, co se nedá na ten čas uskutečniti, ale bude pracováno o těch článcích organisace, jež lze zříditi a provésti.

Návrh na zřízení sboru konservatorského, jenž ve věci samé valně se neliší od staršího širšího návrhu na zřízení zemské, okresních a místních komisí, sám o sobě nebude od mnohých pokládán za nevhodný, ač doporoučí se jiné pojmenování, ale každý, kdo zná stav věci, ví, že k zřízení zemských kustodů nebo konservatorů jako výkonných orgánů nemůže dojíti z rozmanitých důvodů. Za nynější úpravy správy veřejné by tito konservatoři neměli výkonné moci, jako jí nemají konservatoři ústřední komisí vídeňskou jmenovaní.

A co by bylo platno zřízení zemského sboru konservatorského, v němž by zasedal sebe větší počet výborných a horlivých odborníků, kdyby celý ten sbor nemohl ani v jediném případě své usnesení provésti.

Značná část návrhu na zřízení zemské komise a tím i na zřízení zemského sboru poradního jest však uskutečněna. Zemský výbor království Českého má ve své činnosti k záchraně stavebních památek svou komisi poradní, jež může svým časem rozšířiti obor své činnosti i na jiné otázky, pokud tyto nenáležejí do kompentence komise historické.

Dříve, nežli dojde k organisaci okresních komisí, musí býti stanoven rozsah součinnosti samosprávy naší a zreformována musea krajinská.

Dále jest se domáháno, a to se mi zdá býti nejdůležitějším požadavkem, pokud jde o zákonnou úpravu těchto poměrů, aby celý soubor těchto kulturních otázek dostal se do výhradné kompetence sněmů, pokud se týče zemských výborů, i aby byla zákonně upravena součinnost okresních i obecních výborů v tomto oboru práce kulturní.

Samospráva naše podala za výstavkového ruchu v letech 1893. a 1894. mnoho povzbuzujících a záslužných příkladů, jež nejlépe ukazují, jaký prospěch by vzešel touto součinností její při záchraně památek a v činnosti vlastivědné.

Právem se klade již od let 1870tých důraz na tuto účast, proto domáhali jsme se též v petici z r. 1889. obnoveného vyhlášení okružníku zemského výboru z r. 1868., znova na sjezdu musejním r. 1893. byly stanoveny některé další požadavky v tomto směru.

Okružník z r. 1868. byl již vyhlášen okresním výborům, i budou tito zajisté vždy pamětlivi, aby vykonali tu, co čest i prospěch našeho národa vyžaduje.

S tímto obnovením okružníku žádali jsme též vyhlášení nařízení gubernia zemského z r. 1836. o pamětních knihách. Událostem současným, zejména místním, nevěnuje se takové pozornosti, jako druhdy. O mnohém důležitém podniku jest sice v místních časopisech zpráva, ale tyto starší časopisy jsou již

nyní nedostupny. Soustavné líčení soudobých poměrů, jejich vývoje, všech projevů společenského života mají dosud málokterá města a okresy. Mnohá důležitá událost pro budoucího historika zanikne se současníky, mnohé pro nás snad bezvýznamné doklady se pohodí, ač právě tyto časem nabudou důležitého významu kulturně historického, a tu není pak divu, že o mnohých stránkách života na př. z I. polovice XIX. věku lze nesnadněji a neúplněji psát, než o době starší.

Důležitým úkolem obcí a okresů by byla součinnost jejich při zřizování a doplňování museí. Tu již morálním vlivem samosprávy lze docíliti mnohdy výsledků velikých.

Veliký podíl v činnosti svépomocné náleží působnosti jednotlivců i museí.

Bylo již poukázáno, že byť byl sebe přísněji zakázán vývoz památek přes říšskou hranici, nejsou zachráněny před ziskuchtivostí náhončích a překupníků, kteří stále se po venkově potulují a zvláště též po památkách lidového umění pasou a památky do Uher a jinam vyvážejí.

Náprava částečná zjednala by se provedením návrhu o nezcizitelnosti památek stavebních a jiných historicky nebo umělecky památných a také výhradou práva předkupního pro musea a veřejné organisace odborné. Mnoho však docílí se činností přátel památek, včasným zakročením ve prospěch některého českého musea a vhodnou poradou, varováním před náhončími a překupníky, popularisováním vlastivědných snah, poučováním lidu, soustavnými zprávami v časopisech krajinských a j.

Přední úkol ve svépomocné činnosti náleží museím a musejním spolkům.

Od založení musea království Českého vznikla celá řada museí krajinských a odborných. Někde vybočilo se z mezí přiměřených a zřizují se jednak sbírky malé, čímž se veškerý materiál zbytečně roztřišťuje a vlastní cíle záchrany památek bezděky se maří, jednak pak se zakládají musea odborná, jež z části již zasahují do oboru působnosti museí jiných.

Především budiž při reorganisaci museí krajinských místní rozsah činnosti jednotlivých museí stanoven.

Vzhledem k nynější organisaci samosprávy a k důležitému významu její součinnosti v této kulturní práci jest zajisté nejvhodněji, aby každý okres zastupitelský měl jedno a jediné museum.

Jaký však bude vztah museí všeobecných, totiž musea zemského a museí okresních k museím zvláštním, na př. uměleckoprůmyslovým a j.?

Museum zemské má skytati a skytá všestranný bohatý obraz vlasti naší po stránce přírodnické, starožitnické, dějepisné a národopisné, přihlížejíc k vývoji všech oborů činnosti obyvatelstva tohoto království.

Okresní musea jsou nebo bohdá budou svým okresům tím, čím jest museum království Českého celému království.

Odborná musea musí si všímati jen určitých oborů památek lidské činnosti a mají především a hlavně vyhověti v té příčině celému svému obvodu, sledujíce praktické účele, jako na př. zdokonalení vzdělání průmyslového, šíření nejnovějších výzkumů a pomůcek k zdokonalení výroby atd. sbírkami moderních výrobků a nástrojů, avšak i ukázkami výrobky starodávné a jejího vývoje.

Z toho plyne zásada pro místní i pro věcný rozsah museí různých druhů. Několik příkladů osvětlí tento poměr.

Museum království Českého obsahuj úplnou literaturu o celém království z jakéhokoliv oboru, všechny spisy a časopisy i tisky v tomto království vydané a všechny spisy sepsané spisovateli v této zemi rodilými, byť si spisy tyto byly vydány kdekoliv.

Museum okresní obsahuj úplnou literaturu o celém okresu z jakéhokoliv oboru, všechny publikace v tomto okresu vydané a všechny spisy rodáků.

Museum odborné obsahuj literaturu odboru svého kýmkoliv, kdekoliv a jakýmkoliv jazykem psanou.

Na př. v přírodnických sbírkách obsahuj zemské museum všechny druhy přírodnin z celé země, okresní museum všechny druhy přírodnin z okresu, museum technologické všechny přírodniny, z nichž různé obory výrobní vyrábějí rozmanité výrobky.

Historické oddělení bude v zemském museu znázorňovati jednotlivé doby celé země, v okresním museu minulost okresu, v průmyslovém museu vývoj jednotlivých oborů průmyslu se zřetelem k poměrům obvodu musejního.

Stejný poměr buď i v národopisném oddělení. I průmyslová musea musí si všímati těchto památek, musí míti v oddělení lidového průmyslu výrobky z celého svého obvodu, v oddělení truhlářském neobejdou se bez ukázek starodávného selského nábytku a j., arci musí tato oddělení býti obmezenější, jak již z hlavního účelu museí průmyslových vyplývá.

Vzhledem k účelu všeobecných museí našich nemají v nich býti sbírky předmětů, na př. přírodnin cizokrajných.

Kde nelze samostatné sbírky takové zříditi, tu vždy bude lépe připojit takové cizí oddělení průmyslovým a odborným museím, avšak při museích okresních obmeziti se na občasné výstavky takových předmětů anebo zříditi malé oddělení od ostatních sbírek oddělené.

V školních sbírkách nebuďtež ukládány předměty archaeologické a historické. Souhlasím naprosto s návrhem ústřední komise, aby ministerstvo proti ukládání takových předmětů při školách zakročilo. Žactvu postačí k učbě dobré reprodukce, a názor jeho tak získaný neopomene svědomitý učitel rozšířiti, uváděje žactvo do museí okresních nebo do občasných výstav.

Vzhledem k místnímu i věcnému rozsahu činnosti museí zajisté nemá museum okresní přijímati a získávati předměty, jež se týkají jiné krajiny, ale ježto při záchraně památek jest nutno rychlé zakročení a mnohdy by museum, do

jehož sbírek taková památka náleží, vůbec nebo včas se o ní nedovědělo, doporučuje se, aby předmět takový byl získán i museem jiným, jež pak jej odevzdá museu příslušnému.

Musea okresní nesmějí se obmezovati jen na zachraňování a sbírání památek hmotných a na umísťování jejich v přiměřeném uspořádání v místnostech ohnivzdorných, suchých a bezpečných, nýbrž musí pamatovati též na svůj úkol vzdělávací, pořádati schůze v celém svém okresu, občasné výstavy, a musí pečovati o spracovávání materiálu získaného.

Podmínkou úspěchu činnosti museí okresních jest jednotná organisace jejich.

Buďtež sebrány stanovy všech museí a musejních spolků a dle nich buďtež vypracovány vzorné stanovy pro okresní musea spolková i pro okresní musea kuratorii řízená, jež by všechna musea okresní přijala, a zvláště musí se hleděti, by sbírky zůstaly zajištěny svému účelu, i když by z jakýchkoliv důvodů spolek se rozešel.

V okresích, v nichž musea nejsou, buďtež zřízena. Místní obvod působnosti musea okresního budiž ve stanovách vyjmenováním místních obcí přesně vyznačen.

Budiž též vypracován řád jednací a sbírkový pro všechna okresní musea.

Zprávy o činnosti museí buďtež vydávány dle stejného rozvrhu, neboť bez naprosto stejné úpravy jejich jest statistika musejní nemožna. Vždy za několik roků budiž vydána statistika o činnosti všech museí v jednotlivých letech. Podrobný tazatel byl mnou vytištěn v Časopisu olomúckého musejního spolku roku 1891.

Konečně důležitou podmínkou stejného postupu museí jsou sjezdy musejní, jež vždy za několik let buďtež pořádány. Za tím účelem budiž zvolen sjezdový výbor.

Postup zpracovávání látky vlastivědné byl stanoven v III. dílu spisu Z naší doby, kdež se správně poukazuje, že, má-li se dojíti náležitých výsledků, musí se nejprve zjistiti veškeré památky, zobrazovati nebo popisovati a že musí se činnost tato vztahovati ku všem českým zemím, a že musí pořádání, vystavení anebo publikování díti se soustavně. Podrobněji vylíčen jest postup v některých oborech této činnosti v IV. dílu téhož spisu v r. 1890., i jsou obsaženy tu pokyny, z nichž, jakož již v Českém Lidu bylo poukázáno, vlastně celý národopisný ruch v letech 1890 tých vzešel.

Když založili jsme Společnost přátel starožitností českých r. 1888., výslovně jsme jí uložili za úkol vědecké prozkoumání království Českého po stránce archaeologické, topografické a ethnologické a důkladné poznání i sbírání a uchraňování památek těchto oborů.

Roku 1889., učinil jsem návrh ve Společnosti přátel starožitností českých na vydávání české vlastivědy i podal podrobný program pro práce tyto.

Ve vlastivědné činnosti důležitý pokrok nastal snahami musea olomúckého a uspořádáním oddělení lidových památek výstavy jubilejní, zřízením selské síně v museu království Českého, založením Českého Lidu a j., — důsledkem úspěchu jubilejní výstavy byly přípravy k výstavě národopisné. Tu nešlo o nějaký nový podnik, jak někteří se domnívali, nýbrž jen urychleno provedení podniku, jenž již před rokem 1891. tanul na mysli interessentům, — a bylo jedině munificencí sněmu, Prahy a okresů našich a prací českého venkova r. 1895., jak též hlavní výbor ve své zprávě praví, toto dávné přání provedeno.

Touto činností venkova značně vzrostl zájem pro práce vlastivědné. Žel, že — a tu musím říci, bez viny venkovských pracovníků — k zpracovávání nedošlo, a též ve sběru mnohde právě obory, jež by byly vyžadovaly podrobného studia, byly zanedbávány, leckde a leckdy zabočilo se v tom ruchu v pouhé fangličkářství, frázovitou bezmyšlénkovou jalovost. Nicméně celkový výsledek byl velmi uspokojivý a v mnohém vzhledu povzbuzující a užitečný.

Žel, že — a zase bez viny venkova našeho, jenž s nezištnou horlivostí a nadšeným zájmem pro věc a jen pro věc pracoval, se to stalo — uzavřením národopisné výstavy československé utichla další soustavná činnost.

Vlna vzdutá národopisnou výstavou klesla a rozptýlila se. K soustavnému sběru slovesného materiálu a k soustředění všech pracovníků výstavních k této nehlučné a proto leckomu snad méně lákavé, ale přece nejdůležitější části práce se nepřikročilo.

A přece jak jest to veliký a důležitý úkol, poznati národ svůj, poznati jeho vývoj, poznati jeho nynější stav v různých jeho vrstvách a sídlech.

Studium toto obmeziti se může na pouhý popis různých zjevů a poměrů národa, nebo na pátrání po jejich příčinách, vzniku, vývoji a důsledcích, po jejich vztazích k zjevům jiným, na rozlišování místních zjevů od zjevů, jevících se ve větších oblastech, a konečně může si vytýkati účel naprosto praktický.

Veliký úkol ještě čeká na pracovníky.

Nestačí sbírati nahodile, zde snad opsati si několik písniček, tam zas nějakou koledu, v jiné obci popsati stará obydlí a z toho udělati vlastivědu okresu.

Sběr musí se díti o všech oborech vlastivědných a ve všech místech stále, všude, soustavně, obezřele a znalecky.

O všech oborech! Především nutno vylíčiti přírodní poměry krajiny, tu zase geologické, botanické, zoologické a podnební poměry. Pak zeměpisné a místopisné poměry, jichž popis zahájí se vylíčením půdy (horopis, vodopis, polohopis), a tu dbáti též všech místních názvů, pak pojednati o obyvatelstvu, o lidnatosti, o měně obyvatelstva, o stáří, fysických poměrech jeho, pohlaví, vyznání, zaměstnání atd. Nesmělo by se zapomenouti zde na anthropologický materiál, k němuž by se připojila stať o zdravotních poměrech. Dále by se vylíčila správa okresu se zřetelem k jejímu vývoji, jaká dříve byla rozdělení správní, stav nynější správy, činnost samosprávných (okresních, obecních) i státních úřadů (soudnictví, bernictví atd.). Pak podal by se přehled osazování krajiny a topografická data o jednotlivých obcích s popisy místních památek. V dalších oddílech buďtež vylíčeny zemědělské poměry a vůbec výroba prvotní, řemesla, továrnictví, obchod, peněžní závody, komunikace, pak duševní kultura (vývoj školství, církví, společenského života, a tu zejména spolků, výstav, sbírek, knižnic a j.), vždy od nejstarších dat až do nejnovější doby. Podrobné roztřídění oddílů těchto lze seznati ze Sborníka okresu hlineckého. Nutno bude, aby přehledy statistické byly všude ve Sbornících stejně sestavovány, aby se mohl pak docíliti přehled všech těchto poměrů o celé zemi.

Důležitým a velkým dílem pak bude vylíčení národopisné jednotlivých okresů.

Musí se sbírat stále, za všech dob ročních o všech dobách životních.

Všude se musí sbírat, ve všech obcích, ve všech vrstvách obyvatelstva.

Soustavně se musí sbírat, o všech oborech rozsáhlé látky vlastivědné všude stejným postupem, jakož i dle stejných zásad musí býti tato látka všude zpracovávána.

Obezřele se musí sbírat a nevěřiti všemu a každému. O všem se, pokud možno, přesvědčiti z původního pramene a získati si jistotu sběrem velkého počtu dokladů z různých obcí okresu o téže věci, zkoumati též spolehlivost vypravovačů a nepřehlédnouti některé okolnosti pro závažnost a původnost zpráv významné, na př. stáří, vzdělání, znalost světa vypravujících.

Znalecky se musí sbírat a sebraná látka pořádat, vymýtiti vše, co jest vyčteno, vylháno, sfalšováno, prostudovati poměry v jich souvislosti a celku náležitě a střízlivě i klidně činiti správné závěry.

Kdo nedbá těchto požadavků, koná práci zpola zbytečnou a marnou a mnohdy přímo škodlivou. Tu je potřebí cviku a znalosti celého oboru. Pro méně zkušené jest potřebí důkladného tazatele s přiměřenými pokyny o sbírání.

Snadno se při přiměřené dělbě práce činnost sběrací bude prováděti při museích, neboť práci takovou může konati pouze pozorovatel, jenž žije mezi lidem a jeho důvěry požívá. Cizinci ujde mnoho, propase mnohdy

včasnou a vhodnou volbu přiměřených dob k bádání, nepronikne souvislost mnohých zjevů, poměrů a vztahů života lidového.

Při zpracování musí při každé zprávě býti udáno též naleziště, by mohl býti i místní rozsah stopován, a musí býti též uvedena a vyčerpána veškerá látka, jež z krajiny té byla již kdekoliv tištěna.

Další úkol by byl, až bude sběr po všech okresích proveden, aby bylo srovnáváním zjištěno, co jest větším obvodům společno, v čem a proč se liší, a aby byly vystopovány vlivy lidového podání jedné krajiny v jiné a též vlivy cizí, na př. vlivy českého lidového podání na polské, německé a j. a naopak. Teprve, až sběratelská a popisní práce bude všude hotova, bude lze provésti s naprostým úspěchem činnost srovnávací.

Tím již jest také odůvodněn požadavek vyslovený v resoluci hlineckého musejního sjezdu, aby byly na základě soustavného sběru vydávány vlastivědné sborníky o jednotlivých okresích a tak připravováno všeobecné národopisné dílo československé, vlastivěda česká.

Z toho všeho jest zřejmo, že, a jak veliké úkoly jsou dosud v tomto oboru kulturní činnosti národní nesplněny, a jak veliká a mnoholetá práce musí tu ještě býti u nás prováděna.

Velikost úkolu nemůže nás zaleknout, ona nás povzbuzuje.

V souladu s celým naším programem národním musí se upraviti a prováděti program tohoto důležitého oboru kulturní činnosti.

Pevným, promyšleným postupem musí se vytrvale a stále pokračovati v řešení dalších úkolů, jež mají veliký i praktický význam pro náš národ. Rozumnou a přiměřenou dělbou práce musí se čeliti k dosažení cílů vlastivědné činnosti naší, jež musí soustřediti všechny zkušené a opravdové pracovníky při našich museích a spolcích musejních a vlastivědných k dílu.

Zachraňujeme-li památky starodávné, nečiníme tak, že bychom snad toužili po poměrech oněch dob, kdy vznikly. Národ český musí pokračovat stále v před na dráze pokroku, musí v odvěkém a věčném závodění lidstva osvojovati si nejnovější vymoženosti vědy, průmyslu, ducha a práce lidské, ale jako vzdělaný jednotlivec touží po největší duševní i hospodářské samostatnosti, musí i národ kulturní pokládati tuto duševní i národohospodářskou samostatnost svou za hlavní podmínku bytí a za jeden z hlavních cílů svého snažení, musí střežiti si svou svéráznost, neboť zaniká-li svéráznost a samobytnost jeho, hyne tím i národ sám a ohrožena jest i národnost.

Právě činností vlastivědnou seznáváme vlast a národ svůj, učíme se věcně posuzovati poměry, vystihovati nedostatky a vady našich

poměrů, odhadovati a stanoviti vývoj, postup a úspěch činnosti národní, i získáváme tím pevný základ a správné měřítko pro další postup v různých oborech práce národní.

Zachováváním památek konáme akt piety k své vlasti, k starobylým sídlům svého kmene slovanského, jež si od věků uhájil vzdor nepřízni dob a zlobě nepřátel, konáme tím akt piety k předkům, jejichž tisíciletou pílí a silou vzbudován byl nynější stav naší kultury, na jehož základě náleží pracovati pro lepší budoucnost národa.

Zakládáme-li a udržujeme-li musea, jež vedle škol a knih jsou nejdůležitějším zdrojem osvětovým, umožňuje se lidu, by poznal vyspělost a svéráznost naší kultury a tak poznáním dávné síly a moci, důvtipu a odvahy, dovednosti a obětavosti předků, budí se uvědomělost občanská, upevňuje se vědomí národní, sílí se odvaha a sebedůvěra.

Při řešení těchto úkolů bez ohledu na překážky musí se setrvati na stanovisku zaujatém, a, byťsi zase některý také-Čech po německých časopisech vytýkal stanovisku takovému úzkoprsost, postupujte vytrvale a stále v před v této záslužné a důležité práci ku cti vlasti, v zájmu vědy a ku prospěchu našeho národa.

Referent navrhuje resoluci.

Boh. Čermák z Mělníka navrhuje, aby výborná zpráva referentova byla vydána tiskem a rozšířena.

Poslanec Jindř. Maštálka poukazuje, aby památky umělecké, kteréž z dikasterialních budov v království Českém zvláště do Vídně a Laxenburku byly odvezeny, opět vráceny byly na prvotní místa, aby sněm království Českého zároveň byl požádán, by učinil potřebné kroky v této příčině.

Předseda K. Adámek: Podnět p. poslance Maštálky jest velmi důležitý. Jest netoliko naším právem žádati, aby z veřejných budov našich do ciziny, zvláště do Vídně odvezené památky umělecké do těchto budov byly navráceny, ale také na tom trvati musíme, aby zvláště dikasterialní budovy historicky památné byly zachovány a důstojně obnoveny.

Na zachování těchto památek musíme tím důrazněji naléhati, čím více jsou zanedbávány. Dosud nemělo úspěchu zakročení zemského výboru, aby byl důstojně obnoven světoznámý letohrádek králové Anny na Hradčanech, marným také zůstalo dosud úsilí ve příčině obnovení míčovny Rudolfovy nad Jelením příkopem a j. Opětně bylo již naléháno, aby tabulové malby Dětřichovy z Křížové kaple na Karlštejně byly z Vídně vráceny. Ano, před nedlouhou dobou byly ještě poslední cennější malby na královském hradě na Hradčanech v pravém smyslu slova ze zdí vylámány a do Vídně odvezeny.

Přimlouvám se, aby byl návrh p. Maštálkův rozšířen i abychom tuto žádali za důstojné obnovení a zachovávání historicky památných budov státních v tomto království.

Referent J. U. Dr. K. V. Adámek: Jak jsem již v řeči své poukázal, jest předmět její tak obsáhlý, že vyžadovalo by daleko více

času, než jaký jest nám k disposici, kdyby měly veškeré otázky detailní tohoto oboru býti vyčerpány.

Znova poukazuji, že nelze shledávati veškeru spásu v zákonném zákazu vývozu památek. Pokud se týče přání, aby byly zpět získávány památky, poukazuji, že již z jiných zemí některé památky české byly získány. Souhlasím, aby do resoluce připojil se požadavek, by snaženo se bylo o zpětné získávání českých památek.

Sjezd přijímá jednohlasně navrženou resoluci:

Zástupcové musejních spolků a museí a přátelé vlastivědy československé, na druhém sjezdu musejním dne 28. srpna 1898. v Hoře Kutné konaném shromáždění, uváživše veliký význam vědecký i praktický vlastivědné činnosti, pokládají za důležito, aby byla zákonně upravena záchrana památek starodávných a uměleckých a aby byla provedena všeobecná i trvalá svépomocná organisace vlastivědné činnosti v zemích koruny české, zvláště pak

1. aby veškeré otázky tohoto oboru kulturní činnosti příslušely zákonodárství zemskému,

2. aby zákonem byla upravena součinnost samosprávných sborů při záchraně památek a při řešení úkolů vlastivědných, zejmena též aby byly zorganisovány při samosprávných sborech komise k záchraně památek,

3. aby zákonem byl vývoz památek do ciziny zakázán a aby bylo pečováno o vrácení památek z českých zemí jinam odvezených zase na jich původní stanoviště,

4. aby byla zákonem upravena ochrana památek stavebních, zejména též aby přiměřeně byla doplněna ustanovení stavebního řádu a, pokud se týče, koncessí a přísného dohledu k prodeji a obchodu starožitnostmi, živnostenského řádu a ustanovení soukromoprávní o právu předkupním a o nabývání vlastnictví nálezem a vyvlastněním,

5. aby byla všeobecně a soustavně uspořádána svépomocná činnost sborů a spolků odborných i jednotlivců, zejména aby stanoven byl přesně místní i věcný rozsah působnosti museí všeobecných (zemských a krajinských) a zvláštních (průmyslových, umělecko-průmyslových a j.),

6. aby vypracovány byly vzorné stanovy a jednací i sbírkové řády museí krajinských i aby byla pořádána společná výroční statistika a zpráva o činnosti veškerých museí v zemích českých,

7. aby byl při museích zorganisován soustavný sběr a zpracovávání látky vlastivědné dle stejného tazatele všude, stále, soustavně, obezřele a znalecky zjišťované, i aby za mravní i hmotné účasti království a zemí, samosprávných sborů a vědeckých spolků a sdružení dle stejného podrobného programu byly vydávány o místopisných, starožitnických, dějepisných, národohospodářských a národopisných poměrech sborníky okresní, jež budou pak základem vlastivědy české,

8. aby tyto snahy šířeny byly přednáškami, brošurami, časopisectvem a výstavami a aby byly pořádány sjezdy českých museí a přátel vlastivědy československé.

Jsouce přesvědčeni, že musejní spolky a musea v zemích koruny české a všichni přátelé vlastivědy československé budou horlivě při řešení těchto úkolů kulturních spolupůsobiti, zmocňujeme *Společnost přátel starožitností českých v Praze*, aby usnesení tato provedla a aby příslušné žádosti, stanovy, řády vypracovala, další společnou činnost řídila a ve vhodné době opět sjezd musejní svolala.

Dáno v *Hoře Kutné* dne 28. srpna 1898.

Sjezd usnáší se, aby byla vydána zvláštní zpráva o sjezdu.

Jan Herain, starosta Společnosti přátel starožitností českých v Praze: Společnost přátel starožitností českých mileráda úkol jí sjezdem uložený přijímá, bude o jeho provedení pečovati a též zvláštní zprávu o sjezdu vydá.

„O záchraně stavitelských našich památek“ referoval P. Karel Vorlíček, předseda arch. sboru „Vocel“ v Kutné Hoře:

Když apoštolé slovanští Cyrill a Method národ český na Moravě a v Čechách z temnoty pohanské do ovčince Kristova uvedli, počali otcové naši první své svatyně stavěti slohem románským, který byl stavitelským slohem církve katolické v západních krajinách Evropy, a po němž následoval sloh přechodní, gotika, renaissance a barok.

Chrámy ve všech těchto slozích namnoze uměle zbudovanými poseli zbožní a důmyslní naši otcové milenou vlast, a nám je jakožto drahé dědictví přes nepřízeň věku odkázali. Věděli dobře, že umění jest vznešeným kazatelem božím, který káže velebnou řečí krásy, poslancem, jehož Bůh k člověku vysílá, aby jej ušlechtil a zdokonalil. Není tedy umění sobě samo účelem, nýbrž jest pomůckou obecně vzdělavatelnou. Každý kostel uměním svým musí vzdělávati. Církev pojala umění do služby víry ku mravní podpoře, ku poučení lidu.

Jsou-li památníkové starého umění českého vzácným dědictvím národa, dlužno poklad ten střežiti a opatrovati.

S plným uspokojením musíme doznati, že minula doba úpadku posvátného umění, že mnohé osady závodí, aby chrámy jejich byly před zkázou zachovány, aby zářily krásou barev, oltáře nádherou výzdoby, roucha bohoslužebná uměleckým vyšíváním; nicméně v mnohých osadách s obnovou vzácných památek z důvodů nepochopitelných otálejí, ač potřebných prostředků k tomu dosti po ruce mají. [1]) Ruce k dílu! vždyť doba přítomná není mrtva, ani nepřízniva snahám uměleckým.

Aby se tak ale všude stalo a všude usilovalo o náležité slušné zvelebení památek drahocenných, uvažujme: jakým způsobem má se díti správná obnova chrámů po stránce umělecké a finanční.

---

[1]) Tak v sousedstvu K. H. jest filiálka mající 258.000 zl. jmění — sama jest na spadnutí a far. chrám, ku které náleží, v bídném stavu.

Zákonodárství světské i církevní v tom souhlasí, aby obnovy památek uměleckých bez porušení původního rázu s požadavky přesného umění církevního se shodovaly, aby všeliká větší obnova řízena byla osobou jedině kompetentní, architektem umělcem v oboru tom osvědčeným.

Rozhodnutí tak vážnému, jež naplňuje zajisté každého přítele církevního umění potěšením, lze děkovati, že na mnohých místech zvelebily se svatyně Páně způsobem utěšeným a duchu umění křesťanského odpovídajícím.

Přistupuje k choulostivé otázce finanční, dovoluji si položiti otázku: I. jak se má provésti obnova farního chrámu s dostatek sešlého, který dostatečného jmění nemá, ale jest v kanonickém spojení s bohatým filialním kostelem?

Jistý farní chrám sešel tak, že nebezpečno bylo v něm dlíti, poněvadž okruží mohutných oken sesutím hrozilo.

K vyzvání duchovního správce patron shledl dotčený chrám a shledal, že chrám nalézá se ve velkém nebezpečí. Usneseno požádati c. k. okr. hejtmanství, by vyzvalo c. k. stavební úřad, by úředníkem svým bez odkladu dal dotyčný chrám ohledati a podal o něm dobré zdání. Ohledání úřední stalo se za přítomnosti patrona c. k. inženýrem, jenž ohledav bedlivě řečenou svatyni, protokolárně prohlásil, že zabezpečení chrámu po stránce stavební jest nevyhnutelné. Patron nechal ihned sdělati podrobné plány a rozpočty architektu umělci, jenž v krátké době plány a rozpočty na př. na 7988·03 zl. také předložil.

Jak má býti kryt náklad shora uvedený?

Tříletý výkaz o příjmech a vydáních zádušního jmění farního chrámu činil 1600 zl., úspory až do r. 1890. ve spořitelně z funeralií a nadac ukládané činily 1000 zl., celkem měl vlastního jmění 2600 zl. K ukrytí nedostávající se částky 5.398 zl. 3 kr. použito záduší fil. kostela, který jest v kanonickém svazku k farnímu chrámu. Dcera musí podporovat matku — zásada kanonická. [1])

---

[1]) Dle nesčíslných dvorních dekretů i dle rozhodnutí nejvyššího správního dvoru soudního jsou fil. kostely povinny v případě potřeby nemajetnému vlastnímu kostelu mateřskému přispívati ze svého jmění, což arciť státi se může definitivně, t. j. nikoliv jako záloha, neb jako příští pohledávka, aby z takových pochybných aktiv filiálky nemusily naposled ještě platit ekvivalent! Třeba však, aby ve smyslu místodržitelského vynesení z 20. července 1870. č. 18375 (sbírka normalií místodržitelských pro 1869. a 1870. č. 174 str. 82) k žádostem o úřední povolení k předsevzetí staveb a oprav vždy účetní výtah o jmění toho kterého kostela a s ním v kanonickém svazku se nalézajících fil. kostelů z posledního správního roku se připojil, jedná-li se o větší obnosy, které z kostelního jmění ve lhůtách zapravovati jest, má se přidati účetní výtah posledních tří let, a to i v případě, když kostel jen nepatrné jmění má neb passivní jest. Dále se zamlouvá, aby v případech, ve kterých výlohy na opravy kostela z kostelního jmění zapraviti jest, patronátní úřadové a správcové téhož kostelního jmění podávali zevrubně odůvodněné návrhy, jakým způsobem vydaje hraditi se mají zejména v tom směru, kterých částí jmění k naznačenému účelu použíti jest a jakým způsobem, jeví-li se nedostatek neb schodek, tento vyrovnati neb peníze zjednati se mají (srovnej výnos c k. místodržitelství dto 29./6. 97. č. 5597).

Průměrný přebytek jeho, jak tomu 3letý výkaz o řádných příjmech a vydáních nasvědčuje, páčí se ročně na 1600 zl. a jmění základní v posledních 5 letech ze 6600 zl. vzrostlo na 10.000 zl. Vezme-li se 3letý přebytek tento částkou 4800 zl. a z úspor ve spořitelně uložených 598 zl. 3 kr., máme částku potřebnou 5398 zl. 3 kr.

V tom smyslu podá se cestou konsistoře c. k. okresnímu hejtmanství žádost patronátního úřadu kolku prostá, v níž se po vylíčení stručných dějin chrámových označí nevyhnutelná potřeba obnovy dotčené svatyně, jak ji dle přílohy naznačil c. k. úřad stavební, a spolu způsob úhrady nákladu per 7998 zl. 3 kr., a to z vlastního jmění chrámu 2600 zl., ze záduší fil. chrámu, který se nalézá v kanonickém svazku s mateřským chrámem 5398 zl. 3 kr., i žádá se, by c. k. okr. hejtmanství tuto žádost vyšším instancím doporučilo a svolení bisk. konsistoře a c. k. místodržitelství v Praze naléhavě opravě far. chrámu dle tohoto návrhu vymohlo. Přiloží se plány a rozpočty a tříletý průměr o jmění farního chrámu i chrámu filialního. C. k. místodržitelství, smluvivši se o tom s bisk. konsistoří, žádost patronátního úřadu vyřídí a přičiní, aby patron veškeré práce na proslulé umělce a mistry zadal.

Až pak veškeré práce ukončeny a bezvadně přijaty budou, musí se v předložení veškerých spisů stavebních, kterým také kolaudační protokol se připojí, o povolení, aby náklad stavební vyplacen býti směl, zvláštní žádost podati.

Dle vynesení c. k. místodržitelského praesidia v Praze ze dne 2/11. 1865. č. 2938 a dle výnosu c. k. místodržitelství českého ze dne 20. července 1870. č. 18.375 jest postup při povolování stavebních oprav kostelních a farních následující: při výlohách až do 10 zl. 50 kr. sahajících mají patronátní úřadové spolu s duchovním správcem sami právo povolovací, při výlohách větších až do výše 500 zl. c. k. okr. hejtmanství společně s bisk. konsistoří, při výlohách přes 500 zl. až do 8000 zl. c. k místodržitelství společně s konsistoří a při vydáních přes 8000 zl. c. k. ministerstvo kultu a vyučování.

To vše platí arciť s podmínkou, že jest tu dostatečné zádušní jmění vlastní. Není-li však dostatečného jmění zádušního a má-li se k účelům stavebním učiniti výpůjčka neb poskytnouti záloha z fil. kostela, pak třeba bezvýminečně si vymoci vyšší církevní i státní schválení.

II. Když farní chrám sešlý opravy nevyhnutelně potřebuje, ale nemá filialního chrámu, s nímž by byl v kanonickém spojení, ale na témž patronátě jest chrám se záduším bohatým, tu dle § 54. zákona ze dne 7. května 1874, může-li se dle toho, co z důchodů církevního jmění po mnohá léta přebude, s jistotou za to míti, že jmění k účelům církevním jmenovaného v plné míře nebude potřebí, tedy může státní správa záležitostí duchovních po vyslyšení ordinariatu nařiditi, aby část jmění, přiměřená tomu, co v průměru roční přebytek činí, obrátila se na jiné účely církevní, k jichž uhrazení dostatečného nadání není.

Nemluví tu tedy zákon o nějaké záloze, nýbrž připouští ihned definitivní odevzdání ohledně přibrání přebytků bohatých kostelních fondů k účelům kostelů chudších, jen když se tím neporuší vlastní závazky neb nadační povinnosti dotyčných kostelů.

Dle tohoto § 54. není intencí zákona, aby na jedné straně jmění zádušní až do báječné výše vyrůstalo, kdežto by naopak na druhé straně jiné církevní ústavy pro nedostatek vlastních prostředků úplnou braly záhubu.

Žádost budiž i tu vypravena s plány, rozpočty, tříletými výkazy obou chrámů po předchozím ohledání c. k. stav. úřadem a přivolením dotyčného beneficiata (§ 41 tohoto zákona z r. 1874.), jehož chrám k úhradě nákladu přispěti má.

III. Možno-li zálohy z compatronátního bohatého chrámu získati také některému filialnímu kostelu?

Není dle zákonů povinen ani patron ani osada, aby k zachování filial. kostelů přispívali. Filial. kostely nemají dle dvorního dekretu z 20. září 1824. žádného patrona a mají tudíž vydržovány býti buď z vlastních prostředků aneb od oněch, jimž na zachování takého kostela záleží; nařízení toto se nikde a nikdy tak přísně nebralo, a můžeme směle říci, že každý patron se povždy považoval a považuje za patrona nejen farních kostelů ale i všech filiálek přidělených, a dle toho se také vždy choval a o zachování jich pečoval — aspoň po stránce stavební. Nemá-li ale filialní chrám jmění a nemůže-li také patron při nejlepší vůli na ten čas ve prospěch téhož kostela nějakých obětí přinésti, nežádá ani zákon takového přetížení patronátních břemen, je-li na patronátě nějaký bohatý chrám; neboť dle § 54. zákona ze 7. května 1874, může-li se dle toho, co z důchodů církevního jmění po mnohá léta přebude, s jistotou míti za to, že jmění k účelům církevním jmenovaného v plné míře nebude potřebí, může státní správa záležitostí duchovních po vyslyšení ordinariatu nařiditi, aby část jmění, přiměřená tomu, co v poměru roční přebytek činí, obrátila se na jiné účely církevní, k jichž uhrazení není dostatečného nadání. Zmíněný § 54. nečiní rozdílu mezi chrámy farními a filialními a lze ho tudíž i zde k záchraně chrámů filialních použiti.

V žádosti budiž však předem *a)* prokázána umělecká cena téhož filialního kostela stavbou, dále budiž uvedeno, chová-li v sobě dotyčný filialní chrám poklady umění malířského, starožitné obrazy, umělecké práce řezbářské, sochařské a kovolitecké; *b)* jeho nezbytnost, jež plyne z přílišné vzdálenosti od farního chrámu, ze značné populace obce, v níž týž filialní kostel s vícetřídní školou se nalézá, dále z nadací a pobožností při témž chrámu založených. K ukrytí rozpočtu, jemuž základem bylo ohledání c. k. okresního stavebního úřadu, vyjmenuje se bohatý kostel (po případě dva, kdyby jich bylo k uhrazení většího nákladu) na témž patronátě se nalézající, z jehož 3letého výkazu o řádných příjmech a vydáních zádušního jmění tohoto kostela (na př. za r. 1895—97) vykáže se průměrný přebytek roční a vzrůst základního jmění v posledních pěti letech (1893—97).

Dejme tomu, že by rozpočet na úplnou nutnou opravu filialního kostela vyžadoval 5717 zl. 13 kr. a že by filialní kostel opravy nutně

potřebný měl vlastního jmění 317 zl. 13 kr. a že by roční přebytek dotyčného compatronátního chrámu činil 1800 zl.

Učinil by se tudíž v žádosti návrh, aby vypočtený náklad za nutné opravy řečeného chrámu per 5717 zl. 13 kr. zapraven byl:

1. z vlastního jmění kostela částkou 317 zl. 13 kr. (vybráním spořitelních vkladů vlastnokostelních koncem r. 1897. vykázaných);

2. aby k tomu se věnoval roční přebytek z příjmů kostela compatronátního (za rok 1895., 1896. a 1897.) v předpojaté částce 1800 zl. dle tříletého výkazu přiloženého, tudíž za 3 léta 5400 zl. tak že by tím celý náklad úplně kryt byl.

V žádosti budiž dále podotknuto, že se nedomáháme zálohy pro záduší opravy nutně potřebného kostela filialního, spočívá v tom, že jsme spravedlivi a líčíme věc tak upřímně, jak se v pravdě má, neboť § 50. zák. ze 7. května 1874. a ministerského nařízení z 9. srpna 1881. č. 11155 připouští poskytnutí zálohy. Jelikož však, jak z přiloženého výkazu vidno, kostel filialní má nepatrný jen přebytek příjmů ročních 50 zl., jichž snadno pro nezbytné menší stavební opravy spotřebuje, nelze tu vázati se a jistiti zúrokování a zpětplacení žádoucí zálohy, která by fond kostela compatronátního jen zbytečně tížila a aequivalentnímu poplatku podlehajíc zmíněnému kostelu ještě na škodu byla, nýbrž třeba nám domáhati se definitivního přikázání žádoucí podpory z bohatého compatronátního kostela na chudší oprav potřebný filialní chrám, jak § 54. zákona ze 7. května 1874. a dvorní dekrety z 15./3. 1787., 29./1. 1783. a 24./9. 1785. (Jakšova sbírka zák. III. pag. 404) připouštějí, jak to u všech větších patronátů jest obyčejem.

Dle § 54. zákona ze 7. května 1874. č. 50 ř. z. byla by pak c. k. místodržitelstvím pro království České schválena oprava filial. chrámu Páně na př. nákladem 9317 zl. 13 kr., který kryt byl dary ze záduší chrámů compatronátních: *a*) Matky Boží 6000 zl., *b*) Všech Svatých 3000 zl. a *c*) zádušním přebytkem na konci roku filialního sešlého chrámu 373 zl. 38 kr.

A když po provedené obnově pro mnohé vícepráce nepředvídatelné, jež jakmile se objevily, ihned c. k. stav. okr. úřadem protokolárně byly zjištěny a c. k. místodržitelství oznámeny byly, objevil se schodek 7859 zl. 97 kr., svolilo ministerstvo kultu a vyučování, aby k urovnání řečeného schodku přispěly záduší compatronátních filialních kostelů Matky Boží 6000 zl., Všech Svatých zbytkem 1859 zl. 97 kr.

IV. Konečně, když má se díti obnova farního chrámu sešlého, když není dostatečného zádušního jmění, ani filiálního kostela v kanonickém svazku stojícího ani bohatého nějakého kostela compatronátního, nezbývá, leč aby dle pravidel konkurrence stavební rozděleno bylo břemeno opravy (aneb stavby nové) na všecky, kdož dle církevních a státních zákonů povinni jsou přispěti, obzvláště jsou to obyvatelé katoličtí; a tu připadá náklad na stavební hmoty a práce řemeslnické jako tangenta patronátní na patrona, a náklad na nádennické a potažní práce jako

tangenta na přifařené katolického vyznání. (Nařízení dvorní kanceláře ze dne 24. června 1840. č. 19665.)

Dle stavebního návrhu c. k. okr. hejtmanství vyjedná záležitost stavební konkurrence, o níž se cestou instancí stane definitivní rozhodnutí.

Kdyby při stavebním nákladu 5000 zl. připadlo na patrona 3400 zl. a na osadníky 1600 zl. a výše přímých daní všech osadníků by činila 20.000 zl., tedy by připadlo na 1 zlatý přímých daní 8 kr. stavební konkurrence kostelní.

Při tom se však dovoluje, aby přifaření k úlevě konkurrence na příklad dovozy a přípřeže k takovéto stavbě potřebné mohli dodati in natura, t. j. aby cihly, kámen, vápno, písek atd. dovezli svými potahy. Konkurrenční příspěvky požívají dle zákona týchž zákonitých výhod jako daně samotny t. j. mohou v případě renitence c. k. okr. hejtmanstvím třebas exekucí vymoženy býti.

Je-li však přece nějakého, avšak ke krytí celkového nákladu nepostačitelného jmění (ať již vlastního, nebo z filiálky neb odjinud opatřeného), pak ona kvota, kterou kostelní jmění přispívá, poměrně se rozdělí na oba konkurrenční faktory, tak že stejnoměrně se uleví jak patronu, tak i přifařeným, ač-li ten neb onen konkurrenční faktor této poměrné slevy se nevzdá.

Kdyby stavba vypočtena byla na 5000 zl., z toho připadá na patrona 3400 zl. a na přifařené 1600 zl. Z kostelního jmění by se mohlo vzíti 2000 zl, tak že by 3000 zl. se musely hraditi zákonitou konkurrencí; v tomto případě by na patrona připadla úleva 1360 zl. a na přifařené 640 zl., tak že by z vlastních prostředků připláceli patron 2.040 zl. a přifaření 960 zl.

Nemám jiného přání, než abyste, slovutní pánové, archaeologové, sebrané tu zkušenosti laskavě přijali a jich používali na prospěch našich drahocenných památek, tu a tam při značném jmění zanedbaných, abyste budili a živili lásku k umění křesťanskému. A to bohdá se stane — vždyť láska k umění jest vynalezavá a neunavná, neodpočine, pokud nedocílila, po čem toužila. A tomu Zdař Bůh!

Jindř. Maštálka: Ač mnoho dobrých pokynů p. referent podal, přece není vskutku věc tak snadná, jak se zdá. Je-li patronát různý, jest naprosto nemožno §§ citovaných užiti. Namnoze neporozumění úředních orgánů řádné restauraci staveb překáží. Každé město nemá takové štěstí, aby v úřadech příslušných působily osoby, jež věci rozumějí. Bylo by záhodno, aby i archaeologické sbory měly vliv na opravu chrámu. Chci jen podotknouti, aby bylo působeno, by všickni inženýři i v tomto oboru více vzděláni byli.

Referent P. K. Vorlíček vysvětluje, že, byť by i inženýr stavbu provádějící nebyl odborníkem, přece budova nemůže býti opravou znešvařena, neboť při opravách vyžadujících vyššího nákladu než 500 zl. dozor vyšších instanci tomu brání. Referent nečiní zvláštního návrhu.

„O radě musejní“ referoval Kl. Čermák:

Zemská rada musejní byla by dle mého mínění sbor odborníků, kteří by se starali o řádné určování, ocenění památek zemských

a systematicky prováděli soupis památek starožitných i uměleckých v království Českém, v markrabství Moravském a vévodství Slezském. Táž rada pokládala by se za poradní sbor zemským výborem svolaný a jemu sloužící v otázkách odborných, zvolený však z odborníků jako zástupců zemského výboru, obchodní a živnostenské komory, musea umělecko-průmyslového, několika zástupců venkovskými musey zvolených. Jako zástupci povoláni by byli z české university, vysokých škol technických, c. k. konservator jako zástupce centrální komise a zástupce odborného časopisectva. Taký sbor odborníků zasedal by jednou v měsíci a pro naléhavé záležitosti měl by 5 stálých zástupců při zemském výboru účinkujících. Avšak předměty důležité, jako udělování zemských podpor, legitimování obchodníků dle zákona zemského, zkoušení a legitimování kustodů musejních a zámeckých, upozorňování majetníků museí, měst, okresů i vlády na záchranu památek ohrožených a zakupování drahocenných památek českých do ciziny zavlečených, zůstavilo by se radě musejní, která zvolila by si předsedu a jednatele a stála by ve stálém styku se zemským výborem. Rada musejní odměňovala by nezištné nálezce památek, najímala i na delší doby po způsobu hornickém důležitá naleziska starožitností, měla by zákonné právo předkupu, dostala by od vlády moc výkonnou a stálou podporu od státu i země, starala by se o vzdělání mladých odborníků v museologii, v preparování i zpracování nahromaděných materiálů v museích našich a doporučovala by je za kustody ku rovnání sbírek venkovských, stála by v přímém styku jednak se zemským výborem, jednak s výbory a kuratoriy musejními a podávala by roční zprávu s účtem sněmu zemskému.[1]) A protož sjezdu navrhuji:

Sjezd českých archaeologů a spolků musejních v Hoře Kutné 28. srpna 1898. uvažuje potřebu jednoty u věcech musejních a při ochraně památek starožitných a uměleckých ve vlasti naší nechť požádá velesl. sněm král. Českého, po případě markrabství Moravského a vévodství Slezského, aby povolal sbor odborníků v zemskou radu musejní na 3 leta z odborníků přímo zvolený a svěřoval jí záležitosti musejní ku prozkoumávání, k doporučování, a ku provedení.

Dr. Karel Chytil vyslovuje se proti návrhu tomuto zejména proto, že zástupcové jednotlivých korporací v mnohých případech, o nichž by měla rada musejní rozhodovati, museli by se dříve dohodnouti se svými mandanty, na př. zástupce umělecko-průmyslového musea s kuratoriem, a tak by se celé jednání stěžovalo a zdržovalo.

Dr. Karel V. Adámek žádá, aby návrh referentův byl zamítnut z důvodu Drem. Chytilem uvedeného, neboť by organisace tato byla velice těžkopádná a přímo bezvýsledná. Návrh referentův nepřihlíží k stávajícím poměrům různých oborů správy veřejné, ku rozsahu příslušnosti jednotlivých sborů a úřadů státních i samosprávných. Již výpočet zástupců není přiměřený a volba zavdala by podnět k mnohým konfliktům. Některé úkoly, na př. soupis památek, podniká Česká akademie pro vědy, slovesnost a umění, jiné úkoly řeší

[1]) Odůvodnění i návrh podán dle zápisků p. V. Jeníčka.

při zemském výboru království Českého zřízená historická komise a poradní komise v otázkách obnovy stavitelských památek a j. Přijetím návrhu referentova, jenž příčí se stanovisku jež sjezd přijetím resoluce již zaujal, by se rozhodovalo o mnohých otázkách, o nichž náleží rozhodovati sněmům a zemským výborům. Společnost přátel starožitností českých má vykonati usnesenou resoluci, i bude tedy lépe, když elaborát Společnosti přátel starožitností českých o komisích zemských bude dán na program příštího sjezdu a tu o všech těchto otázkách se pojedná.

Předseda K. Adámek poukazuje též na některé další důvody proti zřízení nového sboru dle návrhu referentova i odůvodňuje, že jest účelněji působnost stávajících sborů a komisí rozšířiti nežli zase nové sbory zřizovati.

Ve shodě s referentem, jenž svůj návrh o musejní radě bere zpět, přijímá se návrh, by na příštím sjezdu se jednalo o organisaci a pokud se týče reorganisaci komisí zemských a okresních.

„O organisaci musejních spolků československých“ referoval Václav Vl. Jeníček:

Velectěné shromáždění! Veškeré snahy, ty všecky idee, za nimiž různé strany národů se ubírají, ty všecky tužby, jež mysl jednotlivců ovládají, vtěleny zříme ve společnostech, shromážděních, spolcích, jednotách a různých korporacích. V našich zemích československých v mnohá a v mnohá sdružení seskupili se jednotlivci stejného smýšlení — stejných tužeb. Tak stalo se, že veškerý veřejný život náš roztříštěn v různé strany a frakce, z nichž každá za svým cílem kráčí vzdělávajíc národa roli dědičnou! Tolik a tak přemnoho těch různých sdružení a spolků za nynější doby, že jich — prý — více než snah a práce! Avšak v té pestré směsici národních pracovníků znám zástup tiše pracujících bez průvodu hudby a zpěvu, mezi těmi četnými dělníky na národa roli dědičné znám dělníky pilné, již v klidu pracují, by odkryli trosky zašlé slávy národa a vlasti, by zachovali ty památky, jež ruce drahých předků našich zrobily, by zatemněný během dlouhých dob život národní obrodili, by ukázali, jak žili ti, již slávy národa dobyli a vlast krásami své práce ověnčili! K prvním harcovníkům v tomto oboru kulturní práce české pevně a platně druží se musejní spolky československé. Proto s důrazem poukazuji na činnost musejních spolků našich, na důležitost jich při práci nám společné.

Máme-li snadnější prací cíle své působnosti dosíci, musíme společnými silami pracovati, se sdružiti.

Organisace, sdružení musejních spolků československých jest již více než nutné a naléhavé, neboť veškeren veřejný život v tomto znamení kráčí: co jednotlivci úkolem nemožným, to snadno překonávají spolky ústřední, sdružené.

Proto my, znajíce rozhárané poměry našeho parlamentu, od něhož nemůžeme očekávati rychlého ani brzkého vyřízení požadavků našich, totiž zákonnitou ochranu našich památek, uvažujíce dále, že nemohly požadavky naše tam uplatněny býti, uznati musíme, že na nás

samých jest uplatniti přání svá dle možnosti a síly své, že opět jen svépomocí při práci pomáhati si musíme!

Nesmíme složiti ruce v klín. Nemohu déle o vadách naší činnosti se zmiňovati — podávám návrh:

Čeští archaeologové a zástupcové musejních spolků československých na sjezdu svém 28. srpna 1898. na Horách Kutných uznávají za nutnou organisaci musejních spolků československých, kteráž takto provésti se má:

Jako země koruny české jeden tvořily i tvoří celek, tak i národní život v zemích těch jedním směrem postupoval a postupuje, historie zemí československých jest jednou společnou historií. Proto právem musejní spolky v zemích koruny české stejnou činnost v zemích těch musí rozvinouti, soustavně při práci své postupovati. Musejní spolky československé buďtež dle jedněch stanov zřízeny a v jeden celek spojeny, a budiž v každém okresu v království Českém, markrabství Moravském i vévodství Slezském musejní spolek, jehož správě náleží museum okresní dle pravidel v I. resoluci vytčených sestavené.

Okresní musejní sbory celého kraje tvořte župu, již spravuje župní sbor musejní ze zástupců jednotlivých okresních musejních sborů sestavený, jenž by vedl celou organisací župy, měl v evidenci celý stav činnosti, staral se o další rozvoj, vydával sloučené výroční zprávy ze všech okresních musejních sborů.

Ze zástupců musejních sborů župních utvoř se musejní rada pro země koruny české, do níž povoláni buďte osvědčení archaeologové, umělci a historikové, a jež měj povinnosti obdobné jako župní sbory musejní a vydávej Věstník.

Města i okresy buďtež požádány o mravní i hmotnou podporu k této akci. Pečováno budiž o to, aby musea městská správě okresních musejních sborů svěřena byla.

K provedení téhož navrhuji 12členný organisační musejní výbor.

Dr. Jaromír Čelakovský navrhuje, by Společnost přátel starožitností českých, jež byla již pověřena úkolem provésti resoluci referentem o vlastivědné činnosti navrženou a sjezdem přijatou, též přání V. Jeníčkem vyslovená uvážila.

Po poznámkách předsedy a delegátů J. Heraina a P. K. Vorlíčka přijímá se návrh, by výbor Společnosti přátel starožitností českých přání referentova, pokud se s přijatou resolucí shodují, při vykonávání této resoluce uvážil a s výborem kutnohorského „Vocela“ a „Včely Čáslavské“ se poradil.

„O názvosloví v české archaeologii“ referoval Kl. Čermák:

Názvosloví v české archaeologii je velice různé. Jedni tak, druzí jinak tentýž předmět nazývají; na př. klín mlatem, mlat klínem bývá zván. I v tomto oboru potřebí jednoty. Navrhuji tudíž, aby zvolena byla 9členná komise z osvědčených praehistoriků, kteráž by sestavila jednotné názvosloví. Každý člen této komise napiš k vyobrazením předmětů praehistorických název, jenž vhodným se mu zdá a ten název,

jenž je více užíván, budiž přijat za jednotný všemi českými archaeology. Sestavil jsem vzor k oběžníku takovému a týž spolupracovníkům k prohlédnutí zde je vyložen.

Nemíním déle o důležitosti jednotných názvů praehistorických tuto se zmiňovati, ježto mnoho a mnoho o věci té napsáno i mluveno, avšak neuskutečněno. Račiž sl. shromáždění o návrhu mém rokování zahájiti.

Dr. Jaromír Čelakovský: Důležitost jednotného názvosloví sama sebou jest zřejma. Vzhledem k tomu, že referent již o věci uvažoval a návrhy názvů podal, budiž návrh na sestavení názvosloví jednotného přijat. Navrhuju, aby celou tuto záležitost „Včela Čáslavská“ ve shodě se zvolenými znalci a s „Vocelem“ a Společností přátel starožitností českých provedla.

Návrh referentův i Dra. Čelakovského byl přijat a do komise byli zvoleni: Dr. J. L. Píč, Kl. Čermák, Jar. Palliardi, Vlasta Havelkova, J. Leminger, Jos. A. Jíra a Dr. L. Niederle.

Kl. Čermák doporučuje, by se sjezd usnesl, kam má býti třetí československý sjezd svolán, i poukazuje na přání došlé z Olomouce.

Sjezd se usnáší, by třetí československý sjezd musejní byl konán v Olomouci a pověřuje Společnost přátel starožitností českých, by s kutnohorským „Vocelem“, „Včelou Čáslavskou“ a Vlasteneckým musejním spolkem olomouckým veškery přípravy vykonala.

Předseda K. Adámek: Denní pořádek jest vyčerpán. S potěšením mohu konstatovati, že průběh slavného sjezdu naplnil naše naděje, i doufáme, že se také podaří usnesení sjezdu za horlivé podpory rozhodujících činitelův, zvláště pak za součinnosti našich sborů samosprávných, odborných spolků a jednot provésti. Netajím se tím, že při tom bude překonávati veliké skutečné i uměle nastražené překážky. Zkušenost učí, že se u nás při řešení těchto úkolů dosud nedostávalo dobré vůle a potřebné energie.

Jakých námitek jsme museli slyšeti na příklad proti žádané zápovědi vývozu památek do ciziny?! — Bylo dovozováno, že tomu překáží občanský zákon, tržní smlouvy atd. A ejhle, Bosna a Hercegovina — jest spravována Rakouskem, náleží k našemu celnímu území, a vývoz historických památek z těchto zemí jest již nařízením bosenské vlády (zák. ze 27. června 1892. č. 50243) zakázán.

Podobný zákaz platí také v Turecku. — Tak i v tomto oboru Rakousko na konci XIX. století za Bosnou a za Tureckem pokulhává a také při ochraňování památek již Uhry předstíženo bylo.

Slavným sjezdem přijatá resoluce stane se pevným základem této důležité akce, jejíž řízení jest vloženo do rukou Společnosti přátel starožitností českých v Praze, kteráž při nadšené energii, s níž se řešení svých vážných úkolů ujímá, zajisté také k provádění těchto usnesení přistoupí s nejlepší vůlí a vytrvalostí.

Zavíraje tento sjezd, provolávám příštímu sjezdu v Olomouci z plna srdce „Na zdar!“ —

Po sjezdu byl prohlédnut Vlašský dvůr, načež přítomní súčastnili se hostiny v Lorci, při níž přečteny byly telegramy a pozdravy sjezdu došlé, a proneseny byly přípitky přísedícím zemského výboru K. Adámkem obci Kutné Hoře, jež s příkladnou obětavostí a energií ujala se záchrany svých památek, a starostou města J. Macháčkem, jenž vzpomenuv zásluh, jichž si přísedící zemského výboru K. Adámek v této činnosti získal, prohlásil, že Kutná Hora bude pečovati, aby i ostatní památky místní byly zachovány a obnoveny.

Sjezdu súčastnilo se na 200 osob: poslanci K. Adámek (zástupce zemského výboru), Dr. Jaromír Čelakovský (zástupce Musea království Českého), Jindř. Maštálka a Dr. B. rytíř Plaček, zástupcové archaeologické komise České Akademie, Společnosti přátel starožitností českých (starosta Jan Herain a zapisovatel J. U. C. Fr. Zumau), Národopisné společnosti československé, musea umělecko-průmyslového, československého musea národopisného, museí a musejních spolků v Brně, Olomouci, Telči, Jičíně, Hradci Králové, Poličce, Humpolci, Soběslavi, Litomyšli, Hlinsku, Mělníce, Hořicích, Kutné Hoře, Pardubicích, Chrudimě, Čáslavě, Kolíně, Rychnově n. Kn., Nymburce, zástupcové různých jiných korporací a přátelé vlastivědy české z Českých Budějovic, Uherského Hradiště, Vranova, Radimě, Litoměřic, Libice, Přelouče, Jičína, Chrudimě a j. Pozdravné přípisy došly od Umělecké besedy v Praze, rady města Krakova a j., telegramy z Brna, Korčuly, Klatov, Bělohradu, Náchoda, Vysoké, Vídně, Potštýna, Horažďovic a j.

O středověkých pečetech.

Vojt. Král z Dobré Vody.

(Pokračování.)

Pečeti Karla IV., jako markraběte, krále českého, císaře římského.

Karel IV. narodil se r. 1316. jako třetí dítě krále Jana a Elišky Přemyslovny. Pokřtěn byl na jméno Václava. V 7 letech odvezen byl do Paříže na vychování k tetě své Marii, královně francouzské. Okolnost ta pro Čechy blaze se vydařila. Ve Francii kralevic přijal jméno Karel.

Roku 1331. král Jan učinil syna svého správcem držav svých italských, a když je ztratil, povolal Karla za vladaře zemí českých s titulem markraběcím r. 1333.—35. Od r. 1337. Karel byl pak trvalým spoluvladařem otcovým.

Společně s otcem markrabí vymohl r. 1344. na papeži, někdy vychovateli svém, povýšení biskupství pražského na arcibiskupství a na pamět skutku toho založili chrám svatovítský. Potom za rozporu papeže s císařem Ludvíkem, nepřítelem rodu lucemburského, Karel

zvolen jest 11. července 1346. za krále římského. O šest neděl později padl otec jeho v bitvě u Kreščak.

Karel nyní nastoupil dědictví své. Roku 1347., 2. září dal korunovati se na království České, v červenci r. 1349. na království německé v Cáchách, r. 1355. v Miláně korunou lombardskou a v Římě na císařství římské.

Ač Karel o všechny země staral se, největší péčí oddal se zvelebení koruny české. Rozšířil ji o 2 poslední vévodství slezská, r. 1364. o Lužici Dolní, r. 1373. o Branibory. Všecky ty země (kromě Bra-

Obr. 42. Pečet kraleviče a markrabí Karla.

nibor) sloučil v jediný, nerozdílný státní celek. Postavení svého pak jako panovník římský užil ku prospěchu koruny české, zjednav a pojistiv jí samostatnost proti říši německé. O blahé vládě jeho, zlaté doby dějin českých, rozkvětu věd a umění, netřeba šířiti se.

Ženat byl čtyřikráte: s Blankou z Valois († 1342.), Annou Falckou († 1353.), Annou Svídnickou († 1362.), Eliškou Pomořskou, jež jej přežila. Z třetí choti narodil se mu r. 1361. syn Václav (již druhý, první † v dětství), dědic trůnu, jemuž Karel r. 1376. zjednal i korunu německou.

Moravu za Karla spravoval dědičně bratr jeho Jan Jindřich úmluvou od r. 1349., nejspíše dle slibu nebožtíka otce jich. Václav IV.

Obr. 43. **Pečet Karla IV.** (Majestát.)

měl býti králem českým a přímým držitelem Čech, Slezska, Dolní Lužice a Budišínska, mladší bratří jeho, rození z Elišky Pomořské, měli jej poslouchati, Sigmund dostal Branibory, Jan Zhořelecko. Dcera Karlova Kateřina vdána jest za Rudolfa IV. Rakouského, s nímž Karel r. 1364. zavřel smlouvu o vzájemném dědění. Druhou dceru vdal císař za krále anglického Richarda.

Skonal Otec vlasti 29. listopadu 1378.

Pečet obr. 42. s opisem KAROLUS · PMOGIT · (primogenitus) REGIS · BOEMIE · MARCHIO MORAUIE jest jednostranná. Spadá do času, kdy Karel po svém návratu do Čech od otce jmenován byl markrabím moravským a spoluvladařil. Celkem podobá se menší pečeti otcově (obr. č. 4. na str. 19.) až na štít, v jehož 1. poli český lev, v 2. a 3. ley lucemburský a ve 4. moravská orlice se nalézá. Podobně jest ozdobena přední a zadní část kropíře. Na obou pečetech zříti jest koně s jezdcem obrácena na levo (heraldicky), což poukazuje na dobu před korunováním.

Obr. 44. **Pečet Karla IV.** (Majestát.)

Obr. 45. **Sekret Karla IV. na zadní straně majestátu.**

Jako římský král, potom jako císař Karel užíval pečetí zobrazených pod č. 43. a 44. Obě jsou jednostranné (majestáty).

Na první čteš opis: † KAROLVS·DEI·GRACIA ROMANORVM REX·SEMPER·AVGVSTVS·ET BOEMIE·REX.

Druhá jest opatřena legendou: Karolus Quartus Diuina Fauente Clementia Romanor Imperator Semper Augustus Et Boemie Rex.

Obr. 46. a 47. Zlatá bulla na zakládající listině pražské university ze 7. dubna 1348.

Na obou těchto pečetech není jiné heraldické výzdoby kromě štítů s říšským orlem a českým lvem. Na pečeti císařské každý štít držen jest orlem.

Zadní strana obojích majestátů opatřena byla menší pečetí, sekrytem (obr. č. 45.), na němž viděti přirozenou orlici. Opis zní: † IVSTE·IVDICATE·FILII·HOMINVM.

Obrazec č. 46. a 47. zpodobuje líc a rub zlaté bully, která přivěsena jest zakládací listině české university ze dne 7. dubna 1348.

Na líci viděti podobu Karlovu, tak jako na svrchupsaných majestátech č. 46. a 47. Opis zní: † KAROLVS DEI·GRA·ROMA-NOR·REX·SEMP·AVGVSTVS (uvnitř:) ET·REX BOEMIE.

Na rubu zobrazen jest chrám o lomenici s dvou věžích, v jehož portále čte se: AUREA ROMA. Opis na rubu zní: ROMA·CAPVT

Obr. 48. Pečet Anny Svídnické, třetí manželky Karla IV. z r. 1361.

MVNDI · REGIT · ORBIS · FRENA · ROTVNDI. Heraldické ozdoby vůbec není.

Pečet obr. č. 48. s pěknou orlicí v šestiobloukovém kruhu náleží třetí manželce Karlově Anně Svídnické, matce Václava IV.

Uspořádání jest ladno a provedení vkusno. Opis zní: † ANNA DIVINA · FAVETE · CLEMECIA ROMANOR IMPETX SEMP. AGTA LVCE DVCI.

Originál z r. 1361. uložen jest v archivu zemském.

(Pokračování.)

Dědičné rychty na panství Polenském a Přibyslavském r. 1636.

Ant. Tomíček.

Všecky svobodné rychty v tomto kraji Čech vznikly asi při kolonisaci, a ani jediná není, myslím, zbytek svobodných zemanských sídel. — Jsou všecky ponejvíce z rozkvětu kolonisace, nejspíše ze 13. století.

Maje po ruce specielní urbář, psaný před rokem 1636., a později doplňovaný (viz Český Lid VII. 359), mohu o nich pověděti následující:

1. V Záborné byl rychtářem Matouš, po válce třicetileté Šimon. Měl grunt s koňmi a rychtu výsadní. Platu pánu žádného nedával, též robot nečinil, jen za úmrť osvobozenou platil o sv. Jiří a svatém Havle po 45 groších. V téže vsi byl také Matouš Dvořák, po něm Václav. Měl grunt s koňmi a platil jen za chování koně pololetně po 45 groších. Robotami žádnými pánu povinen nebyl, pouze za úmrť osvobozenou platil půlletně po 15 groších.

2. V Kamenné byl Jiřík rychtář, po něm Mates, na rychtě výsadní s koňmi. Platili úroku sv. Jirského 15 gr. 4 d., Havelského tolikéž, slepice úroční dávali $^1/_2$ a robotou žennou byli povinni jeden den. Za úmrť po 30 gr. se platilo.

3. V Horní Věžnici rychtářoval Michal, později Pavel; měl grunt s koňmi a rychtu výsadní a platil úroku o sv. Jiří a sv. Havle po 26 groších, 1 d., za odúmrť v tytéž časy po 35 groších.

4. V Bukové Bartoň a po něm Štěpán měl rychtu svobodnou a k ní půl druhého lánu rolí. Úrok platil jen z kopanin po 6 groších, za úmrť po 35 z jara a na podzim.

5. V Nížkově byl rychtářem Jeroným, po něm Mates. Rychta byla výsadní: „Kdykoliv však přijedou k němu s panskými koňmi z Polné, má jim dáti sena, a přijedou-li holomci ze zámku, má jim dáti jísti a píti.“ Úroku platil z pustiny po 19 gr., platu Jakubského peněz robotních $7^1/_2$ gr., slepic úročních dával tři kusy a za úmrť po 40 groších.

6. Ve Velké Losenici měli rychtáře Havla, po něm byl Jiřík Rosický. Rychta byla výsadní a platil z ní úroků po 10 gr., více z lánu rolí postoupených od mlýna panského prostředního 1 kopu $5^1/_2$ groše pololetně, za úmrť pak po 40 groších.

7. V Poděšíně měl rychtu výsadní Petr, po něm Eliáš rychtář. Úroku dával po 12 gr. $2^1/_2$ d., za úmrť po 40 groších.

8. V Brzkově držel rychtu výsadní Vít, po něm Urban rychtář. Úrok platil toliko ze mlýna po 3 groších, za odúmrť po 40.

9. V Hrbově byl rychtářem Bartoň, po něm Jiřík. „Má rychtu výsadní a svobodnou, pánu neplatí nic, za úmrť po 40 groších,“ praví urbář. — V téže vsi byl také Dvořák Mikuláš, po něm Pavel; ten „platí toliko za chování koně po 45 groších, robotami žádnými povinen není“; za úmrť po 20 groších dával.

10. V Malé Losenici měl rychtu svobodnou s dvěma lány rolí Matěj rychtář, po něm Marek. Úroku dával po 21 gr., za úmrť po 30 groších.

11. V Modlíkově Valenta rychtář, a po něm Mikoláš, měl výsadní rychtu, z níž neplatil nic. Za úmrť osvobozenou po 40 gr.

12. V Šumfeldě byl rychtářem Burgan, po něm Vondra, pak Martin Strašil. Rychta byla svobodná s dvěma lány rolí. Neplatilo se z toho nic, za úmrť po 45 groších.

13. V Pořežíně nebyl sice rychtář dědičný, ale hamfešt měl mistr Endrle hamerník, po něm mistr Melichar, na grunt s koňmi;

robotami povinen nebyl, ale dával o sv. Jakubě robotních peněz $7\frac{1}{2}$ groše, úroku po 15 groších a za úmrť tolikéž.

14. Ve Ždirci byl rychtářem Jan, po něm Jíra, na rychtě výsadní, z níž nic neplatil, než jen za úmrť osvobozenou po 35 gr.

Podrobná data o vsech: Nové Dvory, Rosička, Volešná, Sázava, Poříč, Jabloná Německá a Česká, Dobrá a Hříště chybí.

Ostatní rychtáři byli od vrchnosti libovolně ustanovováni a za to od povinností robotních a jiných platů, jako jinde, osvobozeni nebyli; ovšem nebylo toho mnoho, zejména v některých vsech.

Srovnej časopis Společnosti přátel starožitností českých IV. 127, z něhož je vidno, oč byly poměry horší, než půldruhého sta let před tím.

Různé zprávy.

Náhrobní nápis posledního Švamberka. Rodina Švamberků rozdělila se na několik větví. Poslední Švamberk z rodu, který měl Orlík a Kestřany, Jan Vilém ze Švamberka zemřel 6. června 1651., a záhy po něm zemřela i manželka jeho Johanka rozená Trčková z Lípy (6. října 1651.). Zůstavil dvě dcery, z nichž Anna Evsebie provdaná byla za Leonharta Oldřicha Harracha, a druhá za hraběte Zikmunda Fridricha Goetze, kteří o dědictví, jehož ovšem mnoho nebylo, se rozdělili. Kde poslední Švamberk jest pochován, nevíme, snad na Orlíku nebo v Kestřanech. Náhrobní jeho nápis zní:

Piis manibus

Ill. D. D. Joannis Wilhelmi a Swanberg, D. in Kestrzan, Augest et Chrast, vita functi A. 1651. Juni 6. nec non conjugis Suae Illusmae D Joannae, natae comitissae Terzkovianae â Lipa, vita functae A. D. 1651. Octobris 6. cumque eodem hac in aede S. Crucis una sepultae.

Epitaphium.

Quisquis es, ac istam perlustras forte tabellam,
Wilhelmi â Swanberg, stemma Joannis habes.
Stemma sibi est cygnus, nam cygni fata subivit,
dum se Carlinis bis recrearet aquis.
Nec multum conjunx voluit superesse mariti,
mortis quin moriens assequeretur herum.
Dicta Joanna fuit quondam sociata Joanni,
sed jam plus moriens associata viro est.
Ergo hoc membra loco bene sunt unita duorum
quae fuerant clari foedere juncta thori.
Quiescant et vivant aeternum.

Pán ze Švamberka byl muž, který hudbu nad jiné miloval a mnoho hudebních skladeb sobě přepsati dal.

Sdělujeme seznam hudebnin, které M. Mathaeus Planinšek, S. C. M. imperatricis Eleonorae musicus přepsal a za něž mu Nicolaus Adriani, kapelník dvorský a hudební skladatel celkem 65 zl. vyplatil:

Missa vivorum 6 voci et 6 stromenti 4 fl. 30 k., Missa sancti Leopoldi 8 voci et 6 stromenti 4 fl. 30 k., Missa Pasca 8 voci et stromenti 4 fl. 30 k., Missa solemnis. Missa Ascensionis 8 voci et 6 stromenti 4 fl. 30 k, Missa Imperatoris 6 voci un violino 4 fl., Missa Ferdinandi 4 voci 2 violini 3 k., Missa s. Andraeae 6 voci 6 stromenti 4 fl. 30 k., Missa Zamponi 6 voci 6 stromenti

4 fl. 30 k., Missa Rosa mistica 5 voci 5 stromenti 4 fl. 30 k., Missa s. Hieronimi 4 voci et 4 stromenti 3 fl., Missa in tripola 5 voci et 5 ripieni 3 fl, Missa pacis 4 voci et 4 ripieni 3 fl., Mutetto dextera Domini 8 voci et 6 stromenti 1 fl., Mutetto Sancti mei 5 voci et 8 stromenti 1 fl., Congaudete 6 voci et 6 stromenti 1 fl., Ain Taffelstuckh 5 voci et 5 stromenti et 5 ripieni 1 fl., Missa 4 voci et 4 stromenti et 4 ripieni 3 fl., Missa s. Nicolai 4 voci et 6 stromenti 3 fl., Missa sanctae Mariae Assumptionis 4 voci et 5 stromenti et 4 ripieni 3 fl.

Sděluje z Harrachovského archivu *F. Menčík.*

Emigrace česká z Nymburka nad Labem v třicetileté válce.[1]) V knihách městských nachází se »seznam domův, z kterých sousedé pro náboženství odešli«, a jest následující:

Ve čtvrti zálabské: Dům Jiříka Ronšperského — na větším díle jest roznesen. — Dům Kateřiny Boleslavské — sirotek branský a Jan Pšenička mají na něm spravedlnost. — Dům Lidmily Kašperské — sestra její v něm byt má a z něho kontribuci platí. — Dům Jeronýma Horáčka — nájemník v něm Jiří Zvonníček. — Dům Matěje Vyskočila.

Ve čtvrti svatojirské: Dům Václava Třeštíka — jsou sirotci, jich poručník Václav Piskolhotský. — Dům Jiříka Čeyky — p. literáti mají na něm skoupené peníze.

Ve čtvrti velelibské: Dům Anny Jarošové s dědičem a dům Kašpara Zámečníka — odevzdány k obci. — Dům sirotkův Knauerovských — nájemník v něm. — Dům Tomáše Pokorného. — Dům Václava Janouška — Marta Velimská koupila jej na syna. — Dům Anny Slanské — nacházejí se malí sirotkové, poručníci jich Václav Táborský a Jan Bytovec. — Dům Václava Žaluda. — Dům Ondřeje Thobaeusa — zřízeno v plnosti rady mandatario. — Dům Anny Pormannové spáleniště — jsou sirotci. — Dům Simeona Šuda. — Dva dvorce po neb. Petru Labounském, o něž soud jest.

Ve čtvrti bobnické: Dům Jana Poláčka s dvorcem sbořeným a něco rolmi — vzal to p. Pavel Herink. — Dům Matěje Vilímovského. — Dům Řehoře Šolce. — Dům Jiříka Růžovského — literáti mají k němu právo. — Dům Jakuba Zelenky na podezdi. — Dům Víta Labounského — postoupil skrze psaní úřadu práva svého Majdaleně Homolkové z Brodu Českého — Dům apatykářovský — v něm čtyři podruzi. — Dům Jana Sobotky se zahradou a dědinou. — Dům Daniele Hajkera — p. literáti mají na něm peníze s dvorem a dědinou. — Dům Jakuba Procházky. — Dům Joachima Hajkera, dům a dvůr — v něm jsou dva podruzi. — Chalupa kovářská na předměstí bobnickém. — Dědina Jiříka Zarukače, již jest 7 kop 13 záhonů za 250 kop koupená, kterouž JMCé. p. rychtář k ruce JMCé. ujímá, v neděli se ohlásil.

Z tohoto seznamu viděti, že 31 sousedů nymburských, z větší části bohatých a vzdělaných, vystěhovalo se do ciziny. (Ondřej Thobaeus na příklad byl jedním z předních měšťanů v Nymburce. Roku 1620. uvádějí jej knihy městské jakožto primatora, správce důchodů z dvorů městských Bílého a Šlotavy. — Mimo to byl i starším latinského kůru literátského — kterýž vedle dosavadního českého roku 1600. byl zřízen — a dle poznámky Dra. Dlabače i básníkem.) Útočištěm vystěhovalých byla ponejvíce Žitava.[2]) *Jan Emler.*

---

[1]) Příspěvku tomuto základem jsou zápisky † MUDr. Jana Dlabače, prakt. lékaře v Nymburce, jenž v prázdných chvílích zapisoval »příběhy kr. m. Nymburka« i dřívější dle starých knih městských i novější, jež sám byl zažil a jsa pozorovatelem nad jiné bystrým, jasně posoudil.

[2]) Jak Nymburk i na dále ještě scházel, vidno z okolnosti té, že (maje r. 1610 280 domů) r. 1654. vykazuje jen 110 domů, 1 pustý a 105 do gruntů zbořených, z nichž jen místa zbyla (Dvorský, ČČM, 1882., str. 67.).

Literatura.

Věstník Matice opavské. Ročník 1897. čís. 7. V. Hauer. Křestní jména na Pasovsku mezi l. 1633.—1745. — J. Zukal. Z nejstarších matrik opavských. — R. Parma. Soupis osad, samot, tratí ze západního Slezska. — J. Vyhlídal. Z pověr a zvyků lidu slezského. — Z dávnověkosti Těšína. Památky cechu kožešnického. — A. Landsfeld. Archiv musea Seršníkova v Těšíně. (Dokončení.) — Drobnosti: *a*) Z archivu p. Matyáše Dominackého z Karlsbrunnu od J. Z. *b*) Ze života Jošta z Rožmberka (1430.—1467.) biskupa vratislavského. H. Gross. *c*) Nález mince. Ant. Otahal. *d*) Vykopávky. Ant. Otahal. Mužové o Slezsko zasloužilí: 1. J. E. Tvrdý. 2. J. Ježíšek. 3. O. Cinciala. 4 K. J. Bukovanský. 5. K. Tomášek. 6. Dr. Ant. Weltzel. 7. Tomáš Šmýd. 8. Ant Petr. — J. V. Lidoví básníci slezští. — Písemnictví ku Slezsku se odnášející. — Přehledy kulturní (Vydavatelstva knih a časopisů. II. Školy.) — Spolky. — Zprávy o došlých nás spisech. — Zprávy Matice opavské I. jednatelská. II. pokladniční. — Noví členové. — Různé zprávy.

Zpráva musej. společnosti pro okres humpolecký 1896. až 1897. Humpolec 1898. Obsahuje: Dva listy K. Havlíčka Borovského z r. 1839. z orig. musejních (Morici Příborskému). — Mančal. Lidové podání z okresu humpoleckého. Bájesloví: Čert, ďábel, rarach, diblík, radášek, šotek, dupálek, jiskrák, poledníček, holoťata, nemodlenec, drak, bacalíšek, hastrman, ohnivý a starý muž, skalní duch, světýlka, hejkadla. — Zprávy o valných hromadách, jednatelská, pokladní.

Zpráva kuratoria prům. musea v Chrudimi. 1898. O krocích ke stavbě nového musea, vzrostu sbírek, jež čítají as 3200 čísel, knihovně (523 sv.) a sbírce předloh (8000 listů), stavbě musea, přednáškách (5), publikacích. Souček. O strojích obuvnických. — Chytil. Český gradual literátů chrudimských z doby kol r. 1570. Byly to: O výstavách (nástrojů obuvnických, truhlářských, šicích strojů obuvn., plakátů Muchových), o činnosti mus. kanceláře a fotogr. laboratoře, o činnosti odboru historického, archivu (spořádali privilegia). — Veř. čítárna, dary, správa, členové.

Lud. Organ towarzystwa ludoznawczego we Lwowie. Red. Dr. Antonín Kalina. Roč. IV., sv. 1—3. St. Zdziarski. Pierwiastek ludowy w poezyi A. Mickiewicza — Dr. K. J. Gorzycki. Antropologia rasowa. — S. Udziela. Bajki i opowiadania ludu krakowskiego. — Fr. Rawita Gawroński. Szczedrówki z Tarnawy. — W. Służewski. Powinszowanie na nowy rok w Buczaczu. — L. Młynek. Życie sierskich pasterzy przed 20 laty. — S. Udziela. Hagada. — Ant. Siewiński. Bajka o ciekawej babie. — Týž. Bajka o pastuszku. — Magierowski. Słowniczek gwary ludowej w ziemi sanockiej. — Dr. Fr. Krček. Sobótka w Galicyi. — Rozmaitości. A. B Füllbier. Piosnki Jabłonkowskie. — Dr. M. Allerhand. Przysięga kobiety ciężarnej u Żydów. — Al. Koch. Poświęcanie pól. — Dr. Fr. Krček. Pisanki w Galicyi. — Rozbiory i sprawozdania. Sprawy Towarzystwa

Wiadomości numizmatyczno-archeologiczne. Red. Vl. Bartynowski, Kraków. Tom III. 1897., 3—4 Kostrzebski. Niektóre wiadomości o mennicach koronych za Jana Kazimierza. — Týž. Uwagi nad wykopaliskami monet z X. i początku XI. w. znajdowanych w Polsce. — Chmiel A. Materyały sfragistyczne. — Koehler. Groty z skrzydełkami. — Kopera. Monety rzymskie znalezione na naszych ziemiach. — Týž. Nieznany medal z napoleońskich czasów. — Chmiel. Pieczęć sądu komisarskiego sześciu miast. — Kopera. Nieznana autobiografia Cyp. Norwida. — Cercha. Głowa św. Jana Chrzc. (miniatura z r. 1534.). — Nekrology. Kronika. Zprávy.

Lud białoruski na rusi litewskiej. Materyały do etnografii słowiańskiej zgromadzone w letach 1877.—1891. Fedoronski Michal. Wyd. antropolog. komisii akademii umiejętności w Krakowie. Tom. I. 1897. Wiara, wierzenia i przesądy ludu z okolie Wołkowyska, Honima, Lidy i Sokólki. Str. 462 a rejstřík

Autor sebral zde 2827 rozmanitých zpráv, podávajících zajímavý a podrobný vzhled do lidových názorů lidu běloruského. Zapisoval přímo z úst

lidu. Zvídáme o představách, o Bohu, svatých i ďáblu, pak přežitky pohanství o duších škodných i dobrých, zbytky mythů, o bytostech vodních, bohatýrech a potvorách, o zosobněných ponětích — II. kn. Příroda; obsahuje sbírku zdání o světě, zjevech přírodních, zemi, kamenech, rostlinách, zvířatech, o člověku, duši jeho, životě vezdejším i zásvětném. — III. kn. Kultura; zahrnuje jevy náboženské, morálku, úctu vyšších bytostí, obyčeje a zaměstnání lidu, lov, rybářství, pastýřství, drůbežnictví, včelařství, o lid. stavbách, zemědělství, zahradnictví, o ženině hospodářství, o lécích a lékovadlech při nemocích člověka i dobytka. Seznam léčivých bylin.

Glasnik zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini. Red. Kosta Hörmann. IX. 1897. 2—4. Thalloczy. Kdy a jak stal se Hrvoje velkým vévodou bosenským. — beg Defterdarović. Staré listiny rodu Resulbegovićů (se 3 tab. a 4 obr.). — Patsch. Nové památky z Županjce-Delminia (23 obr.). — Kaer. První bronzové naleziště v Dalmacii (18 obr.). — Fiala. Nekropole hrobová u Sansk. Mosta (4 tab., 44 obr.). — Vuletić-Vukasović. List erbovní Fridricha Weschlera. — Thalloczy. Histor. bádání o rodech gorických a vodických knížat (s 13 obr., pečetí a j.). — beg Bašagić. Nejstarší ferman bega Čengiće (s tab.). — Celestin. Nález zlatých mincí u Oseku (se 2 obr.). — Patsch. Drobné římské nálezy a objevy. — Fiala. Výsledky prokopávání předhistorických mohyl v jihových. Bosně r. 1897. (s tab. 75 obr.) — Patsch. Mithraeum (chrám Mithrův) u Konjice (3 tab., 19 obr.). — Fiala. Několik řeckých přilb, nalezených v Bosně a Hercegovině. — Patsch. Dacia i Dalmacie. — Fiala. Archaeol. lístky z Bosny a Hercegoviny.

X. 1898. 1 † Franjo Fiala. — Lilek. Ženitba i vdavky v Bosně a Hercegovině. — Celestin. Popis některých bosenských mincí.

Nachrichten über deutsche Alterthumsfunde. Red. Virchow und Voss. Berlin 1898. IX. 1—2. Germanische Begräbniss-Stätten am Niederrhein — Ausgrabungen auf der Iddelsfelder Hardt. — Die Franzosen- oder Schweden-Schanze bei Bornim (Brandenburg). — Eine steinzeitliche Wohnstätte auf Rügen. — Hügelgräber bei der Hell-Mühle (Kr. Ober-Barnim). — Bronze-Depôtfund von Hanshagen (Pommern) — Spätneolithische Gräber bei Rottleben am Kyffhäuser. — Das Urnenfeld am Rothpfahl-Berg bei Tempelfelde (Kr. Ob. Barnim). — Urnengräber mit Steineinsetzungen bei Eichstedt (Stendal). — Ein zweites slavisches Gräberfeld in Grutschno (Westpreussen).

Ze Společnosti přátel starožitností českých v Praze.

Zpráva správce sbírek za r. 1897. (Přednesena na valné schůzi 27. března 1898.) Valnou schůzí 21. března 1897. byl jsem zvolen správcem sbírek na místě p. Jana Soukupa, jenž vzdal se funkce, byv povolán za professora na venek. Ku převzetí sbírek došlo teprve v srpnu roku 1897., kdy pan předchůdce byl v Praze. Sbírky nebyly úplně sepsány; byly dosud zabaleny tak, jak převezeny z dřívějších místností na Malém náměstí. Opatřil jsem jednotlivé předměty lístky s udáním naleziště dle sdělení p. prof. Soukupa a zapsal jsem je do zvláštního prozatímného seznamu. Ku podrobnému seznamenání nemohl jsem do dnes přikročiti jednak proto, že jsem dosud neobdržel starého seznamu od p. předchůdce, jednak proto, že nám stále hrozilo stěhování. Rozhojnění sbírek v minulém roce nebylo valné. Ku věcem předhistorickým přibyly darem p. Václava Zajíce, kníž. adjunkta v Bilině, střepy popelnicové z doby římského císařství, nalezené v Bilině.

Ku sbírce numismatické daroval p. Ant. Masák, učitel ve Vysočanech, 14 různých penízů z doby Ferdinanda I. až Františka I., 1 malý peníz císaře Konstantina, 2 peníze hrací a 1 památní medailli z r. 1863.

Oddílu věcí různých daroval p. B. Paděra, ředitel cukrovaru v Trmici, zlatnické vážky v dřevěném pouzdře s mosazným závažím. — V září 1897. sdělil se mnou jednatel p. Černý zprávu p. Václ. Zajíce, kníž. adjunkta v Bílině, o předhistorických hrobech s kostrami i nádobami, jež byly objeveny kopáním. Prohlédnuv předměty zaslané nám na ukázku, seznal jsem, že jest zde dvojí pohřbívání, časem dosti od sebe vzdálené. Dojel jsem 4. října do Bíliny, abych pohřebiště prohlédl. Byl jsem velice laskavě přijat p. adjunktem Zajícem a řídícím Matičné školy p. Janem Jílkem; oba pánové předložili mi ihned ochotně nalezené předměty; pan Jílek zajel se mnou na samo naleziště, kde mi vše vysvětlil. Naleziště jest na pozemku kláštera oseckého. Spatřili jsme tu veliký počet kotlovitých propadlišť, povstalých probořením se starých vybraných šachet Tento pozemek, ležící dosud ladem, měl býti proměněn na pole. Propadlé jámy byly zaváženy hlinou, jež získávána skopáním mírné vyvýšeniny na témž pozemku, v níž nalezeny hroby. Jak jsem zjistil, bylo zde uhozeno na dvoje pohřebiště. Prvé, starší, byly žárové hroby z doby římského císařství, v nich nalezeny nádoby se spálenými kostmi lidskými. Jako milodary vloženy do nádob různé předměty železné, jako nože, nůžky a j. v.

Pohřebiště druhé, kostrové, ze značně pozdní doby, jest velice chudé; u mrtvol pravidelně nenalezeno ničeho, pouze při jedné S-ovitá záušnice. Mrtvoly ležely i po dvou na sobě nebo vedle sebe. Polohu mrtvol neznám, pouze jediná, již podařilo se mi vykopati, ležela směrem od V. k Z. Poněvadž místo, kde byly nalezeny popelnice, bylo již úplně skopáno a ničeho nenalezeno při dalším kopání, kostry pak byly velice chudé, odejel jsem téhož dne do Prahy, požádav oba pány za dozor na nalezišti. Děkuji vřele pp. adjunktu Zajícovi a řídícímu učiteli Jílkovi za ochotu, se kterouž mne za pobytu v Bílině všemožně podporovali; panu Zajícovi mimo to děkuji i za darované zlomky popelnic.

Předběžná zpráva o výzkumu, podniknutém Společností v Podbabě a v Šárce. Výborovou schůzí 13. prosince 1895. byl přijat návrh, aby bylo asi 200—300 zl. ročně užito k výzkumům archaeologickým. Původně zamýšleli jsme pokračovati v nákladném výzkumu levohradeckém, dosud nedokončeném, jejž za vrchního vedení býv. starosty, p. MDra. Č. Rýznera, prováděl p. Jan Soukup. Toho nemohl jsem se podjíti; nebylo mi ani přesně známo místo již propátrané, ani není do dnes zprávy o výsledku. Byla mně tedy ponechána volba příhodného místa. Rozhodl jsem se ihned pro Podbabu v okresu smíchovském, místo předhistorickými nálezy bohaté, snad předhistorickou Prahu; místo, jež kruhům povolaným do dnes skoro zůstalo nepovšimnuto, ač bylo tam dříve mnoho nalezeno. Jednak článek páně Šnajdrův v našem »Časopise« (roč. IV. str. 33.), jednak kořist, již pro své sbírky jsem získal, vedly mne k tomu, že zvolil jsem nejprve pozemek p. Mauthnera na katastru bubenečském mezi drahou z Bubenče do Podbaby a mezi Vltavou. Druhé pak zvolené místo jest poněkud západněji položeno v katastru již dejvickém blíže silnice z Prahy do Podbaby, v pískovně p. Reisra. Na obou pozemcích bylo objeveno v r. 1891. při stavbě vlečné dráhy, vedoucí ze sladovny do nádraží bubenečského, mnoho zajímavých věcí, z nichž některé podařilo se získati členům našim. Byly dány zemskému museu. Podobných nebylo jinde v Čechách do r. 1891. nalezeno, i jest velice litovati, že nebylo nalezišti věnováno náležité pozornosti. Mnohé práce jiné nedovolily, abych přikročil k výzkumu dříve než r. 1897. Oba majetníci dožádáni za svolení k pracem našim.[1]) Počal jsem s prací na pozemku p. Mauthnerově 22. listopadu 1897. a to mezi 1. a 2. písečníkem na místě dosud úplně neprokopaném v nové, opuštěné pískovně směrem od této k prvému písečníku.[2]) Hned prvého dne nalezeno množství střepů a koštěné šídlo. Při

[1]) Pan J. Polák, ředitel továrny pana Mauthnera svolil ochotně ihned výzkum na jejich pozemku započíti, začež mu tuto vřelý dík vzdávám.

[2]) Viz plánek pozemku ze článku p. Šnajdrova. Mezi 1. a 2. písečníkem, počínaje od domků, vykopána před naším výzkumem nová jáma na dobývání písku.

dalším kopání skláněla se půda kulturní až do hloubky 1·80 m., kde nalezeny v popelišti černém a bílém kromě střepů železné škvéry. Prozkoumav celé místo mezi oběma písečníky, dal jsem učiniti průkop v šíři 1 m. (i více) mezi drahou a 1. písečníkem směrem k domkům. Obávaje se poškození železničního náspu, nemohl jsem šíře kopati. Proraziv průkop až k domkům, dal jsem kopati na severní i jižní straně kolem malého písečníku č. 2 Ten obešedše, kopali

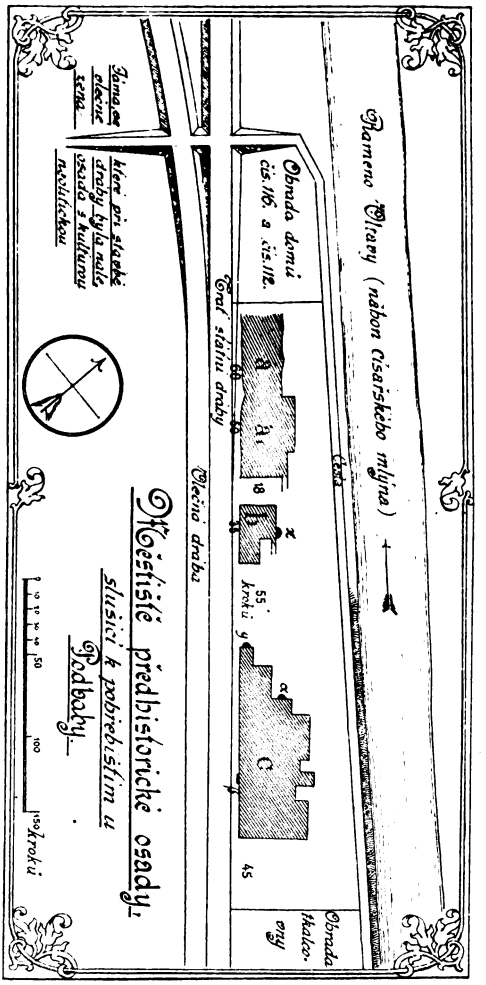

jsme po celé jeho šířce na straně východní směrem ku 3. písečníku. Kulturní půda, snižující se od 1. ku 2. písečníku, vystupovala na druhou stranu vzhůru a vedla jen pod ornici; střepů bylo pomalu a kopání čím dále, tím méně zajímalo. Tu pomýšlel jsem přikročiti k výzkumu v pískovně p. Reisrově, kde náhodou při dobývání písku nalezené předměty a střepy v jedné jámě, mnou r. 1892. prokopané, přivedly mne k domněnce, že v těchto místech snad naleznu klíč

ke spojení dvou sídlišť a to: západního v cihelnách (v němž, ve vrstvě laténské, lze pozorovati na keramice ještě upomínky na starší dobu hallstattskou, kam však také již zasáhá římský vliv) s druhým sídlištěm římským, nalezeným na pozemku p. Mauthnerově. S p. Mauthnerem dále jsem vyjednával o svolení. Tu však hlásil mi jednoho dne dělník, že při kopání hrobu byly nalezeny na šáreckém hřbitově nějaké bronzové předměty.

Zpráva vzbudila mou pozornost proto, poněvadž na témž hřbitově bylo již několikrát při kopání uhozeno na hromadné nálezy bronzů, z nichž největší a nejpěknější jest v museu města Prahy, druhé pak (mimo 1 kousek nalézající se v museu zemském) jsou majetkem soukromým. Hrobník p. Čermák zavedl mne ku hrobu právě vykopanému, v němž, spustiv se dolů, nalezl jsem vrstvu země, jdoucí až do spodu hrobu, velikým žárem úplně do cihlově červena zbarvenou, místy do rumělkova, místy bledší. V této vrstvě bylo pozorovati sem a tam vtroušeně křehké velké i malé pískovcové kameny, které byly ohromným žárem vypáleny do červena a do rumělkova. Pak předložil mi střepy, nalezené po různu ve vedlejším hrobě a několik předmětů z bronzu. Dále mne upozornil, že na pozemku pod zdí nového hřbitova možno pozorovati při orání též půdu, zbarvenou do červena. Dovedl mne k majetníku pozemku, p. Ant. Hendlovi, jenž s nevšední ochotou svolil ku výzkumu.

Přikročili jsme hned druhého dne k práci, která zdála se slibovati hojný výsledek. Hned ráno nalezeno pod ornicí ve hlíně, uhlím do černa zbarvené, několik kousků různých bronzových předmětů, celých i rozlámaných. Byly to: sekerka s laloky, dosud neupotřebená, zlomky srpů, zlomená jehla s hlavicí, část bronzového meče a j. v. Průkop veden dále podél hřbitovní zdi směrem k domu p. Hendla. Poněkud dále uhozeno na zem, červenou jako na hřbitově, jež skláněla se pozvolna do hloubky a pod zeď hřbitovní. Při dalším kopání nalezeny v téže hlíně dva kamenné klínky mimo větší množství střepů, silně vypálených, dále při povrchu ještě jehlice, na konci spiralovitě zahnutá. Na spodu téže vrstvy táhla se vrstva hlíny, uhlím černě zbarvená, obsahující též střepy. Pod tím byla mrtvá hlína promíšená štěrkem. Asi o 12 m. dále uhozeno na veliké kameny, roztroušené pod ornicí, a na mazanici z hlíny, do červena vypálenou, pod níž zbarvena hlína vrstevnatě: červeně, šedavě a rumělkovitě. O několik metrů dále nalezena na spodu dlažba z kamení. Ještě jednou nalezena malá jehlice bronzová a mimo uvedené střepy již ničeho, nepočítaje nějakých lehkých strusek, na nichž bylo pozorovati otisky dřeva. Další práce byla zase bez zajímavosti; červená hlína místy se zvyšovala, místy klesala do hloubky. Mimo nemnohé střepy jiného nenalezeno. Zatím na úsilovnou přímluvu p. Hendla povolil p. Reiser výzkum na svém pozemku za nájemné. Ukončivše výzkum šárecký zahájili jsme další kopání v pískovně. Vyčerpav povolený obnos zl. 300·— i zl. 100·—, dodatečně povolený výborem 7. února r. 1898, ukončil jsem kopání, pokusiv se kopati ještě jeden den na východní straně pískovny, hraničící s majetkem p. Reisra, za příčinou zjištění vrstvy kulturní. Dále dokopal jsem v Šárce spodní vrstvu pod dlažbou, při čemž nalezeny ještě dva klínky a přeslen hliněný; konečně vedl jsem ještě průkop na pozemku p. Mauthnera od 2. ku 3. písečníku. Toto kopání počalo býti mimo nadání zajímavým; objeveny totiž 3 jámy kulturní a v nich pěkně okrášlené střepy. Žel, že z nedostatku peněz nemohl jsem práci ukončiti. Celkem pracováno na výzkumu 14 týdnů, a to od 22. listopadu 1897. Prvých 14 dní pracovali 2 dělníci, třetí týden 3, a později přibral jsem (v Šárce) 10. ledna 1898. dělníka čtvrtého. Namane se otázka, proč bylo přikročeno k výzkumu v zimě. Stalo se tak proto, poněvadž jest potřebí dělníků v podobné práci již znalejších a ty už znám z cihelen podbabských. V létě jsou zaměstnáni výrobou cihel, i bylo mi čekati do zimy, kdy i klesá týdenní mzda. Mírná letošní zima byla naší práci příznivou. Mimo jediné odpoledne, kdy prudký déšť vadil, každého dne bylo pracováno.

K o ř i s t. Ze Šárky získáno několik předmětů bronzových, celých i rozlámaných. V Podbabě pak nalezeno několik nádobek (celých i porušených), větší počet šídel a jehel koštěných, pak jehly, spony, klíč, kroužek a řetízek z bronzu, železné nožíky i jiné předměty ze železa, řezané parohy, přesleny, zlomky kamenných klínů a mlatů, kámen mlýnský a j. v. Ostatní kořisť jako střepy (veliký počet jich krásně ornamentován) a kosti, přesně roztříděna dle

jednotlivých nálezů a seznamenána, jest uložena v 50 pytlech zatím v mém skladišti.

Výsledek. V Podbabě objevena jest část sídliště z doby kamenné (část byla odkopána již v dřívějších létech při dobývání písku, část jest dosud neodkryta.) Toto sídliště nepravidelného dna prostíralo se ve hloubce 1 až 2 m. pod povrchem. Na něm nalezeno větší množství kostí zvířecích, rozštípaných ku dobývání tuku V jedné z jam nalezeno ohniště, za jehož spodek použito kamene z ručního mlýna, který byl do kola omazán hlinou, vypálenou žárem do červena. Nimo větší počet pupíky, volutou a opícháním pěkně zdobených střepů nalezeny zlomky mlatů z kamene a úštipky pazourku. V sousedství, poněkud výše na kraji téže jámy nalezen zajímavý hrob žárový, v něm v nádobce, podoby kalicha, byly spálené lidské kůstky; vedle pak přidány 3 nádobky, z nichž jedna bez ozdob, dvě pěkně na povrchu rýhované. U jedné nádobky bylo pozorovati v rýhách výplň křídou Mimo to přidáno 5 šídel z kosti a jeden korál z hlíny.

V Šárce zjištěna osada z doby bronzové. Lid její, přišlý patrně z ciziny, zvolil za sídliště ostroh, vystupující ze hřbetu na levém břehu Vltavy do údolí šáreckého, ohraničený na každé straně strží, jež padá do údolí šáreckého. Osada pokračovala z ostrohu toho (v šířce asi 100 a v délce 630 kroků) kroků směrem východním přes hřbet návrší a skláněla se na druhé straně k Vltavě, po levé straně dosti širokého koryta mírně sestupujícího do údolí vltavského. Z osady této byl pěkný rozhled na západ, směrem ke hradišti šáreckému i do veliké části údolí šáreckého, na východ pak do údolí, v němž Vltava se vine. Místo toto úmyslně z příčin strategických voleno osadníky, aby měli jednak volný rozhled po krajině tehdá úplně zalesněné a po osadách obyvatelstva domácího, které hlavně v údolí vltavském podél řeky osazeno bylo, jednak aby při vpádu tohoto obyvatelstva dobře mohli se brániti.

Osada tato počíná, jak již řečeno, na západě ostrohem z údolí tenkráte nepřístupným, na východě pak zakončuje mezí dosti širokou, křovím porostlou, již nebylo možno pluhu do dnešního dne rozmetati; snad to val hraničný této osady. Byla-li osada po největší své délce východní a západní ohrazena, nemožno dnes zjistiti, poněvadž pluh již vše odstranil.

Lid vyráběl snad na místě předměty, rozlámané přetavoval v pecích z kamene stavěných, hlinou omazaných a obložených. Soudím tak jednak dle celých i rozlámaných bronzových předmětů a slitků bronzu zde nalezených, jednak dle onoho množství úplně spáleného kamene a takového množství do červena vypálené hlíny. Kadluby na lití předmětů dosud nenalezeny.

Osada, kde, jak řečeno, za příčinou tavení bronzoviny hojné a mohutné ohně stále se pálily, naplňovala zajisté bázní a úctou domácí lid, který stále mohutné oblaky dýmu z návrší toho k nebi vystupovati viděl. Obchodníci, opatření šperky a nástroji z neznámé jakési zlatožluté, lesklé hmoty, kamene a kosti trvanlivější, jež na slunci se třpytila až oči přecházely, pokládáni zajisté za kouzelníky. Tito obchodníci potulovali se s výrobky svými daleko celou krajinou po osadách domorodců a vyměňovali své tovary za kůži a jiné. Když pak předměty stálým upotřebením všelijak se poškodily, tu obchodník, který po čase opět do osady zavítal, vyměnil je za nové, ovšem že asi za náhradu, a odvážel je zpět na místo výroby, kde je ukládal a hromadil k novému přelití. Nevysvětlitelnou náhodou zůstaly některé z nich uloženy až na naše doby na místě.

Osada se střepy, rázu římského. Osada tato prostírala se podél Vltavy na pozemcích částečně katastru bubenečského, částečně dejvického. Dle povrchního měření prostírala se v délce 1200 kroků, do šířky jistě nejméně 600 kroků, ale byla zajisté větší; měření udáno dle nálezů učiněných na různých bodech těchto pozemků. Osada táhla se směrem od Bubenče nehluboko pod povrchem, místy skláněla se níže, místy pak vystupovala do výše. Na pozemcích bubenečských daly se zjistiti jednotlivé jámy do země zapuštěné (některé v profilu čtyřhranné, jiné nepravidelné).

Za továrnou nalezena vrstva kulturní, jdoucí nepravidelně pod povrchem, obsahující střepy, v ní pak zapuštěny jednotlivé jámy. Blíže k domkům nalezena k řece se sklánějící úžlabina, v níž bylo pozorovati několik různě zbarvených vrstev nad sebou. Mezi třetí a čtvrtou, počítaje od povrchu, přesně na

rozhraní nalezeny střepy. Ve vrstvě čtvrté nalezeny sem i tam střepy, více však kostí, čím více ke spodu, tím hojněji, a konečně následovala vrstva pátá, která tím více mohutněla, čím více se úžlabina skláněla.

Vrstva skládala se z popele, z kraje černého, pak šedého, místy vtroušeny hroudy červené, spálené hlíny, a obsahovala nejvíce střepů. Nejhlouběji v popelu bylo pozorovati železné škváry, mezi nimiž na spálených kusech hlíny sklovitý polev.

Na to vystupovala úžlabina vzhůru, vrstvy jedna po druhé vycházely, až zbyla směrem k domkům pouze vrstva třetí a první.

V pískovně p. Reisra táhla se vrstva kulturní, průměrně asi $^1/_2$ m. pod povrchem, v níž nalezeny ohniště a železářské pece.

Nálezy zjištěno, že lidé, obývající v osadě, bydlili v budovách pravidelných, čtyřhranných, sdělaných ze dřeva a do země nepříliš zapuštěných.

Ve středu stěny, tedy nikoliv na hranách domů, zapuštěny sloupy. Dle klíče nalezeného lze souditi, že domy uzavírány na zámek, snad dřevěný. Ku chránění příbytků chovali obyvatelé ochočené psy. Večer snad pálili okolo domů ohně. Stavěli pece, jež pro udržení většího tepla vykládali oblázky, omazanými na povrchu hlinou; vršek pecí snad byl stavěn z kamene. Zabývali se chovem domácího dobytka, jako krav, koz, vepřů a j. v. K tahu a jízdě užívali koní. Z ptactva kurovitého zjištěn kohout. Honili zvěř, jako jeleny a srnce, k jichž lovu užívali snad krátkých kopí, k domácí potřebě pak krátkých nožů železných. Muži i ženy odívali se v šat, jejž spínali bronzovými sponami. Ženy česaly si vlasy a krášlily je hřebeny, vyřezávanými z kosti. Též nosili pro větší ozdobu kostěné a bronzové jehly s ozdobnou hlavičkou a malé bronzové řetízky. — V domácnosti zaměstnávali se předením, jak nasvědčují hojné přesleny, a při tom též dbáno, aby přesleny byly ozdobné. Plátno tkali na stavech.

Pro zábavu řezali si z jeleních parohů píšťaly. Průmysl hrnčířský kvetl patrně v osadě silně. Vyrábény hojně misky jednoduché, misky i šálky na nožkách, nádobí větší, hrubé, i jemnější hrobovi pro domácí potřebu. Dbáno, aby i svým zevnějškem nádoby se zamlouvaly, proto hrubé krášleny rýhami a pupky, na okraji pak zářezy, jemnější barveny na tmavo, tuhovány, krášleny rozličnými pupky, žlábky, vtlačovány i vpichovány do nich ozdoby. Též hřebene užívali ku zdobení nádob jímž vrývali do nich několik rovnoběžných rýh (kolik hřeben ten měl zubů). Rýhy vedli na nádobách ode dna nádob směrem k okraji, kde je obloukovitě zatáčeli a vedli opět ke dnu. Při výrobě mimovolně poznali vlnici, kterou vedli na mísovitých nádobách od spoda nahoru, na hrncích pak pod okrajem směrem vodorovným střídavě s pravidelnými čarami.

Nádoby s vlnicí vyráběli nejprvé z hlíny žlutavé a na povrchu je hladili (hlavně mísy), později pak snad přimísením nějakým barvili je úplně do černa, ještě později ale pouze do šedava a žlutohněda; povrch ponechán hrubší, takže jsou nádoby ty veliké podobnosti s našimi slovanskými i středověkými jak tvarem i ozdobou, tak i složením hlíny.

Nález těchto střepů jest první, tuším, dosud zjištěný v Čechách [1]) a doplňuje nálezy na Třebické a Píchoře u Dobřichova, kde, pokud se pamatuji, pouze na Třebické nalezena vlnice od shora dolů po nádobě vedená. Potvrzuje, že není výplodem »provincialní keramiky římské« pouze v solném cípu Norska, »odkud se rozchází pak na různé strany« ... a »vyskytá se v době t. zv. merovejské velikým polokruhem kolem Čech, až někdy kolem r. 600., ne-li dříve stane se typickou pro keramiku slovanskou«,[2]) ale že nový tento ráz nádob a ozdoby vyvinul se již kolem II. stol. po Kristu u nás ve středu Čech.

Též mnoho střepů nalezeno, které jsou zdobeny pomocí kolečka dvojitě (i vícekráte) vedle sebe ozubeného. Ozdoby jsou prováděny na nádobkách černého lesklého povrchu a představují meander, který pod okrajem nádoby

---

[1]) Ovšem nejsou-li v Broučkově nalezeny střepy s vlnicí současně s ostatními střepy staršími tam nalezené. Památky XVII. str. 152. Časem až naučíme se rozeznávati římské střepy s vlnicí od pozdních, nalezneme mnoho dokladů, dosud však každý střep s vlnicí zařaďuje se do doby pozdní, jak v našich veřejných sbírkách dosud možno pozorovati.

[2]) Památky XVII. str. 489 a násl.

kolem běží, stěna pak ostatní od okraje ke dnu rozdělena jest liniemi na více polí, jež střídavě jsou vyplněna ozdobou z linií různě se křižujících, druhá pak svastikou 卐. Poměrně vzácné jsou nádoby na kruhu robené. Hrubé nádoby převládají některé velice špatně pálené. Nalezeno též několik střepů červených na povrchu lesklých »lakovaných« z terry sigillaty. Na střepech těch vytlačeny jsou v reliefu figurky lidské

Že obchod tudy z Říma se vedl, poukazuje na to (již dříve) nalezená mince bronzová stříbrem platovaná císařovny Faustiny Mladší (choti Marka Antonia) † 195. po Kr. Že však mince ty vzácné byly, zdá se k tomu poukazovati dírka vyvrtaná ku zavěšení na krk.

Že v osadě kvetl veliký průmysl, tomu nasvědčují dílny železářské, jež nalezeny na několika místech. Ku tavení rudy vyhrabávali do země jámy, v nichž rudu na ohništi přetavovali, neb činili tak i v úžlabinách na několika ohních, také ku jemnějšímu zpracování vedle ohnišť zřídili pece, které utvořili tak, že vykopali do země kuželovité jámy, jež vymazali hlinou, smíšenou s rozsekanou slamou, a do nichž pak po straně učinili otvor. Do jam narovnali dříví neb dřevěné uhlí, mezi to nakladli rudu, z dola podpálili a na dosažení většího žáru ze spoda otvorem snad měchy dmýchali.

Byl-li příliš velký tah a dřevo rychle hořelo, odpomáhali tomu tím, že zahradili dolejší otvory zvlášť k tomu připraveným kamenem.

Žárem tím ovšem vnitřní strany komínů silně se vypálily, místy slily a tu i tam utkvělo na nich roztavené železo. Když slitina vystydla, roztloukali tuto palicí, aby ji snáze mohli hořením otvorem vybírati.

Na vedlejším snad ohništi tuto slitinu pak přetavovali.

Z této stručné zprávy možno souditi na vzdělanost obyvatelů osady; záhodno by zajisté bylo, aby byla celá úplně prokopána, poněvadž z větší části jest netknuta. Výzkum objasnil by nám zajisté mnohé záhady, které zůstaly dosud na jiných podobných sídlištích proto nevysvětleny, poněvadž žádné z nich není takové velikosti.

Mimo to přimlouval bych se za další výzkum proto, poněvadž předešlého týdne podařilo se mi na jiném místě nalézti i příslušné žárové hroby, takže bychom měli pak názorný obraz o obyvatelstvu jak ze sídliště, tak i z pohřebiště.

Ke konci poznamenávám, že jsem byl každého dne práci přítomen v době odpolední, vše zapisoval jsem do plánu a kde třeba bylo, i fotografoval, ku pracím jsem dohlížel, i sám podle potřeby jsem kopal. V době dopolední, za nepřítomnosti dával jsem odkrývati vrchní hlínu, neb kopati méně důležitou vrstvu, ostatní pak dálo se vše za mé přítomnosti, jelikož se mi zdálo nutným seznati vše z vlastního názoru.

Zpráva tato jest jen předběžná a doufám pevně, že bude mi možno zjistiti ještě mnoho zajímavého při studiu kořisti tam nalezené. Dovoluji si pouze podotknouti, že materiál, který jest nyní u mne uložen, není dosud probádán, poněvadž k tomu nebylo času. Potrvá dosti dlouho, než budu moci ovládati kořisť celou, než budou střepy očištěny, slepeny a j. v. To, co jsem zde poznamenal, jsou jen kusé zprávy, vylíčení dojmu, jaký na mne činily věci na místě.

Pokládám za milou povinnost poděkovati panu A. Hendlovi, členu obecního výboru v Šárce, který s velikou ochotou povolil kopání na svém pozemku, při výzkumu byl nám všemožně nápomocen jak radou tak i skutkem a sám o své ujmě slíbil, že by nám příštího roku ponechal k dalším výzkumům část svého neosetého pozemku. Jemu toliko máme děkovati za to, že povoleno nám kopati na pozemku p. Reisra.

Prosím tedy slavné valné shromáždění, by povstáním vzdalo p. Hendlovi dík za jeho laskavost a podporu, již mi prokázal jako zástupci Společnosti.

M. U. C. Jos. A. Jíra,
t. č. správce sbírek.

Redaktor: Dr. J. V. Šimák.
Nákladem Společnosti přátel starožitností českých v Praze.
Tiskem F. Šimáčka v Praze.

ČASOPIS
SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH
V PRAZE.

Časopis jest vydáván pouze členům Společnosti a to zdarma. — Expedice jest na Král. Vinohradech, v Sázavské ul. č. 14. n.

Číslo 4. Vydáno v prosinci 1898. Ročník VI.

Obec na Zálesí na začátku tohoto století.[1])

Jaroslav Mančal.

Slovo obec v dobách prvých knížat českých označovalo pozemky společné všem členům kmene. V tomto smyslu přestalo se užívati slova toho, poněvadž i právní platnosti tu není. Nyní užívá se ho pro pozemky společné všem občanům usedlým v jedné osadě, kteří jako členové staré zádruhy (dědinníci nebo nápravníci) práva svého k nim od nepaměti tradičně užívali. Místy obecně zaměňuje se za slovo pastvina z té příciny, že této dosud užívá se odedávna a nepřetržitě všemi občany, kdežto jiné obecní pozemky buď jsou jednotlivcům za jisté povinnosti nebo dávky propůjčeny, buď užitek z nich béře se jen občas a v některých jen případech.

V jiném slova smyslu znamenalo slovo „obec“ shromáždění občanů, kteří požívají v obci nějakých práv, přibírajíc přívlastky valná a celá. Páni purkmistr, konšelé a celá obec.[2]) V tomto významu slova obec přestalo se užívati a nahrazeno slovem „hromada“.

Přihlížejíce k významu prvému, rozdělíme obecní jmění v movité a nemovité. K onomu čítají se pozemky (lesy, pole, louky, pastviny, rybníky obecní a obecní domky), k tomuto obecní zvířata a různé náčiní.

Užitky z tohoto jmění, hlavně nemovitého, připadaly do obecní pokladny či „šranky“. Jak se s ním hospodařilo, o tom na jiném místě pověděno bude.

Obecní lesy na Zálesí mají některé obce velmi pěkně zachované. Méně jest těch, jež trpí dnes vinou otců, kteří jim lesy vykáceli a zanechali neplodné na těch místech pastviny a kazy. Z nich bralo se

[1]) Zálesí jest krajina od V. Jeníkova na západ. Největším jejím místem jest městys Větr. Jeníkov.

[2]) Vyšehradským desátníkům r. 1611. uložila kapitola poslouchati rychtáře a písaře, obsílati a obíhati sousedy do obce valné. — Dr. Z. Winter Kult. obr. čes. měst II. 25.

dříví na stavbu budov obecních, stelivo pro sedláky, bylo-li třeba, a chrast pro chudinu.

Obecní pole na dílce bývají rozdělena a pronajata chalupníkům a podruhům, kteří mají domovské právo v obci. Na dílce ty, které předem se rozměřily, byla dražba. Od měření obec. polí před licitací měřičovi položeno jest v obecních počtech Větr. Jeníkova r. 1819, 15 zl. „Rychtářovi, starším a obecním dvěma konšelům a čtyřem sousedům za štrapácí a meškání za 50 dní 30 zl. Dvěma nádenníkům od tahání řetězů při tom měření 5 zl. Pro ty pány do hospody za oběd a trunk piva 12 zl. 33 kr.“ Tedy měřilo se důkladně.

Pozemky méně úrodné nebo blízko dědiny ležící ponechány za pastviny, na kterých slouha pásl dobytek.

Louka obecní dána v užívání hospodáři, který vydržuje obecního bejka. Všeobecně jmenuje se bejkovka. Byla-li větší výměra luk, pronajaty jsou zbývající sousedům. Bejkovka se vyměřovala tak že dávala průměrně fůru sena.

Obec mívala rybníků i několik. Zpravidla jeden vždy na návsi ne tak pro ryby, jako potřeby jiné, pro napájení dobytka, pro hašení, pro husy. U rybníků na návsi „bouchalo“ se prádlo, nebyly-li k tomu určeny zvláštní žlaby.[1]) V tomto a hlavně v jiných obecních rybnících chovaly se ryby. Z obecních účtů dovídáme se, že násadu do nich kupovali a po třech letech lovívali. Lov dál se před posvícením a o ryby se dělili sedláci i chalupníci. Bylo-li ryb mnoho, prodávaly se. Obec V. Jeníkovská utržila za ryby z obecního rybníku r. 1776. 5 zl. stř., roku 1810. za 100 liber kaprů 22 zl. V 17. století pronajímala 2 obecní rybníky hraběti Althanovi. I později občas na dobu 6 let některé pronajali.

Roku 1835. byl ještě na panství V. Jeníkovském 21 rybník obecní ve výměře 4 ha 3275 m². V předešlém století bylo jich více. Následkem úsilnějšího hospodaření polního a dobytkářství proměňovány rybníky nejvíce v louky.

Obecní pozemky ve vsi nebo u vsi ležící prodávala obec po kusech některým nemajetnějším, kde si stavěli domky. To byli domkáři, již platili za to do obecní pokladny činži. Ve Větr. Jeníkově bylo jich 1799, roku 40, r. 1809. 41, kteří platili činže od 17 kr. do 1 zl. 30 kr.

Obecní domky, k nimž náležely pastouška, pazderna a zhusta i kovárna, pronajímaly se neb propůjčovaly za jisté služby. Stavěly se ve vlastní režii. Zachoval se zajímavý účet ze začátku tohoto století o stavbě obecních pastoušek ve Větr. Jeníkově. Poněvadž ukazuje, jak nákladně se takové budovy stavěly, z jakého materiálu, jakými řemeslníky, za jakou mzdu a poněkud i jak byly seřízeny, neváháme ho tuto podati:

---

[1]) Ježto i prádlo i šatstvo plátěné bylo hlubé a tlusté, nepralo se v rukách, ale bouchalo dřevěnou lopatkou »pístem« na kameni u rybníka nebo u kašny.

Tesařovi od zroubení a celého postavení a pobitých (sic!) těchto pastoušek za 46½ dne po 24 kr.[1]) od zhotovení podlahy prkený, lavic a okenic, též dvéří	20 zl.	55½	kr.
Tovaryšovi za 9 dní po 24 kr.	2 „	16	„
Učedlníkovi za 2 dni po 15 kr.		30	„
	23 zl.	01½	kr.
Zedníkům dle učiněný domluvy a dorozumění se v summě od vystavění celé kuchyně a všech podezdívek — mistrovi zednickému Jak. Holzbaurovi vyplatilo se	17 zl.	45	kr.
Kováři za kovanou práci	9 „	28	„
Hrnčířovi od zhotovení a postavení nových, černě polívaných kamen dle kvitance vyplaceno	9 „	30	„
Za 4 železné pruty do těch vejš jmenovaných kamen	2 „	—	„
Sklenářovi od zhotovení dvou nových oken velkých a dvou malých	4 „	31	„
Zámečníkovi od okování oken vyplaceno . .	— „	48	„
Nádenníkům od vymazání a vymechování těch v nově vystavěných pastoušek za 16 dní po 18 kr.	4 „	48	„

Od práce při stavbě obecních pastoušek vyplatilo se tedy 73 zl. 51½ kr. K tomu dodalo se materiálu: 11 kusů 1½ coul. prken, 26 kusů 1coulových prken, 36 kusů latí, 600 vypálených cihel, 1½ míry vápna, 2900 kusů šindele.

V pastouškách bydlel sluha a osoby chudé, jež nemohly si ani zaplatiti bytu. Ovšem zdarma. Z kovárny a z bytu v obecní pazderně se všude činže platila.[2])

K obecnímu jmění přináležejí i zvířata. Zakoupí je obec. Býk „jde po sedlácích". Chová jej totiž každý sedlák 1—3 roky, začež užívá, jak již bylo podotčeno, louku bejkovku. Krávy z celé obce připouštějí se zdarma. Dává se pouze malá odměna tomu, kdo býka krmí. Z jiné osady jen výjimkou krávy se připouštějí, a to za plat. Stane-li se býk nepotřebným, prodá se na maso a koupí se nový, mladý. Místy před svátky býka zabili a maso si rozebrali.

Řádné příjmy obce čerpaly se nejvíce z obecních pozemků, z rybníků, z činže od domkářů, z nájmu obecních domků a z přístupného od nových občanů. Hlavní položky ve vydání byly „almužny a jiné dobré skutky", opravy obec. domků, pořez, nějaká komise, odměny a služby osobám ve službách obce. Bylo jich dost. Rychtář dostával ve Větr. Jeníkově r. 1799 jen 1 zl. 48 kr., početvedoucí (vejběrčí, starší) 7 zl. Ale služba jejich stále stoupala: rychtář měl již o rok později 3 zl. Po 16 letech oba dostávali již po 10 zl.,

[1]) 1 zl. šajnu = 60 kr.

[2]) Ve V. Jeníkově platil z kovárny kovář r. 1799. 8 zl., žid bydlící v některém obec. domku 15 zl. r. 1809. Téhož roku z bytu v obec. pazderně se platilo 4 zl. 20 kr.

roku 1821. po 20 zl. a r. 1832. po 30 zl. Když počal úřadovati starosta, dostával odměnu ještě větší — 200 zl.; prvý a druhý radní po 75 zl. V menších obcích dostane starosta ovšem méně, a úřad radního jest čestným. Za služby, při kterých zanedbávali své, dostávali „diety". Učitel měl 2 korce polí a 10 zl., zvoník $^{12}/_{16}$ korce a plat žádný, právní posel 2 korce a r. 1810, 5 zl. přídavku, ponocný, byl-li jeden, 20 zl. Někdy byli čtyři a dostali 28 zl. Hajný obdržel od hlídání obec. lesa 1 zl. 30 kr. (Vše z r. 1799.) „Z ohledu zpívání při pohřbech r. 1802. $^{12}/_{16}$ kor. pole obecního bez platu." Roku 1853. „babička" dostávala od obce 10 zl. Mimo tyto požíval nějakého přídavku pohodný. Důležitou osobou v každé obci býval slouha. Volili ho občané na rok. Choval-li se dobře a pásl-li ku spokojenosti sousedů, býval do smrti a po té obdrželi slouhovství děti jeho. Při „hromadě" řekli mu: „Ustanovujeme tě zase pro budoucí rok." Ve Větr. Jeníkově dostával slouha téhož roku, kdy ostatních osob platy jsme vypsali, $2^{8}/_{16}$ korce pole a 5 zl. 45 kr. stř. Před tím jen 3 zl. stř. Nerobotoval. Obec za něho platila do důchodu vrchnostenského za 13 dní roboty 2 zl. 36 kr. Tento slouha bydlel ve svém a za to dostával příplatek 12 zl. 24 kr. Jindy a jinde měl byt od obce v pastoušce a k poli přidávali také kus loučky. Mimo to na podzim při obec. hromadě dávali slouhovi „sýpku". Celý sedlák sypal půl míry žita, půla dávala čtvrt míry, menší méně — podle gruntu. Každý nesl s sebou něco více obilí a po odměření prodal se zbytek slouhovi. V té ceně dal něco k lepšímu. Když se prvně vyhánělo, dostal od každé selky bochník chleba a koláče, od chudších „ňákej krejcar". Také o každých svátcích dostával koláče, které mu selky vynášely, vyhánějíce na pastvu. Někde chodil po koláčích nebo zastala ho žena a děti. Oprasila-li se svině, kterou pásl, dostal od sedláka prasátko. A když zabil, poslal slouhovi kousek masa. Říkali: „Slouhovi patří vocas!" a s ním přikrojili kus. Sám choval si krávu i nějaké prase. Na sv. Jakuba nepásl. Byla za obec mše svatá a tu byl jeho svátek. Sv. Jakub, sluha boží, byl patronem sluhů a slouhů. — Na ty časy postavení slouhovo skoro závidění hodné. Přimyslíme-li k tomu ještě, že jeho troubením na obecní troubu, jímž vybízel ku vyhánění, celá dědina se řídila co do času jako slunečními hodinami, že mnohá práce se začínala a končila podle jeho troubení, což tu mohl býti hrdým! Ale nebýval. Jeden pamětník dokonce mi o nich vypravoval, že nerozuměli než pást. Radostným dnem pro něho byla „sýpka".

Druhou nebo třetí neděli adventní svolala se valná hromada, při níž rychtář s početvedoucím skládali oučty o svém hospodářství jak spolusousedům tak vrchnosti. Sešli se u rychtáře a usedli za tři stoly. Za jedním seděl rychtář, dva konšelé (Větr. Jeníkov), početvedoucí a celí sedláci, u druhého půlníci, u třetího čtvrtníci a menší poplatníci. Hromadu řídil pan vrchní nebo některý úředník vrchností delegovaný. Když se sešli, převzal od početvedoucího knihu účetní rychtář, vzal do ruky „právo" a všechno při stolech povstalo. Tím se zahájila schůze. Rychtář vyslovil se, že předkládá účty; přečetl pak příjmy a vydání.

Tento „celoroční počet obecní“ stvrzoval pak svým podpisem rychtář, starší obce, konšelé dva a sousedi někteří, shledávajíce jej v pořádku. Ne vždy činil tak vrchnopanský ouřad. Roku 1821. kárá velmi přísně hospodářství obecní ve V. Jeníkově a nežli počet stvrzuje, vystavuje sedm výtek. Ke konci „lepší nakládání s obecním jměním poroučí“. Některé vydané peníze musely se druhého roku do kasy obecní nahraditi.

Po skončení účtů nastala hostina — pořez. Pořez slaví se na Zálesí dosud s tím jen rozdílem, že nyní odbude se za půl dne a dříve stolovala celá obec dva dny. Rychtář (nyní starosta) koupil a dal ve své kuchyni připraviti celé pořádné prase, a poněvadž při tom bývá žízeň, několik soudků piva. K tomu, kdož měli najaté obecní pozemky, přinesli každý pečenou husu a buchty nebo koláče. Stolovalo se vesele do druhého dne, kdy se sypalo slouhovi. Po sýpce vydrželi při dobrém pití a tučných jídlech opět až do noci.

Postupme zase na časy přítomné, kdy „právo“ rychtářovo jindy budící úctu i respekt pohozeno pukří mezi starým haraburdím na půdě. Pamětníci jeho neobmezené moci vymírají a mladí přikročují k volbě svých rad bez upomínek na doby krušné. Nyní při volbě hledí se hlavně ku jmění. Způsobilost osoby volené jest zcela ničím. Ani stáří, vyhovuje-li zákonu, nerozhoduje. S jměním přibývá občanu vážnosti (třeba jen veřejné), úcty i vlivu rozhodujícího v obci, byť by schopnosti jeho nestačovaly. Zámožný jest v obci vším. Zřídka nalézá odporu a příkoří. Bojíť se lid vždy toho, že by se mohl snadno mstíti; jinak „že už přece může se aspoň na té mezi jeho popást, v těch bramborách něco uškubnout a pak je u něho nějaký ten vejdělek“.

Chudší občan, vynikající duševně nad ostatní, bývá sice rádcem a důvěrníkem sobě rovných, ale u bohatších spíše považován jest za „advokáta“, za „hlavu potřeštěnou“.

Vážnost hlavy obce jest právem nemalá. A bývala ještě větší. Kdož mohl se rovnati rychtáři, jenž chodil na kancelář jako domů, s pány byl jedna ruka a nosil žílu! Jeho gloriola oslňovala i rychtářku. Té líbala celá mladá ves ruce. Kde autorita sama nestačovala, dopomohly k ní bezpečně důtky, jimiž rychtář dovedl si zjednati váhy. Na vesnicích zejména mládež z míry bujná častěji je pocítila při toulkách svých večerních, kdy ubírala hlučným zpěvem a veselím spánku, jehož obyvatelstvu po práci jen skrovně tehdy zbývalo. Strhla-li se u muziky bitka tužší, o něž nebývalo na Zálesí nikdy nouze, i sem chvátal bedlivý rychtář s právem nebo aspoň s důtkami. Dbaloť se dosti přísně veřejného pořádku i mravnosti. Kde nemohlo se důtkami, uchylovala se rada obce o pomoc k vrchnosti, o čemž náhodou dostal se mi do ruky koncept žádosti rady obce Větr. Jeníkova z r. 1832., jejž tuto doslovně opisuji:

Slavný direktorialnj Auřade!

Nám z nepodvedugicych důvodů, y z nasseho osobnjho předsvečenj, známo gest, že v mjstě Branžově negaká ženská osoba menem Barbora Kolařjčkova, bez vedomý slavneho Auřadu se zdržuge, nedo-

voleny život vede, a řikage o rozmnoženj lidstva na zdegssim panstvj se starat zdá. Né genom z toho ohledu že ta gmenovaná Nemravnice nassj mládeři tak sskaredy přjklad dave, ale take z ohledu (přeškrtnuto: mjsta, kde se ta nectnost koná) toho, že se to vsse ve farnim stavenj děge, neghlavněgc ale, — že nám takovy (: gak se slegchá docela bez otce splozeny:) deti i z matkau na panstvj ostanau, a nám podanym lidem k zkáze gsau; — se nuceny vidjme slavný Auřad o tom v známost uvedsti, a spolu prosyt, by ohledně těch dřjve uvedenych přjčin, ta v gegim nedovolenym chovánj skrze vyceg let ztrvagicy Barbora Kolařček z panstvy docela odstraněna, a k nic vjce Navrácenj poukázaná byla; by sme opakovně nuceny nebyly slavny Auřad z podobnau žádostí obtěžovat.

v V. Jenikova dne 25 Července 832.

Jak viděti nejen mravní, ale i hmotné poměry nutily radu městečka Větr. Jeníkova vystoupiti proti této lehké ženštině, ačkoli bydlela v obci cizí, s níž však byli ve svazku farní osady a jednoho panství. Bylit tedy velmi opatrni, aby neměli mezi sebou „leckohos". Za souseda do obce přijímali jen, kdo déle se tam zdržoval a bezúhonně se choval. Platila se také taxa, která v pokladničním denníku vykazuje se sumou 10—25 zl. „za přímutí". Výše její stanovila se bezpochyby dle kabátu.

Pravil jsem již z předu, že důležitou položkou ve vydání obce bývaly „dobré skutky a almužny". Jak na jiném místě jsem napsal,[1]) dosahovaly tyto položky značné výše. Roku 1843. ve V. Jeníkově až 238 zl. 30½ kr. Velká část z toho přišla pohořelým, kteří v položkách několikráte v roce jsou vykazováni a obdarováni 1—5 zl. Mimo „příchodícím pohořelým", pro něž také na panstvích veřejná shromáždění ustanovena bývala,[2]) zapisují se tu (r. 1817) tato zajímavější vydání „dvoum milosrdnejm po dvakrát 4 zl.", „jednomu chudému mistru 30 kr.", „jednomu chudému oficíru 1 zl.", „na 4 mše svaté panu páterovi 4 zl.", „též škol. učitelovi od figurální muziky při 4 mších svatejch 8 zl", „též jednomu šlakem poraženému 15 kr." atd.

Když potřebovali vypomoci si v nouzi obilím, zvláště z jara, obraceli se na sýpky kontribučenské, kdež byly obilné fondy pro celé panství. „Za válek francouzských dali prý si sedláci schovati obilí do panských sýpek. To tam zůstalo a začali z toho půjčovat." Kdo si vypůjčil na panství V. Jeníkovském, musel dáti na podzim ještě náměrek — na míru mejtník. Na panství Želivském mívali sedláci od vrchnosti knížky, na které se dlužili. Dostávali míry rovné a odváděli vrchovaté. Nedostávalo-li se chudším, požádali jen sedláka o knížku a přivezli si na ni také. Opláceti museli pak sedlákovi.

Zbývá ještě pověděti, jak na Zálesí bezpečí se za noci. Málo kde již přidržují se starého zvyku, že „píšťalka chodí po domech",

[1]) Časopis Společnosti přátel starož. česk. v Praze, roč. IV. seš. 1 a 2.

[2]) Mimo tuto poznámku, kterou našel jsem v obec. počtech V. Jeníkov o veřejných těchto shromážděních pro pohořelé, jsem se více nedověděl.

jak dělo se dříve. V každém čísle měli jednu noc ponůcku a ráno poslali píšťalku, jíž ponocující byl opatřen, o číslo dále. Většinou nyní pro pohodlí a po příkladu měst zbavili se ponůcek, ustanovivše si ponocného, který dostává službu od obce. Ve Větr. Jeníkově míval ponocný halapartnu a roh, na který troubil. Ve žních a za tmavých nocí dosud ponocují s ním po číslech.

K dějinám Zlaté stezky.

L. Domečka.

(Dokončení.)

II. Pře Prachatických s Vilémem vévodou Bavorským.

Sláma ve svém „Obraze minulosti starožitného města Prachatic“ uvádí několik rozepří, jež Prachatičtí vedli po většinou se sousedy svými o to, že tito proti znění privilegií jim udělených vozili sůl do Čech po cestách jiných a Zlaté stezce se vyhýbali. K rozepřím těm řadí se též rozepře Prachatických s Vilémem vévodou Bavorským, o níž Sláma zmínky nečiní. Oč se jednalo, poznáváme z německého listu Petra Voka z Rožmberka k nejvyššímu purkrabí království Českého Adamovi z Hradce, daného na Krumlově 21. prosince 1593., a uloženého v zámeckém archivě jindřichohradeckém. Pán z Rožmberka žádá v něm pána z Hradce, aby se za Prachatické přimluvil u císaře a jeho radů a celý spor s vévodou Vilémem jim vysvětlil. Vévoda Vilém počal totiž voziti sůl z Bavorska do Čech po nově zřízené cestě, která vedla z Vilshofenu na Strassenau, Kašperské Hory, Klatovy a Sušici. V tom Prachatičtí spatřovali porušení svého starožitného privilegia, že sůl do Čech smí se voziti jedině po Zlaté stezce z Pasova do Prachatic. Již ve sporu s Klatovy, Sušicí a Kašperskými Horami r. 1575. ukazují Prachatičtí k tomu, „že se jen ke zkáze celého království s markrabstvím Moravským a Slezskem hranice na tolika místech v nově otvírají“ a podobně ve sporu s vévodou Vilémem dovolávají se toho, že „přes les jakožto naši jedinou, přirozenou zemskou hradbu nikdo se dříve neodvážil nové cesty zřizovati celé zemi k nekonečnému nebezpečí.“ „Jestliže dříve někdo nové cesty dělal, římští císařové a králové čeští dávali je ničiti a zasekávati. Císař Ferdinand I. a Maximilian II. zvláštními patenty dělání nových cest zakázali, neboť dobře věděli, že celá země nemá vydatnější ochrany proti vpádům nepřítele nad pomezní hvozd šumavský.“ Četně lidí živí se též dovozem soli a z těchto by mnoho o svou výživu přišlo, kdyby obchod solí v jinou stranu se obrátil. Nové silnice mohou dále upotřebeny býti jen v létě a při stálé zimě. Za nepohody, větru a deště nelze jich bez nebezpečí užívati. Obilí, vyvařené a čerstvé máslo, sýr a jiné potřeby mohou býti posýlány jen

po staré cestě. Mimo to bude se sůl prodávati za cenu, jakou ustanoví vévoda Bavorský, a zdraží se. Bavory zmocní se solního monopolu a tím se povznesou, avšak císaři zmenší se příjem ze cla a mýta, které dle staré smlouvy v Písku a Prachaticích se vybírá.

Jak spor tento byl vyřízen, není nám známo.

Příspěvky rodopisné.

III.

„Štambuch" Mírků ze Solopisk.

B. Bernau.

O rytířské rodině Mírků ze Solopisk položili jsme zprávy některé ve spise „Plaňany s okolím", k nimž tuto poukazujeme. Zprávy tam a jinde podané nalézají valného doplnění a rozmnožení „Štambuchem" rodu tohoto roku 1572. pořízeným, do něhož potom až do konce XVII. věku bylo zapisováno. Kniha ta náleží nyní Uměleckoprůmyslovému museu v Praze a byla nám učiněna přístupnou přátelskou ochotou p. F. A. Borovského, kustoda a správce knihovny téhož musea.

Kniha tato (rozměr: 20 × 29 cm.) obsahuje nyní 98 listů papírových, do pevných desek XVIII. věku svázaných. První 2 listy jsou prázdné. Na třetím stojí toto psáno:

„Ich Franciscus Romedius Mirek v. Sollopisk Ihro Röm. Kail. Maytt. Francisci des Ersten und Ihro auch Kayl. auch zu Hungern und Böheimb Königl. und Apostolischen Maytt. Mariae Theresiae wirklicher Obrister und der Königl. Hungarischen Vestung Erlau Commendant habe dieses unseres Stammbuch auf das neue einbinden, und, weillen einige Blätter daraus gerissen worden seind, andere Lehre Blätter zu dem Ende einziegen lassen, dass sammentliche Von dieser unserer Familie Ihrer Nachkommen Namen, und Wappen anseczen und Anmahlen lassen können.

Damit aber auch ein jedermänniglich mein Aufkommen ansehen und weiteres abnehmen möge, wie wunderbahr mich die unendliche Vorsichtigkeit und Müldreicheste Hand Gottes aus manicherlei grossen Gefahren gerissen, und Bies zur Obrist Charge geführet hat, so seynd nachstehende Annotationes Beygesezet worden wie folget:

Ao. 1720. d. 30ten Novembris zu zeiten Glorwürdigster Gedächtniss Ihro Röm. Kaylen Maytt. Caroli VIti Bin ich Bey dem Löblen General Leinbruckischen Regiment Fähndrich worden, welches Regmt. so dann Ihro Durchlaucht Albreth Wolfgang Marggraff zu Brandenburg überkommen haben.

1727. d. 25ten Novemb. wurde ich von gedacht Sr. Durchlaucht als Lieutenant denominiret, wie es das Decret ausweiset.

1734. Seind Seine Durchlaucht Prinz Culmbach in der Battalie Von Parma in Italien Todtgeschossen worden, wonach dieses Löbl.

Rgmt. der H. Feld-Marschall Lieutenant Br. v. Luccoff, nach dessen Absterben aber den H. F. M. L. Br. v. Rott erhalten hat.

1741. Bin ich bey Aufrichtung des Löbl^en^ Graf Andrazischen anjezo aber so genannten Niclas Eszterhazischen Inf. Rgmt. Erster Hauptmann und sodann 1745 Bey nembl. Regmt. Obrist Wachtmeister worden.

1750. d. 30ten Novemb. Vermög Kayl. Decret unter dem Hallerschen Rgmt. zum Obrist-Lieutenant avancirt. Ao. 1755 d. 26ten Septemb. auf allerhöchsten Befehl Ihro Maytt. zu dem Löbl^en^ Wayl. Ihro Königl. Hoheith Erz-Herzog Carlischen Inf. Rgmt. Transferiret, darbey als wirklicher Obrister, und der Hungarischen Bataillon Commendant gestanden.

1757. den 20.ten July Bin als Comendant der Hungarischen Vestung Erlau allgnädigst ernennet worden.

NB. Dass ich Leyder Gott so Lang Lieutenant geblieben ist die Ursach dass dieses Regiment so Viel Hrn. Generaln gehabt, und jedweder die eigene Clienten Befreunde zu avanciren gesuchet, wodurch die alten Officier alle mahl zuruckgeblieben und praeteriret worden seynd".

Čtvrtý a pátý list jsou opět prázdné. Na šestém — prvním původního rukopisu, nachází se přípis některého z pánů Mírků, zakladatele tohoto „Štambuchu", v němž praví, že pro zachování památky svého rodu tyto knížky nákladem svým způsobil a v nich co z paměti jeho a z jistých zpráv se shledati mohlo, shromáždil, také obdarování slavné paměti krále Jiřího Prokopovi a Mírkovi bratřím vlastním ze Solopisk dané, z latinského jazyku na česko vyložené, vepsati dal.[1]) Žádá potomků, aby práci tuto vděčně přijali a v ní dalším zapisováním pokračovali. „Stalo se v středu přede sv. Lucií Letha Panie 1572."

Na druhé straně tohoto listu nachází se zapsáno několik výpisků z desk, předků do rozrodu nezařaděných se týkajících, dosti zmatených a pro badatele ceny nemajících.

Pak následují opět 4 listy novější, tak jako prvnějších 5 většinou vodní znamení: Friedland 1749. — nesoucí.

Desátým listem počínaje jsou rodopisné zprávy upraveny tak, že z pravidla vždy na levé straně jednoho listu v rámci text o členu z rodu Mírků, na protější (pravé) straně druhého listu text o manželce neb manželu sňatkem spřízněného rodu zapsán jest a pod texty těmi příslušné znaky v barvách vyvedené připojeny jsou.

Znaky jsou většinou v rozměrech (přibližně) 10 × 15 cm. provedeny. Několik listů chybí, 2 znaky provedeny jsou jinou rukou v rozměrech značně menších, jeden neproveden vůbec, u jiného chybí text.

List původního rukopisu, na jehož druhé straně nalézal se text a znak k Janu Mírkovi ze Solopisk a na Synči se vztahující, chybí.

Na přední straně 11. listu (21. stránce rukopisu) stojí tudíž psáno:

---

[1]) Dotčený list chybí.

Paní Anna Dlouhoveská z Dlouhé vsi, manželka pana Jana Mírka z Solopisk a na Synči.

(Znak Dlouhoveských)

Strana 22—23: [1])

Pan Jan Mírek ze Solopisk a na Synči pojal sobě druhou manželku p. Annu Škopkovou z Bílých Otradovic. Neměl s ní žádného plodu, po roce umřela.

(Znak Mírků.) (Znak Škopků.)

Strana 24—25:

Opět p. Jan Mírek ze Solopisk a na Synči pojal sobě třetí manželku paní Dorotu Sendražskou z Sendražic a zplodil s ní syna, kterýž jméno měl Beneš.

(Znak Mírků.) (Znak Sendražských.)

Strana 26—27:

Pan Jan Ssust z Chottcze pojal sobě za manželku p. Kateřinu Mírkovu z Solopisk, napřed jmenovaného p. Jana Mírka z Solopisk dceru.

(Znak Šustů z Chotče.) (Znak Mírků.)

Strana 28—29:

Pan Zdislav Buzický z Buzic pojal sobě za manželku p. Marianu Mírkovu ze Solopisk, nadepsaného p. Jana M. ze S. dceru. Umřela r. 1548., ten čtvrtek, jenž slove hromnic.

(Znak Buzických.) (Znak Mírků.)

Strana 30—31:

Pan Jiřík Mírek ze Solopisk a na Synči, syn napředpsaného p. Jana Mírka, pojal sobě za manželku p. Ludmilu Bedřichovskou z Komne a s ní zplodil syna Jana a 2 dcery Annu a Kateřinu.

(Znak Mírků.) (Znak Bedřichovských.)

Strana 32:

Pan Jan Hrabaně z Přerubenic a na Pečkách pojal sobě p. Annu Mírkovu ze Solopisk, p. Jiříka M. ze S. a na Synči dceru. Umřel 1571. v outerý po svatým Pankráci.

(Znak Hrabaňů.)

List (33—34) chybí.

Strana 35:

Pí. Kateřina Mírková ze Solopisk, manželka téhož p. Boleslava Hanykýře z Semína nad Labem. Umřela vejšmenovaná Kateřina den svatého Pankráce 1571.

(Znak Mírků.)

Strana 36—37:

Pan Jan Mírek ze Solopisk a na Synči pojal sobě za manželku p. Dorotu Wyšňovskou z Petrovce. Umřel 1571. ve čtvrtek na obrác. sv. Pavla na víru.

(Znak Mírků.) (Znak Wyšňovských.)

---

[1]) Texty nad erby manželek, nová udání neobsahující, vynecháváme.

Strana 38—39:

Pan Beneš mladší Mírek ze Solopisk a na Chotejši, syn napředpsaného p. Jana M. ze S., pojal sobě za manželku p. Anežku Střelovou z Rokyc a zplodil s ní dceru Dorotu. Ženil se na Libenicích leta 1548.

(Znak Mírků.) (Znak Střelů.)

Strana 40—41:

Pan Vratislav z Mitrovic pojal sobě za manželku pannu Dorotu Mírkovu ze Solopisk. Dálo se leta 1572. v neděli po obrácení sv. Pavla na víru. Ženil se v Brodě českým.

(Znak Mitrovských.) (Znak Mírků.)

Strana 42—43:

P. Adam Materna z Květnice a na Přítoce pojal sobě za manželku pí. Annu Mírkovu ze Solopisk, pozůstalou vdovu po p. Janovi Hrabaňovi z Přerubenic. Dálo se v úterý po sv. Pavlu na víru obrácení leta 1573. Umřel 1590. v pátek po obrácení sv. Pavla na víru křesťanskou.

(Znak Maternů.) (Znak Mírků.)

Strana 44—45:

Leta 1590. pan Jiřík Mírek ze Solopisk a na Synči, syn napředpsaného p. Jana Mírka a pí. Dorky Wišňovské z Petrovce, pojal sobě za manželku p. Kateřinu Tamchynku z Doubravice a bylo veselí na Synči v neděli masopustní léta ut supra věnováno po ní 200 kop grošů českých.

P. Kat. Tamchynka z Doubravice, manželka téhož p. Jiříka Mírka z Solopisk na Synči a již na Plaňanech.

(Znak Mírků.) (Znak Tamchynů.)

Obr. 5o. **Znak Tamchynů z Doubravice.** (Ukázka erbu ze Štambuchu.)

Strana 46—47:

Leta P. 1593. v outerý po sv. Voršile oženil se p. Jan Zikmund Mírek ze S. a na Synči, bratr předpsaného p. Jiříka Mírka, pojal sobě p. Annu Rašínku z Ryzmburka, na Doubravanech bylo veselí. Umřela léta 1599. v času morového povětří.

(Znak Mírků.) (Znak Rašínů.)

Strana 48—49:

Leta Páně 1600. týž p. Jan Zikmund Mírek oženil se po druhé, pojal sobě pannu Žofii Kasalickou z Kaštic a na Pašiněvsi.

(Znak Mírků.) (Znak Kasalických.)

Strana 50—51:

Pan Jiřík Mírek z Solopisk a na Plaňanech oženil se po **druhé** a pojal sobě p. Kateřinu Salavku z Lípy.

(Znak Mírků.) (Znak Salavů.)

Strana 52—53:

Leta P. 1613. v pondělí po neděli prosební oženil se **uroz.** a stat. rytíř p. Vilím Jestřibský z Ryzmburka na Homily a **Zvíkově**, pojal sobě p. Marii Mírkovnu ze Solopisk, dceru p. Jiříka **Mírka** s pí. Kateřinou z Doubravic zplozenou. Věnováno po ní 1000 **kop** míš. Kterýž jí obvěnem nad věno 500 kop. míš. přidáno.

(Znak Jestřibských.) (Znak Mírků.)

Strana 54—55:

Pan Jindřich Slánský z Doubravice pojal sobě paní Marii Jestřibskou z Solopisk, dceru p. Jiříka M. z S. Oženil se ve středu po božím vstoupení leta 1616. a umřel l. 1617. při času tří králů.

(Znak Slánských.) (Znak Mírků.)

Strana 56—57:

Pan Radslav Beřkovský z Šebířova pojal sobě za manželku pannu Mandalenu Mírkovu ze Solopisk, dceru p. Jiříka Mírka, leta 1616. ve středu den sv. Václava.

(Znak Beřkovských.) (Znak Mírků.)

Strana 58—59:

Leta P. 1621. v úterý po provodní neděli oženil se uroz. pán Karel Heczer z Aurochu, pojal sobě za manželku p. Dorotu, dceru Jiříka Mírka ze Solopisk a na Plaňanech.

(Znak Heczrů.) (Znak Mírků.)

Strana 60—61:

Text chybí.

(Znak: dva čeřeny křížem.) (Znak Mírků.)

Strana 62—63:

Jaroslav Svatomír Mírek z Solopisk a někdy na Plaňanech. Anna Mírková rozená Králová z Hoření Dobré vody.

(Znak Mírků.) (Znak Králů z Dobré Vody.)

Strana 64—65:

Uroz. a stat. rytíř pan Fridrich Šťastný Mírek z Solopisk pojal sobě za manželku urozenou pannu Dorotu Cecilii Kapounku z Vojikova (správně „Svojkova“). Bylo veselí leta 1651. dne 5. Febr. v Mladé Boleslavi pana Salamonovým domě.

(Znak Mírků.) (Znak Kapounů ze Svojkova.)

Strana 66—67:

Uroz. a stateč. rytíř pan Henrich Jiří Mírek ze Solopisk oženil se léta 1677. dne 9. máje. Pojal sobě za manželku uroz. pannu Ludmilu Veroniku rozenou Bredemutka z Luznburku. Usnula v pánu 15. máje 1705.

(Znak Mírků.) (Znak: na břevně kosmo položeném 3 kotvice.)

Strana 68—69:

Leta 1687. uroz. a stateč. rytíř pan Filip Zikmund Mírek ze Solopisk oženil se a pojal sobě za manželku uroz. pannu Kateřinu Miškovnu ze Žlunic.

(Znak Mírků.) (Znak Myšků.)

Strana 70:

Urozený a statečný ryt. p. Joannes Mírek ze Solopisk, p. Henricha Jiříka Mírka první syn, umřel ve vojně.

(Znak Mírků.)

Strana 72:

Uroz. stat. ryt. p. Franc Mírek z Solopisk, ur. a stat. rytíře Henricha Jiříka Mírka z S. druhý syn, umřel.

(Znak Mírků.)

Strana 74:

Ur. a stat. ryt. p. David Mírek ze Solopisk, ur. a st. ryt. Henrycha Mírka z Solopisk třetí syn. Má jednoho syna.

(Znak Mírků.)

Strana 76:

Text chybí. (Znak Mírků.)

Strana 78:

Uroz. stat. ryt. p. Ferdinand Mírek z Solopisk, uroz. a stat. ryt. p. Henrycha Mírka z Solopisk pátý syn. umřel.

(Znak Mírků)

Strana 80:

Uroz. stat. ryt. p. Joannes Procop Myrek z Solopisk, syn uroz. a stat. ryt. pana Philipa Sigmunda Myrka z Solopisk umřel.

(Znak Mírků.)

Strana 82:

Text chybí. (Znak Mírků.)

Následuje 21 prázdných listů. Listem 62. a str. 124. počínají opět pravidelně texty a erby.

Strana 124—125:

P. Václav Mírek ze Solopisk a na Hranicích pojal sobě za manželku p. Mandalenu Voděradskou z Hrušova a zplodil s ní 2 syny, Štěpána jinak Šteffana a Jiříka. Umřel v sobotu po sv. Martině v 5 hodin na noc a v Pečkách pochován léta 1531. Ženil se 1517. Pí. Magdalena Voděradská z Hrušova, manželka p. V. M. z S. a na H., umřela 1557. ten outerý po seslání Ducha svatého.

(Znak Mírků) (Znak Voděradských.)

Strana 126—127:

P. Štěpán jinak Šteffan Mírek ze Solopisk pojal sobě za manželku p. Appolonu Nykláskovu z Žitenic, zplodil s ní syna Václava a dceru Johannu. Ženil se léta 1546. v úterý masopustní. Pí. Appolena Nykláskova z Žitenic, manželka téhož p. Štěpána jinak Šteffana M. z S., umřela 1554. v pátek na sobotu den Mlaďátek.

(Znak Mírků.) (Znak Nyklásků.)

Strana 128—129:

P. Štěpán jinak Šteffan Mírek ze Solopisk pojal sobě za manželku p. Kateřinu Bydlínovou z Nuzkovic, stalo se leta 1560. ve čtvrtek na sv. Prokopa. Leta 1590. ve čtvrtek před sv. Trojicí roznemohl se týž p. Štěpán Mírek a umřel v pondělí v noci ve 3 hod. na noc po sv. Trojici. U Hory u sv. Barbory pochován maje věku svého .... leta.

Paní Kateřina Bydlinka z Noskovic, manželka téhož p. Štěpána jinak Šteffana M. z S. druhá. Leta P. 1606. v sobotu po neděli jež slove Misericordia hodin sedm před dnem umřela táž pí. Kateřina z Noskovic maje věku svého 70 let a pochována při kostele sv. Panny Barbory u Hory Kutny.

(Znak Mírků.) (Znak Bydlínů z Noskovic.)

Strana 130—131:

Leta 1575. ženil se p. Alexander Podhradský z Vlčí Hory ten pondělí po Novém Létě a umřel 1582. v sobotu po sv. Ondřeji. Johanka Mirkova ze Solopisk napřed psaného p. Št. Mírka dcera.

(Znak Podhradských.) (Znak Mírků.)

Strana 132—133:

Leta 1575. oženil se napředpsaného p. Stefana Mírka syn Mírek tu neděli před sv. Václavem a pojal sobě pannu Kateřinu Konárovskou z Libanic. Umřel leta 1580. v sobotu po sv. Janu Křtiteli.

Táž p. Kateřina Konárovská z Libanic manželka dotčeného V. M. z. S. a bytem svým v Milčicích, umřela l. 1582. ten čtvrtek po sv. Martinu.

(Znak Mírků.) (Znak Konárovských.)

Strana 134—135:

L. P. 1583. oženil se napřed dotčeného p. Štefana Mírka syn Jindřich tu neděli před sv. Janem Křtitelem, pojal sobě pannu Evu Zykotovnu z Perknýřova Ostrova.

Táž p. Eva Zykotovna z P. O., manželka dotčeného Jindřicha M. z S., věnováno po ní jedno sto kop míš.

(Znak Mírků.) (Znak Zykotů.)

Strana 136—137:

L. P. 1584. oženil se Václav Sobek z Jezera a na Jezeře, v outerý před sv. Šimonem a Judou, pojal sobě pí. Johanku Mirkovnu z Solopisk napřed dotčeného p. Štefana Mirka dceru. Věnovala po sobě 500 kop míš.

(Znak Sobků.) (Znak Mírků.)

Strana 138—139:

P. Matyáš z Freydenpachu oženil se, pojal sobě p. Mandalenu Mirkovu ze Solopisk dceru p. Stefana M. ze S. Umřel l. 1599. v mor. P. Mandalena Mirkova ze Solopisk, manželka p. Matyáše z Freydenpachu a v Poličanech. Umřela l. 1599. v mor.

(Znak Freydenpachů.) (Znak Mírků.)

Strana 140—141:

L. P. 1595. v outerý po neděli prosebné oženil se pan Jindřich Mírek z Solopisk na Libodřicích, syn p. Šteffana Mírka, po druhé,

pojal sobě pí. Annu Baderských z Oujezda, pozůstalou vdovu po panu Divišovi Hostačovském z Petrovic. Leta 1620. ten úterý po sv. Vavřinci umřel týž p. Jindřich Mírek ze Solopisk na Nesměřicích.

Pí. Anna Baderská z Oujezda, manželka dotčeného p. Jindřicha Mírka z S. na Libodřicích a Nesměřicích, umřela Leta Páně 1604. v sobotu po S. Alžbětě a ve Voděradech v kostele pochována.

(Znak Mírků.) (Znak Baderských.)

Strana 142—143:

Leta 1599. oženil se p. Jan Mírek ze Solopisk, pojal sobě pí. Annu z Malovic pozůstalou vdovu po p. Bernartovi Maternovi z Květnice, syn předpsaného p. Šteffana Mírka z S. Pí. Anna z Malovic manželka dotýčného p. Jana M. z S. věnovala po sobě 1500 kop. míš.

(Znak Mírků.) (Znak Malovců.)

Strana 144—145:

Leta .... oženil se p. Jan Šatný z Olivetu a na Hlízově, pojal sobě pannu Elišku Mirkovnu, dceru předpsaného p. Šteffana Mirka z Solopisk.

(Znak Šatných.) (Znak Mírků.)

Strana 146—147:

Leta 1601. oženil se p. Adam Hlaváč z Vojenic a na Ratěnicích, pojal sobě p. Kateřinu Mirkovnu ze Solopisk, dceru p. Jindřicha M. ze S. na Libodřicích. Věnováno po ní 300 kop míš. Umřela leta 1606. ve středu po provodní neděli.

(Znak Hlaváčů.) (Znak Mírků.)

Strana 148—149:

Leta 1601. oženil se p. Mírek ze Solopisk, syn p. Štefana M. ze S., pojal sobě pí. Annu z Švorcu, pozůstalou vdovu po p. Volfovi Heroltovi z Oupy.

(Znak Mírků.) (Znak Švorců.)

Strana 150—151:

L. P. 1609. v neděli po Fil. a Jakubě oženil se uroz. p. Jan Jindřich Rozenhagen z Janovic, pojal sobě pí. Elišku ze Solopisk, pozůstalou vdovu po někdy p. Janovi Šatným z Olivethu a na Hlizově. Věnovala po sobě 300 kop míš.

(Znak Rosenhainů.) (Znak Mírků.)

Strana 152—153:

L. P. 1610. v pondělí po sv. Filipu a Jakubu oženil se pan Adam Mírek, pojal sobě pannu Marianu Horňateckou z Dobročovic. Věnováno po ní 400 kop míš. Umřela táž pí. Mariana v pátek den sv. Prokopa l. P. 1625.

(Znak Mírků.) (Znak Horňateckých)

Strana 154—155:

L. P. 1613. v outerý po sv. Bartoloměji oženil se p. Šteffan Mírek ze Solopisk, syn p. Jindřicha M. z S. na Nesměřicích, pojal sobě p. Kateřinu Kalenickou z Kalenic, pozůstalou dceru po panu Joachimovi Kalenickém z Kalenic a na Zručích. Věnováno po ní 1200 kop míš.

(Znak Mírků.) (Znak Kalenických.)

Strana 156—157:

P. Voldřich Byšický z Byšic a na D. Královicích pojal sobě za manželku pannu Dorotu Mírkovnu ze Solopisk, dceru p. Jindřicha Mírka ze Solopisk.

(Znak Byšických.) (Znak Mírků.)

Strana 158—159:

L. P. 1622 v pondělí po památce obrácení sv. Pavla na víru, oženil se podruhý p. Štefan Mírek ze S., pojal sobě pannu Krystinu Lukaveckou z Lukavce, dceru uroz. p. Mikuláše staršího Luk. z L. a na Všebořicích. Věnováno po ní 400 kop míš.

(Znak Mírků.) (Znak Lukaveckých.)

Strana 160—161:

L. P. 1637. v outerý na den sv. Skolastiky, to jest 10. dne February, oženil se p. Jindřich Svatomír Mírek ze Solopisk, syn pana Mírka ze S., pojal sobě pannu Alžbětu Kateřinu Přichovskou z Přichovic, pozůstalou dceru po p. Adamovi P. z P. a na Habarticích z kraje Prachnanského. Věnováno po ní 500 kop míš.

(Znak Mírků.) (Znak Přichovských.)

Strana 162—163:

L. P. 1640. v neděli masopustní, t. j. 19. dne měsíce Februarii, oženil se po druhý p. Jindřich Svatomír Mírek z Solopisk, pojal sobě pí. Annu Kateřinu rozenou Salavku z Lípy, pozůstalou vdovu po p. Hertvíkovi Skalským z Dubu.

(Znak Mírků.) (Znak Salavů.)

Strana 164—165:

Pojal sobě za manželku uroz. a stat. rytíř p. Jan Tayzs z Lov uroz. pannu Dorotu Mírkovnu z Solopisk, dceru uroz. a stat. rytíře p. Jana Zikmunda Mírka z Solopisk, na statku Synečským a Pašinovským pozůstalého syrotka v letu 1630.

(Znak chybí.) (Znak Mírků.)

Strana 166—167:

L. P. 1651. na den sv. Virgiliusa, t. j. 31. Januarii, oženil se p. Jindřich Jáchym Mírek ze Solopisk, syn p. Steffana M. ze S., pojal sobě p. Annu Lidmilu Bořkovnu Dohalskou z Dohalic, dceru nejstaršího p. Jana Frydrycha Bořka Dohalského z Dohalic z kraje Hradeckého.

(Znak Mírků.) (Znak Dohalských.)

Strany 168—169 jsou prázdné.

Strana 170—171:

Beneš Mírek ze Solopisk a na Hošticích pojal sobě za manželku p. Kateřinu Bračickou z Choczov a zplodil s ní syna Adama.

(Znak Mírků.) (Znak Bračických.)

Strana 172—173:

P. Adam Mírek ze Solopisk a na Hošticích pojal sobě p. Elišku Krabicovnu z Vejtmile za manželku a zplodil s ní Symeona a Svatomíra a dceru Kateřinu.

(Znak Mírků.) (Znak Krabicí.)

Strana 174—175:

P. Adam Mírek ze Solopisk a na Hošticích pojal sobě za manželku p. Kateřinu Hlaváčovou z Vojenic a zplodil s ní syna Prokopa a Alžbětu dceru.

(Znak Mírků.) (Znak Hlaváčů.)

Strana 176—177:

Pan Jan Zalesský z Myslova a na Chvatlinách hořejších pojal sobě za manželku p. Kateřinu Mírkovou z Solopisk. A ženil se l. 1563. v neděli masopustní. Umřela a pochována v Plaňasech na den obrácení Sv. Pavla na víru 1582.

(Znak Mírků.) (Znak Záleských.)

Strana 178—179:

P. Frydrych Nyklásek z Žitenic a na Chotouchově pojal sobě za manželku p. Marianu Mírkovou ze Solopisk a ženil se 1568. před sv. Matějem. Umřel v den sv. Havla 1582.

P. Mariana Mírkova z S., manželka téhož p. Frydrycha Nykláska z Žitenic a na Chotouchově, umřela ve středu před sv. Václavem 1582.

(Znak Nyklásků.) (Znak Mírků.)

Strana 180—181:

Leta 1575. napřed dotčeného p Adama Mírka syn Symeon Mírek ze Solopisk oženil se v neděli masopustní s p. Kateřinou Čejkovou z Olbramovic. Umřela ve čtvrtek po sv. Marku 1581.

(Znak Mírků.) (Znak Čejků.)

Strana 182—183:

Leta 1577. v pondělí před sv. Valentinem oženil se p. Svatomír Mírek ze Solopisk za pannu Annu Cukrovou z Tamfeldu a na Plaňasech sídlem. Umřela táž pí. Anna v noc na pondělí po sv. Michalu a v Plaňasech pochována 1582.

(Znak Mírků.) (Znak Cukrů.)

Strana 184—185:

Leta 1579. oženil se p. Diviš Hostačovský z Petrovic a na Černým Blátě ten čtvrtek před sv. Lucií s pannou Annou Mírkovou z Solopisk, dcerou p. Adama Mírka z Solopisk a na Hošticích. Umřela 1583. v pátek po sv. Petře v okovách, po dítěti.

(Znak Hostačovských.) (Znak Mírků.)

Strana 186—187:

Leta P. 1581. oženil se p. Symeon Mírek ze Solopisk a na Hošticích za pannu Kateřinu Cukrovou z Tamfeldu tu neděli po sv. Petru a Pavlu, syn p. Adama Mírka. Věnováno po ní půl druhého sta kop grošů čes. Umřela 1585. v outerý po smrtelné neděli.

(Znak Mírků.) (Znak Cukrů.)

Strana 188—189:

L. P. 1583. oženil se p. Svatomír Mírek a na Plaňasech za pannu Alenu Bilskou z Karýšova v outerý den sv. Vincencia.

(Znak Mírků.) (Znak Bílských.)

Strana 190—191:

L. P. 1583. v úterý den sv. Alžběty oženil se p. Václav Březský z Ploskovic a na Kovanicích, pojal sobě p. Alžbětu Mírkovnu z S., dceru napřed dotčeného p. Adama Mírka. Věnováno po ní půldruhýho sta kop grošů.

(Znak Březských.) (Znak Mírků.)

Strana 192—193:

L. P. 1586. v outerý před svatou Maří Mandalenou oženil se pan Symeon Mírek, pojal pannu Salomenu Hrabaňovu z Přerubenic a na Plaňasech veselí bylo.

(Znak Mírků.) (Znak Hrabaňů.)

Seskupení zpráv ve „Štambuchu" Mírkovském podaných učiněno jest dle 3 pošlostí rodových, jež vesměs měly za praotce Prokopa Mírka, v úvodních slovech „Štambuchu" připomenutého, jenž r. 1489. ještě žil a tehdy tvrz Hoštice s příslušenstvím si koupil. (Poz. desk z. II. 438.) Ze 4 synů jeho zemřel Hynek bezdětek r. 1499. a bratři jeho Jan, Václav a Beneš stali se zakladateli 3 větví, z nichž Janova na Synči u Č. Brodu, Václavova na Hranicích u Kolína a Benešova na Hošticích u Zásmuk vládla. Tato poslední vymřela již r. 1592. Šimonem Mírkem ze Solopisk na Plaňanech, po němž Jiřík Mírek z větve synečské statek plaňanský zdědil.

Zprávy o potomstvu Jiříkovu, jež ostatní větve Mírků ze Solopisk přetrvalo, nejsou ve „Štambuchu" úplné, aniž zřejmo, čí syn byl Frant. Romedius Mírek, cís. plukovník a velitel pevnosti Jagerské, jenž v polovici XVIII. stol. majetníkem „Štambuchu" byl, rodinné památky této se ujal a ji deskami a novými listy opatřiti dal. Poněvadž pak mužské potomstvo Filipa Zikmunda Mírka, jak též ze svědectví r. 1732. dne 2. prosince svob. pánem Gottfriedem z Wunšviců vydaného vysvítá, synem jeho Janem Prokopem Mírkem vymřelo, a z 5 synů Henrycha Jiřího Mírka čtyři tolikéž bez potomstva smrtí sešli, mohl by Frant. Romedius býti nejspíše synem třetího syna Henrychova, Davida. Ostatně byl dle všeho tento Frant. Romedius posledním mužem starožitného rodu svého.

Staré výzdoby kostela sv. Vavřince ve Vysokém Mýtě.

Vratislav Votrubec.

Oprava kostela sv. Vavřince ve Vysokém Mýtě vleče se již od roku 1875.; podle potřeby, hlavně však podle prostředků peněžních udělá se v některém roce více, v jiném méně neb docela nic. V r. 1890. pokročila oprava na průčelí západní, které na celém chrámě nejvíce bylo zpustošeno. Věže na obou křídlech toho průčelí stojící ukazovaly ještě jakž takž původní svůj tvar, ale zeď je spojující, určená

pro portál, průčelní veliké okno a snad i štít, jenž by zakončil střechu hlavní lodi, byla ve stavu přežalostném. Původní líce té zdi nebylo vlastně ani viděti, neboť ji kryla mocná přizdívka, která patrně zabrániti měla jejímu sesutí. Dalo se tušiti, že pod tou přizdívkou objeví se způsob, jakým v době gotického stavitelství byla řešena tato část chrámová.

Při bourání celé té zdi i její přizdívky objeveno také vskutku vysoké průčelní okno v hrotitý oblouk zaklenuté s původním ostěním, avšak kružby zbavené, v přízemí pak nalezen zbytek portálu, totiž levé jeho ostění (kdybychom vcházeli do chrámu), zachovalé až do té výše, kde počalo přecházeti v hrotitý oblouk. Ostatek portálu nalezen ve zmíněné přizdívce, ve kteréž uloženo bylo především mnoho kvádrů jemně článkovaných, které dříve tvořívaly oblouk portálu, dále pak mimo jiné ty ozdobné kameny, které na přiloženém obrázku tak jsou seskupeny, aby na první pohled bylo zřejmo, že náležejí portálu. Jen maska ďáblova (v pravo pod tympanonem) nalezena byla již dříve nad klenutím jižní lodi, kde ležela pohozena.

Cenu nalezených skulptur dlužno hledati hlavně ve vzácnosti, s jakou portálové oblouky českých chrámů bývají figurálně vyplněny. Vysokomýtské tympanon rozděleno bylo vodorovnou římsou ve dvě pole. V hořením poli nalézáme Očišťování Panny Marie, jak souditi možno ze dvou hrdliček a dvou holoubátek, vlastně ze čtyř zobáčků, které krajní postava v levo v rukou drží. V dolní pole tympanonu náležejí tři kusy, jak z římsy nad figurami probíhající dlužno souditi. Na obrázku nenalézají se všecky tři kusy v tomto poli, nýbrž jeden z nich znázorňující celou postavu nakreslen jest o sobě dole. Příčina toho vězí v prostém početním výkonu. Sečteme-li totiž šířky těchto tří kusů při horních okrajích (skupina koní 36 cm + zbytky dvou postav 50 cm + celá postava 30 cm), obdržíme délku dolního pole, která se nikterak nedá stěsnati pod dolení kraj horního pole, zabírající po doplnění málo přes metr. A nebyla by to ještě celá délka dolního pole, poněvadž proti střevici celé postavy viděti počátek střevíce jiné postavy, která by nutně pole v levo prodloužila. Tato počtářská úvaha vede nás k závěrce, že v těchto třech kusech máme před sebou vlastně zbytky dvou tympanonů, k čemuž ostatně nutí nás i 4 nosníky tympanonu. Ale nalezly se ještě další dva nosníky, z nichž jeden zasadili při nynější opravě do hlavní římsy jižní lodi; a poněvadž má kostel 3 portály, byly asi všecky podobně vyzdobeny.

Seřadění nosníků jest na obrázku našem libovolné. Proti hlavě ďáblově položena jest hlava upomínající nejvíce na Krista. Z ověnčených hlav jen jedna úplně jest zachována. K nakreslenému skupení kusů dolního pole tympanonu vede nás myšlénkou podobné tympanon kostela Panny Marie (Liebfrauenkirche) v Norimberce; tam totiž tympanon hlavního portálu rovněž jest rozděleno v horní a dolní pole: horní rovněž představuje Očišťování P. M., dolní pak v levé polovici narození Páně, v pravé příchod sv. Tří králů. Poněvadž i tam na samém pravém kraji dolního pole spatřujeme koně družiny královské, nemůžeme se ubrániti myšlénce, že původce tympanonu vysokomýt-

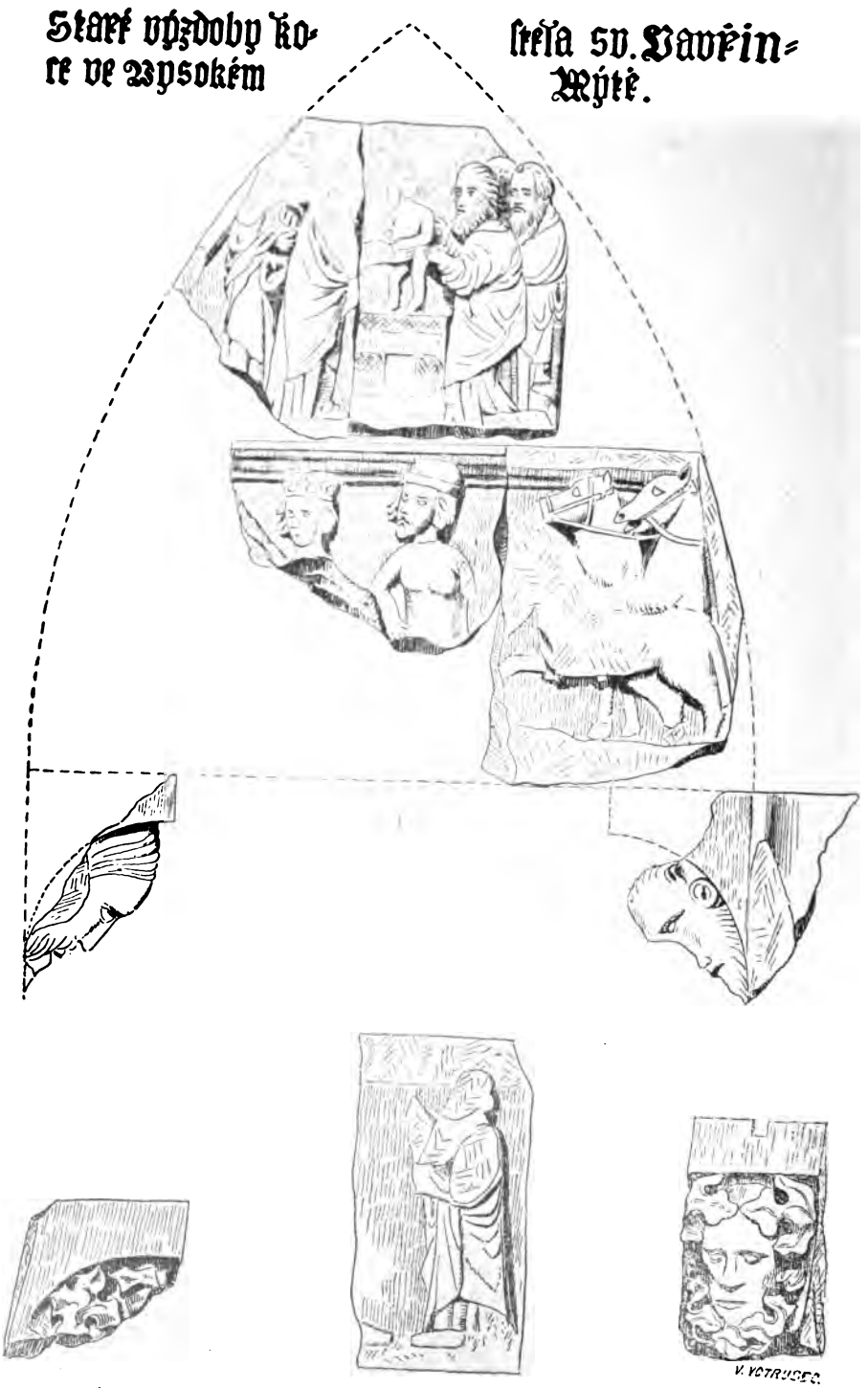

4. 2. 3.

Obr. 51. 1. Tympanon se dvěma nosníky. 2. Postava z doleního pole tympanonu. 3. Nosník úplně zachovalý. 4. Úlomek nosníku.

ského buď dle panující tradice neb dle výkresů v hutích kamenických kolujících řešil podobně úkol svůj. Oba tympanony jsou si podobny však právě jen myšlénkou, neboť provedením liší se od sebe naprosto. Koně našeho tympanonu by tedy náleželi družině sv. Tří králů. Vedlejší kus dal se hořením okrajem dosti dobře přiložiti ke koním. Figura koním nejbližší mohla by představovati sluhu držícího koně na uzdě; korunovaná hlava jest ženská a snad tedy představovala P. Marii; svatí Tři králové by pak zaujímali levou stranu dolního pole. Tím ovšem vypadlo by tympanon širší, než odhadnuto jest na výkrese.

Do které doby nutno klásti tyto skulptury, na to dobře ukazují nosníky, jichž hlavy věnčeny jsou gotickým lupením, neboť tytéž lupeny shledáváme v lodích chrámových a zvláště v přistavěné kapli sv. Jana Křtitele. A tyto prostory chrámové najisto jsou zbudovány po r. 1461., kdy požár města zničil i původní chrám, pocházející z doby založení města Přemyslem II. Způsob, jakýmž dláto na těchto nosníkách vypracovalo oči, úplně se hodí i na postavy tympanonu; i vousy podobně jsou zpracovány, úprava pak vlasů ukazuje na známý účes z doby Jiříka Poděbradského.

Kdy pobořen byl náš portál a kdy jeho trosky octly se v přizdívce západního průčelí, o tom poučuje nás další historie kostela. Velký požár města r. 1774. krutě stihl i kostel sv. Vavřince. V městských knihách čteme, kterak nebezpečným se jevilo dílo na kostele, když konečně se přistoupilo k opravě, která byla v podstatě nuzně dokonána v r. 1777. Při tehdejší zvláštní náboženské horlivosti, kdy kvetla bratrstva sv. růžence, sv. škapulíře a pásku sv. Augustina vedle bratrstva kůru literátského, nedivme se, že všeliké masky ve veřejích chrámových, požárem nad to snad porouchané, krátce otloukali. Ale vážili si jich aspoň tolik, že je pro památku uložili v přizdívku. Nejsme lepší! Při nynější opravě těch starých motivů vůbec neužito: povstal portál nový, ozdobený motivy cizími, který v celý ráz kostela naprosto se nehodí; ba staré ty skulptury bývaly by zničeny, kdyby se jich nebylo ujalo městské museum.

Některé zprávy o hospodářství panském v knížectví Frydlantském.

Dr. J. V. Šimák.

Vévoda Frydlantský Albrecht byl dobrý oekonom. Rozsáhlé statky své opatřil organisovanou správou, již v čele stál jako direktor rytíř Kunaš z Machovic, člen komory knížecí v Jičíně. Jemu podléhali hejtmani na panství a purkrabí na zámcích ve věcech hospodářských. Pro knížectví vypracována byla obšírná naučení, jež zachovala se v kolika exemplářích. Dle okolností vydávány byly instrukce zvláštní pro jednotlivá panství.

Roku 1632. koupil kníže panství Lomnické, Kostské, pak statky Tuří a Hubojedy. Bylo potřebí nové zboží shlédnouti a spořádati ve shodě s ostatní državou.[1]) Okolnosti té děkujeme několik zpráv zajímavých, jež zachovaly se v archivu místodržitelském pod signaturou F 26. Zprávy ty podává úředník komory Václav Králík, pozdější regent panství Valdštýnských, dne 22. a poslední 27. června. Jim přidáváme obdobnou zprávu z panství Lemberského.

1. Instrukce úředníkům na panství Kostském.

Panu hejtmanu spolu s jinými officíry jeho počnouce od 19. Junii jaká služba jemu peněžitá a jim též jiné deputátní věci měsíčně a týhodně vycházeti budou, stane se jisté nařízení z komory JMKn.

Pivo bílé z pivovaru aby se z této várky již po 5 fl. vystavovalo a šrůtky z každého sudu po 9 kr. odvozovalo. Z té šrůtky za příjem do důchodu JMKn. jednu polovici pokládati a druhou sládku odvozovati, nebo sládku půjde též měsíčná služba.

Sládek aby baby nebo dolívky větší mimo sud čtyřvěderní nemíval, k němu dohlížeti a ty sudy které on k babě nebo k dolívce užíval, zkassirovati.

Sudy všechny, čtyřvěderní aby byly, zvisitovati dáti, tak aby šenkýři a krčmáři nenaříkali.

Sládek povinen bude vždycky ve 4 nedělích za ocet tak mnoho peněz, zač by toho času půl sudu piva vystavované (sic) bylo, do důchodu JMKn. odvozovati.

Nicméněji povinen bude sládek z každé várky za spíleční pivo peněz do důchodu JMKn. odvozovati tak mnoho, zač by tehdáž $^1/_4$ sudu piva bílého vystavováno bylo.

Co se za kvasnice a řídké pivo od sládka předešle odvozovalo, toho se nyní, až by se tomu gruntovněji vyrozumělo, při tom zanechává.

Jsouce od JMKn. všechen pšeničný slad, jehož se vyměřilo 425 korců, přidán, z něho vždycky až do vyvaření jeho na jeden sud piva na vejstav po 1 kor. dávati, však dolívka a deputáty musí z toho vycházeti, a na to nechť se sladu nepřidává.

Pro větší odbyt piva a zveličení důchodu JMKn. trefilli by sládek pivo mudrlantní vařiti, podobným spůsobem, jako v Turnově, tomu se povoluje. Porozumí se první anebo druhé várce, jak lidé budou k němu chuť míti.

Písař důchodní dle povinnosti jeho má každého téhodné hospody a krčmy, a to ty, kdež by rozuměl, že toho téhodne pivo nebrali, visitovati, tak aby nikdá bez piva nebývali.

Jsouce nyní čas letní, že pivo pojednou zkyselí, poručiti bednáři, s potřebu polousudí dvouvěderních nadělati, tak aby při každé várce, při nejmenším do 10 polousudí nalíváno bylo. Budou se moci ta polousudí do těch krčem, kdež malé vesnice jsou a silnice skrze není, vystavovati.

Sládek aby dobré pivo vařil a je nepřebíral; bude povinnost pana hejtmana i písaře důchodního často k němu dohlížeti, a věrnost průbovati.

Povalečův sladovnických v verštatě netrpěti nebo skrze ně častokráte vrchnosti i sládkům skrze kouzla jejich znamenitá škoda se děje a působí.

Poněvadž na všech panstvích JMKn. v městech i v městečkách z šenku každého vědra vína za 8 pinet peníze, po čem se šenkuje, do důchodu JMKn. se odvozují, budou sousedé Sobotečtí povinni, a to ti, kteří by víno šenkovali, také tomu od 19. Junii obvyknouti a zadosti činiti. Protož jednomu tomu každému víno neprodleně zvisirovati a vyrozuměti, jak by mnoho který vína měl, a jak mnoho by se kterému contribucí podle nahoře oznámeného spůsobu dáti dostalo. Z té pak contribucí přijde polovice JMCís. a druhá polovice JMKn. Contribucí náležející JMCís. písař důchodní povinen bude vejběrčímu do města Jičína odvozovati, a druhou, náležející JMKn., sobě za příjem mezi jiné důchody JMKn. pokládati.

---

[1]) List o tom zem. hejtmanu Taxisovi: 14. června 1632. z ležení u Brozan.

Po dnešní den žádný z sousedů Soboteckých, který by víno šenkovali, nemá vína v velikých nebo malých nádobách dáti dříve, pokud se při panu hejtmanu neopoví, a se nezvisiruje, do sklepů skládati. A to pod propadením všeho toho vína k ruce JMKn.

Pro lepší vyšetření toho má pan hejtman jednu hodnou osobu v městě Sobotce, která by na skládání a šenk vína skutečný pozor dávala, zříditi

Užitek z pálení nebo šenkování páleného nenáleží JMKn., ale JMti. panu Maximilianovi z Valdštejna. A tak, kdo by je v městě Sobotce nebo v vesnicích páliti chtěl, musí se při panu Kunšovi, direktoru komory JMKn. ohlásiti, bude jemu proti jistému platu povoleno. Co se krčmáře dotýče, když toliko z každého sudu piva po 12 kr. za ten užitek písaři důchodnímu, počnouce hned z této první várky, odvozovati budou, mohou, kde budou chtíti, pálený sobě k šenku kupovati.

Krav dojných nedostávajíce se do dvoru JMKníž. 52, ty neprodleně a to nejdýleji do téhodne, mezi lidmi poddanými obštelovati, je hotovými penězi zaplatiti a nima dvory dosaditi; nebo dvory bez dobytku jsou tak užitečny, jako měšec bez peněz.

Máslo od krav na váhu pražskou — vypůjčíce libru na Skalách, a dáti podle ní závaží zdělati — přijímati, s šafářkami rejstříky míti, a kdy se co přijme, do něho zapisovati, do jedné pak tuny másla víceji mimo 200 liber neklásti.

Podobně se o zvážení sejru a přijímání jeho, jako o másle rozumí, kromě má se toliko, jsouce těžká váha, 5 kamen sejra za centnýř pokládati

Na jednu tunu másla povoluje se soli prostičné 8 liber, to jest 2 centnýře pražské míry, a na jeden centnýř sejra 6 liber, to učiní 1 ½ centnýře, dávati.

Šafářky, aby upřímně s vomastkem zacházely a jeho neustraňovaly, často napomínati, a jejich věrnost, pokaždý, když jej odvozují, zkušovati, nebo se nyní do jistého času od jedny krávy každý tejden po libře 3 lotech a sejra tuplovaně (podle vyšetření) odvozovati má.

Co se od JMKn. Lobkovské od dobytků, drůbeže pernaté, sladu, chmele, mouky všelikých hospodářských věcí přidává, to všecko do Nro. 1. pořádně za příjem pokládati, ceduli novou na nábytky s šafáři učiniti a ceduli každou pan hejtman má podpisovati.

Nad to vejšeji na všechen dobytek i drůbež šafářům registřík, co kterému k správě svěřeno jest, dáti, tak aby se při každé occasi, kdyby kdo z officírův z komory JMKn. anebo já do kterého dvoru přijel, a správu o všem míti chtěl, z toho rejstříku co v témž dvoře zůstává, vyrozuměti mohlo.

Mlynáři, že jim lidé poddaní melivo nenesou, sobě (jsouce velicí restantníci) stěžují. Z té příčiny rychtářům přísně poručiti, aby sousedy své k nošení do mlejnů jim zřízených měli. Jestliže by se pak toho nestalo, nechť jsou tím jisti, že musí restanty za mlynáře podle proporcí platiti, nebo není se jim již ani budoucně potřebí vojáků obávati.

Při jednom každém dvoře pece pro pečení chleba dáti zdělati, nebo se pekař chovati nebude.

Čeledi při zámku ani při dvořích mimo mého poznamenání nechovati.

Všechny (!) čeledi, řemeslníkům, jestliže se co komu do 19. Junii restiruje, z důchodu JMKn. Lobkovské zaplatiti, nebo by se ta věc při komoře, kdyby se z důchodu JMKn. Frydlantského platila, nepassirovala.

Stavení krytem, kde co zapotřebí jest, neopouštěti.

Chmelnice při dvoře Semtinském neprodleně dáti od polí obloukovati, tak aby v ní dobytek škoditi nemohl.

Od všelijakého díla dělníkům, řemeslníkům, poslům povoluje se podle předešlého spůsobu až do dalšího nařízení platiti, kromě od šindela dělání má se toliko od 1 kopy po 3 kr. dávati.

Pilu při mlejně Červeném, jsouce na upadnutí, a byť i voda byla, na ní se pro sešlost její řezati nemůže, dáti znova, poněvadž dříví k ní navezeno jest, vystavěti.

Majíce na témž panství lidé poddaní, mimo Jana Lejska, ještě mlejnců 8, a z nich úroku velmi málo platí, proti tomu pak melivem mlynáře zámecké zžírají, a oni skrze to restantníci zůstávají, pan hejtman nechť je dle své povinnosti skutečně napomene, aby melivo od lidí poddaných nepřijímali, pod pro-

padením 20 říšských tolarů k ruce JMKn.; pakli by některý z nich chtěl jednu vesnici míti, může se o vejmělný s tím mlynářem, ku kterému táž ves náleží, porovnati. Nebo já vím, že komora JMKn mlynáře při tom platu tak zouplna nezanechá.

Pohodlný sobotecký nemůže se při svobodě své pozůstaviti, nýbrž s jinými v knížetství Frydlantském srovnán býti: a poněvadž v témž knížetství pohodlní na kůži koňskou, hovězí, kromě z vostarčete do důchodu JMKn. odvozují po 2 fl. a za vostarčí po 1 fl., povinen bude i on poslušně tomu za dosti činiti. Však se tomu rozuměti má, z toho dobytka, co ve dvořích JMK. pomře lidí poddaných dobytek (ač se na jiných panstvích i za ty v jinším spůsobu peníze odvozují) v to se nepojímá.

Kůň ve dvoře Vosenickém přidaný, jsouce naprosto nehodný, též 4 hřebci ve dvoře Semtinském staženi, povoluje se to vše prodati nebo směniti, byť se třebas přidati mělo, tak aby se rolí při dvořích dělaly a neobmeškávaly.

Contribuci peněžitou z každého usedlého po 1 fl. vybírati. Stane se nařízení, co se jí bude míti odvésti, aneb ne.

Actum 22. Junii anno 1632.

V. Králík m. p.

2. Zpráva, co sobě má purkrabě za příjem od dobytka do Nro. 1. co tak JMKn. Lobkovská přidává, položiti.

Koní 5 (při dvoře Semtinském 4, Vosenickém 1.
Valach při dvoře Vosenickém 1.
Hřebce 3letý při dvoře Semtinském 4.
Hřebce roční při dvoře Semtinském 2.
Klisen 8 (při dvoře Vosenickém 2, Bousovském 2, Obrubském 4).
Hřebíček letošních 4 (při dvoře Bousovském 2, Obrubském 2).
Krav dojných 60 (při dvoře Semtinském 12, Vyšepolském 14, Vosenickém 10, Bousovském 12, Vobrubském 12).
Jalovic k třetímu letu 9 (při dvoře Vyšepolském 2, Vosenickém 1, Bousovském 5, Semtinském 1).
Jalovic k druhému létu 11 (při dvoře Vyšepolském 4, Bousovském 7).
Volů k třetímu létu 7 (při dvoře Vosenickém 2, Bousovském 5).
Volů k druhému létu při dvoře Bousovském 7.
Bejků k čtvrtému létu 6 (při dvoře Semtinském 1, Vyšepolském 1, Vosenickém 1, Bousovském 2, Votrubském 1).
Ovec bahnic 402 (při dvoře Bousovském 211, Semtinském 191).
Zubkyní při dvoře Bousovském 82.
Jehniček letošních 122 (při ovčíně Bousovském 90, Semtinském 32).
Skopců starých 46 (při ovčíně Bousovském 22, Semtinském 24).
Zubců 157 (při ovčíně Bousovském 94, Semtinském 63).
Skupat letošních 155 (při ovčíně Bousovském 73, Semtinském 84).
Beranů 36 (při ovčíně Bousovském 18, Semtinském 18).
Pohlaví svinského 123 kusy, totiž při dvoře Semtinském 35, Vyšepolském 22, Bousovském 22, Vosenickém 23, Vobrubském 21.

Poněvadž se v inventáři nespecifikuje, a já podobně sem ho při inventování nespecifikoval, povinen bude purkrabě jej rozpisovati, co jakého jest, tak abych já z cedule Nro. 1. poznati mohl, že v té příčině nejinak než jako samo v sobě procedirováno jest.

Husí starých s housery 34, totiž při dvoře Vyšepolském 8, Bousovském 6, Vobrubském 5, Semtinském 15.
Husy letošního připlemenění 84, totiž: při dvoře Vyšepolském 21, Bousovském 20, Vobrubském 13, Semtinském 30.
Kachen starých i s kačery při dvoře Semtinském 6.
Kachen letošního připlemenění při dvoře Semtinském 13.
Indiánky slepice 9, při dvoře Semtinském 7, Bousovském 2.
Slepic nesných 7, při dvoře Semtinském 3, Vobrubském 2, Bousovském 2.
Kuřat letošního připlemenění 93, totiž: při dvoře Vosenickém 20, Vyšepolském 20, Bousovském 20, Semtinském 7, Vobrubském 26.

3. Zpráva, co má officirům a jiným služebníkům na panství JMKn. Kostském platu měsíčního a téhodního deputátu vycházeti.

Panu hejtmanu peněz za měsíc 25 zl.; ovsa na dva koně za jeden tejden 1 korec, piva každé várky půl sudu. Přitrefily-li by se pak 2 várky v jednom týhodnu, tehdy z tý várky deputáty mají za příjem pokládány býti.

Purkrabímu, písaři důchodnímu a obročnímu na penězích za měsíc po 8 zl. 20 kr., ovsa na jednoho koně za tejden po 2 věrt., piva po $^1/_4$ sudu.

Sládkovi staršímu peněz měsíčně 4 zl., podstaršímu 2 zl., mládkovi $1^1/_2$ zl.

Bednáři, aby i do dvoru všechny potřeby povinen byl dělati, měsíčně 2 zl.

Holomku jednomu při zámku, nechovajíce se nikdež mimo jednoho, měsíčně 2 zl.

Vrátnému při zámku měsíčně 35 kr., chléb a vaření jako jiné čeledi.

Purkrabce, která při zámku i za šafářku býti má, po 1 zl.; chléb a vaření jako jiné čeledi.

Na místo zahradníka štěpaře dobrého a zručného objednati, ten aby na všechny štěpnice pozor dával, štěpnice pláněmi na zimu v místech prázdných vysazoval a z jara je štěpoval. Měsíčně má jemu dáváno býti po 2 zl.

Fišmejstru staršímu i na místě vyšepolského měsíčně po 1 zl. 15 kr.

Haltýřníku, který na sádkách zůstává, 1 zl.

Co se myslivcům platiti bude, v známost se uvede.

4. Zpráva o čeledi robotné ve dvořích JMKn. na panství Kostském, co se jí chovati má.

Ve dvoře Semtinském.
Šafář 1, nádvorník 1, pacholci 3, pohunci 3, když 9 koní bude, vždycky ke 3 koním 2, šafářka 1, děvky 2 ke 20 kravám, svinařka 1, pastvice 1 — 13 osob.

Ve dvoře Vyšepolském.
Šafář 1, nádvorník 1, pacholci 2, pohunci 2, když 8 klisen bude, šafářka 1, děvky 2, pastvice 1 — 10 osob. Pastucha vesní nechť svině pase, má se mu dáti 2 kor. vejmelného do roku.

Ve dvoře Vosenickém.
Šafář 1, nádvorník 1, pacholci 2, pohunci 2, když 8 klisen bude, šafářka 1, děvky 2, pastvice 1 — 10 osob, pastuchovi ut supra.

Ve dvoře Bousovském.
Šafář 1, nádvorník 1, pacholci 3, pohunci 3, když 12 klisen bude, šafářka 1, děvky 2, pastvice 1, chmelař 1 — 13 osob. Pastucha ut supra.

Ve dvoře Obrubském.
Šafář 1, nádvorník pacholek 1, pohunci 2, šafářka 1, děvky 2, pastvice 1 — 9 osob. Pastucha ut supra.

(Na zámku Kosti.)
Purkrabka a šafářka 1, děvka 1, pastvice 1, vrátný 1 — 4 osoby.

Summa osob, na které má chléb a vaření vycházeti, 59

Táž čeládka robotná ve dvořích JMKníž. zůstavuje se při předešlém peněžitém platu, kromě má se toliko na maso šafáři a šafářce téhodně po 2 kr. 2 p. a čeledínu po 1 kr. 1 p.; v hody pak tuplovaně odvozovati.

Ovčáku: Semtinskému: žita 20 kor., pšenice 1 kor., ječmene 3 kor., hrachu $1^1/_2$ kor. Bousovskému: žita 20 kor., pšenice 1 kor., ječmene 3 kor., hrachu $1^1/_2$ kor. Vosenickému: žita 12 kor, pšenice 1 kor., ječmene 2 kor, hrachu 1 kor.

Kováři při předešlém platu se pozůstavají, však povinni budou při tom platu, i co k mlejnům zapotřebí jest a z důchodu JMKn. že by se od toho platiti mělo, dělati.

Chmelař též se při svém platu pozůstavuje.

Řehoř, mlynář střehomský, majíce svůj mlejnec při zámku, a malý plat z něho dává, povinen bude slady ve mlejnci, když se jemu časně o tom věděti dá, mlýti.

Od předení jedné štuky příze po 7 kr.

Od udělání plátna 1 kopu loket tenkého lněného 2 zl., pačesného 21 kr., konopného 35 kr., tlustého 28 kr.

Dělníkům od sekání dříví prskového po 4 kr. 4 p., pivovarského po 4 kr. 4 p.

Tesaři mistru na den 9 kr. a tovaryši 7 kr.

Poslu od míle po 4 kr.

Od udělání 1 kopy šindele 3 kr.

O jiných placeních dáleji se instrukcí stane.

Poznamenání, co jest se jakého platu za předešlý vrchnosti a před pronajímáním dvorův služebníkům a čeledi při dvořích na panství Vartmberském a Lemberském vydávalo (z l. 1630.).

Na panství Vartmberském:

Anna klíčnice při zámku platu peněžitého ročně 15 kop m., piva za tejden soudek v konvi 2 kop m, žita na chléb ročně 6 korců, ječmena na kroupy 1 korec,

sládek starší při pivováře platu peněžitého 20 kop m., žita na chléb 7 kor., ječmena 2 kor.,

sládek mladší peněz ročně 10 kop m., žita na chléb $4^1/_2$ kor., ječmena na kroupy 1 kor.,

bednáři při pivováře ve Dvořích 18 kop m., žita na chléb 6 kor., ječmena na kroupy 1 kor.,

myslivci na penězích 15 kop, žita na chléb 6 kor., ječmene na kroupy 1 kor.,

Janovi Baštíkovi fišmejstru peněz 10 kop, žita na chléb 6 kor., ječmene na kroupy 6 kor.,

Janovi Eiflerovi rybáři peněz 10 kop, žita na chléb 6 kor., ječmena na kroupy 1 kor.,

Jiříkovi vrátnýmu peněz 10 kop, žita 6 kor., ječmena 1 kor.

Při dvoře pod zámkem:

Krištof, šafář	10	kop	Eliška, šafářka . .	4	k	—	gr.
Jan, pacholek přední .	6	„	Anna, děvka přední	3	„	15	„
Krištof, pacholek druhej	6	„	Uršila, druhá děvka	3	„	15	„
Michal, třetí pacholek .	6	„	Eva, třetí děvka .	3	„	15	„
Jan, pohunek	5	„	Eliška, čtvrtá děvka	3	„	15	„
Martin, pohunek . . .	5	„	Anna, skotačka . .	$1^1/_2$	„	—	„
Michal Kachler, ovčák .	4	„	Eliška, skotačka .	$1^1/_2$	„	—	„
Krištof, pacholek . . .	2	„	Mariana, husařka .	$1^1/_2$	„	—	„
Jiřík, pacholek . . .	2	„					

Na dvoře velkým Rolským:

Jan, šafář . . .	10 k. — gr. m.	Anna, šafářka . .	3 k. 15 gr. m.
Krištof Stegr, pacholek . . .	6 „ — „ „	Dorota, děv. první .	3 „ 15 „ „
Krištof Fric, pacholek . . .	6 „ — „ „	Eliška, děv. druhá .	3 „ 15 „ „
Michal Roheuht, pohunek . . .	5 „ — „ „	Dorota, děv. třetí .	3 „ 15 „ „
Jiřík Herčic, pohunek . . .	5 „ — „ „	Eliška, děv. čtvrtá .	3 „ 15 „ „
		Dorota, skotačka .	1 „ 30 „ „
		Ovčákům: mistru .	4 „ — „ „
		Pacholku ovčáckému	2 „ — „ „

Při dvoře malým v městečku Vartmberce:

Jiřík, pacholek . .	6 k. — gr. m.	Anna, děv. druhá .	3 k. 15 gr. m.
Eliáš, pohunek . .	5 „ — „ „	Dorota, děv. třetí .	3 „ 15 „ „
Barbora, šafářka .	4 „ — „ „	Dorota, skotačka .	1 „ 30 „ „
Margreta, děv. první	3 „ 15 „ „		

Při dvoře malým Rolským:

Barbora, šafářka .	4 k. — gr. m.	Anna, děv. třetí	3 k. — gr. m.
Dorota, děv. přední	3 „ 15 „ „	Dorota, skotačka	1 ½ „ — „ „
Anna, děv. druhá .	3 „ — „ „	Helena, skotačka	1 ½ „ — „ „

Při dvoře Cedlickém:

Adam, šafář . .	10 k. — gr. m.	Gregor, pohunek .	5 k. — gr. m.
Michal, pacholek přední . . .	6 „ — „ „	Krištof, pohunek .	5 „ — „ „
Mates, pacholek druhý . . .	6 „ — „ „	Ovčák Martin Kinčner . . .	4 „ — „ „
Jiřík, pacholek .	6 „ — „ „	Jan, pacholek jeho	2 „ — „ „
Michal, pohunek .	5 „ — „ „	Jiřík, pacholek .	2 „ — „ „

Kristina, šafářka .	4 k. — gr. m.	Anna, děv. čtvrtá	3 k. 15 gr. m.
Anna, děv. přední .	3 „ 15 „ „	Mariana, děv. pátá	3 „ 15 „ „
Anna, děv. druhá .	3 „ 15 „ „	Eliška, skotačka	1 ½ „ — „ „
Anna, děv. třetí .	3 „ 15 „ „	Barbora, skotačka	1 ½ „ — „ „

Při dvoře Tolcbašském:

Volpra, šafářka	4 k. — gr. m.
Anna, děvka	3 „ 15 „ „

Na panství Lemberském:

Při dvoře Lemberském:

Martin, šafář . .	10 k. — gr. m.	Jan, pohunek . .	5 k. — gr. m.
Michal, pacholek .	6 „ — „ „	Barbora, šafářka .	4 „ — „ „
Martin, pacholek .	6 „ — „ „	Eva, děv. přední .	3 „ 15 „ „
Lorenc, pacholek .	6 „ — „ „	Eliška, děv. druhá	3 „ 15 „ „
Krištof, pohunek .	5 „ — „ „	Anna, skotačka . .	1 „ 30 „ „
Martin, pohunek .	5 „ — „ „	Justina, husařka .	1 „ 30 „ „

Ve dvoře Kunewaldu, k Lemberskému dvoru přináležející(m), v němž se toliko jalový dobytek chová.

Anna, šafářka	4 k. — gr. m.	Ovčáku: mistru	4 k. — gr. m.
Anna, skotačka	1½ „ — „ „	Pacholku jeho	2 „ — „ „

Při dvoře Žibřidickém:

Krištof, šafář	10 k. — gr. m.	Anna, šafářka	4 k. — gr. m.
Jiřík, pacholek přední	6 „ — „ „	Anna, děv. přední	3 „ 15 „ „
		Anna, děv. druhá	3 „ 15 „ „
Matouš, pohunek	5 „ — „ „	Anna, skotačka	1½ „ — „ „

Na panství Lemberském při zámku:

Tomáš, vrátnej peněz 10 k., žita na chléb 6 kor., ječmena 1 korec.
Sládek starší peněz 15 „ „ „ „ 7 „ „ na kroupy 2 korce.
Bednář při pivováře a dvořích 18 k., žita na chléb 6 kor., ječmena na kroupy 1 korec.
Michal, myslivec 15 k., žita na chléb 6 kor., ječmena na kroupy 1 korec.
Sládku mladšímu 10 k., žita na chléb 4½ kor., ječmena na kroupy 1 korec.

Různé zprávy.

Nápis v kartuši náhrobního kamene Kateřiny, manželky Daniela Šťastného,[1]) která při porodu spolu se synáčkem novorozeným zemřela, jest distichon, jež sluší takto čísti:

— — — — — ◡ ◡ — — — ◡ ◡ — ◡
»A*ugus*|t*i* b*is* | *d*ena p*o*|l*i* fax | aethera | f*u*lget
— ◡ ◡ — — ◡ — ◡ ◡ — ◡ ◡ ◡
Et p*u*er | et *ma*|ter | regna be|ata s*u*|b|*it*.

Řádek prvý určuje básnicky den úmrtí (20. srpna) v druhém řádku vzpomenutých. Letopočet stanoven chronogramem. (Omylem asi nenaznačil pan spisovatel černě též písmě x [ve slově fax] a tím pak i v datum chyba; místo správného 1639. totiž chybně 1629.) Volně přeložil bych distichon asi takto: Srpnového nebe, když dvacátá pochodeň aetherem zářila, matka i chlapec v sídla blažených došli. *P. Chrudimensis.*

Zkáza Zlaté Koruny. Zatím co v Praze svádějí se pravé bitvy o různé historické a umělecké památky, mnohdy ceny dosti pochybné, na venkově ničeny jsou bezohledně památky takové, třeba měly cenu sebe větší, aniž by kdo proti tomu protestoval. O minulých právě svátcích zabloudili jsme do Zlaté Koruny u Krumlova, a zhrozili se, jak tam ničen jest bezohledně slavný klášter, založený r. 1263. Přemyslem Otakarem II. Dějiny kláštera toho pojí se k nejslavnějším dobám českého národa. A dnes v budovách klášterních umíštěna jest německá továrna železářská, jež se všemožně činí, aby krásy kláštera co nejdříve byly úplně zničeny. Každý se zachvěje, vidí-li, jak bezohledně otlou-

---

[1]) Viz str. 61 a 62.

kají dělníci drahocenné fresky, vidí-li v skvostně provedených stropech zaražené různé stroje a kůly. Se slzami v očích vyprávěli nám někteří občané, kolik krás zničeno bylo za několik málo posledních let, a odhadovali dobu, v níž vše, co v klášteře památného, bude úplně zničeno, dle dosavadního postupu nejdéle na 5—6 let. Kde jsou naši konservatoři? Klášter ten jest majetkem knížete Švarcenberka, který jej pronajal za roční nájem 950 zl. německé firmě. Pochybujeme, že knížeti jest známo, jak vandalsky v klášteře si firma ta počíná. Jsme přesvědčeni, kdyby kníže, jenž jest čestným členem společnosti pro zachování historických památek, o tom věděl, že již jako kavalír by nedopustil, aby za několik mizerných stovek zničeny byly památky ceny nesmírné.

Nové listy č. 23.

Správní výbor Společnosti, hodlaje u kn. Schwarzenberka zakročiti o záchranu Zl. K., před delší dobou požádal hodnověrného člena na českém jihu za bližší zprávy. Odpověděno, že shora uvedená zpráva jest, bohužel, zcela pravdiva. Na další informaci se strany jiné ještě čekáme.

Literatura.

Materyały anthropologiczno-archeologiczne i etnograficzne. Wyd. staraniem komisyi antropologicznej akademii umiejętności v Krakowie. Tom. II. Kraków 1897.

Olechnowicz. Charakteristika antropologiczna ludności pow. opatowskiego, gub. radomskiej. — Magierowski. Trwanie życia w Jaćmierzu. — Olechnowicz. Poszukiwania archeologiczne w gub. lubelskiej. — Hryncewicz. Szlachta ukraińska. — Demetrykiewicz. Kurhany w Przemyskiem i Drohobyckiem. — Týž Cmentarzyska i osady przedhistoryczne w Tarnobrzeskiem (s obr.). — Stein. Nieznany wiersz St. Trembeckiego. — Wasilewski. Zagadki białoruskie. — Rokossowska. Bajki ze wsi Jurkowszczyzny. — Świętek. Zwyczaje i pojęcia prawne ludu nadrabskiego II.

Čtenije v imperatorskom obščestvě istorij i drěvnostěj rossijskich pri Moskowskom universitetě. 1898. God. I. Red. E. V. Barsov. Moskva r. 1898.

Titov. Vkladnaja kniga Nižegorodskago Pečerskago monastyra. — Jakubov. Rossija i Švecija v pervoj polovině XVII. věka. (Dok.) — Istrin. Otkrovenie Mafodia Patarskago i apokryfičeskije viděnije Daniila v byzantiskoj i slavjanoruskoj literaturach. — Rozhledy a směs.

Vjesnik hrvatskoga archeološkoga društva. N. serie r. II. 1896 až 1897. Red. Dr. Jos. Brunšmid Zagreb. Brunšmid. Římský vojenský diplom z Bijele Crkve u Rače, okr. mitrovický (se 2 obr.). — Bulić. Pečet opata kláštera sv. Štěpána de Pinis blíže Splitu (s obr.). — Laszowski Em. Charvatské příspěvky v nár. museu budapeštském. — Týž. Erb rodu Mogoroviců (s obr.). — Jelić Črty o nejstarších dějinách splitských (za dob řím císař. S reprod. starých map. — Brunšmid. Několik nálezů mincí v Chorvátsku a Slavonsku (16 tabul.). — Celestin. Neolithické sídlo u Oseku (s plán. a dvěma tabul.). — Tkalčić. Cisterc. klášter v Topusku. — Brunšmid. † Šim. Ljubič.

Starohrvatska prosvjeta. Glasilo hrvatskoga starinarskog družtva u Kninu. Red. Fr. Radič III. 3—4. Knin 1897.

Radić. Nálezy ve starých hrobech u Koljan blíž Vrliky (s obr.). — Týž. Hroty starých šípů v Prvním museu chorv. památek v Kninĕ. — Týž. Starochorvatské válečné sekery v Prv. m. chorv. pam. (s obr.). — Týž. Chrám sv. Klimenta v Sitně (s 5 obr.). — Zlatović. Místopisné črty v starochorvatských župách v Dalmacii — Vuletić-Vukasović. Středověké nápisy. — Marun. Archaeol. výzkumy o náboženství pohanských Charvatů. — Zprávy o korporacích a literatuře.

Paměti král. horního města Jilového a jeho zlatých dolů. Sepsal Leopold Čihák, měšťan jílovský. Praha 1898. Náklad vlastní 426 stran, I—XVII str. indexu, 18 obrázků a mapka.

Poslední doba přinesla nám několik pěkných monografií. K důkladné práci Františka Levého o Rakovníku (r. 1896.) řadí se dílo historika-diletanta pana Leopolda Čiháka. Pilný sběratel památek jílovských, zakladatel musea tamního, po některou dobu i starosta obce, podává tu spoluobčanům svým na pramenech založené dějiny pokročilého městečka. Dovodiv, že správný název města Jílový (masc.) dokazuje starožitnost dolování, líčí, jak v kterých dobách a kde se provozovalo. Líčení pěkně doplňuje mapka jakož obrazy rozmanitých mincí a doslovné opisy důležitých svědectví. Spisovatel všímal si i památek stavitelských a náležitou pozornost věnoval době nové Důkladný index usnadňuje užívání objemné knihy. Že sem tam lecos, s čím nekaždý bude souhlasiti, jest přirozeno Přes to má kniha cenu trvalou. *F. Ppčk.*

Ze Společnosti přátel starožitností českých v Praze.

Správní výbor Společnosti srdečně děkuje těm P. T. členům, kteří buď nové členy přihlásili, anebo na arších, připojených k číslu 3., oznámili adressy osob, jichž bude požádáno za přistoupení ku Společnosti. Dnes čítá Společnost přes 1500 členů, z nichž jen nepatrná část vrátila vyplněné archy; očekáváme však, že nezapomenou ani ostatní P. T. členové. Adress takto získaných bude užito pro rok příští. — Maje na paměti, jaký osud stíhá staré náhrobky, z nichž přemnohé jsou dílem uměleckým, vsazené jednak v dlažbu chrámovou, jednak vysazené všeliké nepohodě na místech nekrytých, dovoluje si správní výbor žádati P. T. členů, aby podle možnosti pamatovali na Společnost fotografiemi těchto věcí. Zajisté že přemnozí fotografové ze záliby rádi přispějí svými pracemi. Fotografie budiž vždy — pokud lze — ostrá, raději větší. Zvětšovati však fotografii malou na větší, nedoporučuje se, neboť tím detaily se setrou. Na straně přední nebudiž činěno řádných poznámek. Na rubu však budiž poznamenána (inkoustem) obec i místo, kde věc uložena, rozměr v *cm* (výška a šířka), material, z něhož věc pracována (druh kovu nebo kamene), dále pak, je-li věc na nynějším místě ode dávna, či byla li tam kdy a odkud přenesena a kdo ji pracoval nebo opravoval. Na konec zřetelný podpis a byt odesílatelův, jakož i datum. Věci důležitější, buď po stránce historické nebo umělecké, budou občasně uveřejňovány v „Časopise“. Zásilky přijímá jednatel *A. B. Černý* v Praze, I., na Perštýně, č. 6 n.

Zpráva pokladní za čas od 18. června do 17. listopadu 1898. Uveřejňujeme vždy jen výkaz nově přistouplých P. T. členů, darů peněžitých a obnosů za prodané publikace, pokud byly vydány nákladem Společnosti.

Štvrzovati nebo uveřejňovati zaplacení příspěvků P. T. členů dříve přistouplých není lze z nedostatku místa. Příspěvky došlé po 17. listopadu t. r. uveřejníme příště.

Za příznivce Společnosti s obnosem zl. 5·— ročně přistoupil P. T. pan Jos. Bušek, továrník v Turnově, a sl. okresní výbor v Blatné.

Za přispívající členy se 2 zl. ročně přistoupili P. T. pp.: Brzorád Vinc., velkoobchodník; Kudlicz Jos., továrník; Müller Vinc., architekt a stavitel; Verich Gust., katecheta při c. k. české reálce.

Za činné členy se zl. 1·— ročně přistoupili P. T. pánové a korporace: Abstorský M., knížecí revírník n. odp. v Řezně; Bernard P., c. a k. účetní šikovatel v Čáslavi, zl. 1·— na 1898. a za publikace zl. 5·—; Beseda v Ledči zl. 1·— na 1898 a za publikace zl. 5 —; Čtenářská beseda v Miroticích, v Náchodě, v Nov. Městě nad Met, v Pacově; Čten.-ochotn. beseda v Hlubočepích zl. 1·20 na rok 1898; Měšťanská beseda v Litoměřicích, v Pardubicích a v Plzni; Obč. beseda v Blatné, v Jičíně, v Kožově, v Koterově, v Kročehlavech, v Libušíně, v Miletíně, v Mostě, na Pankráci; Obč. a čtenářská beseda v Michli; Občansko-řemeslnická beseda v Plasích; Řemeslnická beseda v Kolíně, v Kročehlavech, ve Mšeně, v Nepomuku, v Poděbradech; Řemeslnická beseda »Hradiště« v Nov. Městě nad Metují; Řemeslnicko-čtenářská beseda v Kralupech nad Vltavou; Živnostensko-řemeslnická jednota v Náchodě; Blažka Fr., spisovatel na Smíchově; učitelská jednota »Budeč Mnichovohradišťská; J. U. Dr. Čermák K., kand. adv. na Kr. Vinohradech; Dědič Ant., rolník v Nouměřicích; Dušek Jan, kaplan v Charvátci; Dvořák Boža, architekt a c. k. konservator v Pardubicích; Feuerstein Konst., kníž. správce na Loučeni; Firbas Aug., magister pharm v Chrudimi; J. U. Dr. Fistera Václ., advokát v Chrudimi; slč. Fladrichová M., c. k. poštmistrová ve Mšeném; Frinta K., c. k. official v Chrudimi; Gremmer Fr., učitel ve Výprachticích; J. U. Dr. Havekla K., náměstek starostův v Chrudimi; Heidenreich Fr. X., účetní v Určicích; Henzl Lad., kooperator v Sopotnici; Hofmann Václ., důchodní panství v Litni; Holas B, učitel při měšť. škole v Chrudimi; Holub Fr., řiditel obč záložny v Chrudimi; Horník Václ. v Holicích; Hradka Václ, bohoslovec; Chrz Jos., přednosta stanice v Libštátě; Chylík Jindř. v Křížanově; Čten.-ochotnická jednota v Milevsku; Liter. jednota v Klatovech; Jeřábek E., stavitel v Chrudimi, Jílek Fr, učitel v Řepici; Jirásek Ant., soukromník v Podole; M. U. Dr. Jirauch Jos., měst. lékař v Chrudimi: Jonáš Havel, obchodník v Bystřici, zl. 1·15; Kantor Jos. v Plzni; Klička Jos., mag. účetní akcesista; Klíma St., učitel v Zbraslavicích; Občanská knihovna ve Výprachticích; Knotek Vojt.. typograf v Rokycanech, zl. 1·— na r. 1898. a dar zl. —·20; Komárek F., natěrač a malíř písma v Chrudimi; Kos Arnošt, úředník Společnosti c. k. st. drah v Heřm. Městci; Krotký Frant., úředník panství v Litni; Kubeš Josef, katecheta v Chrudimi; Lorenc V. v Stránčicích, zl. 1·15 na r. 1898.; M. U. Dr. Lukeš R., lékař v Libušíně; Matějovský Fr., majetník krejč. velkozávodu; Maydl Jarosl., c. k. místodrž. koncipista na Mělníce; Melich Josef, okr. tajemník v Kolíně; Nesvadbík Fr. Lad, c. k. professor v Šternberku; M. U. Dr. Novák Ant., c. k. zeměp. lékař na Mělníce; Pech Frant., praktikant na panství v Litni; Petříček Josef, kaplan ve Zl. Olešnici; Picko Václav, učitel měšťanské školy na Mělníce; Poupě Fr., inženýr chemik; J. U. Dr. Preininger Jar, advokát v Chrudimi; Reeger J., úředník na Král. Vinohradech; Rožánek R. v Českých Budějovicích; Řiditelství měšť. šk. chlapecké v Heřm. Městci; Scheibl Fr., předn. stanice v Kolči; Schütz Josef, obchodník v Chrudimi; Skála Jar. v Chrudimi; Slavík Václ., katecheta na Mělníku; Staněk Jos., architekt v Chrudimi; J. U Dr. Sýkora Jos., adv. v Chrudimi; Šafránek Em., měst. techn. správce v Chrudimi; Šimon K., c. k. soudní adjunkt na Příbrami; Školník Jar. na Kr. Vinohradech; Škorpil Ant. v Dobřejovicích; Šolta Ant., odb. učitel a spisovatel v Chrudimi, zl. 1·— na r. 1898 a dar zl. 1·80; Tesař Fr., sládek v Nuslích; Tille Otto, architekt a podnikatel staveb; Tománek Antonín, pokladník spořitelny v Chrudimi; Valenta Jos., inženýr zemského výboru;

Vaněček Jos., kaplan v Mikulovicích; Weber Fr., c. k. kontrolor techn. fin. kontroly v Sadské; M. U Dr. Veselý Antonín, docent při české universitě; Vlach Fr., cís. rada a gen. ředitel banky »Slavie«; Vondráček Josef, klenotník; Vondráček Ot., technik na Smíchově; Votruba F., ředitel měšť školy v Chrudimi; okresní výbor v Kolíně; Zamastil K., městský tajemník na Mělníku; Zima Václav, účetní v Letkách; Zuzánek Jos., kaplan v Chrudimi.

Za příčinou zdražení tisku jednak přestoupili ze členů činných ku přispívajícím (s doplatkem zl. 1·—), jednak darovali k účelům Společnosti P. T. pp.: Adamec Lev, dozorce c. k. fin. stráže v Machově, zl. —·50; Berounský Fr., ředitel cukrovaru ve Mšeném, zl 1·—; učitelská jednota »Budeč Jindřichohradecká« zl. 1·—; prof. Dr. Čáda Fr. zl. —·50; Čtvrtečka A., c. k. vrchní správce pošty v Klatovech, zl. —·20; Dobiáš Jos., ev. ref farář v Bukovce, zl. —·20; Ginz J. ve Ždánicích, zl. —·50; Engel V. zl. —·30; Fleischinger Bedř., architekt, zl 1·—; Hampeys Jos., akad. malíř v Žampachu, zl. —20; Hnátek Jos, soukromník ve Váp. Podole, zl. —·25; Hojka Em., obchodník v Berouně, zl. —·50; Hornek Alf., kaplan v Polné, zl. —·30; Hraše J. K., ředitel měšť. škol na Náchodě, zl. —·30; Jindřich Václ., říd. učitel ve Voticích, zl. —·50; Jirsák Fr., úředník cukrovaru v Brodku, zl. —·50; J. U. Dr. Katz Leop., advokát, zl. 1·—; Kodeš Fr. X., adjunkt cukrov. ve Mšeném, zl. —·75; Konvalinka B, c. k. professor v Hradci Král, zl. —·50; Kroupa A., úředník plynárny na Smíchově, zl. —·20; Kubart Václav, c. k. berní v Hoře Kutné, zl. —·50; P. Kůrka Rom., ředitel gymn. v Benešově, zl. 1·—; Liehm Ant., účetní v Podzámčí, zl. 1·—; Lipan K. na Smíchově, zl. 1·—; Lustig K, odb. učitel v Soběslavi, zl. —·30; Mendík Fr., inženýr v Arnsberku (Vestfaly), zl. —·50; Motejl Fr., hrab. hosp. správce v Telcích, zl. 2·—; M. U. Dr. Mikyska J. v Kyšperku, zl. —·50; Náprstek K., ředitel cukrov. v Král. Městci, zl. —·50; Neumann Josef, vrchní inženýr c k. st. drah na Smíchově, zl —·20; Petraš Št, zřízenec dráhy, zl. —·50; Požarský Jar. v Radlicích, zl. —·50; Protivenský H., správce cukrovaru v Hospozíně, zl. 1·—; Růžek Alois, přednosta stanice v Zákolanech; Řádek Fr., učitel v Bělé, zl. —·40; tělocv. jednota »Sokol« v Břevnově zl. —·60; Svoboda z Finberka J. V., spisovatel v Hlinsku, zl. —·50; Štamfest B., katecheta ve Vysočanech, zl. —·15; Wimmer Fel., účetní cukrovaru v Bašnicích, zl. 2·—; Vlček Jan, městský důchodní ve Voticích, zl. —·30; Vydra Št. K., učitel v Horažďovicích, zl. —·20; Zbirovský Fr., inženýr v Písku, zl. 1·—.

Za publikace, vydané Společností, zaplatili P. T. pp.: Beránek J., účetní, zl. 5·—; Dolenský Jar., c. k. prof v Jičíně, zl. 1·— a dar zl. —·20; Förster Jan, důchodní velkostatku v Pečkách, zl. 6·—; Gottfried Josef, říd. učitel ve Kbelích, zl. 1·—; J. U. C. Kopáček Lud, měst. adjunkt na Dobříši, zl. 4·—, dar zl. 1·—; Kos Fr., král. zem. inženýr, zl. 3·60; Kotva Ant. v Praze zl. 5·—; Macoun Jindř., kaplan v Turnově, zl. 1·—; Průmyslové museum v Hradci Králové zl. 5·—; Pětník K., c. k. místodržitelský inženýr v Brně, zl. 5·25; Požarský Jar. v Radlicích zl. 1·—; Růžička Jaroslav, assist. pharm. v Něm. Brodě, zl. 2·—; tělocvičná jednota »Sokol« v Pardubicích, zl. 3·20; Svatoš K. V., učitel ve Smiřicích, zl. 1·—; Svoboda Alois, zl. 2·—; Štětina K, c. k. prof. v Jičíně, zl. 1·—; Záruba Josef, c. a k. setník zemské obrany v Plzni, zl. 3·—.

Za veškery dary upřímně děkujeme a prosíme za další přízeň. Oznamujeme, že kde není udáno jiného bydliště u výkazu P. T. členů, rozumíme vždy členy v Praze; u P. T. členů, kde není jinak oznámeno, rozumí se, že jest zaplacen členský příspěvek zl. 1·— za běžný rok. Členské příspěvky i dary peněžité buďtež posílány podepsanému pokladníkovi.

V Praze, dne 18. listopadu 1898.

Ed. Bufka, t. č. pokladník,
Král. Vinohrady, **Sázavská ul. č. 14 n.**

Redaktor: Dr. J. V. Šimák.
Nákladem Společnosti přátel starožitností českých v Praze.
Tiskem F. Šimáčka v Praze.

ZNAK KRÁL. VĚNNÉHO MĚSTA CHRUDIMĚ.

Příloha ku 1. číslu roč. VI. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

Chrudim.

K. Labler a *Vojt. Král z Dobré Vody.**)

Znakem král. věnného města Chrudimě jest stříbrný štít, na němž se vidí černá orlice, snad původní to znak království Českého z dob před Přemyslem II., není však povědomo, kdy a kým městu udělen byl.**)

V novější době zdobí se horní okraj štítu, drženého dvěma zlatem oděnými anděly, královskou korunou českou.

Sluší podotknouti, že ze staré české orlice zemské srší plaménky, kterých však ani na nejstarší známé pečeti chrudimské (doleji vyobrazené) spatřiti nelze.

Tuto pečet lze dle typického tvaru i dle písma a celého provedení řaditi do sklonku XIII. století.

Opis kolem orlice zní: † ꝯ · CIVIVM · CIVITATIS · CRVDYMЄN ꝯ IS.

Kolem orlice spatřiti lze ještě písmeny: CR V D YM, a vnitřní pole poseto jest skupinkami po 3 tečkách.

Zmínka o staré velké pečeti městské činí se v listině z r. 1547., kdy vysláno poselstvo chrudimské do Prahy ku králi Ferdinandovi. Menší pečet zachovala se, avšak (bohužel) pouze v jediném exempláři, pečetidlo však také ztraceno. Na této pečeti, pocházející z počátku XVI. stol., jest uvedená již orlice a dokola nápis SIGILLUM · MINUS CIVITATIS · CHRUDIM.

Majestátem krále Vladislava z r. 1472. povoleno Chrudimským užívání vosku červeného, který povinen byl dodávati apotékář (snad jako pachtovné). Pozdější pečetidla se zachovala, jsou vesměs železná, nejstarší bez data s orlicí a nápisem: SIGILLUM MAJUS CIVITATIS · CHRUDIMENSIS, další z r. 1770. s nápisem: SIGILLUM REG : DOT : ACDIST : URBIS CHRUDIME 1770., jiná z roku 1799. s nápisem: SIGILLUM OFFIC : ÆCONOM : CIVIT : CHRUD 1799.

Ze století XIX. jest několik pečetidel mosazných.

Dle pověsti založena jest Chrudim 888. Prvá zmínka o Chrudimi vyskytuje se 993. v darovací listině klášteru Břevnovskému. Z listin nejstarší v archivu městském uložen list krále Václava z r. 1372. o kšaftování a nápadech. Že mnohé z listin se potratily již v prvých

---

*) Prův. stať napsal p. Karel Labler. K tomu p. ryt. Král dodal popis nejstarší pečeti, dosud neznámé. Redaktor upravil obé v článek jediný.

**) V novějších dobách užívalo se též černé orlice s písmenem Ch na štítě děleném, modrém a zlatém, znaku nesprávného, jehožto však město zas opustilo. Barvy městské však dosud jsou modrá a zlatá.

dobách, o tom svědčí majestát Vladislava (1486.), v kterémž se uvádí: „přistoupili jsú před nas někteří měštěné města Chrudimě a zpravili jsú nás že v časiech od dávné chvíle předešlých potratili jsú některé listy“; dále potvrzuje Ferdinand III. (1652.) některá privilegia, která v čas trvalé války od lidu vojenského na pečeti a šňůře k porušení přišla. Leopold (1658.) obnovil „veškeré majestáty, privilegia, obdarování, vejsady, smlouvy, dobré a chvalitebné zvyklosti a práva, an některá z nich per injuriam temporum na pečeti i jinak porušena se nachází.“

Z knih zápisních zachovala se nejstarší: Liber Contractum ab anno 1439.

Pečetidla cechovní z dob starších zachována jsou skorem všecka, zajímava je zvlášť stříbrná krejčovská ze století XVII.

Pečet města Chrudimě z konce XIII. století.
(Skutečná velikost.)

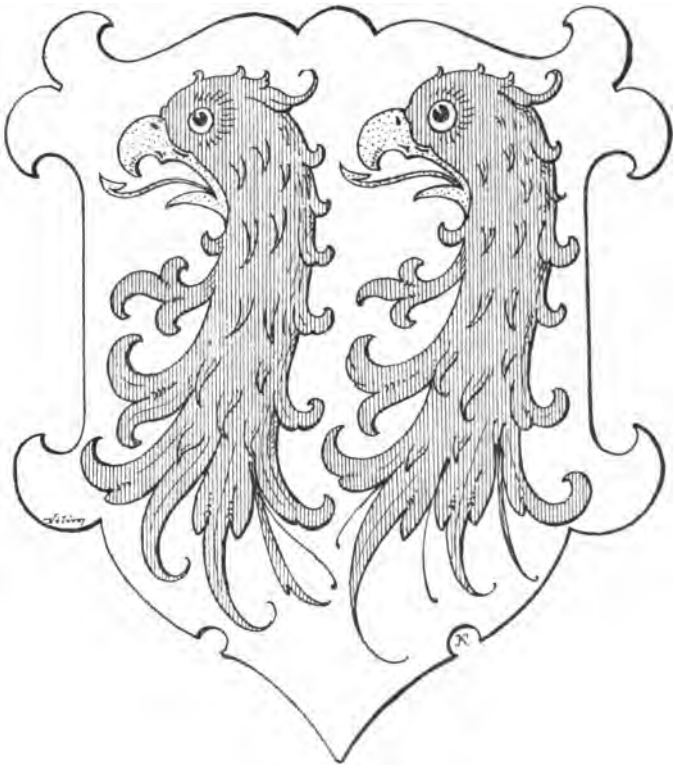

ZNAK MĚSTA DOMAŠÍNA.

Příloha ku 1. číslu roč. VI. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

Domašín,

městečko blíže Vlašimě, náleželo za dávných dob klášteru Louňovickému. Po zrušení kláštera ve válkách husitských nabylo Domašína se vším příslušenstvím město Tábor a zůstalo v držení městečka až do odporu stavův a měst proti Ferdinandu I., kdy v konfiskaci je ztratilo.

Na to prodán byl Domašín r. 1548. Janu z Pernšteina. Po něm následoval v držení rod Skuhrovských ze Skuhrova, po němž se zde hrobka zachovala, pak Jan Ostrovec z Královic, který jej připojil k panství svému Vlašimi, s nímž Domašín další osudy sdílel.

Ve znaku má Domašín na stříbrném štítě dvě červené hlavy orlí (supí), jakých užíval starobylý rod pánů z Vlašimě, není však známo, kdy a kterým členem rodu toho znak městečku Domašínu udělen byl.

Nyní užívá Domašín na pečeti sice také dvou ptačích hlav s dlouhými krky, ale od sebe odvrácených a lýrovitě zatočených. Správným tento obrazec pečetní není.

Dějiny Domašína sepsal prof. Fr. A. Slavík.

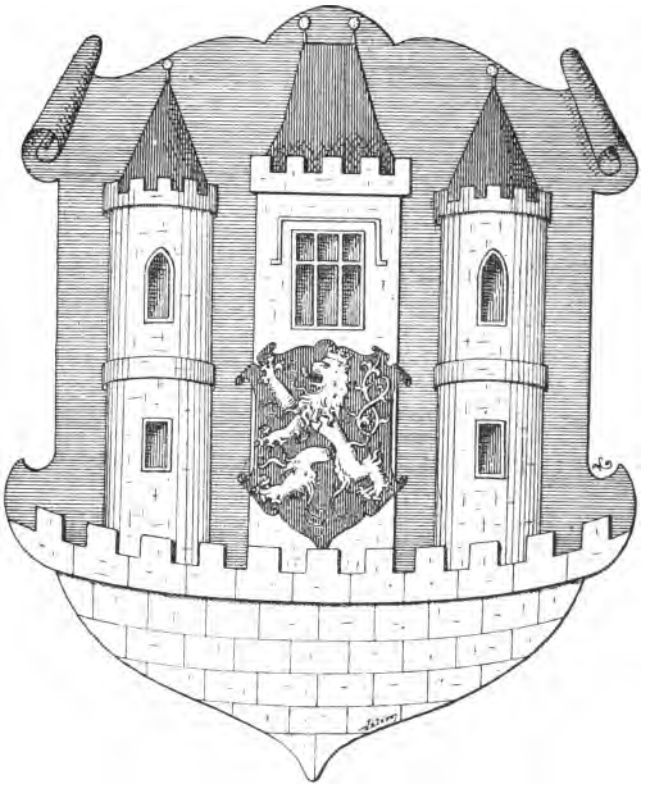

ZNAK MĚSTA BĚLÉ POD BEZDĚZEM.

Příloha ku 3. číslu roč. VI. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

Bělá u Bezděze, město.

F. Zuman.

Na úpatí Bezděze založili Kunrát a Hertvík z Kravař na základě privileje Přemysla II. z 22. října r. 1264. město. [1])

Když za Jana Lucemburského dostalo se panství bezdězské zástavou Hynkovi Berkovi z Dubé, tu tento seznav nevhodnou polohu města, přenesl výsady městečka toho na město nově na jv. od Bezděze založené, jež nazval Novým Bezdězem (léta 1337. 24. dubna. [2]) Hynek Berka z Dubé založil zde též klášter pro mnichy řádu sv. Augustina, k čemuž dal svolení papež Kliment VI. r. 1345. (Reg. Vatik.) Město to však záhy po potoku nazýváno Bělou.

Karel IV. navrátil opět Bělou komoře královské. Václav IV. pak rozmnožil výsady města (r. 1396.) obšáhlou měrou; [3]) v knihách městských nazývá se Bělá v době té městem královským (ač nesmíme míti na mysli pojem města královského ze stol. 16.).

Václav IV. udělil Bělou v zástavu Prokopu, markrabí, a tento ji neprávem dal v zástavu Janovi z Rálska a Vartmberka, jenž město podržel až do r. 1406., kdy byl přinucen je vydati opět králi. [4])

Ve znamenitém rozvoji svém zastaveno bylo město válkami husitskými, za nichž panství nad Bělou se ujal Jan z Michalovic; r. 1421. pak zmocnili se Bělé Pražané. [5]) Jan z Michalovic osadil sice město znovu, ale posádka jeho ustoupila před vojskem Pražanů opět 18. října 1421. [6]) Později však Jan z Michalovic zase Bělé se zmocnil, než v květnu r. 1426. dobyli jí Táboři pod vedením Roháče z Dubé, [7]) v jichž moci byla ještě r. 1429. [8]) R. 1431. Zikmund, markrabí míšeňský, popuzen těkáním posádky města Bělé po okolí, přitrhl k městu a značně je pobořil. R. 1436. dostalo se Bělským potvrzení jich svobod císařem Zikmundem a králem Jiřím.

V r. 1429. zapsal císař Zikmund Bělou Janovi z Michalovic; [9]) po něm následoval Petr a potom Jindřich (1437.—1468.) Sestra

---

[1]) Emler: Regesta II. 180.
[2]) Perg. orig. v archivu bělském.
[3]) Kopie v manuale z r. 1667. (archiv bělský).
[4]) Archiv český I. 190.
[5]) Tomek: Děj Prahy IV. 175.
[6]) Tomek: Děj. Prahy IV. 209.
[7]) Tomek: Děj. Prahy IV. 346
[8]) Archiv bělský. Kniha z r. 1417. A 96 „města Bělé kralovstvie a bratrzského sirotkóv v držení.“
[9]) Arch. č. II. 446.

Jindřichova Magdaléna, jež po něm dědila, byla provdána za Jana Tovačovského z Cimburka, jenž po její smrti (r. 1480.) v panství nastoupil. Po smrti jeho (1483.) byl správcem na Bělé Ctibor Tovačovský z Cimburka, jelikož Adam, syn Janův, byl nedospělý.

Ctibor Tovačovský potvrdil r. 1485. svobody Bělských[1]) a vymohl si potvrzení svobod těch králem Vladislavem (1493.) Po smrti Ctibora Tovačovského (1494.) ujal se panství Adam, jenž je postoupil Janovi z Janovic, nejvyššímu purkrabí; týž postavil městu na svůj náklad vodovod r. 1502.[2]) Po smrti Jana z Janovic (1503.) měli na čas v držení Bělou Jetřich Bezdružický z Kolovrat a po něm Jan a Bernart z Valdštejna. Roku 1516. nastoupil v panství adoptovaný syn Jana z Janovic Jan Špetle (z Prudic a na Žlebích) z Janovic a byl v držení panství až do roku 1532. Za něho měla víra českobratrská v městě četné vyznavače; r. 1519. založil zde a do r. 1522 zřídil tiskárnu českobratrskou Oldřich Velenský z Mnichova.[3]) Po Janovi následovali: syn jeho Burjan († 1534.), dále syn toho Jetřich. R. 1553. panství rozděleno na Bezdězské a Bělské. Bělá dostala se Anně z Janovic, sestře Jetřichově, provdané za Jana Berku z Dubé, jemuž po smrti manželky panství připadlo. Po Janovi (roku 1582.) nastoupil syn jeho Aleš, jemuž král Rudolf Bělou, dosud město zápisné, na jeho prosbu prodal za 18.500 kop gr. č. r. 1586.

Pečeť města Bělé pod Bezdězem.

Aleš zabil se mečem r. 1599., a v panství nastupuje Bohuchval Berka z Dubé; témuž bylo, an byl jedním z předních direktorů, uprchnouti po bitvě bělohorské ze země, a zůstal po něm syn jeho

---

[1]) Archiv bělský.
[2]) Perg. orig. v arch. bělském.
[3]) Č. Č. Musea XIV. (Prvotisk český a polský).

Portál radnice v Bělé pod Bezdězem.

Aleš. Panství bělské skonfiskováno komorou královskou a ta je prodala r. 1622. Albrechtovi z Valdštejna.

V té době pobělohorské utrpělo město velice mnohými vpády jak vojska císařského tak Švédů, tak jmenovitě r. 1620., r. 1634. po třikráte, r. 1641., 1643., 1644., potom od 19./8. 1645.—20./11. 1646. usadili se Švédové v městě a okolí. Též Valdštejn nebyl pánem městu příznivě nakloněným.

Po zavraždění Valdštejnově (1634.) postoupeno panství k správě cís. radě válečné a generalzbrojmistru Františku marchese de Grana ed Caretto, hraběti z Millesimo, jemuž r. 1639. bylo za 116.679 zl. za jeho věrné služby dědičně postoupeno. [1]) Ten podporoval město. aby se vzpamatovalo z útrap válečných je postihnuvších. R. 1678, prodal pak nástupce jeho, Jindřich de Caretto, panství Bělské hraběti Arnoštovi Josefovi z Valdštejna; v držení rodu toho jest podnes.

O opevnění města viz Č. Sp. př. st. roč. V. str. 93.

O zvonech v městě Bělé Pam. Arch. XVI. 186.

Štít znaku jest modrý, v něm stříbrná zeď hradební s cimbuřím. Za zdí vystupují dvě věže kulaté a mezi nimi uprostřed věž čtyřhranná s červenými střechami. Věž střední s polovice kryje český lev v červeném poli.

Znak ten z kamene tesaný spatřujeme též na portálu radnice z r. 1613., kde pod ním čteme následující glossu: Turres cum muro fortisque figura leonis hanc decorant urbem, sed Tu leo Christe Guberna.

---

[1]) Bílek: Dějiny konf. str. 774

XLIII. ZNAK PÁNŮ Z HOSTYNĚ, ZE STARÉ, A Z PARDUBIC.

XLIII. Páni z Hostyně, ze Staré a z Pardubic.

Znak: **přední polovice koně.**

K starožitnému rodu tomuto náležejí také páni Malovcové z Malovic, kteří se též z Chýnova, Vinterperka a jinak psávali, a jichž erb pouze barvou liší se od znaku pánů z Pardubic, totiž štítem modrým a koněm zlatým.

Z předků pánů z Pardubic a jich příbuzných známi jsou nejstarší dva:

a) Tas z Vizmburka, hejtman krále Václava II., o němž se zmiňuje i Dalimil ve své kronice, († 1304.);

b) Mutyně Skuhrovský ze Skuhrova, bratr nebo bratranec Tasův.

Synové Tasovi byli tři:

Arnošt (I.), který se po svých statcích psal z Hostyně (u Českého Brodu), jinak ze Staré, z Vizmburka, a z Pardubic. Byl hejtmanem na Kladsku. † r. 1342.;

Dětřich z Hostyně (zemřel před r. 1341.);

Milota z Vizmburka, řečený z Pnětluk (1303.).

Potomky zanechal pouze Arnošt (I.).

Jeho synové byli: Arnošt (II.) z Pardubic nar. 25. března roku 1297., později biskup a od r. 1344. prvý arcibiskup pražský. Zemřel 30. června 1364.;

Bohuše z Pardubic, probošt litoměřický, zemřel po roce 1358.;

Smil (I.) z Pardubic (1347.—1358.);

Vilém Flaška ze Staré, později z Pardubic, zemřel r. 1390.

Tento Vilém Flaška měl mimo dceru Markétu, provdanou za Oldřicha z Holic, dva syny: Kuníka z P. (1377.) a Smila (II.), též Flaškou řečeného, jenž proslul jako básník i jako státník. Padl v boji r. 1403.

Smil zanechal dva syny:

Arnošta (III.) z Pardubic, jenž r. 1423. prodal Pardubice Viktorinovi z Poděbrad, zemřel r. 1437.; Jana z Rychmburka († po roce 1459.).

Těmito vymřel starobylý rod tento u větvi potomků Tasa z Vizmburka.

Od Mutyně Skuhrovského (1280.) odvozují svůj původ:

Tas ze Skuhrova (1303.—1351.), soudce zemský, a Dětřich ze Skuhrova na Makotřasích a Stochově (1326.).

Tas zanechal Alžbětu, provdanou za Smila z Kunštátu a dva syny: Jana čili Ješka ze Skuhrova (1359.) a Vznatu ze Skuhrova. Vznata prodal Skuhrov Janovi z Meziříčí a psal se z Pardubic.

Život a znamenité působení arcibiskupa Arnošta z Pardubic byly na mnoha místech oceněny. Zde připomíná se jen pouze, že jemu jest co děkovati za pořízení nadační a zřizovací knihy (Libri erectionum), pak knihy stvrzovací (Libri confirmationum) a soudní akta konsistoře (Acta consistorii), bohatý to zdroj historický a topografický ze 14 a 15. století.

O spřízněném rodu pánů Malovců bude pojednáno zvlášť.

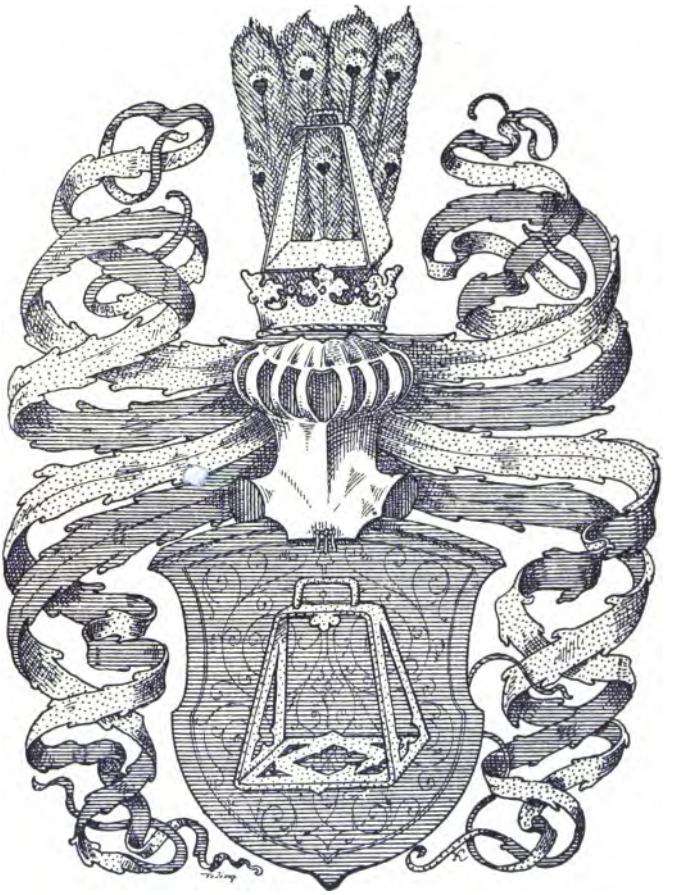

XLIV. ZNAK PÁNŮ Z RYZEMBURKA.

Příloha ku 1. číslu roč. VI. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

XLIV. Páni z Ryzemburka.

Znak: Třmen zlatý na modrém štítě.

Starobylý rod tento dělil se již záhy na tři větve, píšící se:

Jestřibští, Lickové, Rašínové } z Ryzemburka,

podle hradu na Náchodsku ve východních Čechách.*)

Známi jsou z nejstarších

Tas a Rubín z Březovice (1318.), Rubín z Třebňouševsi; též páni ze Skalice, Albert z Radostova a Lucek z Vizmburka (na Moravě) patřili rodem i znakem k Ryzemburským.

Beneš a Rubín společně s otcem svým Tasem z R. prodali 1366. dědictví své v Říkově klášteru a konventu P. Marie v Jaroměři. Beneš z R. učinil roku 1415. obdarování klášteru menších bratří v Hradci Králové.

Mikuláš Licek z R. a na Boruhrádku, jenž měl syna Jana Licka, povýšen byl do stavu panského, kdežto Rašínové zůstávali napořád ve stavu rytířském.

Všechny větve pp. z R. během doby velice zmohutněly a hojného zboží nabyly, o čemž tituláře svědectví vydávají.

Petr Rašín z R. byl podkomořím král. měst věnných; padl v bitvě proti Turkům u Budína r. 1537.

Následky porážky bělohorské postihly všechny členy rodu tohoto, mnozí sice ze země ujeli, ale všichni přišli o veškeren majetek svůj; schudlí zašli.

Jen Jaroslav Rašín z R. při vpádu saském se zase do Čech vrátil, aby činil udaje na Valdštýna. Obdržel za to pardon, statek Chotěboř, a byl povýšen do stavu panského a obdařen rozmnoženým znakem.

V nejnovější době byl starý titul a znak zase obnoven pražskému měšťanu Rašínovi na základě podaného důkazu o přímé pošlosti od jednoho ze starých členů rodu pp. z R.

Kratoš z Velevsi (morav. rod) užíval taktéž třmenu za znak, avšak na štítě červeném; patřil-li k pp. z R., není nám známo.

---

*) Rod pánů z Riesenburka čili z Oseka, v záp. Čechách, Hrabišici, je původu doprosta jiného.

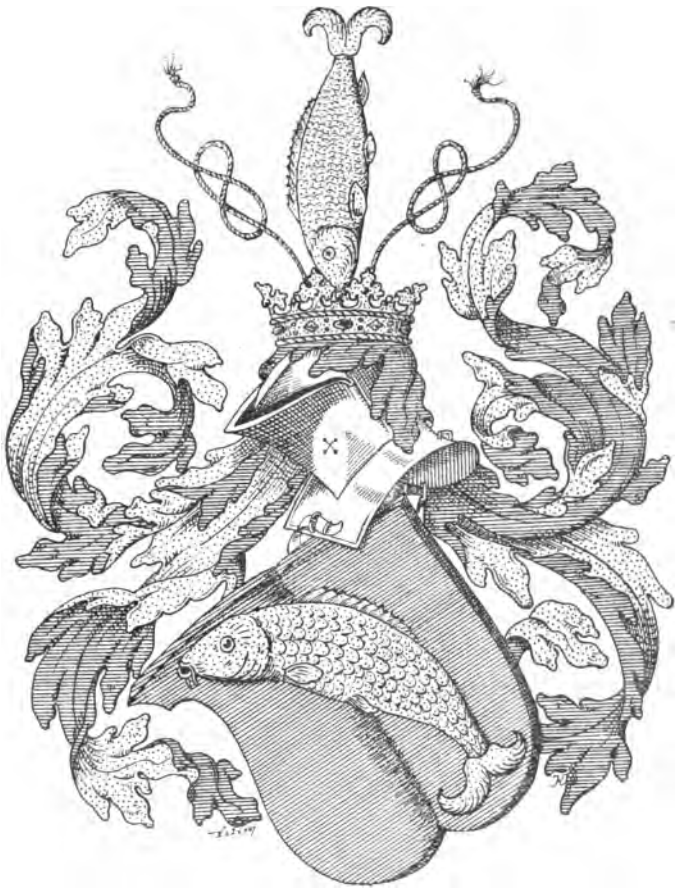

XLV. ZNAK PÁNŮ HODĚJOVSKÝCH Z HODĚJOVA.

Příloha ku 1. číslu roč. VI. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

XLV. Hodějovští z Hodějova.

Znak: Kapr zlatý na modrém štítě.

Rytířský rod tento byl téhož původu s vladyky z Čestic, měl prvotně také stejný znak s nimi, totiž stříbrného kapra na modrém štítě. Nejstarší známý předek byl Hněvek, připomenutý v l. 1378. jako spolupatron kostela čestického.

Z dalších členů rodu toho znám jest zejména proslulý Jan, narozený r. 1496., syn Rousův z Hodějova, jenž nabyv nevšedního vzdělání, stal se místosudím království Českého a byl po léta středem a štědrou podporou tehdejšího duševního humanistického ruchu. Zemřel 11. února 1566.

V ušlechtilém snažení jemu podoben byl Bernart z H., syn Smilův, bratranec jeho. Pán tento došed velikého jmění, držel Tloskov, přikoupil Milevsko, Maršovice a j.; byl též velkým milovníkem literatury a mecenášem učených. Zemřel 6. května 1595.

Z jeho dvou synů mladší Přech obliboval si v ruchu literárním. Roku 1604. byl přijat do stavu panského, při čemž znak rodový polepšen tím, že kapr ve štítě i co klenot, dříve stříbrný, přeměněn byl ve zlatého.

Pan Přech z H. přikoupil ke statkům po otci zděděným ještě Konopiště, Benice a Týnec. Po smrti jeho r. 1610. podělilo se pět pozůstalých synů jeho, tak že Bernart obdržel Milevsko, Jan Jiří Čestice a Lčovice, Přech Konopiště, Bohuslav Benice s Medvězím a Adam Týnec nad Sázavou.

Přech zemřel r. 1617., tudíž ještě před povstáním, bratří jeho, byvše však pro účast na vzpouře o vše své jmění připraveni, vystěhovali se do ciziny.

Tak zašel vzácný a starobylý rod tento. Širších zpráv o něm hledej u J. Jirečka v Pojednáních Král. spol. nauk r. 1884. Viz též „Osvětu“, ročník 1883.

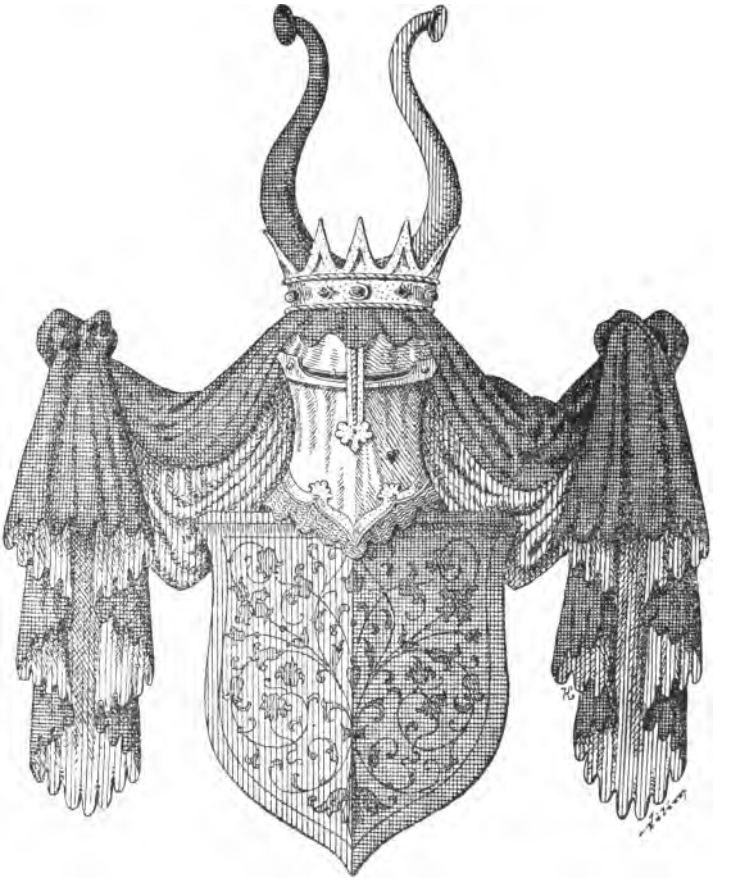

XLVI. ZNAK VRATISLAVŮ Z MITROVIC.

Příloha ku 3. číslu roč. VI. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

XLVI. Vratislavové z Mitrovic.

Znak: **rozpolcený štít.**

Povídačky o pošlosti rodu tohoto od Vratislava II. jsou vybájeny; nicméně náleží rod tento k nejstarším v zemi.

Zdeněk Vratislav padl hrdinně po boku krále Přemysla II. r. 1278. v bitvě na Moravském poli. Mutina V. provázel r. 1354. císaře Karla IV. na cestě do Říma, bratr jeho Jindřich byl velmistrem křižovníků s červenou hvězdou. Benedikt V. na Třemšíně, vrchní polní hejtman císaře Zikmunda, padl r. 1420. v bitvě u Vyšehradu proti Husitům.

Oreš V. na Skřipli a Třemšíně zvolen byl r. 1421. na sněmu čáslavském mezi čtyři královské hejtmany ku sjednání míru.

S manželkou svou, pocházející z rodu Krajířů z Krajku, zanechal syna Vratislava, jenž psáti se počal po své tvrzi Mitrovicích na Berounsku.

Týž V. z M., jenž stal se praotcem všech pozdějších větví rodu, byl v letech 1455.—1457. místosudím zemským a v l. 1462.—3. purkrabím pražským. S manželkou Markétou Vrábskou z Vrábí měl syna Jana, pána na Skřipli, Dobřanech a Litici, později nejvyššího lovčího král. Českého.

Václav V. z M., syn předešlého, přísedící na větším soudě zemském, měl s manželkou Barborou Vamberskou z Rohatec sedm synů. Vnuk Jiříka, nejmladšího z nich, Adam Vilém V. z M. prve nežli přijat byl do řádu maltánského r. 1629., prokazoval ve valném shromáždění řádu, jemuž předsedal velkopřevor Vilém hrabě Vratislav z Mitrovic, příbuzný jeho, urozenost předků svých do čtvrtého kolena. Předložil rodokmen, a tu četli se jako prapradědové a praprabáby jeho tyto osoby šlechtické:

Jan Vratislav z Mitrovic, Anna Karlova ze Svárova, Hynek Vamberský z Rohatec, Johanka Rochčovna ze Žinkova, Volf Hozlauer z Hozlavy, Eliška z Myslína, Vladislav Běšín z Běšína, Anna Muchkovna z Bukova, Ctibor Předenický z Předenic, Markéta z Běšína, Mikoláš Šic z Drahenic, Kateřina Mladotka ze Solopisk, Jan Malovec z Malovic, Kateřina Rendlovna z Oušavy, Petr Zálezský z Prostého, Barbora z Jelenova.

Na přímluvu císaře Rudolfa II. byl Vilém V. z M. se dvěma bratry, Vratislavem Zdeňkem a Hertvíkem, r. 1607. přijat do stavu panského.

Roku 1620. dne 15. února dostalo se rodu stavu hraběcího, načež r. 1701. celý rod do stavu hrabat říšských vřazen byl.

Z rodu V. z M. byli čtyři členové velkopřevory maltánskými. Poslední Jan Václav dosáhnul vysokých hodností; pohřben jest pod skvostným náhrobkem v kostele u svatého Jakuba v Praze. — Rod hrabat V. z M. dělil se od 17. století na 2 větve, z nichž větev Kostomlatská měla zase 4 haluze; nyní kvetou pouze dvě odnože.

Hlavou první jest Eugen František hr. V. z M. nar. 17. června 1855, držící fideikommissní panství Dírnou a Zálší, druhé čelí Eugen hr. V. z M. (nar. r. 1843.), jest v držení Kaladýho.

Od r. 1731. přísluší rodu hodnost nejvyšš. dědič. správce kuchyně (stolník, dapifer).

Sňatkem hrab. Frant. Ignáce V. z M. s Marií Viktorií, dcerou Josefa Rudolfa hrab. ze Schönfeldu, poslední svého rodu, přešlo i jméno její na hrab. V. z M. tak, že se nyní píší: Říšští hrabata Vratislavové z Mitrovic a ze Schönfeldu.

O znaku budiž uvedeno, že jeho složení barvové jest heraldicky nesprávno. „Každý znak má míti nejméně dvé barev a z nich jednou jest kov.“ Ve znaku hr. V. z M. však kovu nevidíme.

Nelze mysliti, že bylo tak původně, neboť stará doba nehřešila proti pravidlu. I jest na jevě výklad ten, že porušení znaku, kovu v barvu nestalo se zúmysla, nýbrž náhodným vlivem přírodním, totiž okysličením kovů, a to buď zlata, které červená, nebo stříbra, které během doby zčerná. Ale nyní nutno, bychom setrvali při znaku obvyklém, byť porušeném, neboť podklad pro správné posouzení ztracen, a nevíme tedy, kteraké bylo prvotné rozdělení tinktury.

Zvláštností rodu V. z. M. jest, že užívá od delší doby již na přilbě tak zvané koruny „pohanské“ místo obvyklé koruny heraldické, a přikrývky na způsob pláště. Těmto zvyklostem bylo v nákrese znaku vyhověno.

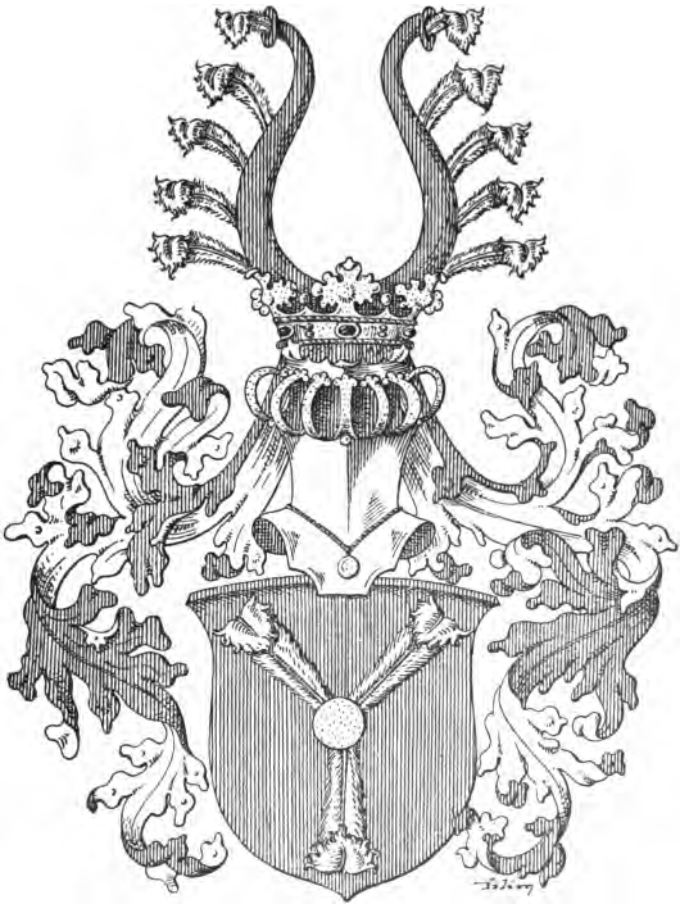

XLVII. ZNAK PÁNŮ Z HARRACHU.

Příloha ku 3. číslu roč. VI. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

XLVII. Páni z Harachu nyní hrabata.

Znak: Zlatá koule posázená 3 stříbrnými péry.

Původištěm jich jest vesnice Harachy v jižních Čechách. Jednoho rodu a znaku s nimi byli též

Hřebenářové	z Hřebene,
„	z Harachu,
vladykové	ze Zvíkovce,
„	z Petrovic,
„	ze Slavkova,
„	z Rovného,
„	z Čekova,
„	ze Štěkře a
„	z Mezipotočí.

Ač nejstarší zprávy do r. 1272. sahají, kdy Beneš z Harach a bratří jeho Jan a Jan Bohuslav jako svědci se uvádějí, rod ten mnohem starším jest.

Kdežto členové rodu Dětřich, Beneš, Buzek a Bohuněk do Horních Rakous se obrátili, kdež se již r. 1309. připomínají, zůstali ostatní zde v Čechách až do válek husitských. Hřebenáři z Hřebene, také Hřebenáři z Harachu zvaní, přetrvali doby ty.

Bratří Lambert František a Dětřich z H. opustili po r. 1627. rodný jih.

Lambert z H. vyženiv Zaječice u Chrudimě stal se r. 1661.—64. purkrabím pražského hradu a r. 1664. kraje hradeckého, r. 1671. zem. podkomořím, r. 1682. nejv. písařem král. Č. a r. 1684. přísedícím většího soudu zemského, král. radou a místodržícím.

Zemřel r. 1696., zanechav syny Jana Jáchyma a Ferdinanda Markvarta, již povýšeni byli r. 1703. do stavu panského, dále r. 1705. do stavu svob. pánů a r. 1706. do stavu hrabat království Českého.

Jan Jáchym, c. k. komoří, držel Kaliště a Vyklantice, a zemřel r. 1732., nemaje mužských dědiců. Bratr jeho Ferdinand Markvart na Kyšperce a Orlici, c. k. komoří a rytíř svatováclavský, umřel r. 1725. taktéž bezdětek, a s ním vymřel rod hrabat z H. v Čechách.

Rakouská větev hr. z H. odvozuje svůj počátek od Bernarda z H. († 1433.), jehož dva synové Jan a Linhard stali se předky dvou odvětví.

Jan založil linii „H. zu Poggitsch“ zvanou, která však již r. 1547. Leopoldem z H. vymřela, Linhard pak linii kvetoucí posud v Dol. Rakousích a v Čechách.

Vnuk jeho Linhard III. byl radou a nejv. kancléřem císaře Ferdinanda I., koupil r. 1524. panství Rohrau v Dol. Rakousích.

Syn jeho taktéž Linhard stal se rytířem řádu zlatého rouna a byl nejv. komořím císařů Maxmiliana II. a Rudolfa II.

R. 1552. byl všechen rod Harachovský větve rakouské povýšen do stavu říš. svobod. pánů a r. 1566. ve všech dědičných zemích.

R. 1559. dosáhl nově zřízeného dědičného úřadu zem. podkoního v arcivévodství Rakousích pod Enží, roku pak 1577. přijat byl do stavu panského král. Českého.

Vnuk jeho Karel sv. p. z H., pán na Rohravě atd., rytíř řádu zlatého rouna, státní a konferenční ministr císaře Ferdinanda II., obdržel velký paratinát, právo ražení mince a byl povýšen 20./7. r. 1627. na říšského hraběte; jeho panství rohravské povýšeno při tom na říšské hrabství. Zemřel r. 1628.

Z jeho dítek byla dcera Marie Teresie druhou manželkou Albrechta z Valdštejna a Marie Maxmiliana manželkou Adama Erdmana hr. Trčky z Lípy, syn Arnošt Vojtěch byl arcibiskupem pražským a kardinálem, synové Linhard VII. a Ota Bedřich stali se předky dvou haluzí — rohravské a jilemnické. Linhard VII. hr. z H., c. k. komoří, tajný rada a nejv. maršálek dvorský, zemřel r. 1645.

Po něm následovali:

Linhard Oldřich † 1694.

Arnošt Antonín † 1718.

Karel Antonín † 1758.

Frant. Antonín † 1768. zanechav syny Karla, Aloisa a Františka. Oba tito zemřeli bez potomků, jen Karel (r. 1831. zemř.) měl 7 dcer a 2 syny, Antonína, jenž r. 1886. zemřel a Aloise před tím již zemřelého.

Úmrtím Antonína hr. z H. sešla haluz rohravská a statky její spadly na mladší haluz jilemnickou. Jejím zakladatelem jest zmíněný Ota Bedřich († 1648), jenž od švakra svého, vévody Frydlandského, koupil panství braunské a lomnické, k nimž syn jeho Ferdinand Bonaventura r. 1701. Jilemnici přikoupil.

Před tím dosáhl od starší haluze rohravské hrabství Mostu na Litavě, Stauffu a Aschachu v Rakousích, r. pak 1700. nabyl panství cáhlavského.

Syna měl Aloisa Tomáše Raimunda († 1742.), jenž skrze třetí svou manželku roz. hrab. z Ditrichsteina svému rodu získal panství Šluknov, Velké Březno a Horní Markvartice v Čechách a Janovice na Moravě.

Syn Aloisův Bedřich Gervas † 1749., jeho bratr Ferdinand Bonaventura († 1788.) byl rytířem řádu zlatého rouna a v letech 1747.—50. gubernátorem milánským.

Syn Bedřichův Arnošt Quido († 1783.) měl 6 dítek: 2 dcery a 4 syny, z nichž první Jan Arnošt († 1829.), rytíř řádu zlatého

rouna, c. k. komoří atd. — vystoupiv ze služeb státních, věnoval se správě svých panství.

Přál umění a vědám a pozvedl na svých statcích plátenictví a sklářství.

Jeho bratr Arnošt Kryštof († 1838.) měl syna Františka Antonína, jenž po bezdětném majorátním pánu strýci Janu Arnoštovi rodová panství zdědil.

Karel třetí z bratrů byl vynikajícím lékařem a věnoval své síly chudým, zajatým, raněným a vězňům. Zemřel r. 1829.

Čtvrtý Ferdinand Josef († 1841.).

Dcera jeho Augusta kněžna Lehnická a hrab. Hohenzollerská byla morganatickou manželkou pruského krále Bedřicha Viléma III. (1824.—1840.). Potomci žijí dosud v Prusku.

Po Františku Antonínu hr. z H., († 1886.), dědici fideikomissních statků vymřelé haluze rohravské, pozůstali dva synové

Jan Nep. František a

Alfred Karel pán na Aschachu v Horn. Rakousích a Janovicích na Moravě. Narodil se r. 1831., má syna Františka kromě tří dcer.

Hlavou rodu jest nyní starší bratr Jan Nep. František hr. z H., narozený r. 1828., jenž z prvního manželství s Marií roz. kněžnou z Lobkovic má 4 dcery a syny:

Karla Františka a Otu Jana Nep., z druhého manželství s Marií Teresií, roz. kněžnou Thurn Taxisovou, má syna Arnošta Františka.

Velké jsou zásluhy nynějšího majorátního pána, Jeho Osvícenosti Jana Nep. Františka hraběte z Harachu, jež sobě tento ryze český kavalír o národ a vlast získal.

J. O. Hrabě Jan z H. jest ode dávna členem velkého počtu učených a vlasteneckých, jakož i dobročinných spolků a společností a jest znám jako mecenáš zejména Čechů vídeňských.*)

Dle kabinetního rozhodnutí ze dne 21. září 1829. přísluší hlavám oněch rodů, které dříve k říšským stavům náležely, titul „Osvícenost“, tudíž také členům rodu hrabat z Harachu. Následkem toho mají i právo užívati za podklad svého znaku červeného, hranostajem podšitého z koruny vybíhajícího pláště.

Za strážce štítu zvolil sobě rod dvé zlatých gryfů (nohů), starobylý znak zůstal nezměněn.

---

*) Obšírný rodopis hrabat z Harachu spracoval dr. K. Špaček ve Sborníku Čechů dolnorakouských. Vídeň 1896.

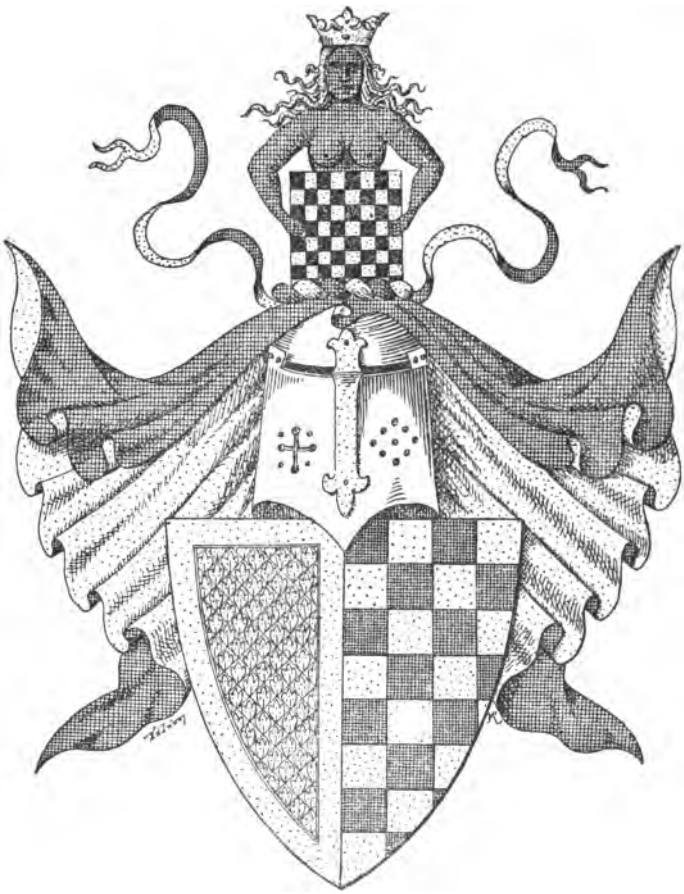

XLVIII. ZNAK BOŘKŮ Z DOHALIC.

Příloha ku 8. číslu roč. VI. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

XLVIII. Dohalš

Čas. Šít kolmo rozštěpe
a

Staročeský rod te
z původu s Bořky z M
z Obědovic, Bořky z P.

Jméno vzal sobě
Králové.

Ze starších člen
jeho Jarek z Dohal

Dále připomíná
podepsal mír krajsk
Poděbradské. Jarek
z D. na Mokrovous
posloupnost.

A) Syn jeho
býval hejtmanem
Mokrovousy, Třes
Zůstavil syny: Bo
Pavla a Mik
Bořka st., Zd

Synové B
pak měl kromě
Kryštofa.

O synu

B) Dr
kova, jemuž
k nimž přik
Vysoké Ve
dcer syny

Po
Nejstarší
bratrů p
tomky š
rod trv

Z
ského

XLVIII. Dohalšti z Dohalic, Bořkové.

Znak: Štít kolmo rozštěpený, jehož polovice jest zlatá a druhá stříbrná a černě šachovaná.

Staročeský rod tento patří k Bořkům a jest stejného znaku a původu s Bořky z Miletínka, Nepolisky[illegible], Hamry z Obědovic, Bořky z Poličan, Bořky z Nové Vsi, Bořky z Hradku.

Jméno vzal sobě rod ten po svém majetku Dohalicích u Hradce Králové.

Ze starších členů připomíná se r. 1395. Bořek z D. a bratr jeho Jarek z Dohaliček.

Dále připomíná se Václav Tluksa (1437.) a Prokop z D., jenž podepsal mír krajský r. 1440. a s nímž Jan z D. pomáhal straně Poděbradské. Jarek z D. uvádí se roku 1483.—1484. Bořkem D. z D. na Mokrovousech, od roku 1497. známým, počíná nepřetržitá posloupnost.

A) Syn jeho starší, Václav, zakladatel větve Mokrovouské, býval hejtmanem kraje hradeckého a držel zděděné jmění otcovské Mokrovousy, Třesovice, Střežetice a Stračov. Mlékosrby prodal r. 1527. Zůstavil syny: Bořka († 1559.), Viléma, Jana, Melchysedecha, Pavla a Mikuláše. Z nich Melchysedech měl zase syny: Bořka st., Zdeňka ml. († 1628) a Jana Jetřicha.

Synové Bořkovi byli: Oldřich a Vilém (1623.), Zdeněk pak měl kromě čtyř dcer syny Melchysedecha a Václava Kryštofa.

O synu Krištofově, Petrovi, neví se nic podstatného.

B) Druhá větev má za zakladatele Mikuláše ml., syna Bořkova, jemuž kolem r. 1536. připadly za díl Dohalice, Mžany a Čenov, k nimž přikoupil r. 1542. Lípu a r. 1560. Mokrovousy, vyženil pak Vysoké Veselí. Mikuláš zemřel r. 1576. zanechav kromě dvou dcer syny Adama Jana a Václava.

Po Janovi, r. 1590. zemřelém, zůstalo 7 synův a 5 dcer. Nejstarší syn Mikuláš zemřel r. 1591. bezdětek, od ostatních bratrů povstalo 6 haluzí, které však vesměs brzy vymřely, až na potomky šestého syna Zikmunda a jeho bratra mladšího Jaroslava. V těch rod trvá dosavad.

Z nich František Karel D. z D. byl hejtmanem kraje kouřimského a radou soudův dvorského a komorního; zemřel r. 1709. Jeho syn

Václav Vratislav, pán na Neustupově, Otradovicích, Přistoupimi a Hostačově, povýšen byl r. 1726. do stavu panského rodů starožitných a 2. března 1729. do stavu hraběcího král. Českého.

Jiný člen rodu Jan Kryštof, cís. rada, soudce zemský, později purkrabí kraje hradeckého a místodržící, povýšen byl dne 2. září r. 1757 do stavu panského a později 1. července 1764. do stavu hraběcího zemí dědičných.

Rod hrabat Bořků Dohalských z Dohalic drží nyní statky Přívozec a Dobrohošt.

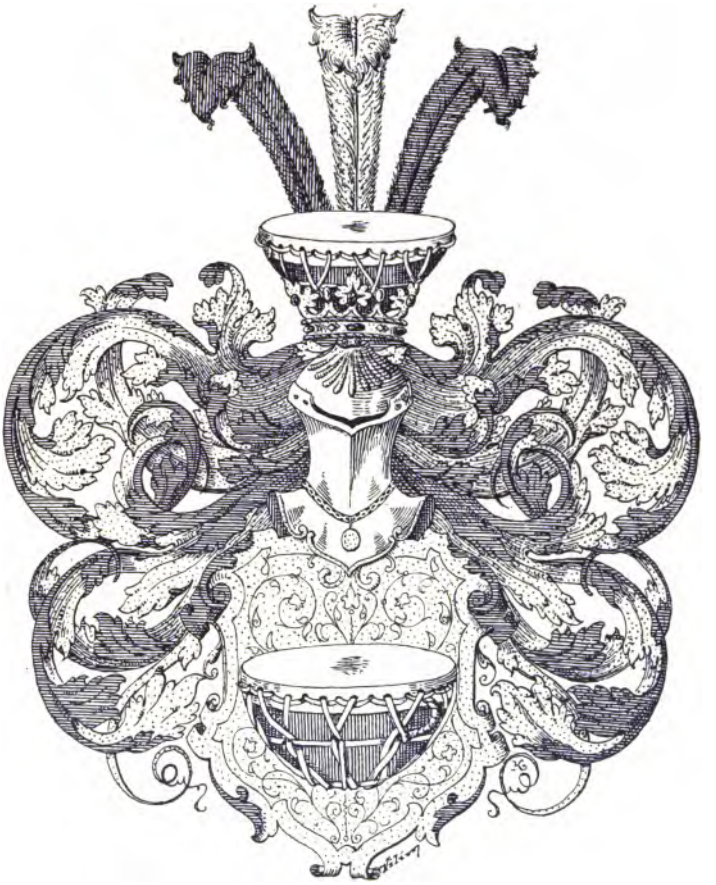

XLIX. ZNAK PÁNŮ Z BUBNA.

Příloha ku 3. číslu roč. VI. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

XLIX. Páni z Bubna, později hrabata z Bubna a z Litic.

Znak: **buben (kotel).**

Starobylý rod tento společného jest původu i znaku s pány Varlichy z Bubua.

Z nejstarších známých členů jsou bratři Stach Buben z Hrádku, také z Dolan řečený, purkrabí na Potštejně a Bydžově (1388.—95.), pak Otík z Bubna. Třetí bratr, také Buben zvaný usadil se ve Ždánicích na Moravě. Ten zůstavil syna Jana, jenž již r. 1434. zemřel. Po Otíkovi následoval Heřman, jehož vnuky Mikulášem z B, na Libchavě a Otíkem z B. na Březně (1532.—52.) počíná nepřetržitá posloupnost pánů. Otíkův starší syn Mikuláš (* 1552., † 1608.) přikoupil r. 1562. hrad Litice a založil z panství litického, Žamberka, Doudleb, Jelení a Bláta s příslušenstvím rodinné svěřenství, jež však r. 1809. nálezem soudu zrušeno bylo.

Rodinná hrobka bývala v žamberské zámecké kapli.

Mikulášův mladší bratr Heřman z B. na Jelení proslavil se ve válkách proti Turkům, přivedl do Čech lva, na jehož kůži odpočívá v chrámu Páně v Horním Jelení, jeho nákladem r. 1602. vystavěném.

Bratři Jindřich, Heřman Šťastný a Kunata Jaroslav z B. byli dne 8. listopadu 1629. povýšeni do stavu panského a r. 1644. do stavu hraběcího, při čemž přibrali praedikat „a z Litic“ a rozmnožili znak takto: Štít kolmo rozštěpený, v přední zlaté polovici původní buben či kotel, ve druhé modré půlce zlatá hlava lví rostoucí z koruny. Klenot na pravé přilbě má tři péra, modré, zlaté a červené, jako dříve, — na levé z koruny rostoucí hlava lví, jako na štítu.

Z pozdějších členů buď zvláštní zmínka o Ferdinandu Antonínu hr. z Bubna a z Litic, jenž se ve válkách napoleonských velice proslavil. Zemřel bezdětek r. 1825.

Na Zábrdovicích a Křtinách na Moravě žije zvláštní větev hrabat z B. a z L Členové rytířské větve z B. vymizeli Jaroslavem z B. na Mokrovousích.

Varlichové z Bubna.

Za předky pánů Varlichů z Bubna pokládají se Václav řečený Varlich, Racek z B. a Držkraj řečený Stoklasa z Hrádku, synové Stacha Bubna z Hrádku, z předu již uvedeného. Syn Václava řečeného Varlich z Frimburka, Racek Varlejch z B., byl sehnán s Frimburka od knížete Viktorina Minstrberského r. 1467., a seděl od té doby na Krejnicích. Roku 1485. byl ve službách krále Matyáše.

Při r. 1493. připomínají se bratři Jan a Stach V. z B. Stach žil (dle tituláře) ještě r. 1534. Rod pánů V. z B. se během času velice rozmnožil.

František V. z B., narozený r. 1794., vstoupil záhy k vojsku a vyznamenal se ve válkách v první polovici tohoto století. Za své zásluhy vyznamenán byl řádem Leopoldovým a povýšen do stavu svobodných pánů. Zemřel jako generál na odpočinku r. 1875., zanechav dva syny, z nichž mladší František mlád zemřel, starší Josef svobodný pán V. z B. jest úředníkem při ministerstvě ve Vídni.

Z rytířské větve V. z B. žije dosud Maxmilian V. z B. jako poručík u vojště.

L. ZNAK JANOVSKÝCH Z JANOVIC.

Příloha ku 3. číslu roč. VI. »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze«.

L. Janovští z Janovic.

Znak: šachované břevno.

Starý rod tento, stejného původu a znaku s Klenovskými z Klenového, má své působiště v Janovicích a Klenovém blíže Klatov a jest zcela rozdílný od pp. z Janovic znaku orlice, jichž původištěm byly Janovice na Berounsku (viz „Janovici“ list 6.)

Ze starších členů se připomíná:

Racek J. z J. při r. 1356.

Petr II. byl r. 1371. a Jan J. z J. r. 1384. proboštem staroboleslavským.

Dětřich J. z J. a na Chlumci byl r. 1465. nejv. sudím zemským.

Při létě 1589. připomíná se, že byli na živu z rodu toho: Jindřich, Jiří, Jan st. na Nedanicích, Jan ml., Racek, Jiří na Petrovicích a Oldřich na Soustově.

Roku 1679. dostalo se rodu výměnou zboží Oselecké, kdež Jiří Vojtěch J. z J. chrám ke cti svaté panny Markéty postaviti dal.

Roku 1730. byl František Jiří J. z J. pánem na Oselci, Řesanicích a Svinné.

Zanechal 4 syny, z nichž jedině nejmladší František Adam, pán na Votíně, Předslavě a Habarticích se oženil.

Z jeho synů věnoval se Dominik službě vojenské a vymohl r. 1773. rodu svému povýšení do stavu svobodných pánů.

Bratr jeho Jan Čeněk sv. p. J. z J., pán na Votíně, Předslavi a Habarticích, byl r. 1789. c. k, komořím, appellačním a kriminálním vrchním soudním radou.

Manželkou jeho byla Terezie rozená hraběnka Nugentova z Dublína v Irsku. Třetí bratr jeho byl Václav Vojtěch.

O dalších osudech rodu neví se nic podstatného, členové jeho vyskytují se však až i v nejnovější době.

Spřízněný s pány Janovskými rod pánů Klenovských z Klenového a Janovic vymřel teprv nedávno, a sice Karlem Alexandrem říšským hrabětem z Klenového, c. k. komořím a majorem.

Do stavu svobodných pánů byli K. z K. povýšeni r. 1623. a do stavu říšských hrabat již r. 1630.

Jedna větev tohoto rodu vystěhovala se záhy do Vyrtemberka, kdež kromě dědičného číšnictví jiných důstojenství nabyla.

Zakladatelem byl Vilém, vnuk Heřmana J. z J. na Bystřici v Klatovsku, narozený 1489., † 1562., vévod. vyrtemberský, nejvyšší polní hejtman, jemuž přezděli „Böhem“.

Větev vyrtemberská poměnila poněkud znak. Měla štít rozčtvrcený; do 1. a 4. pole převzala původní šachované břevno, do 2. a 3. pole černého přidala po stříbrném poháru, vzhledem k hodnosti číšnické.

Také tato větev již vymřela.

Stanford University Libraries
3 6105 010 619 513

DB
200
S6
v. 6

STANFORD UNIVERSITY LIBRARI
CECIL H. GREEN LIBRARY
STANFORD, CALIFORNIA 94305-
(415) 723-1493

All books may be recalled after 7 days

DATE DUE